GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

KAYSERİ İNCESU YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE ORTODOKS KİLİSESİ RESTORASYON ÖNERİSİ

Kübra SEVİM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MAYIS 2014

Kübra SEVİM tarafından hazırlanan “Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi Restorasyon Önerisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Z. Gediz URAK
Mimarlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum ...……

Başkan : Prof. Dr. M. Sacit PEKAK
Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi ...……
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye : Prof. Dr. Zühal ÖZCAN
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Atılım Üniversitesi ...……
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: 20/05/2014

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

……...

Prof. Dr. Şeref SAĞIROĞLU

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Kübra SEVİM

05.05.2014

KAYSERİ İNCESU YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE ORTODOKS KİLİSESİ

RESTORASYON ÖNERİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Kübra SEVİM

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2014

ÖZET

Kappadokia Bölgesi, 20. yüzyılın ortalarına kadar Rum Ortodoks, Ermeni ve Müslümanların birlikte yaşadığı bir bölge olmuştur. Kayseri İli ve İncesu İlçesi de Kappadokia Bölgesi içerisinde yer alır. İncesu İlçesi, TBMM ile Yunan Hükümeti arasında 30 Ocak 1923 tarihinde imzalanan "Yunan ve Türk Halklarının Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol" gereğince 1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren Yunanistan'a zorunlu göçe tabi tutulmuş ve o tarihe kadar bir Rum Ortodoks yerleşimi olarak yaşamıştır. İncesu İlçesi Yeni Cami Mahallesi'ndeki Ortodoks Kilisesi, tüm bakımsızlığına ve bir kısmının yıkılmış olmasına rağmen halen ayakta kalmaya çalışmaktadır. Kappadokia Bölgesi'nde yer alan kiliseler içerisinde mimari yapısı ve duvar resimleriyle spesifik bir örnek olan yapı, sürdürülebilir korumasının sağlanması için restorasyon önerisinin hazırlanması amacıyla tez konusu olarak seçilmiştir. Tez kapsamında, Kappadokia Bölgesi'ndeki Kayseri İli'nde yer alan 19. Yüzyıl Rum Ortodoks Kiliseleri ve mimari yapısı ile restitüsyon çalışmasına ışık tutacağı düşünülen Niğde, Nevşehir ve Aksaray'daki kiliselerin bir kısmı hakkında bilgilerin sunulduğu bir derleme çalışması ışığında, 19. yüzyıl Rum Kiliseleri hakkında fikir veren İncesu Yeni Cami Mahallesi'ndeki Ortodoks Kilisesi'nin grafik ve tanımsal belgelemesi ile restitüsyon çalışması yapılmış ve tüm bu verilerden faydalanılarak, yapının restorasyon önerisi hazırlanmıştır. Tez konusu İncesu İlçesi Yeni Cami Mahallesi'ndeki Ortodoks Kilisesi'ne ilişkin elde edilmiş olan restitüsyon bulgularının, mimari mekanları ya da mimari elemanları yok olmuş olan benzer kiliselerin restitüsyon çalışmalarına veri oluşturması, önerilen restorasyon çalışmasının hayata geçirilmesi ve benzer çalışmalara örnek teşkil etmesi beklenmektedir.

Bilim Kodu : 802.1.085
Anahtar Kelimeler : kayseri, incesu, hagios eusthatios, hagios dimitrios, kilise, rum, belgeleme, restitüsyon, restorasyon
Sayfa Adedi : 429
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Zehra Gediz URAK

RESTORATION PROPOSAL OF THE ORTHODOX CHURCH AT KAYSERİ İNCESU YENİ CAMİ DISTRICT

(M. Sc. Thesis)

Kübra SEVİM

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

May 2014

ABSTRACT

Cappadocia region had been the living area of Greek Orthodox, Armenians and Muslims until the middle of the 20th century. Kayseri and its district İncesu takes place in the Cappadocia region. İncesu district had been a Greek Orthodox settlement until they were subjected to the forced emigration to Greece as of May 1st, 1923 in accordance with the "Convention and Protocol relating to Exchange of Greek and Turkish People" signed on January 30th, 1923 between the Grand National Assembly of Turkey and the Greek Parliament. Although some parts of the Orthodox Church in the Yeni Cami District was demolished, it still remains standing. As compared to the other churches in the Cappadocia region, this church is a specific example with its architecture and wall paintings. For this reason, in order to provide a sustainable preservation a restoration proposal is offered as a thesis subject. Scope of this thesis, Cappadocia Zone of Kayseri province located in the 19th Century Greek Orthodox Church and architectural structure and restitution study shed light on the thought of Niğde, Nevşehir and Aksaray in the church, some of the information as presented is a compilation study, in light of 19th-century Greek Yeni Cami gives an idea about the churches in the neighborhood İncesu graphic and descriptive documentation of the Orthodox Church made restitution work with and benefiting from all this data, restoration of the building proposal has been prepared. Thesis subject, which is located in İncesu County Yeni Cami District, Orthodox Church on the derived restitution findings, architectural spaces or architectural elements that have been disappeared similar churches restitution to the work of creating data, the proposed restoration work to implement and similar studies to exemplify is expected.

Science Code : 802.1.085

Key Words : Kayseri, İncesu, Hagios Eusthatios, Hagios Dimitrios, Church, Greek, Documentation, Restitution, Restoration

Page Number : 429

Supervisor : Prof. Dr. Zehra Gediz URAK

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca değerli yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, başaracağıma daima inananarak beni teşvik eden, çalışmalarımı şekillendiren sayın hocam Prof. Dr. Zehra Gediz URAK'a; çalıştığım konu ve bölge konusundaki bilgi, yayın ve engin deneyimleri ile çalışmalarım boyunca beni aydınlatan sayın hocam Prof. Dr. Mustafa Sacit PEKAK'a; kıymetli tecrübelerini ve bilgilerini benimle paylaşan sayın hocam Prof. Dr. Zühal ÖZCAN'a; tez konusu kilisenin seçiminde beni yönlendiren sayın hocam Prof. Dr. Can Mehmet HERSEK (İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, Başkent Ü.)'e; kilisenin analiz çalışmalarını büyük bir titizlik ve özveri ile yapan sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Ali Akın AKYOL (Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım, Gazi Ü.)'a; çalışma konusu yapı seçiminde arşivleriyle çalışmamı destekleyen Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne; il ile ilgili verilere ulaşmamı sağlayan Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na; ilçe ve tez konusu kilise ile ilgili güncel ve tarihi verilere ulaşmamı sağlayan İncesu Belediye Başkanlığı'na ve özellikle Fen İşleri Müdürü sayın Ersel ELCÜMAN'a; yayınlara ulaşmamı sağlayan ve çevirileriyle yardımlarını esirgemeyen İstanbul Fener Rum Patrikhanesi Kütüphanesi'nde görevli sayın Yorgo BENLİSOY'a; kilisenin atfı hakkındaki bilgilerini benimle paylaşan sayın hocam Öğr. Gör. Gürsel SAĞLAMÖZ (Gazetecilik, Gazi Ü.)'e; manevi destekleriyle beni yalnız bırakmayan Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ndeki değerli iş arkadaşlarıma; geniş yüreği ve emeği olmasa hiçbir zaman var olmayacak bu çalışmadaki ve hayatımdaki yardım meleğim, sevgili annem Fadime ÖZKÖK'e; ölçüm çalışmalarındaki yardımları başta olmak üzere bana daima destek olan sevgili babam Mukdat ÖZKÖK'e; oluşturduğumuz kütüphane ortamında çalışma arkadaşlıkları ve destekleriyle daima yanımda olan sevgili kardeşlerim makine mühendisi Süleyman ÖZKÖK ve tıp fakültesi öğrencisi Büşra ÖZKÖK'e; varlığı, ışığı ve sevgisi olmasa hiçbir zaman var olmayacak bu çalışmanın her aşamasındaki ve hayatımın her alanındaki en büyük desteğim, ilham ve mutluluk kaynağım, sevgili eşim mimar Tolga SEVİM'e; çalışmalarım boyunca sabır ve gülücükleri ile bana enerji veren, varlığı ile hayatımın anlam ve mutluluğunu taçlandıran, en büyük zenginliğim, canımdan çok sevdiğim kızım Güneş SEVİM'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

ÇİZELGELERİN LİSTESİ xiv

ŞEKİLLERİN LİSTESİ xvi

RESİMLERİN LİSTESİ xvii

HARİTALARIN LİSTESİ xxxii

SİMGELER VE KISALTMALAR xxxiii

1. GİRİŞ 1

2. KİLİSE YAPISI, BÖLÜMLERİ VE MİMARİ ELEMANLARI 3

2.1. Plan Elemanları 3

2.1.1. Avlu (Atrium) 3

2.1.2. Nartheks 3

2.1.3. Naos 4

2.1.4. Galeri (Gynaikeion) 4

2.1.5. Apsis 4

2.1.6. Pastoforion odacıkları 4

2.1.6. Bema 5

2.2. Mimari Elemanlar 5

2.2.1. Niş 5

2.2.2. İkonastasis 6

2.2.3. Ambon 6

2.2.4. Despot koltuğu 6

Sayfa

2.2.5. Altar 7

3. 19.-20. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ'NDE, KAYSERİ'DE VE İNCESU'DA GAYRİMÜSLİMLER VE KİLİSE MİMARİSİ 13

3.1. 19.-20. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimler ve Kilise Mimarisi 13

3.2. 19.-20. Yüzyıllarda Kayseri'de Gayrimüslimler ve Kilise Mimarisi 27

3.3. 19.-20. Yüzyıllarda İncesu'da Gayrimüslimler ve Kilise Mimarisi 38

4. KAYSERİ İLİ, İNCESU İLÇESİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TARİHİ 43

4.1. Konum 43

4.2. İdari Yapı 43

4.3. Fiziksel Yapı 43

4.4. İklim Yapısı 44

4.5. Demografik Yapı 44

4.6. Ekonomik Yapı 46

4.7. Sosyo-Kültürel Yapı 47

4.8. Yerleşimin Tarihi 48

4.9. İlçe Merkezindeki Tarihi Yapılar 50

5. YENİ CAMİ MAHALLESİ ORTODOKS KİLİSESİ'NİN TESPİTİ VE TANIMLANMASI 55

5.1. Grafik Belgeleme (Rölöve) 55

5.2. Yazılı Tanımlama 56

5.2.1. Genel tanımlama ve tarihçe 56

5.2.2. Dış tanımlama 61

5.2.3. İç tanımlama 62

5.2.4. Plan elemanları 63

Sayfa

5.2.5. Taşıyıcı elemanlar 67
5.2.6. Mimari elemanlar 73
5.2.7. Malzeme kullanımı 78
5.2.8. Bezeme 82
5.3. Değişim, Bozulmalar ve Yapısal Durum 84
6. KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA 187
6.1. Karşılaştırmalı Çalışma Metodolojisi 187
6.2. Karşılaştırmalı Çalışmanın Değerlendirilmesi 188
6.2.1. Plan düzeni 188
6.2.2. Cephe düzeni 193
6.2.3. Yapım tekniği ve malzeme kullanımı 195
6.2.4. Mimari elemanlar 199
6.2.5. Bezeme 202
7. RESTİTÜSYON 265
7.1. Restitüsyon Metodolojisi 265
7.2. Restitüsyonda Kaynak Kullanımı 267
7.3. İşlevsel Restitüsyon 268
7.4. Fiziksel Restitüsyon 269
7.4.1. Konum 269
7.4.2. Plan elemanları 269
7.4.3. Taşıyıcı elemanlar 277
7.4.4. Mimari elemanlar 281
7.4.5. Bezeme 286
8. RESTORASYON 289
8.1. Kilisenin Günümüzdeki Durumunun Değerlendirilmesi 289

Sayfa

8.1.1. Yapının mimari özelliklerinin değerlendirilmesi 289

8.1.2. Yapının çevre değerlendirmesi 290

8.1.3. Yapısal değerlendirme 290

8.1.4. Yapının sosyal durumunun değerlendirilmesi 290

8.2. Restorasyon Yaklaşımı 291

8.3. Yeni işlev önerisi 291

8.4. Restorasyon Müdahale İlkeleri 296

8.5. Restorasyon Müdahale Teknikleri 299

8.5.1. Sağlamlaştırma 300

8.5.2. Tamamlama 300

8.5.3. Temizleme 307

8.5.4. Yeni işlev gereği ek yapılması 309

9. SONUÇ 323

KAYNAKLAR 327

EKLER 333

EK-1. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin tescil fişi 334

EK-2. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları için numunelerin alındığı yerleri gösteren tablo 335

EK-3. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu 337

EK-4. Rölöve vaziyet planı 358

EK-5. Rölöve zemin kat ölçü-kot paftası 359

EK-6. Rölöve zemin kat planı 360

EK-7. Rölöve tavan planı 361

EK-8. Rölöve çatı planı 362

Sayfa

EK-9. Rölöve A-A kesiti ve B-B kesiti 363
EK-10. Rölöve C-C kesiti ve D-D kesiti 364
EK-11. Rölöve batı cephe ve doğu cephe 365
EK-12. Rölöve kuzey cephe ve güney cephe 366
EK-13. Rölöve kapı detayları 367
EK-14. Rölöve pencere detayları 368
EK-15. Rölöve pencere detayları 369
EK-16. Rölöve niş, sütun başlık ve saçak silmesi detayları 370
EK-17. Değişim ve bozulmalar vaziyet planı 371
EK-18. Değişim ve bozulmalar zemin kat planı 372
EK-19. Değişim ve bozulmalar tavan planı 373
EK-20. Değişim ve bozulmalar çatı planı 374
EK-21. Değişim ve bozulmalar A-A kesiti ve B-B kesiti 375
EK-22. Değişim ve bozulmalar C-C kesiti ve D-D kesiti 376
EK-23. Değişim ve bozulmalar batı cephe ve doğu cephe 377
EK-24. Değişim ve bozulmalar kuzey cephe ve güney cephe 378
EK-25. Kayseri ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu 379
EK-26. Niğde ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu 380
EK-27. Nevşehir ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu 381
EK-28. Aksaray ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu 382
EK-29. Kayseri, Niğde, Nevşehir ve Aksaray illeri kiliseleri tipoloji tablosu 383
EK-30. Restitüsyonda kaynak kullanımı vaziyet planı 384
EK-31. Restitüsyonda kaynak kullanımı zemin kat planı 385
EK-32. Restitüsyonda kaynak kullanımı galeri kat planı 386
EK-33. Restitüsyonda kaynak kullanımı çatı planı 387

Sayfa

EK-34. Restitüsyonda kaynak kullanımı A-A kesiti ve B-B kesiti 388
EK-35. Restitüsyonda kaynak kullanımı C-C kesiti ve D-D kesiti 389
EK-36. Restitüsyonda kaynak kullanımı batı cephe ve doğu cephe 390
EK-37. Restitüsyonda kaynak kullanımı kuzey cephe ve güney cephe 391
EK-38. Restitüsyon 1. dönem vaziyet planı 392
EK-39. Restitüsyon 1. dönem zemin kat ölçü-kot paftası 393
EK-40. Restitüsyon 1. dönem zemin kat planı 394
EK-41. Restitüsyon 1. dönem galeri kat planı 395
EK-42. Restitüsyon 1. dönem çatı planı 396
EK-43. Restitüsyon 1. dönem A-A kesiti ve B-B kesiti 397
EK-44. Restitüsyon 1. dönem C-C kesiti ve D-D kesiti 398
EK-45. Restitüsyon 1. dönem batı cephe ve doğu cephe 399
EK-46. Restitüsyon 1. dönem kuzey cephe ve güney cephe 400
EK-47. Restitüsyon 1. dönem kapı detayları 401
EK-48. Restitüsyon 1. dönem pencere detayları 402
EK-49. Restitüsyon 1. dönem niş, sütun başlık ve saçak silmesi detayları 403
EK-50. Restitüsyon 2. dönem vaziyet planı 404
EK-51. Restitüsyon 2. dönem zemin kat ölçü-kot paftası 405
EK-52. Restitüsyon 2. dönem zemin kat planı 406
EK-53. Restitüsyon 2. dönem galeri kat planı 407
EK-54. Restitüsyon 2. dönem çatı planı 408
EK-55. Restitüsyon 2. dönem A-A kesiti ve B-B kesiti 409
EK-56. Restitüsyon 2. dönem C-C kesiti ve D-D kesiti 410
EK-57. Restitüsyon 2. dönem batı cephe ve doğu cephe 411
EK-58. Restitüsyon 2. dönem kuzey cephe ve güney cephe 412

Sayfa

EK-59. Fiziksel müdahaleler vaziyet planı 413
EK-60. Fiziksel müdahaleler zemin kat planı 414
EK-61. Fiziksel müdahaleler tavan planı 415
EK-62. Fiziksel müdahaleler çatı planı 416
EK-63. Fiziksel müdahaleler A-A kesiti ve B-B kesiti 417
EK-64. Fiziksel müdahaleler C-C kesiti ve D-D kesiti 418
EK-65. Fiziksel müdahaleler batı cephe ve doğu cephe 419
EK-66. Fiziksel müdahaleler kuzey cephe ve güney cephe 420
EK-67. Restorasyon vaziyet planı 421
EK-68. Restorasyon zemin kat planı 422
EK-69. Restorasyon galeri kat planı 423
EK-70. Restorasyon çatı planı 424
EK-71. Restorasyon A-A kesiti ve B-B kesiti 425
EK-72. Restorasyon C-C kesiti ve D-D kesiti 426
EK-73. Restorasyon batı cephe ve doğu cephe 427
EK-74. Restorasyon kuzey cephe ve güney cephe 428
ÖZGEÇMİŞ 429

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge **Sayfa**

Çizelge 3.1. Osmanlı Devleti'nin 1831 nüfus sayımına göre nüfusu [8] 18

Çizelge 3.2. Osmanlı Devleti'nde 1844 nüfus sayımına göre nüfusun milletlere göre dağılımı [8] 19

Çizelge 3.3. Osmanlı Devleti'nde 1844 nüfus sayımına göre nüfusun dinlere göre dağılımı [8] 20

Çizelge 3.4. Osmanlı Devleti'nin 1884-1897 nüfus sayımlarına göre nüfusu [8] 21

Çizelge 3.5. Osmanlı Devleti'nde 1897 nüfus sayımına göre nüfusun cemaatlere göre dağılımı [8] 22

Çizelge 3.6. İstanbul'da 1885 nüfus sayımına göre nüfusun cemaatlere göre dağılımı [8] 23

Çizelge 3.7. Osmanlı Devleti'nde 1906-1914 nüfus sayımlarına göre nüfusun cemaatlere göre dağılımı [8] 24

Çizelge 3.8. Mübadil olarak Türkiye'ye gelecek olan halkın yerleştirileceği iskan bölgeleri [9] 26

Çizelge 3.9. 1831 nüfus sayımına göre Kayseri nüfusu [13] 31

Çizelge 3.10. 1877-1878 nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13] 32

Çizelge 3.11. 1881/1882-1893 nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13] 33

Çizelge 3.12. 1906/1907 nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13] 33

Çizelge 3.13. 1914 nüfus sayımına göre Kayseri nüfusu [13] 34

Çizelge 3.14. Osmanlı Devleti'nin bütün nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13] 34

Çizelge 3.15. Kayseri Nüfus Müdürlüğü'nün verilerine göre, 1921 yılında Kayseri nüfusunun ırk ve din üzerine taksimatı [22] 35

Çizelge 4.1. İncesu ilçesi merkez nüfusunun yıllara göre dağılımı 45

Çizelge 5.1. Batı cephesi çözümleme tablosu 178

Çizelge 5.2. Kuzey cephesi çözümleme tablosu 179

Çizelge 5.3. Doğu cephesi çözümleme tablosu 180

Çizelge **Sayfa**

Çizelge 5.4. Güney cephesi çözümleme tablosu 181
Çizelge 5.5. Nartheks çözümleme tablosu 182
Çizelge 5.6. Naos çözümleme tablosu 183
Çizelge 5.7. Apsis çözümleme tablosu 186
Çizelge 8.1. Yapının özgün ve yeni işlev programları 295
Çizelge 8.2. Binanın özet haline getirilmiş cetveli 296
Çizelge 8.3. Restorasyon müdahale ilkeleri tablosu 299
Çizelge 8.4. Batı cephesi restorasyon tablosu 312
Çizelge 8.5. Kuzey cephesi restorasyon tablosu 313
Çizelge 8.6. Doğu cephesi restorasyon tablosu 314
Çizelge 8.7. Güney cephesi restorasyon tablosu 315
Çizelge 8.8. Nartheks restorasyon tablosu 316
Çizelge 8.9. Naos restorasyon tablosu 317
Çizelge 8.10. Apsis restorasyon tablosu 320
Çizelge 8.11. Galeri restorasyon tablosu 321
Çizelge 8.12. Avlu restorasyon tablosu 322

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 5.1. Zemin kat planında resimlerin yerleri..... 87

Şekil 5.2. Total station cihazı ile ölçüm sonucu kuzeydoğu izometrik perspektifi..... 88

Şekil 5.3. Total station cihazı ile ölçüm sonucu güneybatı izometrik perspektifi..... 88

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim **Sayfa**

Resim 4.1. İncesu ilçesinin kuzeyinin genel görünümü 53

Resim 4.2. İncesu ilçesinin doğusunun genel görünümü..... 53

Resim 4.3. İncesu ilçesinin güney doğusunun genel görünümü..... 53

Resim 4.4. İncesu ilçesinin güneyinin genel görünümü 54

Resim 4.5. Tez konusu Ortodoks Kilisesinin bitişiğindeki sivil mimarlık örneği yapı..... 54

Resim 5.1. Kilisenin uzaydan fotoğrafı 89

Resim 5.2. Kiliseye ulaşım yolu 89

Resim 5.3. Kilisenin genel görünümü..... 90

Resim 5.4. Kiliseye ulaşım yolu 90

Resim 5.5. Kiliseye ulaşım yolu 90

Resim 5.6. Kilisenin güneyden görünüşü 91

Resim 5.7. Total station cihazı ile rölöve ölçümlerinin yapılması 91

Resim 5.8. Total station cihazı ile rölöve ölçümlerinin yapılması 91

Resim 5.9. Total station cihazı ile rölöve ölçümlerinin yapılması 92

Resim 5.10. Klasik yöntemle kontrol amaçlı yapılan ölçümler..... 92

Resim 5.11. Klasik yöntemle kontrol amaçlı yapılan ölçümler..... 92

Resim 5.12. Batı cephesi ve nartheksin tonoz kalıntılarının görünüşü..... 93

Resim 5.13. Batı cephesi..... 93

Resim 5.14. Güneybatı cephesi..... 93

Resim 5.15. Kilisenin kuzey yönündeki avlu duvarı kalıntıları..... 94

Resim 5.16. Kilisenin kuzey yönündeki avlu duvarı kalıntıları..... 94

Resim 5.17. Kilisenin kuzey yönündeki avlu giriş kapısı taş eşiği kalıntıları 94

Resim 5.18. Kilisenin kuzey yönündeki avlu giriş kapısı taş eşiği kalıntıları 95

Resim 5.19. Kilisenin doğu yönündeki avlu duvarı kalıntıları 95

Resim **Sayfa**

Resim 5.20. Kilisenin doğu yönündeki avlu duvarı kalıntıları 95

Resim 5.21. Kilisenin güney yönündeki avlu duvarı kalıntıları 96

Resim 5.22. Kilisenin güney yönündeki avlu duvarı kalıntıları 96

Resim 5.23. k.1.1 kapısının dış görünüşü 96

Resim 5.24. p.1.1 penceresinin Z02 mekanına bakan yönde görünüşü 97

Resim 5.25. p.1.2 penceresinin Z03 mekanına bakan yönde görünüşü 97

Resim 5.26. Batı cephesinden çatı örtüsünün görünüşü 98

Resim 5.27. Beşik çatı 98

Resim 5.28. Beşik çatı ve örtüdeki kayıplar 98

Resim 5.29. Narthekse bakan kayalıktan galeriye ve narthekse ait tonoz kalıntılarının görünüşü 99

Resim 5.30. Kilisenin nartheks döşemesi 99

Resim 5.31. d.1 duvarının görünüşü 99

Resim 5.32. d.2 duvarının görünüşü 100

Resim 5.33. d.4 ve d.5 duvarlarının görünüşü 100

Resim 5.34. d.4 duvarının görünüşü 101

Resim 5.35. Batı cephesinde k.1.1 kapısı önündeki sütun kalıntıları 101

Resim 5.36. Narthekse ait sütun kalıntıları 102

Resim 5.37. Kilisenin güneybatı köşesi ve s.2.1 sütunu ile s.2.3, s.2.4, s.2.5 sütun kalıntıları 102

Resim 5.38. Narthekse bakan kayalık yüzey ile kilisenin ilişkisi 103

Resim 5.39. Narthekse bakan kayalık yüzeyin kuzey bölümü 103

Resim 5.40. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı bölümü 103

Resim 5.41. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı bölümü 104

Resim 5.42. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı bölümü 104

Resim 5.43. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı ve güney bölümleri 105

Resim 5.44. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı ve güney bölümleri 105

Resim **Sayfa**

Resim 5.45. Narthekse bakan kayalık yüzeyin güney bölümü 106
Resim 5.46. Kuzey cephesi 106
Resim 5.47. Kuzey cephesi 106
Resim 5.48. Kuzey cephesi 107
Resim 5.49. Kilisenin kuzeyinde, zeminde bulunan mezar kalıntıları 107
Resim 5.50. Kuzey cephesinin batı ucu 107
Resim 5.51. Kuzey cephesinin orta kısmı 108
Resim 5.52. Kuzey cephesinin doğu ucu 108
Resim 5.53. d.9 duvarının görünüşü 108
Resim 5.54. d.10 ve d.11 duvarlarının görünüşü 109
Resim 5.55. d.10 duvarının görünüşü 109
Resim 5.56. d.11 duvarının görünüşü 110
Resim 5.57. Kuzey cephesindeki galeri duvarı ve kemer kalıntıları 110
Resim 5.58. Kuzey cephesindeki galeri duvarı kalıntıları 110
Resim 5.59. Kuzey cephesindeki galeri biriminin düz tavanının kalıntıları 111
Resim 5.60. Kilisenin kuzeybatı köşesi ve s.2.2 sütununun görünüşü 111
Resim 5.61. Kuzey cephesindeki kılıç görünüşü 111
Resim 5.62. k.2.1 kapısının dış görünüşü 112
Resim 5.63. p.2.1 penceresinin dış görünüşü 112
Resim 5.64. p.3.1 penceresinin dış görünüşü 113
Resim 5.65. p.3.2 penceresinin dış görünüşü 113
Resim 5.66. p.3.3 penceresinin dış görünüşü 114
Resim 5.67. Doğu cephesi 114
Resim 5.68. Orta nef apsisinin görünüşü 115
Resim 5.69. Kuzey nef apsisinin görünüşü 115
Resim 5.70. Güney nef apsisinin görünüşü 116

Resim **Sayfa**

Resim 5.71. Kilisenin kuzeydoğu köşesi ve saçak silmelerindeki kayıplar 116

Resim 5.72. Kilisenin kuzeydoğu köşesi saçak silmesi 116

Resim 5.73. Orta nef apsis saçak silmesi 117

Resim 5.74. p.4.1 penceresinin dış görünüşü 117

Resim 5.75. p.4.2 penceresinin dış görünüşü 118

Resim 5.76. p.5.1 penceresinin dış görünüşü 118

Resim 5.77. p.5.2 penceresinin dış görünüşü 119

Resim 5.78. p.6.1, p.6.2, p.7.1 pencerelerinin dış görünüşü 119

Resim 5.79. p.7.1 penceresinin üzerindeki süsleme 119

Resim 5.80. Güney cephesi 120

Resim 5.81. Güney cephesinin doğu ucu 120

Resim 5.82. Güney cephesinin orta kısmı 120

Resim 5.83. Güney cephesinin batı ucu 121

Resim 5.84. d.18 duvarının görünüşü 121

Resim 5.85. d.19 duvarı ve s.2.1 sütununun görünüşü 122

Resim 5.86. d.20 duvarının görünüşü 122

Resim 5.87. Kilisenin güneybatı köşesi ve s.2.1 sütununun görünüşü 123

Resim 5.88. Güney cephesinde galeri ve nartheksin kemer, tonoz ve duvar kalıntıları 123

Resim 5.89. Güney cephesinde galeri ve nartheksin kemer, tonoz ve duvar kalıntıları 124

Resim 5.90. Güney cephesindeki sütun kalıntılarının batıdan görünüşü 124

Resim 5.91. s.2.4 ve s.2.5 sütun kalıntıları 124

Resim 5.92. s.2.3 ve s.2.4 sütun kalıntıları 125

Resim 5.93. s.2.3 sütun kalıntısı 125

Resim 5.94. s.2.4 sütun kalıntısı 125

Resim 5.95. s.2.5 sütun kalıntısı 126

Resim **Sayfa**

Resim 5.96. Güneyden apsise bakış 126
Resim 5.97. Kilisenin güneydoğu köşesi saçağı 127
Resim 5.98. Güney cephesindeki kılıç görünüşü 127
Resim 5.99. p.3.4 penceresinin dış görünüşü 128
Resim 5.100. p.3.5 penceresinin dış görünüşü 128
Resim 5.101. p.3.6 penceresinin dış görünüşü 129
Resim 5.102. p.2.2 penceresinin dış görünüşü 129
Resim 5.103. p.2.2 penceresi (üstte) ve k.2.2 kapısının (altta) dış görünüşü 130
Resim 5.104. k.2.2 kapısının dış görünüşü 130
Resim 5.105. Naos döşemesi 130
Resim 5.106. Kuzey ve orta nef naos döşemesi 131
Resim 5.107. Z02 mekanının döşemesi 131
Resim 5.108. d.1 duvarının iç görünüşü 131
Resim 5.109. d.2 duvarının iç görünüşü 132
Resim 5.110. d.19 duvarının iç görünüşü 132
Resim 5.111. Z03 mekanının döşemesi 132
Resim 5.112. d.4 duvarının iç görünüşü 133
Resim 5.113. d.5 duvarının iç görünüşü 133
Resim 5.114. d.3 duvarının Z03 mekanına bakan yönünde bulunan n.8 nişi 133
Resim 5. 115. d.9 duvarının iç görünüşü ve n.9 nişi 134
Resim 5.116. Naos ana giriş yönüne bakış 134
Resim 5.117. Naos apsis yönüne bakış 134
Resim 5.118. Orta neften s.3.1 sütunu görünüşü 135
Resim 5.119. s.3.1 sütun başlığı 135
Resim 5.120. Orta neften s.3.2 sütunu görünüşü 136
Resim 5.121. s.3.2 sütun başlığı 136

Resim **Sayfa**

Resim 5.122. Orta neften s.3.3 sütunu görünüşü 137

Resim 5.123. s.3.3 sütun başlığı 137

Resim 5.124. Orta neften s.3.4 sütunu görünüşü 138

Resim 5.125. s.3.4 sütun başlığı 138

Resim 5.126. Orta neften s.4.1 sütunu görünüşü 139

Resim 5.127. s.4.1 sütunu kemer birleşimi 139

Resim 5.128. Orta neften s.4.2 sütunu görünüşü 140

Resim 5.129. s.4.2 sütunu kemer birleşimi 140

Resim 5.130. Orta neften s.3.5 sütunu görünüşü 141

Resim 5.131. s.3.5 sütun başlığı 141

Resim 5.132. Orta neften s.3.6 sütunu görünüşü 142

Resim 5.133. s.3.6 sütun başlığı 142

Resim 5.134. Orta neften s.3.7 sütunu görünüşü 143

Resim 5.135. s.3.7 sütun başlığı 143

Resim 5.136. Orta neften s.3.8 sütunu görünüşü 144

Resim 5.137. s.3.8 sütun başlığı 144

Resim 5.138. Nefleri ayıran sütunlara ait kemerlerin görünüşü 145

Resim 5.139. Orta nef tonozundaki ahşap çıtalı eliptik göbek 145

Resim 5.140. Orta nef tonozundaki ahşap çıtalı eliptik göbek 145

Resim 5.141. Orta nef tonozundan düşmüş olan ahşap çıtalı eliptik göbek 146

Resim 5.142. Orta nef tonozundan düşmüş olan ahşap çıtalı eliptik göbeğin altındaki duvar resmi 146

Resim 5.143. Kuzey nef apsisi 147

Resim 5.144. Apsisten kuzey naos duvarına bakış 147

Resim 5.145. Kuzey naos duvarının apsise yakın kısmı 148

Resim 5.146. Kuzey nef kemerleri ve beşik tonoz örtüsü 148

Resim **Sayfa**

Resim 5.147. d.10 ve d.11 duvarlarının iç görünüşü 148

Resim 5.148. Güney nef apsisi 149

Resim 5.149. Güney naos duvarına bakış 149

Resim 5.150. Güney naos duvarının apsise yakın kısmı 150

Resim 5.151. Güney nef kemerleri ve beşik tonoz örtüsü 150

Resim 5.152. d.6 duvarının iç görünüşü 150

Resim 5.153. d.18 ve d.20 duvarlarının iç görünüşü, gynaikeion döşemesine ait kiriş yuvaları ve gynaikeiona ait korkuluk izleri 151

Resim 5.154. d.18 duvarının iç yüzeyinde galeriye çıkan merdiven ve galeri korkuluklarının izleri 151

Resim 5.155. p.1.1 penceresi naos yönü 152

Resim 5.156. p.1.2 penceresi naos yönü 152

Resim 5. 157. k.1.1 kapısı iç görünüş 153

Resim 5.158. k.1.1 kapısı detayı 153

Resim 5.159. k.1.1 kapısı detayı 154

Resim 5.160. k.2.1 kapısı iç görünüş 154

Resim 5.161. k.2.1 kapısı detayı 155

Resim 5.162. k.2.1 kapısı detayı 155

Resim 5.163. k.2.2 kapısı iç görünüş 156

Resim 5.164. p.2.1 penceresi iç görünüş 156

Resim 5.165. p.2.2 penceresi ve k.2.2 kapısı iç görünüş 157

Resim 5.166. p.3.1 penceresi iç görünüş 157

Resim 5.167. p.3.2 penceresi iç görünüş 158

Resim 5.168. p.3.3 penceresi iç görünüş 158

Resim 5.169. p.3.4 penceresi iç görünüş 159

Resim 5.170. p.3.5 penceresi iç görünüş 159

Resim 5.171. p.3.6 penceresi iç görünüş 160

Resim **Sayfa**

Resim 5.172. p.4.1 penceresi iç görünüş 160
Resim 5.173. p.4.2 penceresi iç görünüş 161
Resim 5.174. p.5.1 penceresi iç görünüş 161
Resim 5.175. p.5.2 penceresi iç görünüş 162
Resim 5.176. p.6.1 penceresi iç görünüş 162
Resim 5.177. p.6.2 penceresi iç görünüş 163
Resim 5.178. p.7.1 penceresi iç görünüş 163
Resim 5.179. n.1ve n.2 nişleri..... 164
Resim 5.180. n.3 nişi..... 164
Resim 5.181. n.4 nişi..... 165
Resim 5.182. n.5 nişi..... 165
Resim 5.183. n.4 ve n.6 nişleri..... 166
Resim 5.184. n.7.1 ve n.7.2 nişleri..... 166
Resim 5.185. Apsis kemerleri üzengi hizasında ikonastasis izi..... 167
Resim 5.186. Apsis kemerleri üzengi hizasında ikonastasis izi..... 167
Resim 5.187. p.2.1 penceresi üzerindeki duvar resimleri 168
Resim 5.188. p.2.1 ve p.3.1 pencereleri arasındaki duvar resimleri 168
Resim 5.189. p.3.1 penceresi üzerindeki duvar resimleri 169
Resim 5.190. p.3.1 ve p.3.2 pencereleri arasındaki duvar resimleri 169
Resim 5.191. p.3.2 penceresi üzerindeki duvar resimleri 170
Resim 5.192. p.3.2 ve p.3.3 pencereleri arasındaki duvar resimleri 170
Resim 5.193. p.3.3 penceresi üzerindeki duvar resimleri 171
Resim 5.194. p.3.4 penceresi üzerindeki duvar resimleri 171
Resim 5.195. p.3.4 ve p.3.5 pencereleri arasındaki duvar resimleri 172
Resim 5.196. p.3.5 penceresi üzerindeki duvar resimleri 172
Resim 5.197. p.3.5 penceresi üzerindeki duvar resimleri 173

Resim **Sayfa**

Resim 5.198. p.3.5 ve p.3.6 pencereleri arasındaki duvar resimleri 173

Resim 5.199. p.3.6 penceresi üzerindeki duvar resimleri 174

Resim 5.200. p.3.6 ve p.2.2 pencereleri arasındaki duvar resimleri 174

Resim 5.201. p.3.6 ve p.2.2 pencereleri arasındaki duvar resimleri 175

Resim 5.202. p.2.2 penceresi üzerindeki duvar resimleri 175

Resim 5.203. Orta apsis yarım kubbesi iç yüzeyindeki duvar resmi 176

Resim 5.204. Orta apsis yarım kubbesi iç yüzeyindeki güneş ve bulut biçiminde figür 176

Resim 5.205. Orta apsis yarım kubbesi iç yüzeyindeki güneş ve bulut biçiminde figür 177

Resim 6.1. Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi çan kulesi avludan görünüş 204

Resim 6.2. Germir Panagia Kilisesi çan kulesi 204

Resim 6.3. Germir Panagia Kilisesi çan kulesi 205

Resim 6.4. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi çan kulesi 205

Resim 6.5. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi çan kulesi 206

Resim 6.6. Talas Panagia Kilisesi minareye dönüştürülmüş olan çan kulesi 206

Resim 6.7. Talas Panagia Kilisesi minareye dönüştürülmüş olan çan kulesi 207

Resim 6.8. Talas Panagia Kilisesi minareye dönüştürülmüş olan çan kulesi 207

Resim 6.9. Talas Panagia Kilisesi çan kulesine çıkış merdiveni 208

Resim 6.10. Talas Panagia Kilisesi çan kulesine çıkış merdiveni 208

Resim 6.11. Hasaköy Kilisesi güney cephesi ve çan kulesi 208

Resim 6.12. Yeşilburç Kilisesi çan kulesi yoldan görünüş 209

Resim 6.13. Yeşilburç Kilisesi çan kulesi avludan görünüş 209

Resim 6.14. Hagios Theodoros Trion Kilisesi kuzey cephesindeki çan kulesi 210

Resim 6.15. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu ve avlunun doğu giriş kapısı 210

Resim 6.16. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu özgün döşemesi 210

Resim **Sayfa**

Resim 6.17. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu batı duvarı 211

Resim 6.18. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu batı giriş kapısı dış görünüş 211

Resim 6.19. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu batı giriş kapısı iç görünüş 212

Resim 6.20. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu kuzey duvarı..... 212

Resim 6.21. Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi avlu duvarı 212

Resim 6.22. Talas Panagia Kilisesi avlu batı giriş kapısı dış görünüş..... 213

Resim 6.23. Talas Panagia Kilisesi avlu batı giriş kapısı iç görünüş 213

Resim 6.24. Talas Panagia Kilisesi avluya ulaşımı sağlayan merdiven 214

Resim 6.25. Talas Panagia Kilisesi avlu batı giriş kapısı yanındaki çeşme 214

Resim 6.26. Talas Panagia Kilisesi avlu..... 215

Resim 6.27. Talas Panagia Kilisesi avlu kuzey giriş kapısı iç görünüş..... 215

Resim 6.28. Talas Panagia Kilisesi avlu kuzey giriş kapısı iç görünüş..... 216

Resim 6.29. Talas Panagia Kilisesi avludaki mescit olarak kullanılan kayaya oyma mekan..... 216

Resim 6.30. Talas Panagia Kilisesi avludaki mescit olarak kullanılan kayaya oyma mekan..... 217

Resim 6.31. Talas Panagia Kilisesi avludaki özgün helalara ulaşımı sağlayan merdiven..... 217

Resim 6.32. Talas Panagia Kilisesi avludaki özgün hela..... 218

Resim 6.33. Talas Panagia Kilisesi avludaki özgün hela..... 218

Resim 6.34. Reşadiye Panagia Kilisesi avlu güney duvarı..... 219

Resim 6.35. Reşadiye Panagia Kilisesi avlu kuzey duvarı 219

Resim 6.36. Reşadiye Panagia Kilisesi avlu batı duvarı..... 219

Resim 6.37. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi avlu duvarları 220

Resim 6.38. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi avlu duvarları 220

Resim 6.39. Germir Hagios Teodoros Kilisesi avlu duvarları..... 221

Resim **Sayfa**

Resim 6.40. Germir Hagios Teodoros Kilisesi avlu 221
Resim 6.41. Hasaköy Kilisesi batı cephesi 221
Resim 6.42. Hasaköy Kilisesi doğu ve güney cepheleri 222
Resim 6.43. Hasaköy Kilisesi kuzey cephesi ve avlu duvarı 222
Resim 6.44. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi batı cephesi 222
Resim 6.45. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi kuzey ve doğu cepheleri 223
Resim 6.46. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi kuzey cephesi 223
Resim 6.47. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi güney cephesi 223
Resim 6.48. Aşağı Kayabaşı Kilisesi batı cephesi ve nartheks bölümü 224
Resim 6.49. Aşağı Kayabaşı Kilisesi doğu cephesi 224
Resim 6.50. Aşağı Kayabaşı Kilisesi kuzey cephesi 225
Resim 6.51. Aşağı Kayabaşı Kilisesi kuzey cephesi 225
Resim 6.52. Aşağı Kayabaşı Kilisesi güney cephesi 226
Resim 6.53. Fertek Kilisesi batı cephesi 226
Resim 6.54. Fertek Kilisesi batı cephesi 227
Resim 6.55. Yeşilburç Kilisesi batı cephesi 227
Resim 6.56. Yeşilburç Kilisesi kapatılan nartheks 227
Resim 6.57. Yeşilburç Kilisesi doğu cephesi 228
Resim 6.58. Yeşilburç Kilisesi güney cephesi 228
Resim 6.59. Bor Merkez Kilise kuzey ve batı cepheleri 228
Resim 6.60. Bor Merkez Kilise doğu cephesi 229
Resim 6.61. Bor Merkez Kilise kuzey ve doğu cepheleri 229
Resim 6.62. Konaklı Kilisesi doğu cephesi 229
Resim 6.63. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi batı cephesi 230
Resim 6.64. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi nartheks bölümü 230
Resim 6.65. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi güney cephesi 230

Resim **Sayfa**

Resim 6.66. Kaymaklı Kilisesi batı cephesi 231
Resim 6.67. Kaymaklı Kilisesi doğu cephesi 231
Resim 6.68. Kaymaklı Kilisesi güney ve batı cepheleri 231
Resim 6.69. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi batı cephesi 232
Resim 6.70. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi doğu cephesi 232
Resim 6.71. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi kuzey cephesi 232
Resim 6.72. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi güney cephesi 233
Resim 6.73. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi batı cephesi 233
Resim 6.74. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi mübadele öncesi doğu cephesi 233
Resim 6.75. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi doğu cephesi 234
Resim 6.76. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi güney cephesi 234
Resim 6.77. Derinkuyu Suvermez Kilisesi batı cephesi 234
Resim 6.78. Derinkuyu Suvermez Kilisesi kuzey ve doğu cepheleri 235
Resim 6.79. Derinkuyu Suvermez Kilisesi kuzey cephesi 235
Resim 6.80. Meryem Ana Kilisesi doğu cephesi 235
Resim 6.81. Nevşehir Özlüce On İki Havari Kilisesi batı ve güney cepheleri 236
Resim 6.82. Helvadere Hagios Nikolaos Kilisesi kuzey cephesi 236
Resim 6.83. Talas Panagia Kilisesi naos görünüş 237
Resim 6.84. Talas Panagia Kilisesi galeri görünüş 237
Resim 6.85. Hasaköy Kilisesi naos ve galeri görünüş 238
Resim 6.86. Hasaköy Kilisesi naos örtü sistemi 238
Resim 6.87. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi naos ve galeri görünüş 238
Resim 6.88. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi galeri merdiveni 239
Resim 6.89. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi naos örtü sistemi 239
Resim 6.90. Fertek Kilisesi naos görünüş 239

Resim **Sayfa**

Resim 6.91. Fertek Kilisesi naos görünüş 240
Resim 6.92. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi naos görünüş 240
Resim 6.93. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi galeri görünüş 240
Resim 6.94. Kaymaklı Kilisesi naostan apsislerin görünüşü 241
Resim 6.95. Kaymaklı Kilisesi galeri görünüş 241
Resim 6.96. Kaymaklı Kilisesi galeri merdiveni 241
Resim 6.97. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi naos görünüş 242
Resim 6.98. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi apsis görünüş 242
Resim 6.99. Derinkuyu Suvermez Kilisesi naos görünüş 243
Resim 6.100. Derinkuyu Suvermez Kilisesi apsis görünüş 243
Resim 6.101. Meryem Ana Kilisesi galeri görünüş 243
Resim 6.102. Meryem Ana Kilisesi naos örtü sistemi 244
Resim 6.103. Talas Panagia Kilisesi özgün naos giriş kapısı 244
Resim 6.104. Talas Panagia Kilisesi özgün naos giriş kapısı 245
Resim 6.105. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi özgün naos giriş kapısı 245
Resim 6.106. Aşağı Kayabaşı Kilisesi özgün orta nef giriş kapısı 246
Resim 6.107. Aşağı Kayabaşı Kilisesi özgün yan nef giriş kapısı 246
Resim 6.108. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi özgün naos giriş kapısı 247
Resim 6.109. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi özgün yan nef giriş kapısı 247
Resim 6.110. Kaymaklı Kilisesi özgün giriş kapısı 248
Resim 6.111. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi özgün giriş kapısı 248
Resim 6.112. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi özgün giriş kapısı 249
Resim 6.113. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi özgün pencere 249
Resim 6.114. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi özgün pencere 250
Resim 6.115. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi özgün pencere 250

Resim **Sayfa**

Resim 6.116. Talas Panagia Kilisesi özgün galeri korkulukları 251

Resim 6.117. Talas Panagia Kilisesi özgün galeri korkuluğu detayı 251

Resim 6.118. Germir Panagia Kilisesi doğudan ilk sütunlar hizasında ikonastasis izleri 251

Resim 6.119. Germir Panagia Kilisesi doğudan ilk sütunlar hizasında ikonastasis izleri 252

Resim 6.120. Germir Panagia Kilisesi doğudan ilk sütunlar hizasında ikonastasis izleri 252

Resim 6.121. Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi ambon merdiveni izleri 252

Resim 6.122. Germir Panagia Kilisesi ambon merdiveni izleri 253

Resim 6.123. Germir Panagia Kilisesi ambon merdiveni izleri 253

Resim 6.124. Talas Panagia Kilisesi nartheks döşemesi 254

Resim 6.125. Talas Panagia Kilisesi nartheks döşemesi 254

Resim 6.126. Talas Panagia Kilisesi nartheks döşemesi 255

Resim 6.127. Talas Panagia Kilisesi galeri döşemesi 255

Resim 6.128. Germir Panagia Kilisesi naos ve galeri döşemeleri 256

Resim 6.129. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi nartheks döşemesi 256

Resim 6.130. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi naos döşemesi 257

Resim 6.131. Talas Panagia Kilisesi çatı örtüsü 257

Resim 6.132. Talas Panagia Kilisesi çatı dere detayı 257

Resim 6.133. Talas Panagia Kilisesi çörten detayı 258

Resim 6.134. Talas Panagia Kilisesi çörten detayı 258

Resim 6.135. Talas Panagia Kilisesi çörten detayı 259

Resim 6.136. Konaklı Kilisesi çatı örtüsü 259

Resim 6.137. Gesi Kayabağ Yanartaş Manastır Kilisesi çatı örtüsü 260

Resim 6.138. Talas Panagia Kilisesi galeride bulunan duvar resmi 260

Resim 6.139. Talas Panagia Kilisesi kapatılmış olan apsiste bulunan duvar resimleri 261

Resim **Sayfa**

Resim 6.140. Reşadiye Panagia Kilisesi naos örtüsünde bulunan resimler 261

Resim 6.141. Fertek Kilisesi apsis duvar resmi (Baba, Oğul, Kutsal Ruh) 262

Resim 6.142. Fertek Kilisesi apsis duvar resmi (Meryem) 262

Resim 6.143. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi kubbedeki resim (Pantokrator İsa) 262

Resim 6.144. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi naos duvar resmi 263

Resim 6.145. Özlüce On İki Havari Kilisesi narthekstekі duvar resmi (Fırında Üç Brani Genci) 263

Resim 7.1. İncesu Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin 1977 yılındaki durumu 287

Resim 7.2. İncesu Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin 2005 yılındaki durumu 287

Resim 7.3. İncesu Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin 2005 yılındaki durumu 288

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita **Sayfa**

Harita 3.1. Kayseri'de gayrimüslimlerin yaşadığı yerleşimler –altı çizili olanlar- 40

Harita 3.2. Kayseri'de Rumlar'ın yaşadığı yerleşimler 41

Harita 3.3. İncesu ilçesi imar planında kiliselerin yerleri 41

Harita 4.1. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin İncesu (Kayseri) öneri koruma amaçlı imar planındaki yeri 52

Harita 4.2. İncesu ilçesi ile komşu olan il ve ilçeler 52

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	**Açıklama**
b.t.x:	Beşik tonoz numaraları
d.x	Duvar numaraları
k.y.x	"y" tipi kapı numaraları
n.y.x	"y" tipi niş numaraları
p.y.x	"y" tipi pencere numaraları
s.y.x	"y" tipi sütun numaraları
z.x	Zemin numaraları

Kısaltmalar	**Açıklama**
AS	Alçı Sıva
İ	İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan)
K	Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)
KA	Kaplamasız
KS	Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva
KT	Kesme Taş
KY	Kaya
KYT	Kaba Yonu Taş
O	Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan)
YT	Yonu Taş

1. GİRİŞ

Kappadokia sınırları içerisinde yer alan, önemli bir Hıristiyan yerleşimi olan Kayseri İli'nde, kayaya oyma ve bina şeklinde pek çok kilise inşa edilmiştir.

Kayseri İli'ne bağlı, İncesu İlçesi'nde ise, iki adet "Ortodoks Kilisesi bulunmaktadır. Tezin ana konusunu bu kiliselerden Yeni Cami Mahallesi'nde yer alan Ortodoks Kilisesi oluşturmaktadır.

Tez kapsamında; kilisenin bir yapı türü olarak bölümleri ve mimari elemanları; 19-20. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde, Kayseri'de ve İncesu'da gayrimüslim nüfusun durumu ve kilise mimarisinin özellikleri ile bir Ortodoks Kilisesi olan Yeni Cami Mahallesi'ndeki Kilisenin mimari özellikleri incelenmiş; Kappadokia, Kayseri ve İncesu Kiliseleri'nin mimari özellikleri ile ilgili bir derleme çalışması yapılarak, Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin bu kiliseler arasındaki yeri ortaya konulmuş; kilise ile ilgili sorunlar ortaya konularak, koruma önerisi geliştirilmiştir.

Bu kapsamda; Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin rölöve çalışmaları yapılmış, farklı dönemlere ait restitüsyon projeleri ve kilisenin koruma önerisine ilişkin restorasyon projesi hazırlanmıştır.

Tez konusu kilisenin ve Kayseri'deki diğer yerleşimlerde bulunan kiliselerin imkanlar dahilinde yerinde incelemesi yapılarak, fotoğraflama çalışması yapılmıştır.

Tez çalışması kapsamında, Milli Kütüphane, Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü Kütüphanesi, İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi ve İstanbul Fener Rum Patrikhanesi Kütüphanesi'nde bulunan yayınlardan faydalanılmıştır. Ayrıca, Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü arşivi, Prof. Dr. Zehra Gediz URAK, Prof. Dr. Zühal ÖZCAN ve Prof. Dr. Mustafa Sacit PEKAK'ın kişisel kütüphane ve arşivlerinden yararlanılmıştır.

Tez çalışmasına ışık tutabileceği düşünülmüş olan, Gazi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Kayseri Erciyes Üniversitesi Mimarlık ve Sanat Tarihi Bölümleri tezlerinden faydalanılmıştır.

Dokuz bölüm, resimler, şekiller, haritalar, çizelgeler, rölöve çizimleri, restitüsyon ve restorasyon projelerinden oluşan bu tez, İncesu İlçesi ve Rum Ortodoks Kiliseleri ile ilgili kapsamlı bir çalışmadır.

Tez konusu kilisenin restitüsyonuna ilişkin bilgi edinebilmek amacıyla, Lozan Mübadilleri Vakfı Genel Sekreteri Sayın Sefer GÜVENÇ'e ulaşılmış; kendisi, bu konuda Atina'daki Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'nden bilgi alınabilmesinin muhtemel olduğunu ifade etmiştir. Küçük Asya Araştırmaları Merkezi'ne gönderilmiş olan elektronik postalara cevap alınamamış, kendileriyle telefonla irtibat kurulmaya çalışılmışsa da, herhangi bir sonuç elde edilememiştir.

Tez konusu kilisenin beşik çatısının üzerinde bulunan taş kalıntılarının hangi taşıyıcı eleman ya da mimari elemana ait olduğu; yeterince arkeolojik veri veya yazılı ve sözlü kaynaklardan gelen bilgi bulunmadığından anlaşılamamıştır.

Kilisenin çan kulesinin yeri bilinmekle birlikte, şekli ile ilgili net bir bilgi elde edilememiştir.

2. KİLİSE YAPISI, BÖLÜMLERİ VE MİMARİ ELEMANLARI

Yunanca'da "ekklesia" olarak geçen "kilise" sözcüğü, Türkçe'de "Hıristiyan tapınağı"nı ifade eder [1].

Bir yapı türü olarak ele alınan kilisenin plan elemanları ve mimari elemanları incelenmiştir.

2.1. Plan Elemanları

Kilise yapısının plan elemanları; avlu (atrium), nartheks, naos, galeri (gynaikeion), apsis, pastoforion odacıkları ve bemadır.

2.1.1. Avlu (Atrium)

İlk anıtsal Hıristiyan ibadet yapıları ortaya çıktığında kiliseye giriş yapılan yönde büyük bir ön avlunun bulunduğu görülmektedir. Liturjideki işlevi belirgin olmamakla birlikte, daha çok anıtsallığı vurgulayıcıdır. Ayinin başlangıcında cemaatin kiliseye girmeden önce toplandığı açık mekan olduğu belirtilmektedir [2].

2.1.2. Nartheks

Kilisenin naosuna açılan giriş bölümüdür [3]. Nartheks genellikle yapının batısında yer alır ve kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlıdır. Yapının içinde (İstanbul'da bulunan Altımermer, Belgradkapı, Tekfursarayı Panagia, Edirnekapı H. Georgios, Fener H. Georgios Poteras, Samatya H. Konstantinos, Yenikapı H. Theodoroi Kiliselerinde olduğu gibi) veya dışında çözümlenir. Samatya'daki Analepsis ve H. Menas Kiliseleri ile Giresun'daki Gogara Kilisesi gibi narthekssiz kiliseler de bulunmaktadır [4].

Henüz vaftiz edilmediği için Hıristiyan cemaatin tam üyesi olarak kabul edilmeyen adayların (katekhumen), "söz ayini"nin ardından "şükran ayini" başlamadan önce ibadet mekanını terk ettiklerinde 'nartheks'te beklemiş olabilecekleri, 'nartheks'in işlevi konusunda ileri sürülen yorumlardandır. Nartheksin art arda iki tane olarak düzenlendiği

durumlarda, birine “dış nartheks” (esonartheks, eksonartheks), diğerine “iç nartheks” (enonartheks, endonartheks) denir [2].

2.1.3. Naos

Cemaatin ibadet etmesi amacıyla düzenlenmiş bölümdür. Bazilikal planlı kiliselerde neflerden oluşur ve nef ayrımı serbest taşıyıcılar ile sağlanır. 19. yüzyıl kiliselerinde genellikle yan neflerin zemini, orta nef zemininden bir basamak yüksektir [4].

2.1.4. Galeri (Gynaikeion)

Kadınlar mahfili olarak işlev kazanmış olan galeri (gynaikeion), nartheks üzerinde ya da naosun batısındaki taşıyıcılara oturarak nefler üzerinde yer alır. Galeri, naosta korkuluk duvarı ile sınırlanır. Kiliselerin galeri merdivenleri, galerinin konumuna göre, naosta veya narthekste bulunur [4].

Galeri katı için erken Bizans kaynaklarında geçen deyime de (gynaikonitis) dayandırılarak bu mekanların kadınlara ayrıldığı söylenebilir. Ortaçağ kaynakları ise kadınların alt kat yan neflerinde durduğunu belirtmektedir; dolayısıyla kadınlar için öngörülmüş mekanların zaman içinde yer değiştirdiği sonucuna varılabilir [2].

2.1.5. Apsis

Erken Hıristiyanlık döneminden itibaren kutsal olarak bilinen bir bölümdür. Liturjiye uygun olarak kiliseler tek ya da üç apsisli olabilir. Üç apsisli kiliselerde, nefler hizasındaki apsislerden orta nef apsisi, yan nef apsislerinden daha büyüktür [4].

Apsis bölümü, kutsal kabul edilmesine bağlı olarak genellikle naostan daha yükseğe konumlanmıştır [2].

2.1.6. Pastoforion odacıkları

Kiliselerde apsisin iki yanında küçük boyutlu pastoforion odacıkları bulunabilir. Bunlar özellikle Doğu (Suriye, Bizans, Ermeni) kiliselerinin özelliğidir. Batıda rastlandığında çoğunlukla bir doğu ilişkisi saptanmaktadır. Değişik amaçlarla kullanılmış olan bu

mekanlar; vaftiz, azizler kültüne hizmet, kilisenin değerli eşyalarının saklanması, kurban adaklarının ve kutsal nesnelerin korunması için öngörülmüş mekanlar olarak geniş bir işlev çeşitliliğine sahiptir. Bu odalar için Bizans sanatı tarihinde "prothesis" ve "diakonikon" terimleri kullanılmıştır. Kuzey nefin bitiminde yer alan prothesis, ayin öncesi kutsal unsurların hazırlanması için kullanılan bir mekan iken; diakonikon ise, genellikle kilise adamlarının değişik mekan ihtiyaçlarına cevap vermiştir [2].

2.1.6. Bema

Kiliselerde rahiplerin oturması için ayrılan bema, ayinle ilgili liturjinin hazırlandığı kutsal bölümdür. Naosun doğusunda yer alan apsisin önünde ikonastasis ile sınırlanır ve genellikle ilk serbest taşıyıcılar hizasında belirlenmiştir. Bemanın ilk serbest taşıyıcılar hizasından farklı olarak belirlendiği bazı yapılarda ise bema, doğudan birinci ve ikinci sütunlar arasındaki hizada da bulunabilir. Bema, genellikle yan neflerden bir, orta neften iki basamak yüksektir. Nefler arasında yükselti farkı olmayan kiliselerde ise, bema, neflerden bir veya iki basamak yüksekte olabilir [4].

2.2. Mimari Elemanlar

Kilise yapısının mimari elemanları; niş, ikonastasis, ambon, despot koltuğu ve altardır.

2.2.1. Niş

Kiliselerde nişler, ayin sırasında kullanılan liturjik malzemelerin konulması için kullanılmaktadır ve naosta bemada yer alır. Nişler zeminden yaklaşık 1 metre yüksekliğinde, genellikle aynı hizada, eş aralıklı ve benzer büyüklüklerdedir. Apsiste ya da apsisin kuzey yanında liturjik amaçlı, içerisine şarap ve ekmek konulan bir niş bulunur; bu niş de diğer nişlerle aynı hizada ve benzer boyutlardadır. Kiliselerdeki nişler daha çok yarım yuvarlak kemerlidir; bazılarında dikdörtgen nişler de vardır. Kiliselerin apsis sayısına göre nişlerin yeri ve sayısı da değişmektedir. Üç apsisli kiliselerdeki nişler, genellikle apsislerde yer alır; tek apsisli kiliselerde ise, farklı sayılardaki nişler apsis yuvarlağında, yan neflerin doğusunda, bemanın kuzeyinde ve güneyinde olmak üzere farklı konumlardadırlar [4].

2.2.2. İkonastasis

Naosun doğusunda bemayı sınırlayan ikonastasis, üç nefi de kapsar. Naosa bakan yüzünde ikonalarla kaplı olan ikonastasis genellikle ahşap, bazı kiliselerde ise mermerdir. İkonastasis, genellikle oyma ve kabartma tekniğinde bitkisel ve/veya geometrik motiflerle bezenmiştir. İkonastasiste ahşap aplikasyon tekniğinde bezemelerin olduğu, ikonastasisin altın varakla kaplı olduğu ya da üzerindeki ikonaların kabartma gümüş veya altın tekniğinde kaplama olduğu kiliseler de vardır [4]. İkonastasis, Rum kiliselerine özgü bir liturjik elemandır. Yüksekliği çoğunlukla yerden 2-3 metredir. Ermeni kiliselerinde ikonastasis bulunmaz [5].

2.2.3. Ambon

Kiliselerde üzerinde İncil'in okunduğu yer olan ambon, naosta orta nefe bakacak şekilde, kuzeydeki taşıyıcı sırasının genellikle doğudan üçüncü ya da dördüncü elemanına, nadiren de ikinci ya da beşinci elemanına oturur. Ambona çıkışı sağlayan merdiven, üzerinde bulunduğu taşıyıcıya dolanır. Ambonlar genellikle ahşap malzemeden, bazen de mermerden yapılır. Ahşap ambonlar, genellikle oyma ve kabartma tekniğinde bitkisel ve/veya geometrik motiflerle bezenmiştir. Bazı kiliselerde ambon, ahşaptan yapılmış aplikasyon tekniğinde, bazılarında ise sedef kakma tekniğinde bitkisel motiflerle bezelidir. Ambon yüzeyindeki çerçevelerde ikonalar da yer alabilir [4].

2.2.4. Despot koltuğu

Osmanlı döneminde kilisenin ruhani başkanı olan Despot'un ayini yönetmek için oturduğu koltuktur. Patrik'in ayin yönettiği kiliselerde, "Patrik tahtı" olarak da anılır. Despot koltuğu, naosta güneydeki taşıyıcı sırasının genelde doğudan üçüncü elemanı önünde, orta nefe bakacak biçimde yer almaktadır; bazı kiliselerde ise ikinci taşıyıcılar önündedir. Despot koltuğu genellikle ahşap malzemelidir, oyma ve kabartma tekniğinde bitkisel ve/veya geometrik motiflerle bezenmiştir; bazen de mermer malzemelidir. Bazı kiliselerde ise tamamen sedef kaplamadır [4].

2.2.5. Altar

Kiliselerde, ayinle ilgili kutsal eşyaların üzerinde bulunduğu altar, apsis önünde eksende yer almaktadır. Altar, ahşap malzemeli olup, dikdörtgen biçiminde ve ayaklıdır. Bazı kiliselerde ise altar, apsisin içinde yer alır [4].

1. Avlu (Atrium), 2. Dış nartheks, 3. İç nartheks, 4. Naos orta nef, 5. Naos yan nef, 6. Apsis, 7. Bema, 8. Pastoforion, 9. Altar

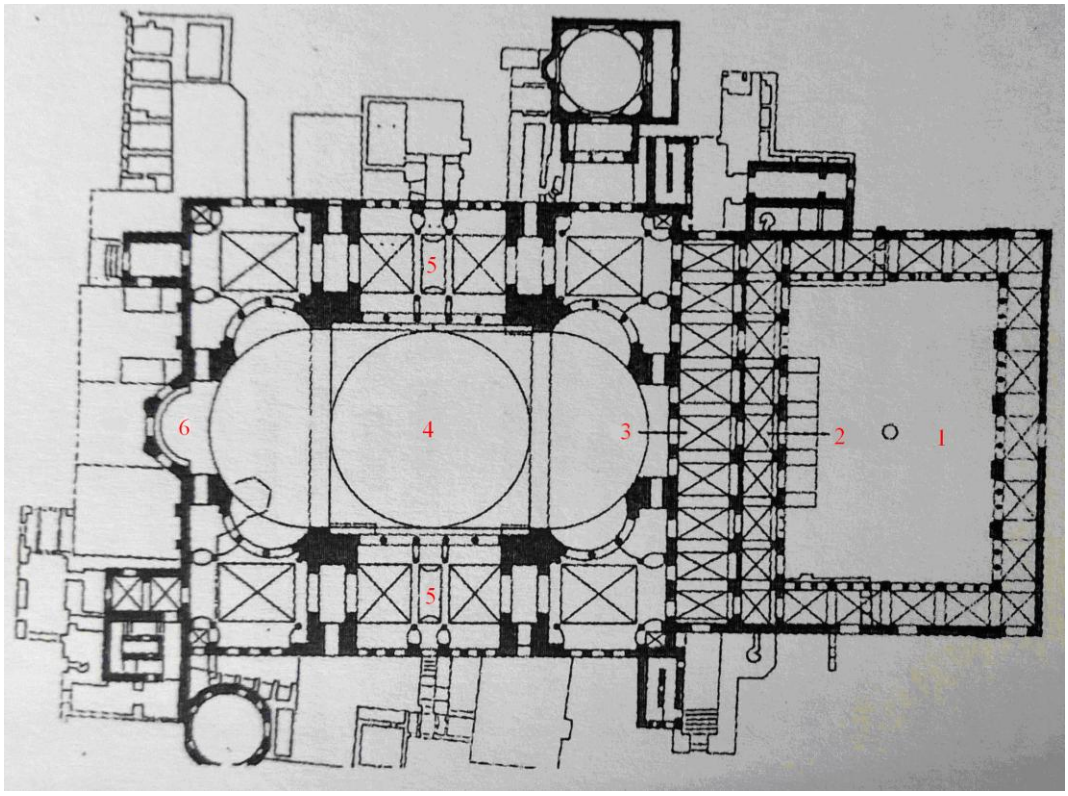

Şekil 2.1. Ayasofya Kilisesi'nin bölümleri, İstanbul, 537 [2]

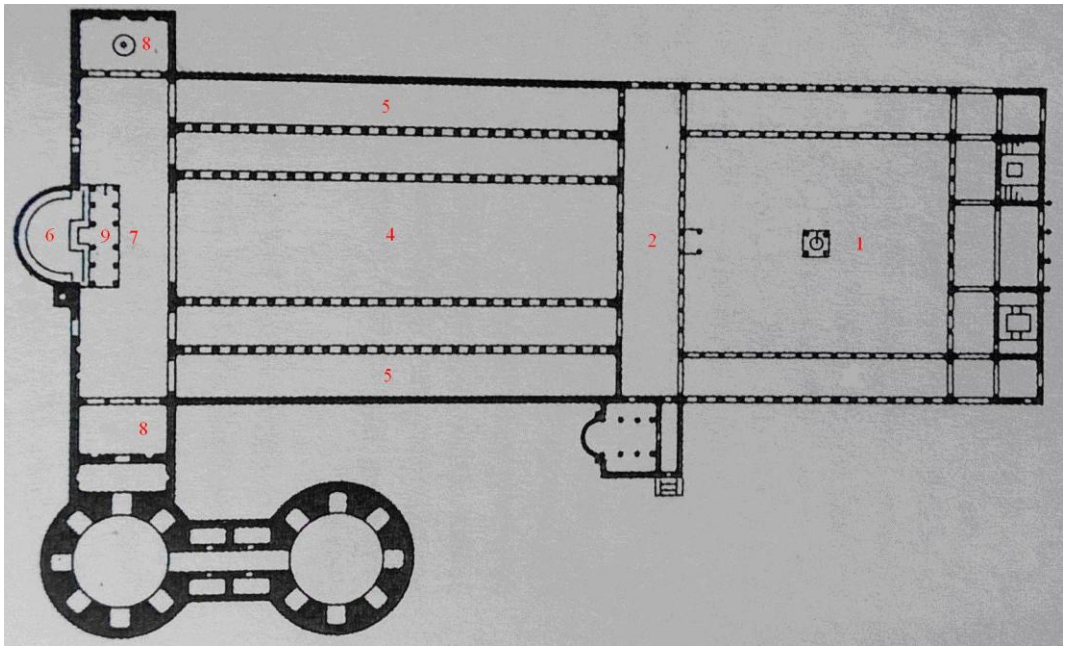

Şekil 2.2. San Pietro Bazilikası'nın bölümleri, Roma, 4. yy [2]

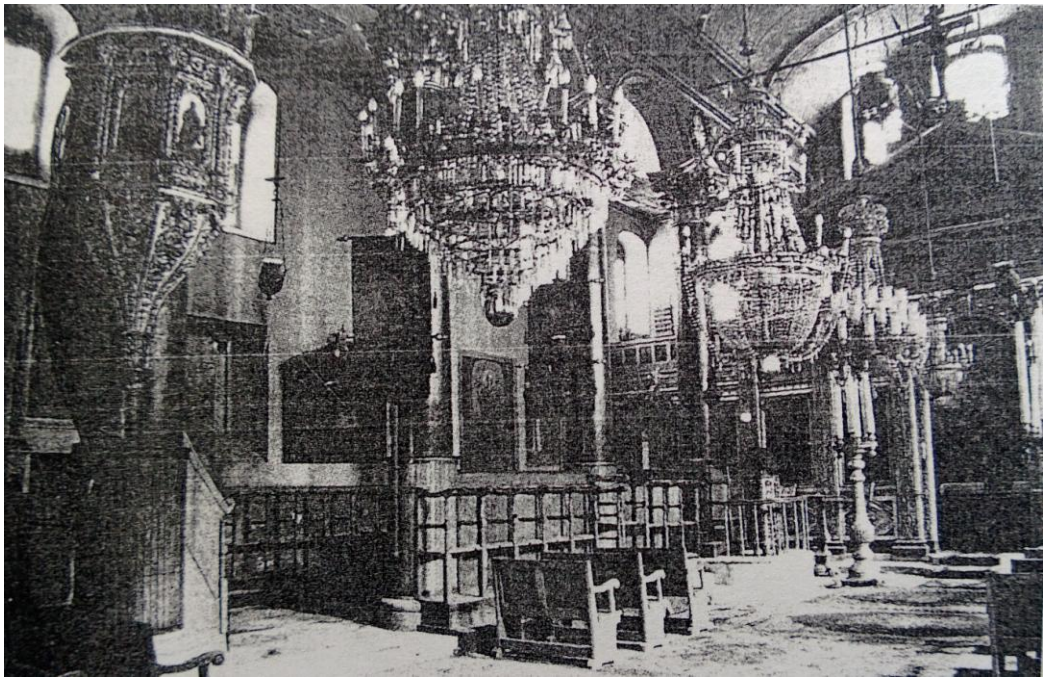

Resim 2.1. İstanbul Galata Panagia Kilisesi'nin naosu[1] ve ahşap ambonu [4]

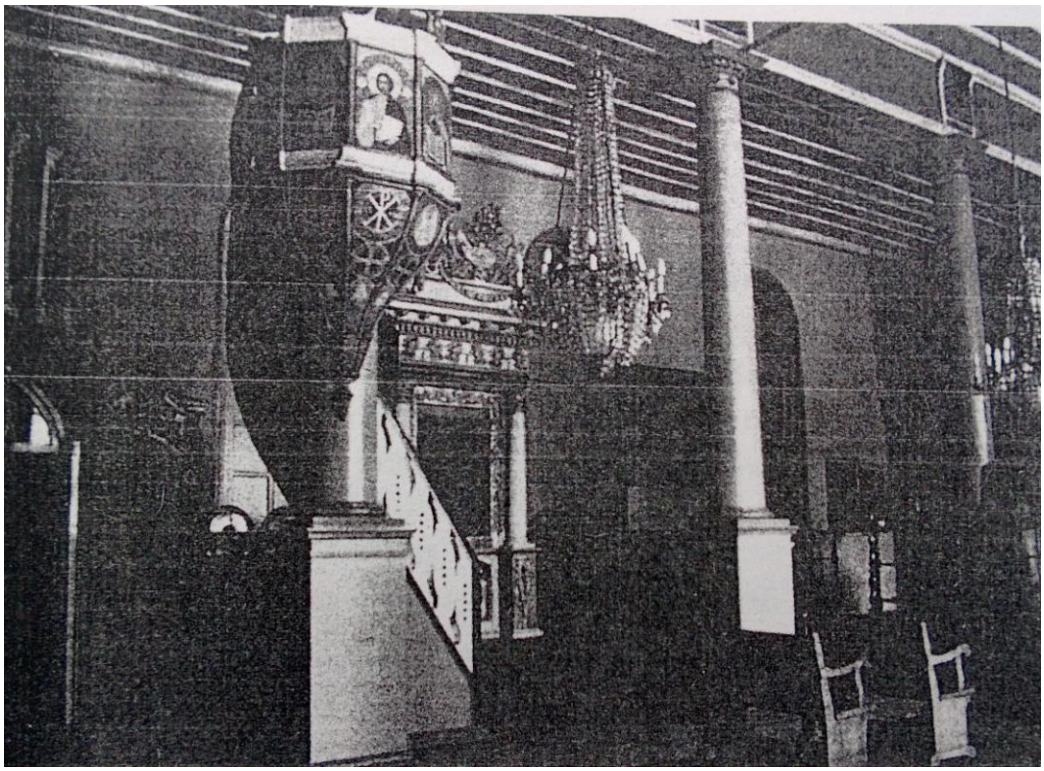

Resim 2.2. İstanbul Fener Hagios Georgios Poteras Kilisesi'nin kuzeydeki taşıyıcı sırasının doğudan dördüncü sütununa oturan ahşap ambonu [4]

[1] İstanbul Galata Panagia Kilisesi'nin yan nefleri, orta neften bir basamak yüksektir. Doğuda ilk sütunlar hizasında belirlenen bema, yan neflerden bir, orta neften iki basamak yüksektir [4].

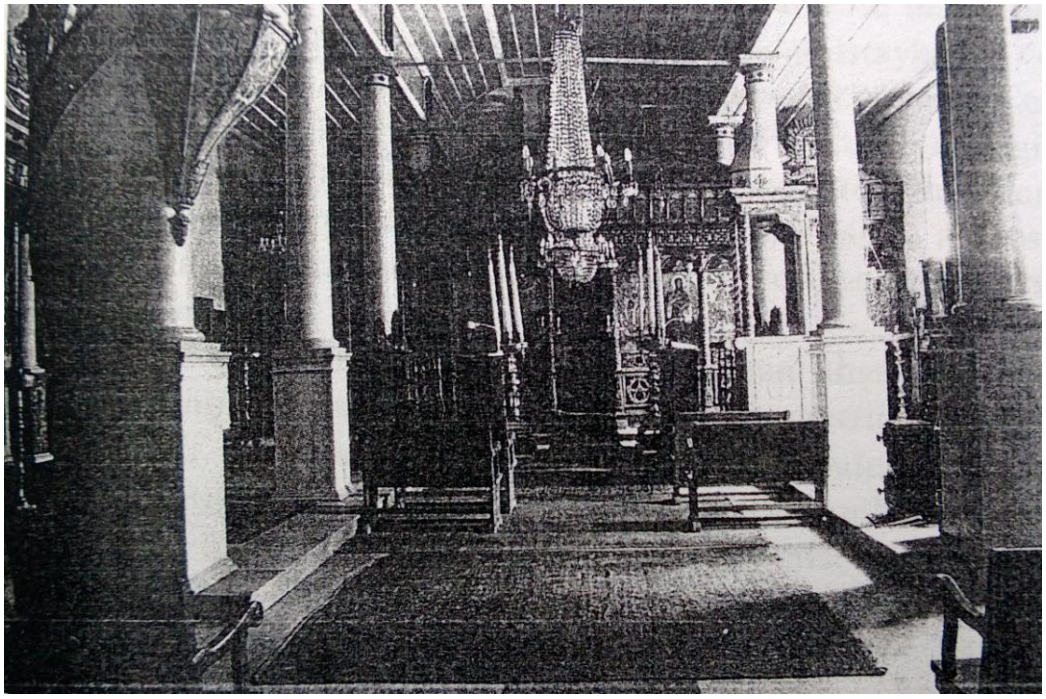

Resim 2.3. İstanbul Fener Hagios Georgios Poteras Kilisesi'nin güneydeki taşıyıcı sırasının ikinci ve üçüncü sütunu arasında yer alan ahşap despot koltuğu [4]

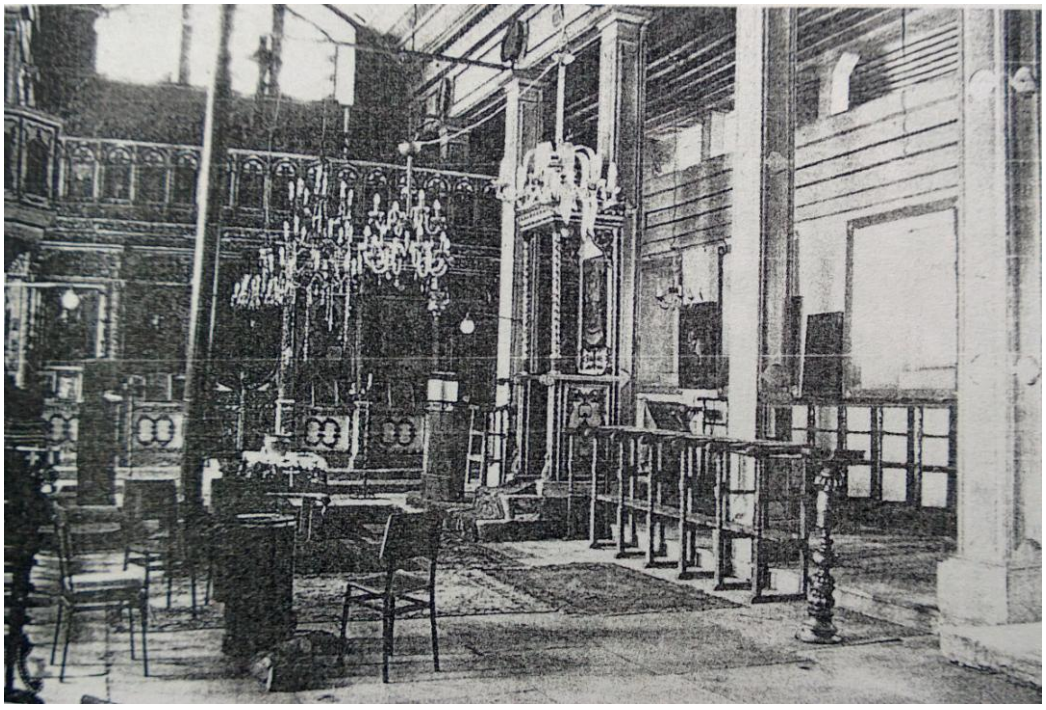

Resim 2.4. İstanbul Hasköy Hagia Paraskeve Kilisesi'nde naosun doğusunda üç nefi kapsayan ikonastasis [4]

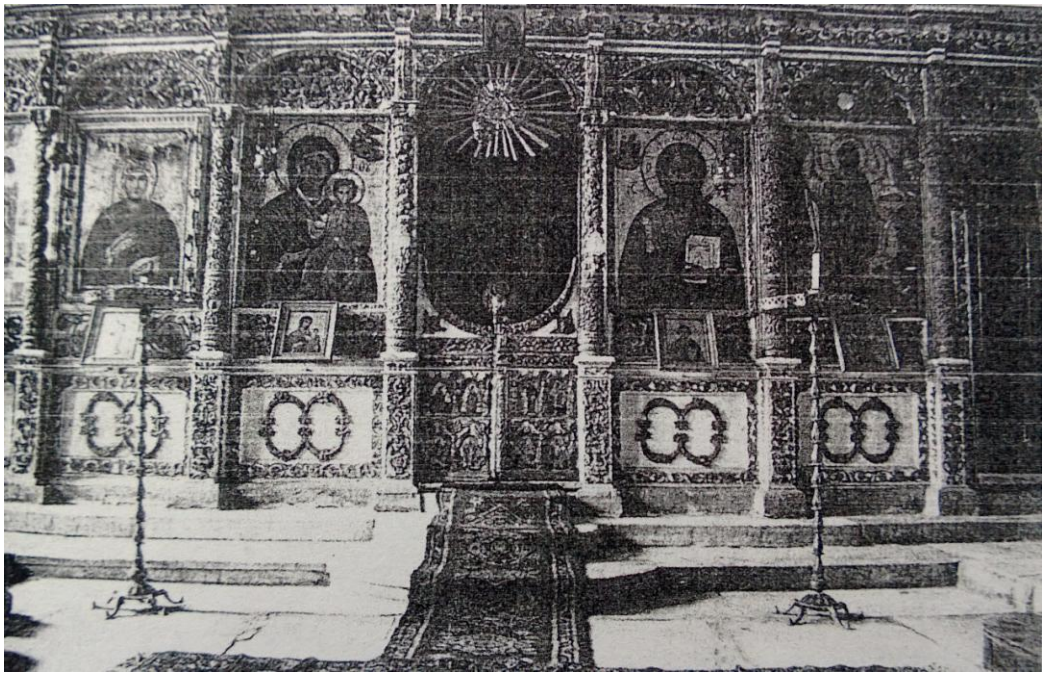

Resim 2.5. İstanbul Hasköy Hagia Paraskeve Kilisesi’nde ikonastasis [4]

3. 19.-20. YÜZYILLARDA OSMANLI DEVLETİ'NDE, KAYSERİ'DE VE İNCESU'DA GAYRİMÜSLİMLER VE KİLİSE MİMARİSİ

3.1. 19.-20. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimler ve Kilise Mimarisi

İslam hukukuna göre, devletle ilişkileri bakımından gayrimüslimler, ehl-i harp (savaş halinde olanlar) ve ehl-i ahd (barış halinde olanlar) olarak ikiye ayrılmıştır. Ehl-i ahd ise, zımmi, muahed ve müste'men olarak üçe ayrılır. Zımmiler, devletin himayesini kabul edip, ona tabi olarak yaşayanlardır. Zımmilere, gayrimüslim tebaa veya reaya adı da verilmektedir. Muahedler, kendileriyle barış yapılmış olan gayrimüslimlerdir. Müste'menler ise belli bir iş sebebiyle Osmanlı ülkesinde oturmasına izin verilmiş olan yabancılardır [6]. Osmanlı Devleti'nde yaşayan zımmiler, dinleri bakımından Hıristiyanlar, Museviler ve Sabiiler olmak üzere üç gruba ayrılırlar. Katolik Hıristiyanlar Latinler, Gürcüler, Ermeniler, Süryaniler, Keldaniler, Maruniler (Lübnan Katolikleri), Kıptiler ve Katolik Rumlardır. Katolik olmayan Hıristiyanlar; Ortodokslar, Gregoryenler, Nasturiler, Nasraniler, Yakubi Süryaniler, Melkitler ve Mardeilerdir. Museviler ise Rabbaniler, Karaitler ve Samirilerdir [7].

Osmanlı Devleti'nde en büyük gayrimüslim millet topluluğunu Ortodokslar oluşturmaktadır [8]. 1453'te Bizans'ın, 1461'de ise Trabzon'un Osmanlı Devleti tarafından fethedilmesiyle birlikte, Rum Ortodoksların büyük bir kısmı Türk idaresine girmiştir [9]. Osmanlılar, fethettikleri yerlerde yaşayan gayrimüslimlere, eskiden bağlı bulundukları devletlere kıyasla daha ileri birtakım dini haklar vermişlerdir. Fatih Sultan Mehmet, Katolik Roma Kilisesi'nin insafına terk edilmiş Ortodoks Kilisesi'ni yeniden düzenleyerek İstanbul'da Rum Ortodoks Patrikhanesi'ni ihya etmiştir. Böylece, çoğunluğu Ortodoks olan tebaanın sempatisini kazanmış ve onları dini açıdan dışa bağımlı olmaktan kurtarmıştır. Daha sonra aynı hakları Ermenilere ve Musevilere de tanıyarak, onların İstanbul ve çevresine gelip yerleşmelerini teşvik etmiştir. Fatih'in zımmilere tanıdığı bu haklar, daha sonraki yıllarda diğer padişahlar tarafından da tanınmış ve zımmilerin hukuki statülerinin temelleri atılmıştır [6].

Zımmiler kendi mezheplerine göre dini ibadet ve ayinlerini serbestlik içinde yapabilmiştir. Durumu fermanlarla tayin ve tespit edilen ibadet yerlerinin dokunulmazlığı vardır. Devlet, bu ibadet yerlerinin iç teşkilatına ve idaresine karışmamış, buraların yönetimini cemaat

teşkilatlarına bırakmıştır. Yeni kiliselerin yapılmasına nadiren izin verilmiş, eskiyenlerin onarımı için ise padişahtan izin alınması şart koşulmuştur [6].

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'un fethinden üç gün sonra, herkesin en ufak bir rahatsızlığa uğramadan, serbestçe dolaşmasını, savaş korkusu ile şehirden kaçmış olanların evlerine dönmelerini ve herkesin kendi adetlerini korumasını, kendi dinlerine uygun biçimde, kendi örflerine uygun olarak patrik seçmelerini isteyen, şehirde yaşayan Hıristiyanlara önemli serbestiler getiren bir ferman çıkarmıştır. Bu ferman ile Hıristiyanlara ibadet ve dini lider seçme serbestisi tanınmış, can ve mal güvenlikleri sağlanmış, kilisenin varlığı kabul edilmiştir. Fatih'in Hıristiyanlara tanıdığı bu geniş haklar, patrik için de geçerlidir. 15. yüzyılda Patrik, Osmanlı veziri ile yaklaşık eşit statüye sahiptir. Fatih, yalnızca İstanbul'da yaşayan Rum Ortodokslar'a değil, aynı zamanda, uzun yıllardır Galata'da yaşayan Avrupalı Katolikler'e de dini serbesti tanımıştır. Burada yaşayan ve büyük çoğunluğunu Cenovalı tüccarların oluşturduğu Katolik halk için, fetihten kısa bir süre sonra Fatih Fermanı (Ahidname-i Hümayun) çıkarılmıştır. Fetihten sonra, başkentte yaşayan Rum Ortodoks ve Katolik tebaaya dini açıdan bazı kısıtlamalarla birlikte geniş özgürlük de tanınmıştır. Ahidname'nin 14. ve 15. maddeleri ile var olan kiliseler korunmuş, yeni kilise yapımı ve çan çalınması ise yasaklanmıştır. Fatih Sultan Mehmet'in başkent ve Galata'da yaşayan gayrimüslimler için fermanlar verirken, Anadolu'da yaşayanlar için herhangi bir ferman verip vermediği bilinmemektedir [10].

Osmanlı hukukunda, zımmilerin hak ve mülkiyetlerini İslam hukuku, kapitülasyonlar ve antlaşmalar belirlemiştir [7].

Anadolu'da 1453 yılından 18. yüzyıl sonlarına kadar dini yapı inşaasına rastlanmamış olması, yeni kilise inşa etme yasağının Anadolu için de geçerli olduğunu düşündürmektedir. Anadolu'nun her bölgesinde, 18. ve 19. yüzyıllarda inşa edilmiş çok sayıda kilise bulunmaktadır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin 18. ve 19. yüzyıllarda geçirdiği önemli değişimlerle açıklanabilir. Osmanlı Devleti bünyesinde yaşayan gayrimüslimlerin statülerinin 18. ve 19. yüzyıllarda değişmesi şu gelişmelerle açıklanabilir [10]:

Fransa ile 1740 yılında imzalanan antlaşma ile Fransa'ya kapitülasyonlar verilmiştir. Bu kapitülasyon ile Fransız rahiplerin Kudüs'te sahip oldukları yerler zamanla harap olursa,

İstanbul'daki Fransız elçisi aracılığı ile tamirine izin verileceği belirtilmiştir. İslam Hukuku'na göre, Dar-ül İslam'daki kiliselerin tamiri için Halifenin izni gereklidir. Bu antlaşma ile Padişah I. Mahmut, kendisini ve gelecekteki Osmanlı padişahlarını talep halinde, adı geçen kiliseye tamir iznini mutlaka verme konusunda sorumluluk altında bırakmıştır [7].

1774 yılında Osmanlılar ile Ruslar arasında yapılan Küçük Kaynarca Antlaşması'nın 14. maddesi ile Ruslar'a Beyoğlu'nda bir kilise kurma izni ve Rus elçisine bu kiliseyi ve görevlilerini himaye hakkı verilmiş, kilisenin her türlü taarruzdan masun olacağı bildirilmiştir. Antlaşmada bu kilise için "Greco-Russian" deyimi kullanılmıştır. Rus kelimesi, kilisenin Rus elçiliğinin himayesi altında olduğunu belirtir. Rusların himaye hakkı yalnızca bu kilise ile sınırlı olup, Osmanlı Devleti'nin kutsal yerleri gezme hakkıyla ilgili olarak verdiği izin ise sadece Rum tabiiyetinde olanları kapsamaktadır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti, Rum Ortodoks dinini koruma ve müdahale etmeme sözü vermiştir [7]. Küçük Kaynarca Antlaşması'nın 16. ve 17. maddeleri ile Hıristiyan dininin ve ibadetinin serbest olmasına, kiliselerin yeniden yapılmasına ve eskilerinin tamirine engel olunmamasına karar verilmiştir. Antlaşmanın 14., 16. ve 17. maddeleri, Fatih döneminden beri yasak olan yeni kilise inşaası hükmünü ortadan kaldırır niteliktedir [10].

Böylece, 1774'te Küçük Kaynarca Antlaşması ile Ruslara tanınan bir Ortodoks kilisesi kurma ve koruma hakkı, bir sonraki yüzyılda Rusya tarafından Osmanlı topraklarındaki tüm Ortodoks kiliseleri ve halkını koruma hakkı olarak yorumlanmıştır [7].

Rusya ile 1779 yılında imzalanan Aynalı Kavak Antlaşması ile Osmanlı ülkesindeki Hıristiyanların yeni kiliseler yapabilmeleri ve eski kiliselerini onarabilmelerini sağlayan 7. madde eklenmiştir [10].

Osmanlı Devleti'nde Rumlar, dini ve hukuki alanlarda olduğu gibi, ekonomik açıdan da geniş haklara sahiplerdi. Fenerli Rumlar, muhtelif memurluklarda görevlendirilmişlerdir. Maddi imkanları iyi olan Rum aileleri, çocuklarını yurt dışına eğitime göndermiş, yabancı dillerini geliştirmelerini sağlamışlardır. Türkler bu konuda geri kaldığından, Fenerli Rumlar, Osmanlı diplomasisinde de önemli mevkilere gelmişlerdir [9]. Gayrimüslimler, para karşılığında elçilerden tercümanlık beratları almaya başlamışlardır. Gayrimüslim tebaa, tercümanlık beratı ile "beratlı tüccar" olarak yabancı himayesine girdiğinden, sosyal

ve ticari geniş imtiyazlara sahip olmuşlardır [11]. Beratlılar, Avrupa tüccarları ile ticaret ilişkisine girerek zenginleşmiş, yeni, büyük ve pahalıya mal olacak kiliseler yaptırma gücünü elde etmişlerdir [10].

Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. yüzyıl sonlarında artan kargaşa ve ayaklanmalar ile 19. yüzyıl başındaki Yunan ayaklanması sırasında ortaya çıkan toplumsal huzursuzluk ve yangınlar sonucu tahribatlar yaşanmış, imar faaliyetleri artmıştır. Yunan isyanı ile İstanbul'da çok sayıda Rum kilisesi tahrip olmuş; Rusya bu kiliselerin yeniden yapılmasını talep etmiştir [10].

Fransız İhtilali'nin ortaya attığı milliyet, hürriyet ve eşitlik prensipleri, gayrimüslimleri etkileyerek, ülke birlik ve beraberliğini kökünden sarsmıştır. II. Mahmut (1808-1839), farklı dinlere mensup milletlerin, dini nedenlerle ayaklanmalarını ve bağımsız olmayı istemelerini önlemek amacıyla, uyruklarının hepsinin kendisi için eşit olduğunu belirtmiş; ancak, milliyetçilik akımının Osmanlı Devleti için yıkıcı sonuçlarını engelleyememiştir [7].

18. yüzyıldan başlayarak, 19. yüzyılda devam eden siyasi gelişmeler, Osmanlı topraklarında yaşayan Ermeniler ve Rum Ortodokslar'ın Anadolu'nun her bölgesinde ve İstanbul'da çok sayıda yeni kilise inşa etmeleri sonucunu doğurmuştur. Pek çoğunun kitabelerinde de yazdığı gibi, yeni inşa edilmiş veya "…temelden itibaren onartılmış…" olan bu kiliselerin, bölgede yaşayan gayrimüslimlerin ihtiyaçlarından öte büyük boyutlarda inşa edilmiş olmaları ilgi çekicidir. Bu durum, zenginliğin yanı sıra, yıllarca kilise inşaasından yoksun kalan ya da onarımlarının kısıtlanmasına maruz kalan gayrimüslim tebaanın sosyo-psikolojik nedenleriyle açıklanabilir [10].

Osmanlı Devleti'nde arama izni veren ferman bulunmadıkça, hiç kimse keyfi yere kiliseleri teftiş edemezdi. Bazı Ermeni kiliselerinde, ayin vaktinin geldiğini halka duyurmak üzere çan yerine tahta [6] ya da çıngırak çalınırdı [12].

Kayseri'ye bağlı Küçükköy'deki kilise ile Balıkesir'in bir kazasındaki Ermeni kilisesinde çan yerine tahta çalındığı bilinmektedir [6]. Ayrıca, ibadet sırasında sesin, kilise ve havradan dışarı taşmaması gerekirdi [12].

Osmanlı hükümeti, kiliselerin onarım iznini, kilisenin eski şekliyle aynen kalması şartıyla verirdi. İslam hukukuna göre, gayrimüslimlerin ibadet mekanlarının onarımında kullanılacak malzemeler eski ve kullanılmış olmalıydı. Gayrimüslim yapılarında kubbe kullanımı ve örtünün kurşunla kaplanması yasak olduğundan, yapılar tonozla örtülerek, kubbe dışarıdan algılanmayacak şekilde kırma çatının altına yerleştirilmiştir. Tanzimat ve Islahat Fermanları ile kilise mimarisinde çeşitlenme olmuş ve farklı plan tipleri gelişmiştir; kubbeli, büyük boyutlu ve yoğun bezemeli kiliseler yapılmaya başlamıştır [12].

Nüfus, sosyo-ekonomik bakımdan son derece önemlidir. Sosyolog ve ekonomistler, nüfus ve kalkınma ilişkisine dikkat çekerek, nüfusu ekonomik kalkınmaya etki eden bir faktör olarak incelemektedir. Nüfus artışı ve azalması, nüfus-üretim ilişkileri, sosyolojik ve ekonomik boyutlarıyla tarihi olayların bazen sebepleri, bazen de sonuçları arasında yer alır. Milletlerin veya sosyal grupların özellikle sosyal tarihinin yazılmasında, nüfuslarının bilinmesi çok büyük önem taşır ve kolaylıklar sağlar. Çünkü nüfus sayımları, toplum fertlerinin sayısını, yaşlarını, cinsiyetlerini, dillerini, dinlerini, coğrafi ve ekonomik sektörler itibariyle dağılımlarını, öğrenim durumlarını ve mesleklerini ortaya koyabilmek için veri toplama çalışmaları olarak araştırmacılara imkanlar sağlar [13].

II. Mahmut döneminde (1808-1839), Osmanlı Devleti'nde "modern" anlamda ilk nüfus sayımı yapılmıştır [10]. 1831 yılında yapılan bu nüfus sayımının yalnızca erkek nüfusu kapsadığı, Erzurum, Van gibi bazı bölgelerde yapılmadığı, vergi ve askerlik gibi endişelerle nüfus sayımına dahil olmayanların bulunduğu dikkate alınırsa, Rumeli ve Anadolu'daki gerçek nüfusu göstermediği söylenebilir [13]. Eryılmaz'ın Karal (Enver Ziya Karal, Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı, 1831, Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, Ankara-1943, s.215)'dan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.1. Osmanlı Devleti'nin 1831 nüfus sayımına göre nüfusu [8]

Milletler	Rumeli	%	Anadolu	%	Toplam	%
İslam	513 428	37,48	1 995 215	83,70	2 508 643	66,33
Reaya (Hıristiyan)	811 546	59,25	359 378	15,07	1 170 925	31,19
Kıpti	29 530	2,16	7 143	0,30	36 673	0,98
Yahudi	11 674	0,85	5 396	0,23	17 070	0,46
Ermeni	3 566	0,26	16 743	0,70	20 309	0,54
Toplam	1 369 744	100,00	2 383 876	100,00	3 753 620	100,00

1839'da Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun ilan edilmesi ile "Tanzimat" dönemi başlamış oldu. Bu ferman ile Osmanlı bünyesinde yaşayan Müslümanlar ve gayrimüslimlerin can, mal, ırz ve konut dokunulmazlıklarının sağlanacağı, aynı hukuk kurallarına tabi olacakları, siyasal haklarla din işlerinin ayrı olduğu ifade edilmiştir [7].

Gülhane Hatt-ı Hümayunu'ndan farklı olarak 1856 Islahat Fermanı ile sadece zımmilerin hukuki statülerinde, dini ve sosyal hayatlarında düzenlemelere gidilmiştir. Islahat Fermanı ile eğer bir yerleşim merkezinde oturan halkın çoğunluğu aynı mezhebe mensupsa, kilise, okul, hastane, mezarlık gibi yerlerin tamirinde zorluk çıkarılmayacak, yeniden yapılması gerekiyorsa padişah izni alınacaktı. Buna göre, onarım için padişah iznine gerek kalmamıştı; bu izin, cemaat şefleri tarafından Babıali'den istenecekti [7].

Tanzimat'tan sonra, hükümet, nüfus konusuna daha fazla ilgi göstermeye başlamıştır. 1831 yılındaki yalnızca erkek nüfusunu dikkate alan nüfus sayımından sonra, 1844 yılında, 1831 yılındaki nüfus sayımından farklı olarak tüm Osmanlı ülkesini dikkate alan ve kadın-erkek ayrımı yapılmadan tüm halkı içine alan bir nüfus sayımı yapılmıştır [8]. Eryılmaz'ın Ubicini (M. A. Ubicini, Türkiye 1850, 1. Cilt, s.47)'den edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.2. Osmanlı Devleti'nde 1844 nüfus sayımına göre nüfusun milletlere göre dağılımı [8]

Irklar	Avrupa	Asya	Afrika	Toplam
Osmanlılar	1 100 000	10 700 000	-	11 800 000
Slavlar[1]	7 200 000	-	-	7 200 000
Rumenler	4 000 000	-	-	4 000 000
Arnavutlar	1 500 000	-	-	1 500 000
Rumlar	1 000 000	1 000 000	-	2 000 000
Ermeniler	400 000	2 000 000	-	2 400 000
Yahudiler	70 000	100 000	-	170 000
Tatarlar	230 000	-	-	230 000
Araplar[2]	-	900 000	3 800 000	4 700 000
Suriyeli ve Keldanlılar[3]	-	235 000	-	235 000
Dürziler	-	25 000	-	25 000
Türkmenler	-	90 000	-	90 000
Kürtler	-	1 000 000	-	1 000 000
Genel toplam	15.500.000	16 050 000	3 800 000	35 350 000

Türkler, toplam nüfus içinde üçte bir oranında paya sahiptir [8].

Eryılmaz'ın Ubicini (M. A. Ubicini, Türkiye 1850, 1. Cilt, s. 48-49)'den edindiği bilgilere göre;

[1] Osmanlı Devleti'ndeki Slavlar; Bulgarlar, Prenslik Sırpları, Boşnaklar, Hersekliler ve Karadağlılar'dan meydana gelmektedir [8].
2 Esası Arap olan (Mısır vs.) Afrika halkları da buna dahildir [8].
3 Suriyeliler içinde yer alan Marunilerin nüfusu 140 000; Yakubilerin ise 70 000'dir. Keldanlılar on altı kabileden meydana gelir ve nüfusları 25 000 civarındadır [8].

Çizelge 3.3. Osmanlı Devleti'nde 1844 nüfus sayımına göre nüfusun dinlere göre dağılımı [8]

	Avrupa	Asya	Afrika	Toplam	%
Müslümanlar	3 800 000	12 950 000	3 800 000	20 550 000	58,13
Rum-Ortodokslar	11 370 000	2 360 000	-	13 730 000	38,84
Katolikler[1]	260 000	640 000	-	900 000	2,55
Yahudiler	70 000	100 000	-	170 000	0,48
Genel Toplam	15 500 000	16 050 000	3 800 000	35 350 000	100,00

Osmanlı Devleti bünyesindeki Müslümanlar, toplam nüfusun % 58,13'ünü, Rum Ortodokslar % 38,84'ünü, Katolikler % 2,55'ini, Yahudiler ise % 0,48'ini oluşturmaktadır [8].

Eryılmaz'ın İstatistik Umumi İdaresi (İstatistik Umumi İdaresi, Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin 1313 Senesine Mahsus İstatistik-i Umumisi, Alim Matbaası, İstanbul-1316, s.15)'nden edindiği bilgilere göre;

1 Katolikler'in ayinleri farklı olmakla birlikte, Papalığın otoritesini tanıyan tüm Şark Kiliselerinin mensuplarını da kapsamaktadır [8].

Çizelge 3.4. Osmanlı Devleti'nin 1884-1897 nüfus sayımlarına göre nüfusu [8]

Yıllar	Müslümanlar	Gayrimüslimler	Toplam
1884	12 590 352	4 553 507	17 143 859
1885	12 707 638	4 578 774	17 286 412
1886	12 824 924	4 603 041	17 427 965
1887	12 942 210	4 637 308	17 579 518
1888	13 059 496	4 661 579	17 721 071
1889	13 176 782	4 685 842	17 862 624
1890	13 294 068	4 701 109	18 400 177
1891	13 411 354	4 734 376	18 145 730
1892	13 411 361	4 763 381	18 174 742
1893	13 578 647	4 776 737	18 316 295
1894	13 645 933	4 804 640	18 457 845
1895	13 763 219	4 832 543	18 599 398
1896	13 890 910	4 848 849	18 739 759
1897	14 111 945	4 938 362	19 050 307

1884-1897 yılları arasında yapılan bu nüfus sayımlarında, Osmanlı topraklarında olduğu halde, Hicaz, Yemen, Trablusgarp, Bingazi ve Girid adası gibi vilayet ya da sancakların nüfusu yer almamıştır [8].

Eryılmaz'ın İstatistik Umumi İdaresi (İstatistik Umumi İdaresi, Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin 1313 Senesine Mahsus İstatistik-i Umumisi, s.16)'nden edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.5. Osmanlı Devleti'nde 1897 nüfus sayımına göre nüfusun cemaatlere göre dağılımı [8]

	Erkek	Kadın	Toplam	%
İslam	8 499 798	6 612 147	14 111 945	74,07
Rum	1 341 049	1 228 863	2 569 912	13,49
Ermeni	546 030	496 344	1 042 374	5,47
Bulgar	449 286	380 903	830 189	4,36
Katolik	65 912	54 567	120 479	0,64
Yahudi	117 767	97 658	215 425	1,13
Protestan	22 963	21 397	44 360	0,24
Latin	12 280	10 055	22 335	0,12
Maruni	15 262	17 154	32 416	0,17
Keldani	3 866	1 902	5 768	0,03
Süryani	19 500	16 054	35 554	0,18
Kıpti Gayrimüslim	10 309	9 241	19 550	0,10
Toplam	10 104 022	8 946 285	19 050 307	100,00

Bu tabloya göre Müslümanların oranı % 74,07'dir. Hicaz, Yemen, Mısır ve Trablusgarp gibi bölgeler de hesaba dahil edildiğinde, Müslümanların genel nüfus içindeki payı hayli yükselecektir. İkinci sırayı geleneksel olarak Rumlar alır, bunların payı da genel nüfus içinde % 13,49'dur [8].

Eryılmaz'ın Sicilli-i Nüfus İdare-i Umumiyesi (Sicilli-i Nüfus İdare-i Umumiyesi-Dersaadet ve Bilad-ı Selase Nüfus-u Umuniyesine Mahsus İstatistik, s.2)'nden edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.6. İstanbul'da 1885 nüfus sayımına göre nüfusun cemaatlere göre dağılımı [8]

	Kadın	Erkek	Toplam	%
İslam	183 571	201 339	384 910	44,06
Rum	60 937	91 804	152 741	17,59
Ermeni	65 720	83 870	149 590	17,10
Bulgar	400	3 977	4 377	0,50
Katolik	3 233	3 209	6 442	0,73
Yahudi	21 967	22 394	44 361	5,05
Protestan	331	488	819	0,08
Latin	554	528	1 082	0,11
Ecnebi Teb'ası ile tabiiyeti bilinmeyenler	28 038	101 205	129 243	14,78
Genel toplam	364 751	508 814	873 565	100,00

Görüldüğü gibi, Osmanlı Devleti genelindeki Müslüman/gayrimüslim nüfus oranı, İstanbul nüfusunda farklılık göstermektedir. Ülke genelinde, Müslüman nüfus %74'ü oluşturduğu halde, İstanbul'da bu durum, % 44'tür. Gayrimüslimler, % 55'lik oranla, İstanbul'da hakimdir. İstanbul'da, hem gayrimüslim tebaa hem de yabancılar, Müslümanlarla birlikte yaşamaktadır [8].

Eryılmaz'ın Shaw (Stanford J. Shaw, "The Ottoman Census System and Population 1831, 1914", International Journal of Middle East Studies, 9 (1978) s. 337)'dan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.7. Osmanlı Devleti'nde 1906-1914 nüfus sayımlarına göre nüfusun cemaatlere göre dağılımı [8]

Cemaatler	1906	%	1914	%
Müslüman	15 518 478	74,26	15 044 846	81,24
Rum-Ortodoks	2 822 773	13,50	1 729 738	9,33
Ermeni-Gregoryen	1 050 513	5,03	1 161 169	6,27
Bulgar	762 754	3,65	-	-
Rum-Katolik	60 597	0,29	62 468	0,34
Ermeni-Katolik	90 050	0,43	67 838	0,37
Protestan	53 880	0,26	65 844	0,36
Latin	20 447	0,09	24 845	0,13
Yahudi	256 003	1,23	187 073	1,01
Maruni	28 726	0,14	47 406	0,26
Yabancı	197 700	0,95	-	-
Diğerleri	35 696	0,17	128 789	0,69
Toplam	20 897 617	100,00	18 520 016	100,00

Osmanlı Devleti'nin nüfusu, 1914'te, 1906'daki duruma göre düşmüştür. Müslümanların genel nüfus içindeki oranı ise artmıştır. Bunun nedeni, Rum nüfusundaki azalmadır. Rumların toplam nüfus içindeki oranı azalırken, Ermenilerin oranı artmıştır [8].

Türkiye ve Yunanistan arasında mübadele yapılması gereği, I. Dünya Savaşı sırasında hissedilmiştir. Balkan Savaşları ile birlikte iki ülke arasındaki sorunların büyümesi, iki toplumun bir arada yaşayamayacak hale gelmesine sebep olmuştur. Bir yandan savaş sırasındaki göçler, diğer yandan iki halkın iç içe geçmişlikten kurtarılması ile barışın korunmasının mümkün olacağına olan inanç ve ortaya çıkan ekonomik sorunların etnik yer değiştirmelerle çözülebilmesi umudu, mübadeleyi gerekli hale getirmiştir [9].

Mübadele konusunda Türkiye ve Yunanistan ana hatlarıyla hemfikirdi. Ancak, kimlerin, hangi şartlarda mübadeleye tabi olacağı konusunda fikir ayrılıkları vardı. Türkiye, mübadelenin mecburi olmasını istiyor, Yunanistan ise isteğe bağlı olması konusunda ısrar ediyordu. Bunun sebebi, Türkiye'nin iç işlerine karışılmasından kurtulmak istemesi, Yunanistan'ın ise göç sonucu oluşacak ekonomik sıkıntılara maruz kalmak istememesiydi. Türkiye, İstanbul'daki Rumların da mübadeleye dahil olmasını istemiştir; ancak Yunanistan, bu durumu, Türkiye'nin ekonomik kayba uğrayacağı gerekçesiyle kabul etmemiştir. Lozan Konferansı'nda Türkiye'nin bir isteği de, Patrikhanenin Türkiye sınırları dışına çıkarılmasıdır. Ancak, Lozan'da Patrikhane ülke dışına çıkarılmamış, yalnızca din işleriyle meşgul olması şartıyla İstanbul'da kalmasına karar verilmiştir. Lozan Konferansı'nda belirlenen kurallar çerçevesinde, Fener Rum Patrikhanesi, sadece İstanbul'daki Rumların kilisesidir ve burada çalışanlar, Türkiye Cumhuriyeti'nin koyduğu kanun ve kurallara tabidir [9].

30 Ocak 1923 tarihinde, Lozan'da Türk ve Rum nüfus mübadelesine ilişkin sözleşme ve protokol imzalanmıştır; sözleşme, 23 Ağustos 1923 tarih ve 340 nolu kanun ile onaylanmıştır [9].

Türk ve Rumların mübadelesine dair sözleşmenin mübadele işlemlerini yürütmek üzere bir komisyon kurulması öngörülmüştür. Söz konusu komisyon, sözleşme gereği kurularak Ekim 1923'te çalışmalarına başlamıştır. Mübadele komisyonu, 20 Mayıs 1931 tarihli toplantısında aldığı 79 nolu karar ile kendi işleri bitince verdiği kararların tekrar muhakeme edilemeyeceğini ifade etmiştir. Komisyon, Türkiye ve Yunanistan'daki mübadillerle ilgili konuları karara bağladıktan sonra, Ankara'da 9 Aralık 1934 tarihinde imzalanarak, 19 Şubat 1934 tarihinde yürürlüğe giren "Türk-Rum Ahali Mübadelesi Muhtelit Komisyonu'nun İlgasına Mütedair Mukavelename" ile lağvedilmiştir [9].

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Mübadele Komisyonu'nun yanında Mübadele İmar ve İskan Vekaleti'ni de kurarak, mübadele ile geleceklerin nakil ve iskanlarını, muhtaç olanlarının konaklamasının bir süre teminini, iskan bölgelerinin tespitini ve ülkenin harap olmuş yerlerinin imar edilmesini amaçlamıştır [9].

Hükümet, 17 Temmuz 1923 tarihinde yayınladığı kararname ile mübadil olarak Türkiye'ye gelecek olan halkın yerleştirileceği iskan bölgelerini, Tosun'un İskan Tarihçesi (İskan

Tarihçesi, Hamit Matbaası, İstanbul 1932, s.18)'nden edindiği bilgilere göre şöyle belirlemiştir [9]:

Çizelge 3.8. Mübadil olarak Türkiye'ye gelecek olan halkın yerleştirileceği iskan bölgeleri [9]

Gelecekleri Yer	Yekun	İskan Yerleri
Dırama ve Kavala	30 000	Samsun ve havalisi
Serez Livası	40 000	Adana ve havalisi
Kozana, Girebene, Nasliç ve Kesriye	22 500	Malatya ve havalisi
Kayalar, Karaferye, Vodine, Katerin, Alasonya, Langaza, Demirhisar, Gevgilin, Yenice, Vardar, Karacaabat	43 000	Amasya, Tokat, Sivas
Zeytüncü, Dırama, Kavala, Selanik	64 000	Manisa, İzmir, Menteşe, Denizli ve havalisi
Kesendire, Poliroz, Sarışaban, Avrethisar, Nevrekop ve havalisi	90 000	Çatalca, Tekirdağ, Karaman, Niğde
Preveze, Yanya	55 000	Antalya, Silifke
Midilli, Girit ve sair adalar	50 000	Ayvalık, Edremit, Mersin ve havalisi
Yekun	395 000	_

Hükümet, mübadillerin muhtelif ihtiyaçlarının karşılanması için tedbirler almış, Yunanistan'dan Türkiye'ye gelecek Türk mübadillerle ilgili yapılan çalışmaların yanında, Türkiye'den Yunanistan'a gidecek Rum mübadillerle ilgili düzenlemeler de yapmıştır [9].

Mübadele sonucu kalan kültür mirası, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Yunanistan ve Türkiye'de yapılmış olan tüm mimari mirastır. Mübadelenin yapıldığı tarihte, kültürel ve mimari miras kavramı, uluslararası antlaşmalarla tanımlanmış değildir. Bu sebeple, mübadele ile her iki tarafın da götürmek istediği, taşınabilir, kutsal kabul ettikleri her şeyi yanlarında götürmelerine izin verilmiştir. Özel eşyalarının yanı sıra, her iki tarafın da, din, inanç ve kültürüyle ilgili veriler; Müslümanlar için camilerde, medreselerde, türbelerde bulunan kitaplar vs., aydınlatma gereçleri, kaplar, kutsal sayılabilecek her şey; Rum Ortodokslar için kiliselerdeki kutsal ikonalar, papaz eşyaları, giysiler, kitaplar vs.

götürülebilecek eşyalar arasındadır. Rum Ortodokslar, kiliselerdeki taşınabilir eşyalar arasına ambon parçaları ve taşlar gibi bazı mimari parçaları da dahil etmişlerdir. Günümüzde izinsiz olarak yurt dışına çıkarılması kanunlarla yasaklanmış olan kültürel malzemeler, o tarihte "kültürel kimlik" göstergesi olarak serbestçe dolaştırılabilmiştir. Taşınmaz mülklerin ise (ev, tarla, dükkan, han, tütün deposu, zeytinhane vs.) komisyonlar tarafından listelenmesi sonucu, karşılığı, gittikleri yerde o ülkenin mübadillerinin bıraktığı mülkler arasından kendilerine değiş tokuş yolu ile verilmiştir. Günümüzde bizim kültür mirası olarak kabul ettiğimiz taşınmazlar, o zamanlar insanların mülkleriydi [14].

Lozan Mübadelesi sürecinde Türkiye'den göç eden Rum-Ortodoksların sayısı yaklaşık 1,2 milyon iken; gelen Müslüman Türklerin sayısı ise 450 000 kadardır. Mübadele sonucunda 1914 ve 1924 yılları arasında nüfus oranları çok büyük ölçüde değişmiştir. 1927 nüfus sayımına göre toplam nüfus 13,6 milyonken; gayrimüslimlerin bu nüfus içindeki oranı %2,6'dır. 120 000 Rumca konuşan ve 65 000 Ermenice konuşan insan bulunmaktadır [15].

Nüfus mübadelesi, Batı Trakya'da oturan Türkler ile İstanbul'da oturan Rumlar dışında gerçekleştirilmiştir[10]. İstanbul Belediyesi sınırları içine 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş olan Rumlar, İstanbul'da oturan Rumlar olarak kabul edilmiştir. Lozan Anlaşması'nın 14. maddesine göre, Gökçeada ve Bozcaada halkı da mübadele dışı bırakılmıştır [16]. Mübadele ile özellikle Anadolu'da yeni inşa edilen kiliselerden bazıları, tamamlanamadan terk edilmek zorunda kalmıştır [10].

Mübadele bir takım sıkıntılar da getirmiştir. Ülkenin, uzun süren savaşlar sonucu içine düştüğü maddi yetersizlikler, mübadele sonucu iyice artmıştır [9]. Türkiye ve Yunanistan'da mübadele sonrası kültürel mirasın korunması ise bir diğer sorundur. Özellikle cami, kilise, manastır, tekke gibi dini yapılar, hamamlar, saat kuleleri, "öteki"ni çağrıştırdığı veya "öteki"ne ait olarak algılandığı için yıkılmaya terk edilmiştir [17].

3.2. 19.-20. Yüzyıllarda Kayseri'de Gayrimüslimler ve Kilise Mimarisi

Antik Çağ'da ismi "Mazaka" olan Kayseri kenti, Kappadokia'daki Hellenizmin ilk temsilcisi olan Eusebius hanedanı döneminde "Eusebia" adını almıştır. İsa'nın doğduğu yıllarda ise Roma İmparatoru Germanikus'a atfen "Caesarea" (Sezar'ın kenti) olarak adlandırılmıştır. Araplar bu sözcüğü "Kayseriyye" olarak ifade etmiş, zamanla isim,

“Kayseri” olarak kısaltılmıştır. “Kaysariyye” sözcüğü, “pazar yeri, bedesten bulunan yer” anlamlarına da gelir. Arapça’daki bu sözcüğün etimolojik temelinin, “Sezarların yaptıkları ticaret işleri” ile bağlantılı olduğu yorumu yapılabilir [18].

Kayseri, Anadolu’nun en eski ve önemli yerleşimlerinden birisidir. Ticaret ve hac yollarının kesiştiği bir noktada bulunması, stratejik önemini arttırır. Milattan önceki devirlerden Roma-Bizans dönemine kadar uzanan tarihinde olduğu gibi, İslami tarihinde ve Türk tarihinde de bu özelliklerini koruması sebebiyle, çeşitli seyyahlar, coğrafyacılar ve tarihçiler, eserlerinde Kayseri’den bahsederler [19].

Şehrin bugün bilinen iki yerleşim yeri vardır. Birincisi, günümüzdeki yerleşim alanının güneyinde, Erciyes Dağı’nın kuzey eteklerindeki ovaya hakim alçak tepecikler üzerinde ve bu tepeler arasında bulunan, halkın “Eskişehir” olarak adlandırdığı yer; ikincisi ise, ortasında surların bulunduğu ovadaki yerleşimdir. “Eskişehir” olarak bilinen yerleşimde, Tontar (Torumtay), Battal, Baruthane ve Beştepeler semtleri bulunur [20].

Kayseri, 16.-19. yüzyıllar arasında merkezi Konya olan Karaman Eyaleti’ne bağlı bir “liva” iken [19], 1846 yılında yapılmış olan idari düzenleme ile Bozok Eyaleti’ne bağlanmıştır. 1867 yılında yürürlüğe giren Vilayet Nizamnamesi ile “sancak” olarak Ankara Vilayeti’ne bağlanmıştır. 1908 yılında, II. Meşrutiyet’in ilanından sonra, müstakil bir sancak haline getirilmiş ve İncesu, Develi, Bünyan kazaları Kayseri’ye bağlanmıştır [21]. Merkez Liva’ya bağlı Erkilet, Talas, Gesi, Mancusun adıyla dört nahiyesi vardı. İncesu kazasına Karahisar (bugünkü Yeşilhisar) nahiyesi, Develi kazasına Köstere (bugünkü Tomarza) nahiyesi, Bünyan kazasına Akkışla, Sarıoğlan ve İlbaşı (Zamantı) nahiyesi bağlıydı. Sancak üç kaza, beş nahiye ve 277 köye sahipti [22]. 1923 yılında Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte “il” olarak kabul edilmiş ve ismine “Kayseri” denilmiştir. 1988 yılında, “Büyükşehir” sıfatıyla Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri kurulmuştur [21].

19. yüzyılda Kayseri, kültürel ve ekonomik açıdan gelişmiş bir yerdi. Ovalarında hububat yetişirdi. Bu hububatlar, ordunun ihtiyacı için İstanbul ve Erzurum’a gönderilirdi. Yoğun bir nüfus barındırdığı için, devlete çok asker verirdi. Barut yapımında kullanılan maden, Kayseri ve çevresinde yoğun bir biçimde çıkarılırdı. Burada bir güherçile[1] fabrikası vardı.

[1] Güherçile: Doğal halde bulunan ve adi güherçile olarak adlandırılan potasyum nitrat, Şili güherçilesi olarak adlandırılan sodyum nitrat ve duvar ya da toprak güherçilesi olarak adlandırılan kalsiyum nitrat şeklinde

Ordunun barut ihtiyacını karşılamak için Kayseri güherçile fabrikasında barut imal edilirdi [23].

1820'li yıllarda Kayseri nüfusunun en büyük kısmını Müslüman Türkler oluşturmaktaydı. Burada yaşayan gayrımüslümleri ise Ermeni, Rum ve Yahudiler temsil ediyordu. Şehir merkezinde Rumların sayısı azdı; Rumlar genellikle Talas, Germir, Zincidere, Tavlusun, İstavana, Molu, Çukur, Sarımsaklı, Gergeme, Üskübü, Ağırnas (Taşören), Darsiyak, Uğurlu, Vekse (Özlüce), Erkilet gibi köylerde yaşarlardı. Şehirde yaşayanlar esnaflık ve ticaretle, köylerde yaşayanlar ise çiftçilikle geçinirlerdi. Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki diğer Rumlar gibi, Kayseri Rumları da aynı haklara sahipti; dil, din ve diğer kültürel hakları vardı [23].

Anadolu'daki Rum cemaatin, Grek (Yunan) kökenli Rumlar ve Türk kökenli Ortodokslar olarak ayırt edilmesi gerekmektedir. Türk kökenli Ortodokslar'a "Karamanlı Rum"u adı verilir ve Grek kökenli Rumlar'dan ayrılırlar [22]. Bunlar, İslamiyet'in Anadolu'ya yayılmasından önce Hıristiyan olan Türklerdir [9]. 11. yüzyıldan itibaren Bizans İmparatorluğu tarafından Hıristiyanlaştırılarak Toros Dağları'nın iç kesimlerine yerleştirilen ve çoğunluğu Peçenek ve Uzlar olan diğer Hıristiyan Türk kitlelere Karamanlı denilir. Karamanlılar, Anadolu başta olmak üzere Balkanları da içine alan geniş bir coğrafyada kendi alfabelerini ve yazı çeşitlerini geliştirmişlerdir. Türk kökenli Ortodokslarca Grek alfabesi kullanılarak yazılan bu Türkçe'ye "Karamanlıca" adı verilmektedir [22].

Kayseri ve yöresindeki Rumlar da Türk'tür. Onların Türklüğü üzerine bulunan iki görüş şöyledir: Birincisi, Bizans İmparatorluğu tarafından Hıristiyanlaştırılan Peçenek, Uz, Türkmen, Avar, Bulgar ve Kıpçak boyları olduklarını öne sürer. İkincisi ise, Sümer, Asur ve Hitit kavimlerine dayanarak Turani olduklarını öne süren görüştür [22].

Misyonerlik faaliyetleri içerisinde Kayseri'nin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. 19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı ülkesinde görülmeye başlayan Amerikalı misyonerler, Anadolu'yu Trabzon'dan Mersin'e bir hat çekerek, "Doğu Türkiye Misyonu"

---

başlıca üç nitrat türüne verilen ortak addır. Eskiden barut yapımında kullanılan güherçile, özellikle savaş sırasında kendisine en çok ihtiyaç duyulan, barış zamanında ise üzerinde hassasiyetle durulan bir madde olmuştur. Kullanımı Osmanlı Devleti'nde de önemli konulardan biridir [24].

ve “Batı Türkiye Misyonu” olarak iki bölgeye ayırmışlardır. Bu durumda, toplam yedi istasyon ve 102 uç istasyon tayin edilmiş, Kayseri de “Batı Türkiye Misyonu” sınırları içerisinde kalarak, yedi istasyondan biri haline gelmiştir. 1870 yılında ise, Talas’ta bir kız okulunun açılması ile Kayseri’ye bağlı uç istasyonlardan biri kurulmuştur [25].

Misyonerlerin ilgisini çeken Kayseri ve yöresindeki Hıristiyan nüfus olmuştur. Özellikle Amerikan Misyonerleri buraya büyük önem vermiştir. 1895 yılında Misyoner Teşkilatı’nın 435 okulu vardır. Kayseri ve Talas’taki erkek ve kız okulları, çocuklara özel bahçe okulu, hastane, misyoner ikamethaneleri ve eczane bunlardandır [25].

Kayseri’deki gayrimüslim okullarından Ermeniler’e ait olan 12 adet okulun ruhsat tarihi 1894’tür. Katoliklere ait okulun açılış tarihi 1860, ruhsat tarihi ise 1863’tür. Protestanlara ait Rum-Ermeni-Protestan okulunun açılış tarihi 1871’dir. Protestanlara ait Erciyas Mektebi’nin açılış tarihi 1869, İncil Vaazı adlı okulun açılış tarihi 1869, ikisinin de ruhsat tarihi 1894’tür. Burada dikkati çeken, öğrenci sayısının yüksekliğidir. Toplam 18 235 azınlık nüfuslu Kayseri kazasında, 1 652 erkek, 1 109 kız, toplam 2 761 öğrenci, azınlık okullarında öğrenim görmektedir. Bu sayı, toplam azınlık nüfusunun % 15’idir. Kız öğrenciler ise, toplam öğrenci sayısının % 40’ını oluşturmaktadır. Bu durum, kızların okutulmasına verilen önemi göstermektedir [25]. Gayrimüslim okullarında öğrencilere Rumca ve Ermenice diller, yabancı dil olarak öğretilirdi; programlarında Türkçe de olmakla birlikte, öğretmenleri Türk değildi. Rumların Zincidere’de bir matbaalarının olduğu da bilinmektedir. Rumlar, 22 Temmuz 1922 tarihinde [9], liderleri Eskişehir milletvekili “İstamat Zihni Bey”in (Özdamar) sahibi olduğu [26] “Anadolu’da Ortodoksluk Sadası” adlı bir gazete çıkarmaya başlamışlardır. Gazete haftada bir basılarak, on altı sayı çıkarılabilmiştir ve yayın hayatı boyunca, Kayseri’dekiler başta olmak üzere, Anadolu’daki Ortodoksların Yunan ırkıyla ilgilerinin olmadığını, Yunanistan ve İhtilaf Devletleri’nin haksız olduklarını, Türk Devletlerinin idaresindeki Rumların ve diğer gayrimüslimlerin zulüm görmediklerini, bu tür propagandaların haksız olduğunu yazmıştır [9].

Güler'in Karpat (K. Karpat, Ottoman Population, s.14)'tan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.9. 1831 nüfus sayımına göre Kayseri nüfusu [13]

	Müslüman	Reaya	Kıpti	Yahudi	Ermeni	Toplam
Kayseriyye (Şehir)	5 014	-	-	-	-	5 014
Kayseriyye (Sancak)	13 466	-	-	-	-	13 466
Kayseriyye (Vilayet)	21 005	15 901	-	-	-	36 906
Karaman Eyaleti	229 242	34 461	-	-	-	263 703
Avrupa	487 971	783 333	33 905	10 133	2 099	1 317 441
Anadolu	2 002 921	297 130	1 802	5 164	16 643	2 332 660
Osmanlı Devleti Toplam	2 490 892	1 080 463	35 707	15 297	18 742	3 641 101

Güler'in Karpat (K. Karpat, Ottoman Population, s.119)'tan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.10. 1877-1878 nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13]

Vilayet	Sancak	Nüfus	Binalar (Evler)	Kazalar
Ankara	Ankara	102 875	39 338	Ayaş, Beypazarı, Zir, Çubukabat, Haymana, Seferihisar, Kurupınar, Mihaliç, Nalli
	Yozgat	91 487	28 103	Akdağmadeni, Çorum, Boğazlıyan, Sungurlu
	Kayseri	65 443	23 200	İncesu, Develi
	Kırşehir	22 994	6 908	Avanos, Keskin, Mecidiye
Toplam	-	282 799	97 544	-
Genel Toplam	-	13 064 109	2 880 723	-

Güler'in Karpat (K. Karpat, Ottoman Population, s. 126-127)'tan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.11. 1881/1882-1893 nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13]

Ankara Vilayeti / Kayseri Sancağı	Müslüman	Rum	Ermeni	Katolik	Yahudi	Protestan	Toplam Nüfus
Kayseri Merkez Kaza	84 163	18 406	24 950	715	-	1 315	130 549
Develi	21 778	1 821	10 846	-	-	238	34 683
İncesu	13 416	4 668	23	-	-	-	18 107
Kayseri Sancağı Toplam	120 357	24 895	35 819	715	-	1 553	183 339
Ankara Vilayeti Toplam	735 766	34 915	67 490	6 303	415	2 240	847 132
Osmanlı Devleti Toplam	12587137	2332197	1001465	149786	184006	36238	17388604

Güler'in Karpat (K. Karpat, Ottoman Population, s.162)'tan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.12. 1906/1907 nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13]

Ankara Vilayeti	Müslüman	Rum	Ermeni	Ermeni Katolik	Yabancı	Protestan	Toplam Nüfus
Kayseri Sancağı	138 273	24 012	42 621	1 579	48	2 051	208 584

Güler'in Karpat (K. Karpat, Ottoman Population, s.186-187)'tan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.13. 1914 nüfus sayımına göre Kayseri nüfusu [13]

	Müslüman	Rum	Ermeni	Ermeni Katolik	Protestan	Toplam
Kayseri	101 924	19 662	30 105	1 513	1 614	154 818
Develi	30 948	2 085	15 689	2	404	49 128
İncesu	14 559	3 773	-	-	-	18 332
Bünyanihamid	36 861	1 070	2 865	-	-	40 796
Kayseri Toplam	184 292	26 590	48 659	1 515	2 018	263 074
Osmanlı Devleti Toplam	15 044 846	1 729 738	1 161 169	67 838	65 844	18 520 016

Güler'in Karpat (K. Karpat, Ottoman Population, s.14, 119, 126-127, 162, 186-187)'tan edindiği bilgilere göre;

Çizelge 3.14. Osmanlı Devleti'nin bütün nüfus sayımlarına göre Kayseri nüfusu [13]

Sayımlar	Müslüman	Gayrimüslim					Kayseri Toplam	Osmanlı Devleti Toplam
		Rum	Ermeni	Yahudi	Diğer	Gayrimüslim Toplam		
1831 Sayımı	21 005	-	-	-	-	15 901	36 906	3 641 101
1877/1878 Sayımı	-	-	-	-	-	-	65 443	13 064 109
1881/1882-1893 Sayımı	120 357	24 895	35 819	-	2 268 (Katolik ve Protestan)	62 982	183 339	17 388 604
1906/1907 Sayımı	138 273	24 012	44 200 (Ermeni Katolik)	-	2 099 (Yabancı ve Protestan)	70 311	208 584	20 884 630
1914 Sayımı	184 292	26 590	50 174 (Ermeni Katolik)	-	2 018 (Protestan)	78 782	263 074	18 520 016

Kayseri Nüfus Müdürlüğü'nün verilerine göre, 1921 yılında Kayseri'nin nüfusu 222 452'dir. Müdürlüğe göre nüfusun ırk ve din üzerine taksimatı şöyledir:

Çizelge 3.15. Kayseri Nüfus Müdürlüğü'nün verilerine göre, 1921 yılında Kayseri nüfusunun ırk ve din üzerine taksimatı [22]

Kaza isimleri	Yekun		İslam		Rum		Ermeni		Rum Protestan		Ermeni Katolik		Ermeni Protestan	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
Kayseri merkez kazası	67 748	63 573	50 055	50 492	10 103	9 764	2 074	2 618	262	280	165	251	91	170
Develi kazası	19 147	20 045	17 683	18 738	1 199	1 022	265	285	-	-	-	-	-	-
Bünyan kazası	19 213	19 637	18 640	19 013	573	624	-	-	-	-	-	-	-	-
İncesu kazası	9 426	8 662	7 646	6 747	1 780	1 915	-	-	-	-	-	-	-	-
Yekun	110 534	111 918	94 024	94 990	18 655	18 325	2 337	2 902	262	280	165	251	91	170

Kendilerinin Türklüğünden kimsenin şüphe etmemesini isteyen Türk Ortodoksları, tüm gitmek istememe ısrarlarına ve Milli Mücadelenin yanında yer almalarına rağmen, her bakımdan kendilerine yabancı bir yer olan Yunanistan'a 30 Ocak 1923'te imzalanan Müslüman Türk ve Rum Ortodoks Mübadelesi Protokolü ile gönderilmişlerdir [22]. Milli Mücadele döneminde Patrikhane ve Yunanistan'ın çağrılarına rağmen Kayseri ve civarındaki Rumlar, Müslüman Türklere ihanette bulunmamışlardır [9].

1915 yılında Kayseri'deki 45 036 Ermeni'nin tehciri ve 1923 yılında 27 522 Türk Ortodoks'un kendilerini Yunanlı saymadıkları halde mübadelesi, Kayseri tarihinin önemli olaylarıdır [22]. Ermeni tehciri sırasında, Kayseri Rumlarının anarşiden büyük çapta uzak durdukları bilinmektedir [9].

Kayseri Rumları, 21 Eylül 1922 tarihinde, Papa Eftim Bey önderliğinde Türk Ortodoksları Kilise Kongresi'ni toplamışlardır ve Papa Eftim, gerekli gördüğü Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni kurmuştur. Fener Rum Patrikhanesi, Türk Ortodoks Patrikhanesi'ni tanımamıştır. Bir süre sonra, Papa Eftim ile ilgili; Patrikhaneyi, Fenerlilerle anlaşarak Kayseri'de yeniden kurduğu yönünde söylentiler çıkınca, Papa Eftim Kayseri'den ayrılarak

Ankara'ya yerleşmiş ve o günlerde Lozan'da Mübadele Sözleşmesi imzalanmıştır. Mübadele Sözleşmesi'ne göre, hükümet, "herhangi bir mübadili mübadeleden istisna etme hakkı"na dayanarak, Papa Eftim ve ailesini mübadeleden istisna tutmuştur [9].

Kayseri ekonomisi uzun yıllar bu göçlerin olumsuz etkisi altında kalmıştır. Yunanistan'ın zenginliği ve gelişmesinde, mübadele ile gönderilmiş Türk Ortodokslarının payı yadsınamaz. Nitekim, 1831 yılı nüfus sayımlarına göre, Tavlusun ve Reşadiye'de çeşitli alanlarda 116 kişi meslek sahibidir. Bu meslek sahipleri arasında, sandalyeci, keresteci, dülger, doğramacı, nakkaş, yapıcı, taşçı, ziraatçi, abacı, oymacı, astarcı, tüccar, tarakçı, odabaşı, dökmeci, istidacı olanlar vardır. Yine 1921 yılında Türk Ortodoksların çoğunlukta yaşadığı köy ve nahiyelerdeki sosyal durumun iyi olduğu ve bu durumun şehirleşmeye de yansıdığı görülmektedir [22]. Örneğin; Güngör Açıkgöz, Tavlusunlu İbrahim ÖZER'in babasının, köyün Hıristiyan mahallesinden piyano sesleri yükseldiğini, Tavlusun sokakları için şunları söylediğini belirtmiştir:

"Şimdi biraz bozuldu ama eskiden köyde yağmurda ve karda yürüdüğünüz zaman paçalarınıza bir damla çamur sıçramazdı. O kadar mamurdu burası. En yoğun yağmurlarda bile sular taşların üstünden bir türkü çığırır gibi çağlayarak akar, evlerin içine sökün etmezdi" [12].

Kappadokia Bölgesi'nde Bizans dönemindeki kiliselerin yeniden yapım ve onarımlarla varlığını sürdürdüğü Osmanlı döneminde, kiliseler genel olarak; bazilikal planlı, beşik çatılı ve nartheksli yapılardı. Tanzimat ve Islahat Fermanları ile Osmanlı Devleti'nde yaşanmış olan kilise mimarisindeki çeşitlenme ve farklı plan tiplerinin gelişmesi, kubbeli, büyük boyutlu ve yoğun bezemeli kiliseler yapılmaya başlanması gelişmeleri ile Kayseri'de de karşılaşılmıştır. Ancak, Tanzimat'tan öncesine tarihlendirilen bazı kiliselerde kubbe ve çan kulelerinin bulunması, diğer devletlerin baskıları sonucu verilen tavizler ve gücünü yitiren Osmanlı Devleti'nin denetim mekanizmalarının merkezden uzakta iyi işlememesi ile açıklanabilir [12]. 1835 tarihli bir belgeden, Kayseri'deki Tomarza Köyü'nde Bogos Bedros, Talas Köyü Yukarı Mahalle'de Meryem Ana, Talas Köyü Aşağı Mahalle'de ve Erkilet Köyü'nde Toros Kiliselerine onarım izni verildiği anlaşılmaktadır. 1886 tarihli bir belgede ise, Efkere Köyü'nde bulunan Surb Stefanos Ermeni Kilisesi'nin tamirine izin verildiği belirtilmiştir [6].

Tezin üçüncü bölümünün "19.-20. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimler ve Kilise Mimarisi" alt başlığında da belirtildiği gibi, Osmanlı bünyesindeki gayrimüslim yapılarında kubbe kullanımı ve örtünün kurşunla kaplanması yasak olduğundan, yapılar tonozla örtülerek, kubbe dışarıdan algılanmayacak şekilde kırma çatının altına yerleştirilmiştir [12]. Kayseri'deki 1803 yılına tarihlenmiş olan Zincidere Hagios Ioannes Manastır Kilisesi'nde de kubbe bu şekilde gizlenmiştir (EK-23).

Hıristiyanlık için önemli bir merkez olan Kayseri'de 19. yüzyılda pek çok kilise inşa edilmiştir. Bu dönemde yerleşimi ziyaret eden seyyahlardan biri olan Naumann, kubbelerin üzerindeki çanlar ve çan sesleriyle Kayseri'yi bir Hıristiyan kent olarak nitelendirmiş; Schweinitz ise, Kayseri'nin birkaç minare dışında kilise kompleksleri ve taş evlerden oluştuğunu ifade etmiştir. 1894 Vilayet Salnamesi'ne göre; kent merkezinde 8, Germir, Tavlusun, Zincidere, Talas, Erkilet, Hisarcık köylerinde 35, Develi kazasında ise 16 kilise ve 1 manastır bulunuyordu. 1900 Salnamesine göre ise İncesu kazasında 5 kilise bulunmaktaydı. Patrikhane'nin 1910 yılı istatistiği, Kayseri sancağındaki 31 ruhani bölgede 40 000 üyesi olan 30 Ermeni kilisesinden söz etmektedir. Patrikhane'nin 1912-1913 yılları kayıtlarına göre; Kayseri'de 48 Ermeni kilisesi bulunuyordu. Rum kaynaklarına göre ise; 20. yüzyılın başlarında kent merkezinde 2, merkez dışında ise 58 kilise ve 3 manastır vardır. 1913'te Kayseri'de 19 Protestan kilisesi ve en az bir Katolik kilisesi bulunmaktaydı. Günümüzde ise Kayseri'de, 1 tanesi 18. yüzyıla tarihlenen toplam 39 kilise bulunmaktadır [12].

Tanzimat Fermanı'ndan bir kaç yıl önce inşa edilen, kubbeli, çan kuleli, cephelerinde haç kabartmalar bulunan Kayseri kiliseleri, Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği 1839 senesinden önce değişimin başlamış olduğunu gösterir. 1835-1837 yılları arasında inşa edilen Kayseri kiliselerinde yerel yapım tekniklerinin yanı sıra görülen kornişler, alınlık, silme, sütun başlıkları ve duvar resimlerindeki Klasik ve Barok üslup; Tanzimat Fermanı'nın, resmi ilan tarihi olan 1839 yılından önce, başkentten uzak kalan Anadolu'nun içlerinde mimarlık ortamında etkilerini hissettirmeye başladığını gösterir. Onarım ve yenileme tarihlerinin Tanzimat Fermanı'ndan önce, 1835-1837 yılları arasında yoğunlaşmış olması, 1835 Kayseri depremi ile de açıklanabilir [12].

18. yüzyılda 1722-1730 yılları arasındaki onarım faaliyetlerinin yoğunluğu ise 1717 yılındaki büyük depremin yol açtığı yıkımlar ile açıklanabilir [12].

Kayseri kiliselerinde 1856'da ilan edilen Islahat Fermanı ile eski kiliselerin onarılarak yaşatılması geleneği devam etmiş; yapılara kubbe ve çan kuleleri eklenmiş; yapılar Avrupa ve İstanbul'daki gelişmeleri takip eden bezeme ve ögelerle donatılmış ve yeni Gregoryen ve Ortodoks kiliseleri inşa edilmiştir. Bu kiliselerin plan düzeni, İstanbul kiliselerinin aksine, büyük bir değişim geçirmemiştir [12].

Kayseri kiliselerinde batı duvarına yakın olan galeri merdivenlerinin duvar içine yerleştirilmesi, Diyarbakır kiliselerinde de görülen bir gelenektir ve Suriye etkisini gösterir. Kayseri'de, İstanbul Ermeni kiliselerinde de sıklıkla karşılaşılan, galeriye dışarıdaki bir merdiven ile ulaşılan örnekler de vardır. Duvar resimleri ise, 19. yüzyıl İstanbul etkileri taşır [12].

3.3. 19.-20. Yüzyıllarda İncesu'da Gayrimüslimler ve Kilise Mimarisi

İncesu, Kayseri üzerinden Çukurova'ya inen, oradan da Bağdat'a ulaşan tarihi İpek Yolu üzerinde bulunduğundan, ticari açıdan önemli bir derbend-menzil-konaklama merkezi olma özelliğini Osmanlı döneminde de devam ettirmiştir. Bu özellik, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın inşa ettirdiği vakıf eserlerle daha da önemli hale gelmiştir. Salanta, Orta, Kilise, Turhan, Aygaozma (Sadat) ve Molu (Mudlu) isimli gayrimüslim mahallelerinin yanı sıra; Bulgurcu, Cami-i Kebir, Cami-i Cedid, Yarım ve Karakoyunlu isimli Müslüman mahalleleri de ortaya çıkmıştır [27].

1318 (1901) Salnamesi'nde İncesu'da beş adet kilise bulunduğu ifade edilmiştir. 1881/1882-1893 nüfus sayımlarına göre İncesu İlçesi'nde 23 Ermeni nüfusun yaşadığı göz önüne alınırsa (Çizelge 3.11), yerleşimde bulunduğu ifade edilen beş adet kiliseden günümüzde yerinde olan iki Ortodoks Kilisesi dışında kalan üç adet kilisenin, çok az sayıda olan Ermeni cemaate ait olmadığı, kaya kiliseleri olabilecekleri sonucuna varılabilir [12].

İncesu'da bulunan tez konusu Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi ile Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi, ilçenin kuzeybatı ve güneydoğu tepelerine, karşılıklı olarak yerleşmiştir. Tez konusu kilise daha gösterişli bir yapı iken, diğer kilise cephesi ve düz damı ile daha çok bir konuta benzemektedir [12]. Her iki kilisede de beden duvarlarında kesme taş malzeme ve cephelerinde dikdörtgen pencereler kullanılmıştır. Yarım Mahalle Ortodoks

Kilisesi'nin avlu duvarları yerinde olmakla birlikte, avluya doğu ve batı yönlerinden birer giriş bulunmaktadır.

Tez konusu kiliseye ana giriş, batıdaki kayalıkların önündendir, üç nefli bazilikal planlı bir kilisedir ve apsislerinden ortadaki içte ve dışta yarım daire, yanlardakiler içte ve dışta düz duvarla çevrilidir.

Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'ne kuzeydeki avludan ulaşılır. Yerinde inceleme çalışmasında, özel mülkiyette ve kapısı kilitli olduğundan içerisine girilememiş olmakla birlikte, plan düzeninin tek nefli olduğu [5] ve apsisinin, kayaya oyma olduğu [12] öğrenilmiştir.

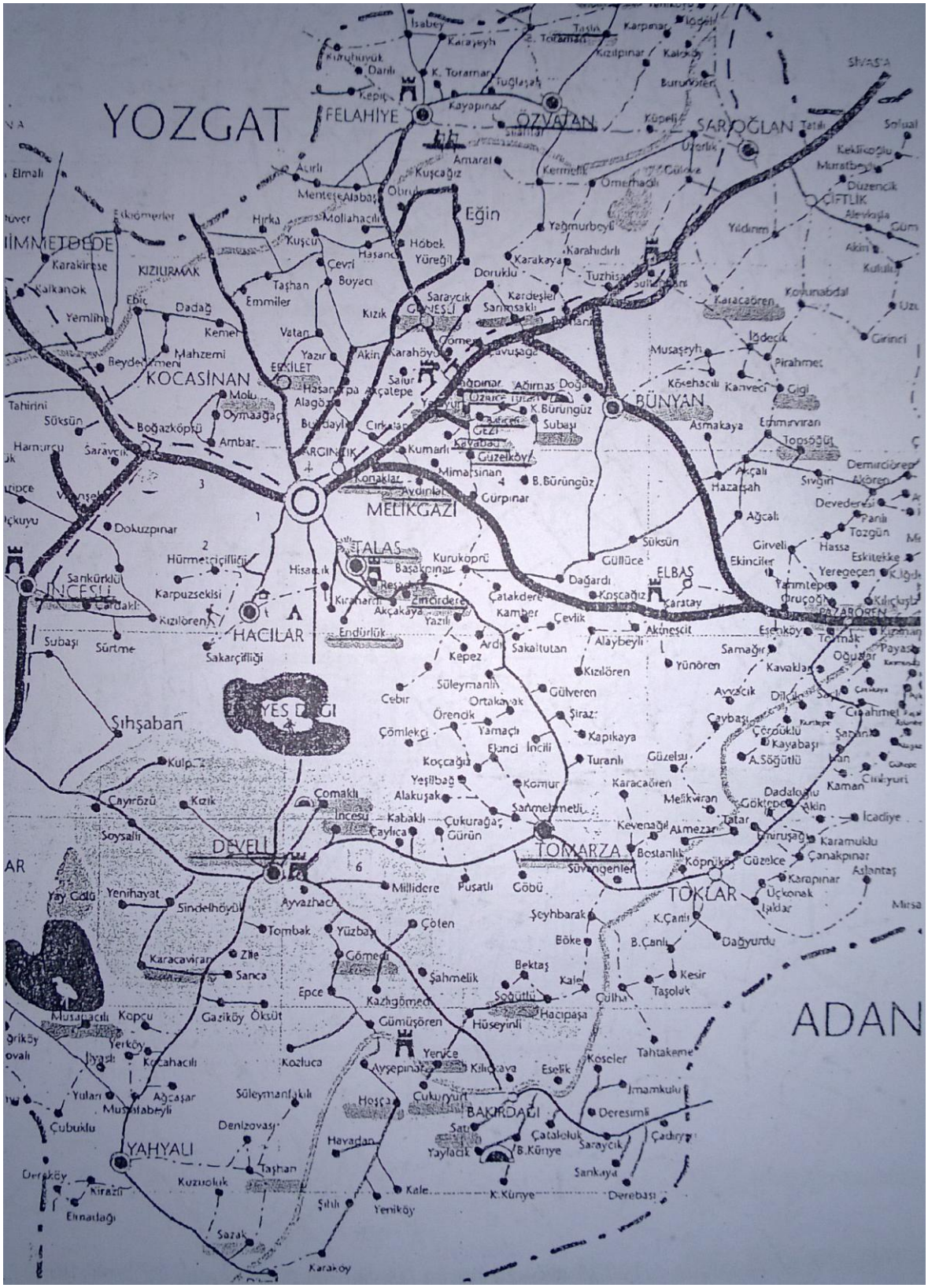

Harita 3.1. Kayseri'de gayrimüslimlerin yaşadığı yerleşimler –altı çizili olanlar-[12]

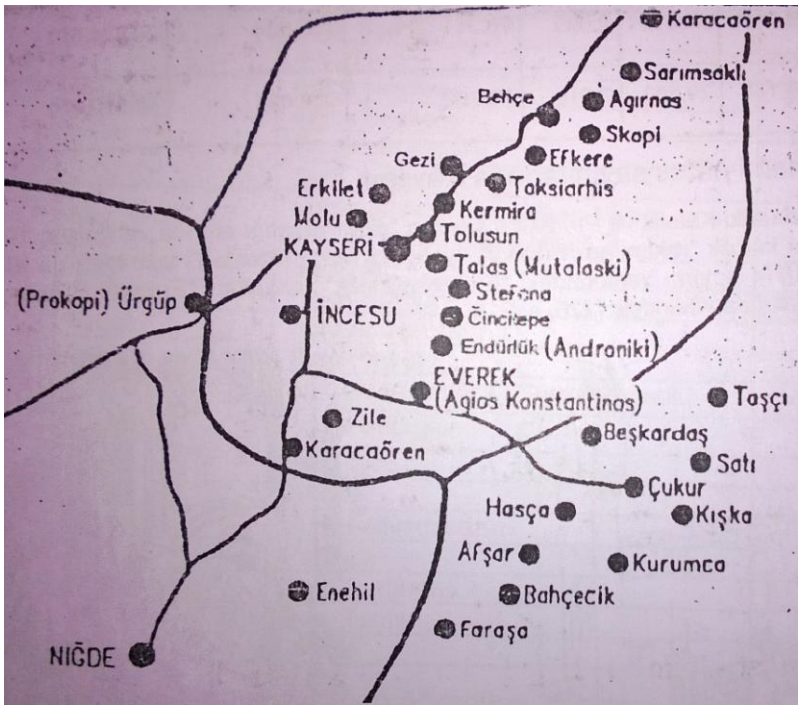

Harita 3.2. Kayseri'de Rumlar'ın yaşadığı yerleşimler [12]

Harita 3.3. İncesu ilçesi imar planında kiliselerin yerleri [12]

4. KAYSERİ İLİ, İNCESU İLÇESİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE TARİHİ

4.1. Konum

Kayseri'nin otuz iki km güneybatısında bulunan İncesu Kasabası, Tekke Dağı ve Sivri Dağı arasında, İncesu deresinin ovaya açıldığı derin vadi içerisinde bulunmaktadır. Vadi oluşturan dereden dolayı "İncesu" adını aldığı anlaşılmaktadır. Kasaba, ilk olarak vadinin düz kesimlerinde yerleşmiş, daha sonra yamaçlara doğru büyümüştür. Yüksek kesimlerinde yer alan yerleşmelerde sokaklar yokuş ve merdivenlidir [27].

İncesu, 25 derece doğu boylamı ile 38 derece kuzey enleminde yer almaktadır. Orta Anadolu'nun Kızılırmak bölümünde, Kayseri'nin güneybatısında, Kayseri iline bağlı bir ilçe konumundadır. Erciyes'in güney ve güneybatı eteklerinde kurulmuştur. İlçe merkezi, Kayseri il merkezine 30 km uzaklıktadır. Niğde-Kayseri devlet karayolu üzerinde bulunur. Ulukışla-Kayseri demiryolu ilçe merkezinden geçmektedir. Bölgenin iki önemli havalimanından Erkilet 39 km, Tuzköy ise 89 km uzaklıktadır. Kuzey ve doğuda Kayseri il merkezi, batıda Nevşehir'in Ürgüp ilçesi, güney doğuda Develi, güney batıda Yeşilhisar ilçeleri ile komşudur [26].

4.2. İdari Yapı

İncesu ilçesi, günümüzde Kayseri İli'ne bağlıdır. 23.07.2004 tarih ve 25 531 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 5 216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu gereği Kayseri iline bağlı merkez ilçe olmuştur. Merkez ilçe olduktan sonra, daha önce ilçenin birer köyü olan Dokuzpınar, Sarıkürklü, Örenşehir, Çardaklı ve Garipçe, mahalleye dönüşmüştür. Günümüzde biri ilçe merkezinde, diğer ikisi Kızılören ve Süksün'de olmak üzere, üç belediye teşkilatı bulunmaktadır. İlçeye bağlı Hamurcu, Karahüyük, Küllü, Saraycık, Subaşı, Şeyhşaban, Tahirinli ve Üçkuyu olmak üzere sekiz köy bulunur [28].

4.3. Fiziksel Yapı

İncesu, 872 km²'lik yüz ölçümü ile [26] Kayseri'nin 16 917 km²'lik toplam yüz ölçümünün % 5,1'ini oluşturur [29].

İncesu'nun denizden yüksekliği 1 150 metredir. Batısında 1 800 m yüksekliğindeki Tekke Dağı vardır [26].

İncesu ilçe merkezi, Sivri Dağı ve Tekke Dağı arasında, İncesu vadisinin ovaya açıldığı kısımda, sarp bir vadi içerisindedir. Çevrenin tek akarsuyu, yerleşime adını veren İncesu Deresi'dir ve yerleşimin yakınında bulunan Aksu bağlarından doğarak, Sultan Sazlığı'ndan yayılır ve Karasu'ya karışır [26].

4.4. İklim Yapısı

Erciyes, Tekke Dağı ve Sivri Dağı gibi yüksek dağlarla komşu olan [26] ve deniz etkilerine kapalı olan İncesu'da tipik karasal iklim hakimdir; yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer ve iklim oldukça serttir. Yağış azlığına ve uzun süren yaz kuraklığına bağlı olarak, bozkır bitki örtüsü hakimdir [30].

4.5. Demografik Yapı

İncesu'da nüfus, Kayseri nüfusunun % 1,78'ini oluşturmaktadır. İncesu'da nüfus yoğunluğu (km²'ye düşen insan sayısı) 26 kişi/km² ile Kayseri genelinin 71 kişi/km² olan nüfus yoğunluğunun yaklaşık 1/3'ü kadardır [29].

İncesu İlçesi'nde aile yapısı, genellikle çekirdek aile tipine dönme eğilimi göstermeye başlamıştır. Kırsal yaşam sürülen köylerde geleneksel geniş aile örneklerine rastlansa da, buralarda da çekirdek aile tipine dönme eğilimi görülmektedir [28].

İncesu'da okur-yazarlık oranı % 83,7'dir. Bu oran, Türkiye (% 87) ve Kayseri il (% 89) ortalamalarının altında bir orandır [31].

İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden edinilen bilgilere göre; İncesu'da 1 okul öncesi eğitim verilen kurum, 5 birinci kademe, 10 ikinci kademe olmak üzere 15 ilköğretim okulu, 1 Anadolu lisesi, 1 sağlık lisesi, 1 endüstri meslek lisesi ve 1 çok programlı lise bulunmaktadır [31].

İncesu'da Erciyes Üniversitesi'ne bağlı, başlangıçta dört tane iki yıllık eğitimli bölümle açılacak, daha sonra dört yıllık fakültelerin de eklenecek olduğu belirtilen meslek yüksek

okulunun temeli, 2013 yılında atılmıştır. Bu sayede, ilçenin sosyo-kültürel açıdan hareketliliğinin artacağı tahmin edilmektedir.

Çizelge 4.1. İncesu ilçesi merkez nüfusunun yıllara göre dağılımı [31]

Yıllar	Toplam	Kentsel	Kırsal	Kentsel %	Kırsal %
1881/1882	18 107	-	-	-	-
1904	17 135	-	-	-	-
1927	17 454	4 115	13 338	23,58	76,42
1950	14 597	4 778	9 819	32,73	67,27
1960	18 879	5 824	13 055	30,85	69,15
1965	20 627	5 775	14 852	28,00	72,00
1970	23 071	7 319	15 752	31,72	68,28
1980	21 125	6 932	14 193	32,81	67,19
1990	21 923	7 857	14 066	35,84	64,16
2006	21 539	8 099	13 440	37,60	62,40
2009	22 349	17 669	4 680	79,05	20,09
2011[1]	23 771	19 336	4 435	81,34	18,66

Türkiye İstatistik Kurumu'nun resmi internet sitesinden edinilen bilgiye göre; İncesu ilçesinin nüfusu 2012 yılında 24 127; 2013 yılında ise 24 315'tir.

İncesu (Kayseri) öneri Koruma Amaçlı İmar Planı Açıklama Raporu'ndan edinilen bilgilere göre; ilçenin ortalama nüfus yoğunluğu yaklaşık 24,7 kişi/km2'dir; İncesu ilçe merkezi nüfusu, toplam il nüfusunun yaklaşık % 0,64'ünü oluşturmaktadır [32].

İncesu (Kayseri) öneri Koruma Amaçlı İmar Planı Açıklama Raporu'nda ifade edildiği gibi; ilçe nüfusunun son 20 yılda çok fazla artış göstermediği dikkate alındığında, ilçe

[1] İncesu (Kayseri) öneri Koruma Amaçlı İmar Planı Açıklama Raporu [32]'ndan alınmıştır.

merkezinin göç almadığı; göçün, daha çok çevredeki il merkezlerine olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır [32].

İncesu (Kayseri) öneri Koruma Amaçlı İmar Planı Açıklama Raporu'nda, çalışmalar kapsamında, tez konusu kilisenin de içerisinde bulunduğu İncesu Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı içinde kalan mahallelerde rastgele olarak seçilen hanelerde 97 kişi ile görüşülerek yapılan araştırmada şu sonuçlara varıldığı ifade edilmiştir [32]:

> Araştırmaya katılanların %60'a yakını kadın, %40'ı ise erkektir. Hanelerde ortalama 3,9 kişi yaşamaktadır. Bu oran, genellikle çekirdek aile yapısının var olduğunu göstermektedir. İlköğretim mezunu olanların yüzdeleri düşük iken, yaş arttıkça ilköğretim düzeyi de yükselmektedir. Bu, ilçedeki orta öğretim okullarının yeterli ve ulaşılabilir olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %78'i ilköğretim mezunu, %10'u lise mezunu, %2'si üniversite mezunu iken, %10'u da okuma yazma bilmemektedir. Bu da ilçede eskiden %98'lerde olduğu söylenen okuryazarlık oranının %90'lara düştüğünü göstermektedir. Bunda ilçeye göçle gelenlerin etkisi bulunmaktadır. Katılımcıların sadece %17'si kendisini işçi ve serbest meslek çalışanı olarak tanımlamıştır. Emeklilerin oranı %22,3'tür. Katılımcılardan sadece biri kendini işsiz olarak tanımlamıştır. Bu göstergeler bölgede geleneksel bakış açısının oldukça egemen olduğunu göstermektedir. Kadınlardan kendini işsiz olarak tanımlayan yoktur. Bölgenin turizm açısından değerlenmesi, kadın iş gücüne yeni iş sahaları açacak ve ekonomik olarak hanelere katkı yapacaktır. İçinde yaşanan konutların konforundan memnuniyet ve memnuniyetsizlik sorulduğunda her iki yanıt da %50 civarındadır. Sonucun eşit çıkması burada yaşayanların konfor olarak beklentilerinin, genel konfor standartlarından daha düşük olduğu anlamına gelmektedir. İlçede konut sahipliliği oranı %94 olup, yerleşmedekilerin en çok eksikliğini hissettiği kullanımlar ise sırası ile otel, pansiyon, el sanatları uygulama ve satış yerleri, lokanta ve butik otel olmuştur [32].

4.6. Ekonomik Yapı

Yörelerin, bölgelerin ve ülkelerin kalkınmasını etkileyen pek çok neden vardır. İklim ve arazi yapısı, turizm potansiyeli, tabii kaynaklar ve çevreyle etkileşim gibi coğrafi ve jeolojik nedenler bunların başında gelir. Toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı da kalkınmada çok büyük etkisi olan etmenlerdir. Bir yerleşimde belirtilen tüm bu kriterlerin en ideal biçimde bulunması zor bir ihtimaldir. Önemli olan, mevcut imkanların en iyi şekilde değerlendirilerek toplum hizmetine sunulmasıdır [33].

İncesu ekonomisinde hayvancılık sektörü önemli bir yere ve potansiyele sahiptir [29].

İncesu'da ekilebilen arazi taşlı ve verimsiz olduğundan, tarımla uğraşan halk, ancak kendini geçindirebilecek kadar gelir elde etmektedir. Mülkiyetin veraset yoluyla

parçalanması da, tarımsal üretimde verimsizliğe neden olmaktadır. İncesu'da bağcılığın ve otuzdan fazla yetiştirilen üzüm çeşidinin önemli yeri bulunmaktadır. Son yıllarda İncesu üzümü ve pekmezi ön plana çıkmış, 1991 yılında ilçede ilk kez üzüm festivali düzenlenmiştir. İncesu Üzüm Festivali, her yıl Eylül ayında, uygun bir cumartesi günü yapılmaktadır [28].

İncesu halkı, geniş ve verimli araziye sahip olmadığından, genellikle sanat ve eğitime yönelmiştir. Kayseri şehir merkezine yakınlığı, İncesu'luların ticaret ve sanata yatkın olması ve psikolojik olarak gelişme yönünün batıya açık olması nedeniyle, İncesu'da gerçek anlamda sanayileşme 1970'li yıllarda başlamıştır ve 11.04.2001 tarihinde İncesu Organize Sanayi Bölgesi kurularak, sanayileşme yolunda önemli bir adım atılmıştır [33].

İncesu'da ekonomik değer taşıyan maden bulunmamakla birlikte, ruhsatlı iki kum ocağı ve bir taş ocağı bulunmaktadır. Ayrıca, ilçede Boğazköprü ve Sazlık içmece suları vardır [31].

4.7. Sosyo-Kültürel Yapı

1923 yılında yapılan Nüfus Mübadelesi'ne kadar ilçede yaşayan Rumlar, İstanbul ile sıkı bir iletişim içindedir ve eğitimleri, o zamanın şartlarına göre ileri düzeydedir. Nüfus Mübadelesi öncesinde, ilçede Türklere ait bir ilkokul bulunurken, Rumların hem ilkokul hem de ortaokulu bulunmaktadır [34].

İncesu ilçesi, kent özeğine yakın olmakla birlikte, toplumsal ve ekonomik açıdan Türkiye ilçeleri arasındaki sıralamada 380. sıradadır ve ilk 300 içerisinde değerlendirilemeyen ilçeler grubuna girmektedir; Kayseri il sınırları içerisinde ise, on beş ilçe içinde, Melikgazi, Kocasinan, Develi, Yahyalı ilçelerinden sonra beşinci sıradadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından alt sıralardaki ilçelerde, ekonomik yaşama katılım düzeyi, verimlilik, uzmanlaşma, rekabet gücü, ekonomik ve toplumsal yatırımların nüfusun gereksinimini karşılama gücü düşüktür. İncesu da bu yerleşimlerden biridir; ancak, istatistiksel verilere göre gelişmeye açık olduğu görülmektedir [31].

Kayseri ilinde yaygın olan kahvehaneye gitme alışkanlığı, İncesu İlçesi'nde de görülmektedir. 2010 yılı itibari ile ilçede 12 adet kahvehane bulunmaktadır. Yörenin erkekleri boş zamanlarını burada geçirmektedir. Öğretmenevi lokalinde de genellikle

memurlar vakit geçirmektedir. Son zamanlarda ilçe merkezinde internet kafeler de açılmıştır, gençler buralarda vakit geçirmeye başlamıştır. Öğrenci ve diğer araştırmacıların kullanımı için bir halk kütüphanesi bulunmaktadır. Ayrıca okullar ve resmi kurumların kütüphaneleri de mevcuttur. İlçede sinema veya tiyatro salonu bulunmamaktadır. Sosyal hareketliliği okulların düzenlediği müsamere ve sergiler ile halk düğünleri sağlamaktadır. İlçede 27 adet park bulunmaktadır. İncesu deresinin suyunu tutan göletin (küçük barajın) kenarındaki piknik yerleri, halkın kullandığı alanlardır. İlçe merkezinin Derebağ Mevkisi'nde mesire alanı bulunmaktadır [28].

4.8. Yerleşimin Tarihi

M.Ö. 13. yüzyılda Kayseri, Kappadokia'nın başkentiydi ve Kappadokia Bölgesi, İncesu ilçesini de sınırları içine almaktaydı. O dönemde İncesu'nun adı "Sadagora" olup, o tarihte "Nazians" adı verilen Viranşehir köyüne komşuydu [30]. Sadagora'nın, bugünkü İncesu ilçe merkezi ile örtüştüğüne ilişkin kesin bir bilgi bulunmamaktadır. İncesu'nun önceki kuruluş yeri bugünkü adıyla Eskiköy olan harabelerin bulunduğu Andon Kayası'dır. Bu bölgede, Anadolu'nun yerlisi olan, Hitit ya da Frig'lerin devamı olduğu tahmin edilen bir topluluk yaşamıştır. Bunlar, daha sonra Hıristiyan Ortodoks olmuşlardır. Esasen Ion, Grek ya da Hellen olmadıkları halde, dinleri sebebiyle Rum olarak adlandırılmışlardır [26].

9. yüzyılda Kayseri, daha önce ikiye ayrılmış olan Bizans sınırları içerisinde kalmıştır [30]. 1048'den itibaren ilçeye Türkmen aşiretleri gelmeye başlamış, 1200'lerden itibaren ise, buraya yerleşerek yerli Hıristiyanlarla birlikte yaşamaya başlamışlardır [26].

İncesu, eskiden kervanlar için menzil yeriydi. Eski yıllardaki kasabanın bulunduğu yerin çok yakınında "Karataş" isimli bir köy vardır ve Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, 1670 yılında bu köyde bir kervansaray inşa ettirerek, yanına bir cami ve hamam ekletmiştir. Bu tarihte bir köy olarak kurulan İncesu, zamanla gelişmiştir [35].

Anadolu'daki pek çok kentin aksine, yerleşim önceleri vadi tabanına kurulmuş, daha sonra yamaçlara doğru yayılmıştır. Bu duruma, yerleşimin imarı için kurulmuş olan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi'nin sebep olduğu tahmin edilmektedir [26]. İncesu ilçesinin tarihsel süreci içinde, vadi tabanında Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi çevresinde başlayan yerleşim, iki yamaçta bulunan, birisi tez konusu kilise olan iki Ortodoks

kilisesinin çevresinde ve yamaçlardan düzlüğe doğru kuzeybatı-güneydoğu aksı boyunca gelişmiştir. Vadinin ortasında akan İncesu Deresi, yerleşimi adeta iki parçaya ayırır. Yerleşim sert rüzgarlardan korunan vadi içinde, tarım ise düzlüklerde yapılmıştır. Vadi tabanı yeşildir, yamaçlarda yeşile rastlanmaz. Yapılar, biri diğerinin güneşini kesmeyecek şekilde inşa edilmiştir. Volkanik tüfler, kolay işlenme özelliği ile yamaçlarda yaşam alanı olarak kullanılmıştır [36].

Devlet düzeninin korunabilmesi için zorunlu görülen ve sahipsiz arazinin bayındır kılınması amacıyla, güvenlik ve sosyal açıdan sorun yaratan aşiretlerin iskan girişimi anlamında, 18. yüzyılda göçerliğin engellenmeye çalışıldığı görülür. Karataş Köyü'nden ve Karakoyunlu, Bozkoyunlu, Etyemez, Çakmak, Orçan gibi konar-göçer aşiretlerden bazıları, Kara Mustafa Paşa Külliyesi çevresinde zorunlu iskana tabi tutulmuşlardır. Bu Müslüman Türk aşiretler, dere boyu yerleşerek, yaşadıkları mahallelere kendi isimlerini vermişlerdir. Örneğin Çakmak Aşireti, Yarım Mahalle, Camii Kebir ve Bulgurcu Mahalleleri arasına, 1854'ten sonra ise Kırım Tatarları Yeni Camii adlı yapının civarına yerleşmişlerdir. Bu kapsamda; İncesu'da bulunan günümüzdeki yerleşimin 1670'lerde kurulduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir tarihe ulaşılabiliyor olması ise, Anadolu'da bir çok yerleşimin kuruluş tarihinin bilinmediği göz önüne alındığında, özel bir durumdur [26].

18. yüzyılda karşılaşılan talan ve soygun olayları, yüzyılın sonunda, Yozgat yöresinin ayan ailesi olan "Çapanoğulları"nın Kayseri'de nüfuz sahibi olmalarına neden olmuş, bu ailenin etkinliği ancak 19. yüzyılın ortalarında kırılabilmiştir [26].

İncesu'yu ziyaret eden seyyahlardan William Hamilton, 1840 yılındaki İncesu'nun ayrıntılı betimlemesini yapmış, topoğrafya, bitki örtüsü, kayaya oyma mekanlar, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Camii ve hanı hakkında bilgi vermiştir. Şemsettin Sami, 19. yüzyıl başında bucak merkezi, sonlarında ise kaza merkezi olan İncesu hakkında Kamus-al Alam'da; Ankara Vilayeti Kayseri Sancağı'na bağlı bir kaza merkezi olduğu ve 10 000 olan kaza merkezi nüfusunun çoğunluğunun Müslüman olduğu bilgisini vermektedir. İncesu, 1867'de Ankara Valiyeti'ne bağlanan Kayseri Sancağı'nın, Develi ve İncesu olmak üzere iki kazasından biri olmuştur. Bu dönemde yörede canlı bir ekonomik hayat vardır. Türkler tarım ve hayvancılık, Rumlar ise meyvecilik, bağcılık ve şarapçılıkla uğraşmışlardır. Yetiştirilen tarım ürünleri buğday, arpa, çavdar, üzüm, armut, badem, erik, zerdali, ayva, nohut ve mısır olmuştur. Hayvansal ürünler, yapağı ve kıldır. Küçük sanayiyi ise, halı,

kilim, seccade, çorap ve yünlü dokumalar oluşturur. 1923'te yapılan Müslüman Türk ve Rum Ortodoks Nüfus Mübadelesi'ne kadar İncesu; Kayseri, Develi ve Ürgüp'e göre daha canlı bir ekonomiye sahiptir. Kayseri'de sanayinin gelişmeye başlaması ile İncesu ekonomisi gerilemeye başlamıştır. Nüfus Mübadelesi sonucu Rumların İncesu'dan ayrılmaları sonucu, yerleşimde şarapçılık ve ticaret sona ermiştir [26].

14 Ağustos 1835 tarihinde Kayseri'de çok büyük bir deprem olmuş, pek çok bina yıkılmış ve şehir harap olmuştur. Cami-i Kebir, Hatıroğlu ve Kazancılar Camilerinin minareleri yıkılmış, resmi açıklamalara göre 1 064 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu olaydan altı ay sonra ise, Kayseri'de yine küçük çaplı bir deprem yaşanmış; ancak, 1835 depremi kadar hasar yaratmamıştır [37].

19. yüzyılın sonunda (1887-1888) İncesu'da kuraklığa bağlı olarak, çok büyük bir kıtlık yaşanmıştır. 1891-1892 yıllarında ise, hayvanlarda görülen salgın hastalıkla karşı karşıya kalınmıştır. Bunların ardından, 1912 yılında yerleşimde çekirge istilasına uğranmış, 1971 yılında ise çok büyük bir sel felaketi yaşanmıştır. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi bu sel felaketi nedeniyle, bir süre kapalı kalmıştır [38].

19. yüzyıl sonunda İncesu, Müslümanlar, Rumlar ve Ermeniler'den oluşan yaklaşık 6 000 nüfuslu bir tarım yerleşimidir. Halı, kilim, yünlü dokuma ve şarap üretiminin yoğun olarak yapıldığı yerleşimde, 3 754 konut, 29 cami ve mescit, 2 medrese, 28 sıbyan mektebi, 2 kilise, 2 han, 2 hamam, 1 hükümet konağı, 1 telgrafhane, 1 cezaevi, 15 kahvehane ve 17 değirmenin varlığı bilinmektedir [26].

20. yüzyılda Ermeni Tehciri ile Müslüman Türk ve Rum Ortodoks Nüfus Mübadelesi sonucu gayrimüslimlerin İncesu'yu terk etmeye başlaması sonucu, yerleşim ticari çekiciliğini yitirmiştir. 1950'lerin sonundan itibaren, il Merkezi Kayseri'ye, turizmi gelişen Kappadokia'ya ve İstanbul'a bir iç göç yaşanmış, İncesu'ya da yakın köylerden bir göç oluşmuştur [26].

4.9. İlçe Merkezindeki Tarihi Yapılar

İncesu ilçe merkezindeki tarihi yapılar, anıtsal yapılar ve sivil mimarlık örnekleri olmak üzere iki grupta toplanabilir. Anıtsal yapılar; Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi,

birisi tez konusunu oluşturan Yeni Cami Mahallesi'nde yer alan, diğeri Yarım Mahalle'de bulunan iki adet Ortodoks Kilisesi, Yeni Cami ve Bulgurcu Mahallelerinde bulunan iki adet cami ve çeşmelerdir. Birisi tez konusunu oluşturan iki adet Ortodoks Kilisesi, İncesu Deresi'nin oluşturduğu vadinin iki yakasında ve her ikisi de yerleşimin kesildiği noktada ve birbirleri ile hemen hemen karşılıklı konumdadırlar. Sivil mimarlık örnekleri ise, geleneksel İncesu konutlarıdır [26].

Harita 4.1. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin İncesu (Kayseri) öneri koruma amaçlı imar planındaki yeri (İncesu Belediyesi, 2014)

Harita 4.2. İncesu ilçesi ile komşu olan il ve ilçeler [30]

Resim 4.1. İncesu ilçesinin kuzeyinin genel görünümü (Sevim, K., 2011)

Resim 4.2. İncesu ilçesinin doğusunun genel görünümü (Sevim, K., 2011)

Resim 4.3. İncesu ilçesinin güney doğusunun genel görünümü (Sevim, K., 2011)

Resim 4.4. İncesu ilçesinin güneyinin genel görünümü (Sevim, K., 2011)

Resim 4.5. Tez konusu Ortodoks Kilisesinin bitişiğindeki sivil mimarlık örneği yapı (Sevim, K., 2011)

5. YENİ CAMİ MAHALLESİ ORTODOKS KİLİSESİ'NİN TESPİTİ VE TANIMLANMASI

Yapının mevcut durumunun tanımlaması; grafik belgeleme (rölöve), yazılı tanımlama ve görsel belgeleme (değişim, bozulmalar, fotoğraflama) yöntemleri ile yapılmıştır.

5.1. Grafik Belgeleme (Rölöve)

Rölöve çalışması kapsamında, tez konusu kilise yapısının bulunduğu alanda 2011 yılının Haziran ayında ön tespitler yapılmıştır. Bu çalışmada, İncesu ilçesinin ve ilçede bulunan tarihi yapıların fotoğrafları çekilmiş, Kilise yapısının yollarla ve bu tarihi yapılarla olan ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Kilise yapısının plan ve cephe krokileri çizilerek, klasik yöntemlerle ve lazer metre kullanılarak plan ve cephe ölçüleri mümkün olduğu kadar doğru biçimde krokiler üzerine işlenmiş ve total station cihazı ile alınacak ölçülerle karşılaştırılıp, ölçülerin teyit edilmesi amacıyla muhafaza edilmiştir. Yapının bulunduğu alanın yakın çevresi yaya olarak gezilerek, yapıya ilişkin özgün herhangi bir iz ve malzeme bulunup bulunmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Ön çalışma sonrası 2011 yılının Ağustos ayında tez konusu kilisenin rölöve çalışmasına geçilmiştir. Rölöve ölçümleri ölçüm ekibi ile birlikte, total station cihazı kullanılarak yapılmıştır. Yapının ±0.00 kotu çizgisi, yapının içerisinde total station cihazı kullanılarak belirlenmiştir. Yapının batı cephesinde yer alan özgün ana giriş kapısı eşiğinin kotu, ±0.00 noktası olarak kabul edilmiştir. Yapının ölçümleri total station cihazı ve ölçüm ekibi ile devam ederken, yapının krokileri üzerinde fotoğraf yönleri işaretlenerek, yapının fotoğraflama çalışması yapılmıştır. Bu fotoğraflama çalışmasında, yapı elemanları, mimari öğeler, yapım tekniği, taşıyıcı sistem, her türlü malzeme, bozulmalar, eklenti ve kayıplar, yapıdan gelen izler, dijital fotoğraf makinesi ile detaylı bir biçimde belgelenmiştir.

Total station cihazı ile yapılan ölçümler, yapının bulunduğu alanda, belli aralıklarla bilgisayar ortamına aktarılarak kontrol edilmiş, herhangi bir hata veya istenmeyen bilgi olması durumunda anında müdahale edilerek, çalışmanın doğru yönde ilerlemesi sağlanmıştır.

Alınan tüm ölçüler, bilgiler ve fotoğraflar, bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Kilisenin grafik belgeleme (rölöve) çizimleri için, Autocad 2011 ve Photoshop CS3 programları kullanılmıştır.

Total station cihazı kullanılarak alınmış olan rölöve ölçüleri ile klasik yöntemle alınmış olan ölçüler karşılaştırılarak, hata oranı en aza indirilmiştir.

Elde edilmiş olan tüm veriler ışığında, kilise yapısının vaziyet planı, kat planları, kesitleri, görünüşleri ve detayları, grafik belgeleme (rölöve) çizim tekniklerine uygun biçimde çizilmiş ve yapının grafik belgelemesi yapılmıştır (EK-4-16).

2014 yılının Mart ayında tez danışmanım sayın Prof. Dr. Z. Gediz Urak ile tez konusu kilise bir kez daha yerinde incelenerek, tamamlanmış olan çalışmanın son kontrolleri yapılmıştır.

5.2. Yazılı Tanımlama

Kilise yapısının yazılı tanımlaması sekiz alt başlık altında incelenmiştir. Yazılı tanımlama; metin ve çözümleme tabloları vasıtası ile yapılmış, açıklama gerekli kısımlarında rölöve çizimleri ve fotoğraflara göndermeler yapılmıştır.

5.2.1. Genel tanımlama ve tarihçe

Tez konusu kilise, Kayseri İli, İncesu İlçesi, Yeni Cami Mahallesi, Kuyubaşı Sokak'ta bulunmaktadır. İlçenin kuzeybatısında, manzaraya hakim yüksek kısımda konumlanmıştır. Girişi yüksek kottadır ve girişin karşısı kayalıktır. Bu kayalıklarda liturjik işlevi anlaşılamamış olan nişler bulunmaktadır (Resim 5.38, 5.40-5.45). Tapunun 8 pafta, 36 ada, 1 parselinde İncesu Belediyesi adına kayıtlıdır.

Kilise, Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 25.09.2003 tarih ve 3397 sayılı kararı ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir (EK-1). Yapı, Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.03.2010 tarih ve 1695 sayılı kararı ile Kentsel Sit; arkeolojik özellikler de taşıdığının tespit edilmesiyle anılan Kurulun 16.03.2012 tarih ve 194 sayılı kararı ile Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilen alanda yer almaktadır. İncesu Belediye'sinden; söz konusu Kentsel-Arkeolojik

Sit Alanı'na ilişkin öneri koruma amaçlı imar planının, değerlendirilmek üzere Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na iletildiği bilgisi alınmıştır.

Yapının batı cephesindeki k.1.1 ana giriş kapısının üzerinde kitabenin yeri ve izleri vardır; ancak, kitabe bilinemeyen bir tarihte sökülmüş ve kaybolmuştur (Resim 5.23).

"Dünden Bugüne İncesu" adlı yayında, araştırmacı-yazar-öğretmen Hasan Tasacı'nın, 1924 yılının Eylül ayında İncesu'dan ayrılan bir Rum olan Sokrat'tan 11.12.1989 tarihinde bir mektup aldığı, bu mektupta tez konusu kilisenin adının "Agios Eftesiyos" olduğu ve yapım yılının 1730 olarak ifade edildiği belirtilmiştir [30].

"Bir İlçenin Sosyo-Kültürel Tarihi: İncesu" adlı yayında ise; Rumların tez konusu kilisenin yaptırılması konusunda Türklerle ihtilafa düştükleri, Türklerin kilisenin yapılmasını istemediği ifade edilmiştir. İncesu ilçesindeki sözlü geleneğin şunları aktardığı belirtilmiştir: İki yıl boyunca Rumlar tarafından inşa edilmeye çalışılan kilise, Türkler tarafından her gece yerle bir edilmiştir. Konu, İncesu nahiye müdürüne ve daha sonra, Kayseri Sancağı'na yansır, ancak halledilemez. Rumlar tarafından padişaha sunulan arzuhalde; "Kilise Mülise, ne olur yapılırsa, yapılmazsa darılır Hazret-i İsa" yazılır; bu ifade padişahın hoşuna gider ve kilisenin yapımına izin verir. Alınan izin ile 1868 yılında kilise yapılır, duvar ve direklerinde harç yerine kurşun kullanılır. Yine aynı kitapta, kilisenin, 1868 yılından itibaren elli yedi yıl boyunca ibadet hizmeti gördükten sonra, 1925 yılında Rumların gitmesiyle boş kaldığı, bir müddet tiyatro ve müsamere salonu olarak kullanıldığı, o tarihlerde yetişen Sivas Muallim Mektebi ve Zincidere İmam Hatip Okulu gençlerinin yaz tatillerinde müsamereler ve konferansları bu salonda verdikleri, bir süre sonra avlu duvarlarının sökülüp kaldırım taşı olarak kullanıldığı, iki kapısı birden açık bırakıldığı için avcılığa yeni başlayanların kalem ve çekiç alarak kurşun söküp av saçması olarak kullandıkları, "taş direkler"in makaraya dönüştürüldüğü, kilisenin bir süre sonra tiyatro ve müsamere salonu, ardından da ofis ambarı yapıldığı, bugüne kadar Rumlar tarafından terk edildiği gibi korunsaydı, İncesu'ya turist gelmesi için çok iyi bir kaynak olacağı, kilisenin iki yüz seksen liraya satıldığı, batı tarafında kayalıklar üzerinde bulunan Rum Yüksek Okulu'nun yıktırılarak taşlarının bugünkü askerlik şubesi binasının inşaasında kullanıldığı, şubenin üzerindeki kiremitler ile cephesinde bulunan "oymalı ağaç direkler"in okula ait enkazlar olduğu belirtilmiştir [39].

Güngör Açıkgöz ise, Levidis (Levidis, A., 1904. Yıllık 1905, Fener Rum Patrikhanesi Yayını, İstanbul, s. 146), Ioannidis (Ioannidis, I., 1896. Kaisareia Metropolitleri ve Malumatı Mutenebbia, Der Saadet Aleksandros Nomismatidis Matbaası, İstanbul, s.74) ve KAAM Sözlü Tarih Belgeleri (Küçük Asya Araştırmaları Arşivi Kappadokia Zarfı 3: Yorgos Savvaidis)'nin İncesu ile ilgili verdiği bilgilerin, tez konusu kilisenin "Agios Dimitrios Kilisesi" olduğunu gösterdiğini; Levidis'in kilisenin 1835'te yapıldığını ifade ettiğini; Osmanlı Arşivinde konuyla ilgili belgenin "Agios Dimitrios Kilisesi'ne şurutu hilafına ehl-i örf taifesinin müdahalesinden şikayeti havi" takrir olarak bulunduğunu (Başbakanlık Osmanlı Arşivi 1: C. Adl. 1730, 23 II 1249), bu belgenin tarihinin 1833 olduğunu belirtmiştir [12].

Hild ve Restle, Kappadokia ile ilgili yayınlarının İncesu bölümünde, ilçede eski bir kilise olan Eusthatios Kilisesi'nin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Ancak, söz konusu yayında tek bahsi geçen kilise olarak Eusthatios Kilisesi'nin, İncesu'daki hangi kilise olduğu anlaşılamamaktadır [40].

Sağlamöz, tez konusu kilise ile ilgili 2007 yılında yayınladığı "İncesu'da Bir Kilise" isimli yazısında; asker azizlerden biri olan Hagios Eusthatios ile ilgili üç dinsel resmin (Resim 5. 174) kilisede yan yana durmakta olduğunu ifade etmiştir. Kilisenin apsisinde ise, Kappadokia kiliselerinin hiç birinde rastlanmayan ve aslında gerçek bir istisna sayılması gereken kutsal üçlemenin bulunduğunu ve kilisenin adının da muhtemelen "Mukaddes Teslis Kilisesi" veya "Ayia Triada Kilisesi" olabileceğini, kilisenin yüz elli yıl kadar önce yapılmış olabileceğini belirtmiştir [41].

Kimisoğlu, İncesu İlçesi'ndeki daha ihtişamlı olan, kayalara dönük girişi bulunan kilisenin Hagios Eusthatios Kilisesi olduğunu; daha önce bu kilisenin yerinde başka bir kilise bulunduğunu ve bu kilise yıkıldıktan sonra, mevcut kilisenin yapılmış olduğunu ifade etmiştir. Kimisoğlu, Hagios Eusthatios Kilisesi'nin Metropolit[1] Kilisesi olarak kullanıldığını, ilçedeki diğer kilisenin ise Hagios Dimitrios Kilisesi olduğunu belirtmiştir [42].

---

1 Metropolit: Hristiyanlıkta bir bölgenin tüm kiliselerinden sorumlu piskopos veya başpiskopos'tur. Ortodoksluk'ta; Yunan Kiliselerin'de Başpiskopos ile Piskopos arasında bir ünvanken, Slav Kiliseleri'nde ve Antakya Patrikliğine bağlı kiliselerde Patrik ile Başpiskopos arasında bir ünvandır. Katolikler'de Başpiskopos ile aynı anlamda kullanılır. Ortodoks Kilise kurumsallaşınca eyalet başkentinin piskoposu olan ve din işlerinde eyalete başkanlık yapan görevliye verilmiş isimdir [44].

Yayınlarda adı geçen Aziz Dimitrios, zengin bir ailenin çocuğu olarak 260 yılında Selanik'te dünyaya gelmiştir. İlk eğitimini ailesinden almıştır. Genç yaşta iken ülkesi için asker olarak hizmet etmek istemiştir. İnançlı, zeki ve cesur bir insan olduğundan da kısa bir sürede komutan makamına ulaşmıştır. Bu arada, Hıristiyanlığı askerlerine korkusuzca öğretmiş ve onlara putların sahte ve insan işi olduğunu anlatmıştır. Kısa zaman içinde pek çok kişi Hıristiyan olmuştur. Bu durum Hıristiyanlığın düşmanı Roma kralının damadı Maksimianos'u rahatsız etmiştir ve Aziz Dimitrios'u 291 yılında hapishaneye atarak şehit etmiştir [43].

Aziz Eusthatios ise, Roma imparatorluğunun efendisi putperest Traianos döneminde (98-117) yaşamış, güvenilir, Plakidas adıyla bilinen biridir. Stratejisi ve politikası sayesinde, pek çok taburu yöneterek ülkesinin düşmanlarını ortadan kaldırmıştır. Hıristiyanlığı kabul ederek Eusthatios adını almasının ardından, kralın düşmanı haline gelmiş ve ailesi ile birlikte sürgüne gönderilmiştir. 13 yıllık sürgünün ardından, ülke zor durumda kaldığından, düşmanlarla savaşması için kral, Eusthatios'un geri dönmesini sağlamıştır. Ancak, Eusthatios ülkesine geri dönüp, düşmanlara karşı galibiyet kazandıktan sonra, kral vefat etmiş ve yerine Hıristiyanlık düşmanı Adrianos geçerek, Aziz Eusthatios'u ve ailesini 126 yılında şehit etmiştir [45].

Bu kapsamda; tez konusu kilisenin yerinde 1730 yılında yapılmış, plan şekli ve özellikleri bilinemeyen bir kilise bulunduğu, 1835 yılında bu kilisenin yerine yeni bir kilise inşa edildiği, 1868 yılında ise onarım ya da yenileme geçirmiş olabileceği sonucuna varılabilir. Kilisenin adı ise, kaynaklarda bu konuda birbirinden farklı bilgiler yer aldığından net olarak bilinememektedir. Kilise, tez kapsamında "Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi" olarak adlandırılmıştır.

Ayrıca, tez konusu kilisenin duvar resimleri ile ilgili Prof. Dr. M. Sacit PEKAK tarafından hazırlanmakta olan bilimsel araştırma, kilisenin tarihlendirilmesi ve adlandırılması konusunda aydınlatıcı olacaktır.

Tez konusu kilise, doğu-batı istikametinde uzunlamasına yerleştirilmiş, üç nefli, kubbesiz, kareye yakın dikdörtgen, bazilikal planlı, ortadaki apsis dışa taşkın, diğer iki apsis düz duvarla çevrili, üç apsisli, açık nartheksi "U" planlı, içte beşik tonoz, dışta taş kaplamalı beşik çatı ile örtülmüş olan bir Hıristiyan Ortodoks Rum kilisesidir (Resim 5.6, 5.47, 5.67).

Yapının ana girişi kayalara bakan batı yönündendir. Kuzey ve güney yönlerinden de naosa açılan birer giriş sağlanmıştır (Resim 5.12, 5.46, 5.47, 5.83).

Kemerli açık nartheks, "U" planlıdır ve iki bölümü dışında yıkılmıştır (Resim 5.12). Kilisenin batısında yer alan nartheks bölümü dokuz birimden oluşmaktadır. Bu bölümlerden beşi batıda, birer tanesi kuzey batı ve güney batı köşelerinde, birer tanesi ise kuzey ve güney cephelerindedir. Batı, kuzey ve güney cephelerinde yer alan sütunlar, kemer, tonoz ve duvar kalıntıları, naosun batı, kuzey ve güney duvarlarındaki sütunların iç kısımlarında ve naostaki iki sütun (s.3.1 ve s.3.8) üzerinde bulunan kiriş yuvaları; yapının bir galerisi (gynaikeion) bulunduğunu (Resim 5.12, 5.14, 5.29, 5.50, 5.89); güney cephede beden duvarında bulunan izler ve bu cephedeki galeri duvarı kalıntısında yer alan kapı kemeri kalıntıları, güney cephesine bitişik bir merdivenin (Resim 5.88, 5.89); güney duvarının iç kısmında, k.2.2 kapısının batısında kalan bölümde yer alan izler ise, galeri korkuluklarının ve ikinci bir merdivenin bu duvara bitişik olduğunu göstermektedir (Resim 5.138). Nartheks ve galerinin yıkılmasından sonra sütun ve kemer araları kaba yonu taş ile kapatılmış, batı cephenin iki ucunda birer oda elde edilmiştir (Resim 5.13). Batı cephesindeki ana giriş kapısının iki yanında bulunan birer pencere, zemine kadar açılarak bu odaların naosa ulaşımı sağlayan kapıları haline getirilmiştir (Resim 5.155, 5.156).

Yapı, yığma duvar tekniğiyle, düzgün kesme taş bloklar kullanılarak inşa edilmiştir. Sonradan örülen duvarlarda kaba yonu taş kullanılmıştır (Resim 5.13).

Yapının özgün avlu, nartheks, naos ve apsis döşemeleri, mevcut kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiştir (Resim 5.35, 5.105).

Kilisenin örtüsü içte beşik tonozdur (Resim 5.116). Dışta ise beşik çatı biçimindedir (Resim 5.27). Volkanik taş levhalarla kaplanmış olan beşik çatı ile iç mekanı örten tonoz sırtları arası toprak dolgudur (Resim 5.28).

Yapının dıştan eni 16,11 m, boyu 28,52 m'dir. Köşelerden kuzeybatıda 8,05 m, kuzeydoğuda 6,68 m, güneydoğuda 6,60 m, güneybatıda 7,40 m yüksekliğinde olan beden duvarları üç kademeli profilli taş silme ile nihayetlenmektedir (Resim 5.50, 5.51, 5.69, 5.89).

Yapının kuzey ve güney cepheleri simetriktir ve dikdörtgen açıklıklı dörder pencerelidir. Doğu cephesinde apsisin iki, protesis ve diakonikonun ise birer adet dikdörtgen açıklıklı pencereleri vardır. Apsisin üzerinde bulunan alınlıkta ortada oval biçimli büyük bir pencere ile yanlarda daha küçük birer adet kemerli dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Batı naos duvarındaki ana giriş kapısının iki yanında ise nartheksin kapatılan bölümlerinden naosa ulaşımı sağlayan açıklıklar haline getirilmiş birer tane dikdörtgen açıklıklı pencere bulunmaktadır.

Yapının günümüzde çan kulesi bulunmamaktadır.

5.2.2. Dış tanımlama

Kilisenin batı cephesi, yapının ana giriş cephesidir (Çizelge 5.1). Batı cephesinde bulunan nartheksin iki bölümü dışındaki kısmı ve galeri yıkılmış durumdadır. Batı cephesinde bugün görünen; cephenin aksındaki ana giriş kapısı, bunun iki yanında kaba yonu taşlarla kapatılmış, beşik tonoz örtülü birer nartheks birimi, üst bölümleri yok olmuş dört adet sütun, iki adet kemer, iki adet beşik tonoz nartheks örtüsü kalıntısı ve dört adet çapraz tonoz nartheks örtüsü kalıntısı ile bunun üzerinde, arka planda, galeriye ait üç adet kemer ve beşik tonoz kalıntısıdır (Resim 5.12, 5.13).

Batı cephesinde yapıya ana giriş kapısı olan k.1.1 yer almaktadır ve bu kapı, yapıya giriş yapılan kapıların en büyüğüdür. Bu cephede yer alan iki adet sütun kalıntısı, k.1.1 kapısının önünde, zeminde yer almaktadır (Resim 5.23).

Nartheks ve galerinin ortadan kalkmasıyla açığa çıkan sütun ve kemerlerin arası kaba yonu taş duvarlarla örülerek, Z02 ve Z03 mekanları oluşturulmuş ve batı naos duvarına ait iki adet dikdörtgen pencere (p.1.1 ve p.1.2), zemine kadar açılarak, bu mekanlardan naosa ulaşımı sağlayan açıklıklar haline getirilmiştir (Resim 5.155, 5.156).

Kilisenin kuzey cephesi, yapıya giriş yapılan diğer bir cephedir (Çizelge 5.2). Bu cephede yine, nartheks ve galeriye ait kemer, tonoz ve duvar kalıntıları ile nartheks ve galerinin yıkılmasından sonra sütun ve kemer aralarının kaba yonu taş ile örülmesi sonucu oluşan duvarlar vardır (Resim 5.46, 5.47). Cephenin batı ucunda bulunan giriş kapısının özgün kasa ve kanadı yok olmuştur; günümüzde demir kasalı ve demir kanatlıdır (Resim 5.62).

Kuzey cephesinde, p.2.1, p.3.1, p.3.2 ve p.3.3 pencereleri bulunmaktadır. Bu pencerelerden p.2.1 ve p.3.1 briket, p.3.3 kesme taş malzeme ile örülerek kapatılmıştır (Resim 5.63-5.66).

Kilisenin doğu cephesinde her bir nefin ucunda birer tane olmak üzere, ortadaki dışa taşkın, yarım kubbe ile örtülü üç apsis bulunur (Çizelge 5.3). Orta apsis, en büyüğüdür (Resim 5.67, 5.68). Orta apsiste p.5.1 ve p.5.2 pencereleri, yan apsislerde p.4.1 ve p.4.2 pencereleri bulunmaktadır; bu pencerelerden p.4.1, p.4.2 ve p.5.2 briket, p.5.1 ise kesme taş malzeme ile örülerek kapatılmıştır (Resim 5.74-5.77).

Doğu cephesinde apsislerin üzerinde bulunan çatı alınlığında p.6.1, p.6.2 ve p.7.1 pencereleri bulunmaktadır (Resim 5.78).

Kilisenin güney cephesi, yapıya giriş yapılan üçüncü cephedir (Çizelge 5.4). Bu cephede, nartheks ve galeriye ait kemer, tonoz, duvar, sütun ve kapı kemeri kalıntıları ile nartheks ve galerinin ortadan kalkmasıyla açığa çıkan sütun ve kemerlerin aralarına örülen kaba yonu taş duvarlar vardır (Resim 5.88-5.91).

Güney cephesinde, k.2.2 giriş kapısı bulunur. Bu kapı, kaba yonu taşlarla örülerek kapatılmıştır. Özgün kasa ve kanadı yok olmuştur (Resim 5.104). Bu cephede, p.3.4, p.3.5, p.3.6 ve p.2.2 pencereleri bulunmaktadır. p.3.5 dışındakiler briket malzeme ile örülerek kapatılmıştır (Resim 5.99-5.102).

5.2.3. İç tanımlama

Kilise, bazı bölümleri yıkılmış ancak yıkılan bölümleri ile ilgili yapıda izler bulunan dokuz bölümlü nartheks, tamamen yıkılmış ancak yapıda izleri olan galeri ile mevcut olan naos ve apsis mekanlarından oluşur (EK-4-12, Çizelge 5.1-5.7).

Kiliseye batı (k.1.1), kuzey (k.2.1) ve güney (k.2.2) yönlerinden birer kapıyla girilmektedir.

Batıda, nartheks ve galerinin ortadan kalkmasıyla açığa çıkan kemerler ve sütun aralarının kaba yonu taş duvarlarla kapatılması ile Z02 ve Z03 mekanları oluşmuştur. Kilisenin naos batı duvarında bulunan p.1.1 ve p.1.2 pencereleri zemine kadar açılarak, mevcut durumda Z02 ve Z03 mekanlarından naosa açılan açıklıklar haline getirilmiştir. Z03 mekanının d.3

duvarında bulunan p.1.2 penceresinin kuzeyinde (Resim 5.114) ve kuzeydeki sonradan örülen kaba yonu taş malzemeli d.9 duvarında (Resim 5.115) liturjik işlevi belirlenemeyen birer adet niş bulunmaktadır.

Naosta, batı, kuzey ve güney duvarı ile k.2.2 kapısının batısında kalan bölümde galeriyi taşıyan ahşap kiriş ve galeri korkuluğunun yuvaları ile ahşap bir merdivenin izleri bulunmaktadır (Resim 5.153, 5.154).

Naosta yer alan, doğu-batı yönünde tonoz örtülü uzunlamasına üç nefi, beşerden on adet taş sütun ayırmaktadır. Bu sütunlardan sekizi daire planlı, ikisi ise kare planlıdır (EK-5, 6). Sütun araları kemerler ile geçilmiştir; bu kemerler üzengi hizalarında demir gergiler ile birbirlerine bağlanmıştır (Resim 5.138).

Naos bölümü, kuzey duvarında p.2.1, p.3.1, p.3.2., p.3.3 (Resim 5.164, 5.166-5.168) ve güney duvarında p.3.4, p.3.5, p.3.6, p.2.2 (Resim 5.165, 5.169-5.171) olmak üzere dörder tane dikdörtgen pencere ve apsis duvarının üzerindeki çatı alınlığında biri oval, ikisi dikdörtgen biçiminde, p.6.1, p.6.2, p.7.1 (Resim 5.176-5.178) olmak üzere üç tane pencere ile aydınlanmaktadır.

Apsis bölümü, p.4.1, p.4.2, p.5.1, p.5.2 (Resim 5.172-5.175) olmak üzere dört adet dikdörtgen pencere ile aydınlanmaktadır.

Kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiş olan özgün naos ve apsis döşemesi yerindedir (Resim 5.105).

5.2.4. Plan elemanları

Kayseri'nin İncesu İlçesi'nin yüksek kesiminde bulunan kayalıkların önünde, yerleşime hakim bir konumda olan yapıda; nartheksin iki bölümü, naos ve apsis bugün mevcut plan elemanları olup, nartheksin yedi bölümü ile galeri ve çan kulesi yıkılmıştır; ancak kalıntıları günümüze ulaşabilmiştir. Avlunun ise özgün duvar ve kapı eşiği kalıntıları yerindedir.

Avlu

"Bir İlçenin Sosyo-Kültürel Tarihi-İncesu" adlı yayında kilisenin avlu duvarlarının sökülüp, kaldırım taşı olarak kullanıldığının belirtilmesinden, yapının eskiden bir avlusunun olduğu anlaşılmaktadır [39].

Günümüzde de kilisenin etrafını saran avlu duvarlarının kalıntıları ve yapının kuzeyinde yer alan avlu giriş kapısının özgün taş eşiği yerindedir (EK-4, Resim 5.15-5.22).

Avlunun batı yönünde yapıya 5,25 m mesafede doğal kayadan oluşan bir set; kuzeybatı köşesinde 2,00 m genişliğinde, 0,40 m derinliğinde kayaya oyma bir niş bulunmaktadır. Yapıya 7,50 m mesafede olan kuzey avlu duvarının, yapının kuzeydoğu köşesine 5,20 m mesafedeki kısmında avlu giriş kapısının varlığına işaret eden eşik izleri mevcuttur. Avlunun güney duvarının yapıya 3,20 m, doğu duvarının ise 3,50 m mesafede olduğuna dair izler bulunmaktadır.

Avlu içinde yapının kuzey cephesinin önünde, zeminde mezar kalıntıları bulunmaktadır (Resim 5.46, 5.49).

Nartheks

Kilisenin ana girişinin sağlandığı nartheks (Çizelge 5.5), kayalara bakan batı yönündedir ve batı cephesindeki iki bölüm dışında yıkılmış olmakla birlikte kemerli, açık ve dokuz bölümlü olduğu sütun, kemer ve örtü kalıntılarından okunabilmektedir (Resim 5.12, 5.13). Nartheks, batı duvarı boyunca ve kuzey ile güney yönlerine dönerek "U" planlı yerleşmiştir (Resim 5.12, 5.13, 5.50). Kuzey ve güney duvarlarının batı uçlarında ve kilisenin batı duvarında yer alan kemer ve tonoz kalıntıları ile batı ve güney cephelerinde yer alan sütunlardan, nartheksin yapıyı "U" biçiminde sardığı, dokuz birimden oluştuğu, bu bölümlerden beş tanesinin batıda, birer tanesinin kuzey batı ve güney batı köşelerinde, birer tanesinin ise kuzey ve güney cephelerinde yer aldığı, batıda k.1.1 ana giriş kapısının hizasındaki birim, kuzey ve güney cephelerindeki birimler ile kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde yer alan birimlerin çapraz, diğerlerinin ise beşik tonozla örtülü olduğu var olan kalıntılardan anlaşılmaktadır.

Nartheksin aksındaki k.1.1 ana giriş kapısı açıkta olup, p.1.1 ve p.1.2 pencereleri nartheksin kapatılan Z02 ve Z03 bölümlerinde kalmıştır.

Naos

Bazilikal planlı naos, doğu-batı yönünde uzunlamasına üç neflidir. Orta nef, yan neflerden daha geniş ve yüksektir. Orta nef 5,44 m, yan nefler ise 3,40 m genişliğindedir. Her üç nefin doğu yönünde apsis bulunur. Ortadaki apsis yarım daire planlı olup, yan apsisler düzdür. Apsis bölümünün yüksekliği, naosun diğer bölümlerinden 3,20 m alçaktır. Kuzey ve güney yan nefler, doğuda apsisle, batıda nartheksle sonlanır (EK-5, 6, 9, Çizelge 5.6).

Nefler birbirinden dörderden iki sıra sekiz adet daire planlı ve birerden iki adet kare planlı taş sütunla ayrılmıştır. Sütunlar eşit aralıklarla dizilmemiştir. Sütunlar arasındaki mesafe, 2,93 m ile 3,83 m arasında değişmektedir (EK-5, 6).

Naosa batı yönündeki nartheksten bir, kuzey ve güney yönlerinin batı uçlarından da birer adet olmak üzere üç ayrı kapıdan girilmektedir.

Naos duvarları, kesme taş malzemelidir ve içte kireç harçlı kıtıklı sıva ile örtülmüştür (Resim 5.116, 5.117, 5.144, 5.149).

Naos bölümü, kuzey ve güney duvarlarında yer alan dörder tane dikdörtgen pencere ve apsis duvarının üzerindeki çatı alınlığında biri oval, ikisi dikdörtgen biçiminde üç tane pencere ile aydınlanmaktadır (Resim 5.47, 5.78, 5.80).

Naos, nefleri doğu-batı yönünde uzunlamasına örten üç adet beşik tonoz ile örtülüdür. Orta nefi örten beşik tonozun batıdan ikinci ve üçüncü sütunları arasına gelen kısımda, ahşap çıtalı göbeğin altında duvar resmi ve bemanın tavanında taş süslemeler bulunmaktadır (Resim 5.116, 5.138, 5.139, 5.146, 5.151).

Galeri

Yapıda ayakta olan bir galeri (gynaikeion) bulunmamakla birlikte, kuzey ve güney cephelerinin batı uçlarında ve kilisenin batı cephesinde yer alan kemer, tonoz ve duvar kalıntıları; batı ve güney cephelerinde yer alan sütunlar; naosun batı, kuzey ve güney

duvarlarındaki sütunların iç kısımları ile naosun batı ucunda yer alan iki adet sütun (s.3.1 ve s.3.8) üzerinde bulunan kiriş yuvalarından, galerinin varlığı anlaşılmaktadır (Resim 5.12, 5.50, 5.88, 5.153, 5.155, 5.156).

Güney cephesinde beden duvarında bulunan izler ve bu cephedeki galeri duvarı kalıntısında yer alan kapı kemeri kalıntıları, galeriye çıkışı sağlayan bir merdivenin bu cephede (Resim 5.88, 5.89); güney duvarının iç kısmında, k.2.2 kapısının batısında yer alan izler ise, galeri korkuluklarının ve galeriye çıkışı sağlayan ikinci bir merdivenin bu duvara bitişik olduğunu göstermektedir (Resim 5.154).

Apsis

Naosu oluşturan üç neften her birinin doğu ucunda birer adet olmak üzere, ortadaki yarım daire planlı olan üç adet apsis bulunmaktadır (EK-5, 6, Çizelge 5.7). Ortadaki 6,85 m, yanlardakiler ise 6,00 m yüksekliğindedir. Ortadaki apsis, naosun orta nef bölümünden 3,20 m; yanlardaki apsisler, naosun yan neflerinden 0,70 m alçaktır. Bu apsislerden en büyüğü ortada yer alan, cephede dışa taşkın olandır. Genişliği orta nefin genişliği ile aynıdır (EK-5). Diğer iki apsis ise düz duvarla çevrili olduğundan, cephede algılanmamaktadır (Resim 5.68).

Ortadaki apsiste iki, apsisin bemaya bakan duvarlarında iki, protesiste iki ve diakonikonda iki adet olmak üzere toplam sekiz adet niş bulunmaktadır (EK-5, 6).

Apsis duvarları kesme taş malzemelidir ve içte kireç harçlı kıtıklı sıva ile kaplanmıştır.
Apsis bölümü dört adet dikdörtgen pencere ile aydınlanmaktadır (Resim 5.68).

Ortadaki apsisin üzeri yarım kubbeyle, bu yarım kubbenin üzeri de yanlardaki apsislerle birlikte tek yöne eğimli çatı ile örtülmüştür (EK-10).

Apsisteki n.2 nişinin altında beton dökülerek oluşturulmuş, özgün olmayan bir döşeme kalıntısı bulunmaktadır (EK-5, 6, 10, Resim 5.179).

Çan kulesi

Yapının günümüzde çan kulesi bulunmamaktadır.

Kilisenin bir çan kulesinin var olduğu, İncesu'lu İsmail Çangı'nın; 60-70 yıl önce, çatısındaki çan kulesi nedeniyle, kilisenin çevresinin "'Çan Mahallesi' olarak bilindiği"ni belirten ifadelerinden anlaşılmakla birlikte [12]; kuzeydeki galeri biriminin üzerinde bulunan düz tavana ait düz köşe taşı ve kiriş yuvası, burada bir çan kulesinin var olabileceğine işaret etmektedir.

5.2.5. Taşıyıcı elemanlar

Taş yığma sistemle inşa edilmiş tez konusu kilisenin taşıyıcı elamanları, düşey taşıyıcı elemanlar ve yatay taşıyıcı elemanlar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Düşey taşıyıcı elemanlar

Yapıdaki düşey taşıyıcı elamanlar; duvarlar ve sütunlardır.

Duvar

Duvarlar, yığma teknikle, cephede ince bir kireç harç kullanılarak birleştirilmiş, 0,20-1,80 m eninde, 0,25-0,35 m yüksekliğindeki düzgün kesme taş bloklar kullanılarak inşa edilmiştir. Çift cidarlı duvarların iç ve dış yüzeylerinde düzgün kesme taş, iç kısımlarında ise moloz taş kullanılmıştır. Duvarların iç ve dış yüzeylerindeki kesme taşlar, derzler kaydırılarak örülmüştür. Duvarların dış yüzeyleri sıvasız, iç yüzeyleri ise kireç harçlı kıtıklı sıva ile sıvalıdır (Resim 5.116, 5.117, 5.144, 5.149).

Duvar kalınlıkları apsiste 0,95-1,05 m, naosun kuzey ve güney duvarlarında 1,15-1,25 m, naosun batı duvarında ise 1,00 m'dir. Galeri duvarlarına ait kalıntıların kalınlıkları ise kuzey ve güney cephelerinde 0,65 m'dir (EK-5).

Beden duvarları, dışta beş kademeli toplam 0,50 m genişliğinde, duvarlardan 0,05 m çıkıntılı, profilli taş silme ile nihayetlenmiştir. Özgün saçak silmesi, yapının kuzeydoğu ucunda kalmıştır (Resim 5.72). Duvarların alt kısmında bulunan 0,20 m kalınlığındaki subasman silmesi ise kesme taş malzemelidir ve subasman silmesinin üst kotu dış zeminden 1,20-1,40 m yüksekliktedir (EK-11, 12, Resim 5.23, 5.48, 5.49, 5.68, 5.80, 5.81). Sütun ve kemer aralarının sonradan doldurulmasıyla oluşturulmuş duvarlar, kaba yonu taş malzemelidir.

Sütun

Yapıda daire, kare ve sekizgen planlı olmak üzere üç tip yonu taş malzemeli sütun bulunmaktadır.

Daire ve kare planlı olanlar, naosu üç nefe böler. Daire planlı sütunlar, yaklaşık 0,66 m çapındadır ve bu sütunların alt kısımlarında bulunan kare planlı taş kaideler, 0,70-0,75 m kenar ölçülerinde olup (EK-4), 1,30-1,40 m yüksekliğindedir (EK-9, 10). Apsise yakın konumda ikonastasis hizasında bulunan iki adet kare planlı taş sütun 0,70-0,72 m kenar ölçülerindedir (EK-5). Yüzeyleri mermer taklidi alçı sıvalıdır (Resim 5.126, 5.128).

Beşik tonozların yükü, kemerler vasıtası ile duvarlara ve sütunlara aktarılır. Daire planlı sütunların yüzeyinde yeşil tonlarında mermer taklidi alçı sıva, kompozit başlıklarının üzerinde ise alçı süslemeler bulunmaktadır (EK-16, Resim 5.119, 5.121, 5.123, 5.125, 5.131, 5. 133, 5.135, 5.137). Sütun başlıklarındaki alçı süslemelerin kısmen dökülmesi sonucu alttan, daha eski döneme ait sütun başlıkları açığa çıkmıştır (EK-9, 10, Resim 5.118, 5.120, 5.122, 5.124, 5.130, 5.132, 5.134, 5.136).

Yapının dış kısmında yer alan, yıkılmış olan nartheksi ve nartheksin üzerinde, şu an yerinde olmayan galeriyi taşıyan sütunlar, iki farklı tipte, sekizgen planlıdır. Yapının batısında, ana giriş kapısının iki yanında olması gereken ve bu kapının önünde yerde kalıntıları bulunan iki sütun ile nartheksin kapatılan bölümlerinin ana giriş kapısına yakın olan birer sütunu, 1. tipte; naosun batı uçlarında yer alan iki adet sütun ile yapının güney cephesine yansıyan üç adet sütun kalıntısı ise 2. tiptedir. Bu sütunların tamamı, yonu taş malzemeli ve sıvasızdır. Bu sütunların kenar ölçüleri 0,25 m olup, kare planlı kaidelerinin kenar ölçüleri 0,65 m'dir (EK-5, 6, 11).

Yatay taşıyıcı elemanlar

Yapıdaki yatay taşıyıcı elamanlar, temel, döşeme, kemer, gergi, kılıç, lento ve örtü elemanları olan tonoz, düz tavan ve yarım kubbedir.

Temel

Kazı yapılması mümkün olmadığından temeller hakkında bilgi edinilememiştir.

Yapının subasman üst kotu, dış zeminden 1,20-1,40 m yüksekliğinde bulunmaktadır. Tüm cephelerde subasman hizasında, kesme taş malzemeden yapılmış silme dolanmaktadır (EK-11, 12). Silme alt hizasında dış zemin kotuna kadar görünen kısımda 0,40x1,00 m boyutlarında kesme taşlar kullanılmıştır. Temellerin de aynı boyut ve malzeme ile aynı teknikte devam etmiş olması muhtemeldir.

Döşeme

Avlu, nartheks, naos ve apsisin döşemesi, doğal kaya zeminin yontulması ile elde edilmiştir (Resim 5.30, 5.105, 5.107).

Naosun yan nef döşemeleri, orta nef döşemesine göre 0,10 m daha yüksek kottadır (EK-5, Resim 5.106).

Galeri yok olmuştur; ancak naosun batı, kuzey ve güney duvarlarındaki sütunların iç kısımlarında, narthekse yakın bölümde ilk sırada bulunan iki adet sütun (s.3.1 ve s.3.8) üzerinde ve k.2.2 kapısının batısında kalan bölümde galeriyi taşıyan ahşap ana kirişlere ait yuvalar bulunmaktadır (Resim 5.153, 5.154). Bu kiriş yuvaları, naosun üç nefinin batı ucuna yakın birer bölümünde de galerinin devam ettiğine ve bu bölümlerin döşemesinin ahşap malzemeli olduğuna işaret etmektedir.

Kemer

Yapıda yedi tür kemer vardır.

Birincisi; naosun beşik tonozlarının yükünü, duvarlara ve sütunlara aktaran, genişliği daire planlı sütunların arasındakilerde 3,60 m, daire planlı ve kare planlı sütunlar arasındakilerde ise 4,60 m; üzengi-kilit noktası mesafesi daire planlı sütunların arasındakilerde 1,80 m, daire planlı ve kare planlı sütunlar arasındakilerde ise 2,30 m olan tek merkezli yarım daire kemerdir (EK-9, 10, Resim 5.117). Doğu-batı doğrultusundaki açıklıkları geçen bu kemerlerden yapıda on adet bulunmaktadır.

İkincisi; naosu örten beşik tonozları destekleyen, genişliği orta neftekilerde 6,00 m, yan neftekilerde 3,60 m; üzengi-kilit noktası mesafesi orta neftekilerde 3,00 m, yan neftekilerde 1,80 m olan tek merkezli yarım daire şeklinde kaburga kemerleridir (EK-9, 10,

Resim 5.116, 5.146, 5.151). Kuzey-güney doğrultusundaki açıklıkları geçen bu kemerlerden yapıda on beş adet bulunmaktadır.

Naostaki kemerlerin tümü kireç harçlı kıtıklı sıvalıdır (Resim 5.116).

Üçüncüsü; nartheks kemerleridir. Batı cephesinde nartheksin ayakta kalan iki bölümüne ait ikişer tane, genişliği 4,00 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 2,00 m olan; kuzey ve güney cephelerinde ikişer tane, genişliği 3,60 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 1,80 m olan tek merkezli yarım daire kemerler bulunmaktadır (EK-11, 12, Resim 5.12, 5.50, 5.83).

Dördüncüsü; galeri kemerleridir. Batı cephesinde orta nef hizasındakinin genişliği 6,00 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 3,00 m, yan nef hizasındakiler ile kuzey ve güney cephelerinde yer alanların genişliği 3,60 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 1,80 m olan birerden toplam beş adet tek merkezli yarım daire kemer bulunmaktadır (EK-11, 12, Resim 5.12, 5.50, 5.83). Ayrıca, kuzey cephesinde galeri katının batı ucunda kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiş bir adet kemerin kalıntısı bulunmaktadır (Resim 5.50, 5.54, 5.57, 5.59).

Beşincisi; iç mekan yönünde kapı kemerleridir. k.1 tipi kapının kemeri, genişliği 1.80 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,90 m; k.2 tipi kapıların kemerleri 1,60 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,80 m olan tek merkezli yarım daire kemerlerdir (EK-9, 10, 13, Resim 5.157-5.163).

Altıncısı; iç mekan yönünde pencere kemerleridir. p.1 tipi pencerelerde genişliği 1,50 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,70 m; p.2 tipi pencerelerde genişliği 1,45 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,70 m; p.3 tipi pencerelerde genişliği 1,55 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,75 m; p.4 tipi pencerelerde genişliği 2,00 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 1,00 m; p.5 tipi pencerelerde genişliği 1,25 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,60 m; p.6 tipi pencerelerde genişliği 1,55 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,75 m; p.7 tipi pencerede genişliği 2,00 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 1,00 m olan tek merkezli yarım daire kemerler bulunmaktadır (EK-9, 10, 14, 15, Resim 5.155, 5.156, 5.164-5.178).

Yedincisi; yapının kuzey ve güney cephelerindeki dikdörtgen biçiminde pencerelerin (p.2.1, p.2.2, p.3.1, p.3.2, p.3.3, p.3.4, p.3.5, p.3.6) bir taş sırası üstünde, cephe yönünde

bulunan yarım daire şeklinde hafifletme kemerleridir. Bir kilit taşının sağında ve solunda yekpare taştan inşa edilmiş olan bu kemerlerin çapı 1,65 m olup; genişliği 1,65 m, yüksekliği 0,25 m olan, cephelerden 0,05 m çıkıntılı yekpare taş lentoya basar. Kemer tablasının merkezinde haç figürü bulunmaktadır. Kuzey cephesindekilerin kilit taşları basit bir kabartma motif ile vurgulanmıştır. Güney cephesindekilerin ise kemer kuşağı profillidir. Yapıda sekiz adet bulunur (EK-12, 14, Resim 5.63-5.66, 5.99-5.102).

Gergi

Gergiler demir malzemeden yapılmıştır ve kemerlerin açılmasını önler. Kenar ölçüleri 0,05 m olan kare kesitli gergiler; orta ve yan neflerde tonozların eteğinde, tonozları destekleyen yuvarlak kemerlerin üzengilerinde, kuzey-güney doğrultusunda; nefleri ayıran sütunları birbirine bağlayan kemerlerin ise üzengilerinde, doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmiştir (Resim 5.116, 5.138). Birbirine bağlantılı bir şekilde kurgulanmış gergiler, yapıyı yatayda çerçeveleyerek, kuzey ve güney cephelerde bulunan kılıçlara bağlanır. Gergiler, kemerlerden birinin üzengi taşındaki deliğe yerleştirilip, diğer kemerin üzengi taşının ise gergi çubuğuna geçirilmesi yöntemiyle, kemerlerin inşaası aşamasında bulundukları yere monte edilmiş olmalıdır.

Kılıç

Kilisenin kuzey ve güney cephelerinde dörder adet bulunan demir kılıçlar, kemerleri birbirine bağlayan demir gergileri destekler (Resim 5.61, 5.98). Kılıçlar, 0,03 m kesitinde, 0,65 m uzunluğunda kullanılmıştır (EK-12).

Lento

Yapıda pencere ve kapı lentoları olmak üzere iki tip lento vardır.

Birinci tip; batı, kuzey ve güney cephelerinde yer alan dikdörtgen biçimindeki pencerelerin (p.1.1, p.1.2, p.2.1, p.2.2, p.3.1, p.3.2, p.3.3, p.3.4, p.3.5, p.3.6) bir taş sırası üstünde, cephe yönünde bulunan yarım daire şeklindeki hafifletme kemerlerinin altında 1,65 m genişliğinde, 0,25 m yüksekliğinde, cephelerden 0,05 m çıkıntılı olan pencere lentolarıdır.

İkinci tip ise; kuzey giriş kapısının (k.2.1) üstünde, 2,00 m genişliğinde, 0,44 m yüksekliğinde yekpare kesme taş malzemeli lentodur (EK-12, 14, 15, Resim 5.62-5.66, 5.99-5.102).

Örtü

Yapıda örtü olarak tonoz, düz tavan ve yarım kubbe kullanılmıştır.

Tonoz

Yapının naos, nartheks ve galeri bölümlerinde örtü olarak tonoz kullanılmıştır.

Yapıda tonoz olarak beşik ve çapraz tonoz bulunmaktadır.

Naosu orta nef hizasındakinin genişliği 5,44 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 2,70 m, yan nef hizasındakilerin genişliği 3,40 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 1,70 m olan tek merkezli, yonu taş malzemeli, batı-doğu doğrultusunda uzunlamasına yarım daire beşik tonozlar örter. Sıvalıdır. Sıvalar kısmen dökülmüş olmakla birlikte, orta nef beşik tonozunun doğu ucunda taş süslemeler, ortadaki ahşap eliptik göbeğin altında ise resim bulunmaktadır (Resim 5.116, 5.117, 5.142).

Nartheksin ayakta olan iki bölümü (Z02, Z03), genişliği 3,60 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 1,75 m olan tek merkezli, batı-doğu doğrultusunda uzanan yarım daire beşik tonozlarla örtülüdür.

Ana giriş kapısının iki yanında yer alan nartheks birimlerine ait yarım daire beşik tonoz kalıntılarının genişliği 1,65 m, üzengi-kilit noktası mesafesi 0,80 m'dir. Batı-doğu doğrultusunda uzanan bu tonozlar, yonu taş ile örülmüştür.

Nartheksin ana giriş kapısının önündeki mekanı ile kuzey ve güney kanatlarındaki dört mekanının ise var olan kalıntılardan çapraz tonoz ile örtülü olduğu anlaşılmaktadır. Bu beş adet mekanın örtüleri ayakta değildir. Ancak, yapıda var olan parçalarından gelen bilgiler vasıtası ile restitüsyonları, yüksek güvenilirlik derecesinde yapılmıştır (Bkz. Bl. 7, EK-38-58).

Yapının kuzey ve güney cepheleri ile kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde, nartheksin kuzey, güney ve köşe birimlerine ait çapraz tonoz kalıntıları yer almaktadır.

Yapının batı ve güney cephelerinde galeri katı hizasındaki sütunların üzerinde ve aralarında bulunan yarım daire beşik tonoz kalıntılarından; galerinin güney ve güneybatı birimlerinin beşik tonozla örtülü olduğu, orta üç bölümünün örtüsünün ise naos örtüsünün devamı olduğu anlaşılmaktadır.

Düz tavan

Yapının kuzey ve kuzeybatıda yer alan galeri birimlerinin örtüsü yok olmakla birlikte, kuzeydeki birimin tavanının güney doğu köşesindeki düz köşe taşı ve ahşap kiriş yuvası, bu galeri birimlerinin düz tavan ile örtülü olduğuna işaret etmektedir (Resim 5.59).

Yan apsisler ve orta apsisin yarım kubbeli bölümünden önceki naosa yakın kısmı düz tavan ile örtülüdür (EK-10).

Yarım kubbe

Yapıda orta apsisi örten, yonu taş malzemeli, yarıçapı 2,60 m olan, tek merkezli bir yarım kubbe kullanılmıştır (EK-10, Resim 5.117). Kubbeye geçiş, apisteki duvar resmiyle yapılmıştır (Resim 5.203).

5.2.6. Mimari elemanlar

Tez konusu kilisenin mimari elemanları; kapı, pencere, niş, silme, parmaklık ve döşeme kaplamasıdır.

Kapı

Yapıda iki tip kapı vardır. Taş söveli olan bu kapıların tümü, cephe yönünde dikdörtgen biçiminde, içte ise tek merkezli yarım daire kemerlidir. Tüm kapıların söveleri sağlamdır; ancak kapı kanatları yok olmuştur. Kapı tipleri k.x ile gösterilmiştir (EK-13, Resim 5.23, 5.62, 5.104, 5.157-5.163, 5.165).

k.1 tipi kapı dış ölçüleri, 1,54x2,14 m'dir. Batı cephesinden orta nefe girişin sağlandığı ana giriş kapısıdır (k.1.1). 16,20 m genişliğindeki batı beden duvarının aksında bulunan kapının taş söveleri, 0,30 m kalınlığındadır. Yonu taş eşiği, 0,08 m derinliğindedir. Kapı boşluğunun iç kısmında yer alan demir ve oyuklardan, çift kanatlı olduğu anlaşılmaktadır (EK-5, 6, 10, 11, 13, Resim 5.23, 5.157).

k.2 tipi kapı dış ölçüleri 1,15x1,90 m'dir. Kuzey ve güney ceplerinden naos yan neflerine ulaşımı sağlayan giriş kapılarıdır (k.2.1, k.2.2). Kuzey ve güney beden duvarlarının batı uçlarında bulunan kapıların taş söveleri, 0,36 m kalınlığındadır. Yonu taş eşiği 0,08 m derinliğindedir. Kapı boşluklarının iç kısmında yer alan demir ve oyuklardan, tek kanatlı oldukları anlaşılmaktadır (EK-5, 6, 10, 12, 13, Resim 5.62, 5.104, 5.160-5.163).

Pencere

Yapıda toplam yedi tip pencere vardır. Pencerelerin hiç birinde kasa ya da kanat izine rastlanmamıştır. Pencere tipleri, p.x ile gösterilmiştir.

p.1 tipi pencere dış ölçüleri 2,00x3,90 m, iç ölçüleri 1,55x3,70 m'dir. 1,00 m kalınlığındaki batı naos duvarının içine, kuzey ve güney nef genişliklerini ortalayacak biçimde yerleştirilmişlerdir (p.1.1, p.1.2). Pencere alt kotu, subasman silmesinin üst kotu ile aynıdır. Cephe yönünde dikdörtgen biçimli, düz taş sövelidir. İçe doğru genişleyen bu pencereler, içte tek merkezli yarım daire kemerlidir. Kemer kilit taşları haç kabartmalıdır (EK-5, 6, 9, Resim 5.155, 5.156).

p.2 tipi pencere dış ölçüleri 1,58x1,74 m, iç ölçüleri 1,45x2,15 m'dir. 1,15-1,25 m kalınlığındaki naos duvarlarının içine, kuzey ve güney cephelerinin giriş kapılarının üzerine gelecek şekilde yerleştirilmişlerdir (p.2.1, p.2.2). Cephe yönünde pencerelerin bir taş sırası üstünde, kemer alınlarında haç kabartma bulunan, kilit taşları vurgulu, taş lentoya basan yarım daire şeklinde hafifletme kemerleri yer alır. İçe doğru genişleyen bu pencereler, içte tek merkezli yarım daire kemerlidir. Kemer kilit taşları haç kabartmalıdır (EK-10, 12, 14, Resim 5.63, 5.102, 5.164, 5.165).

p.3 tipi pencere dış ölçüleri 2,10x2,35 m, iç ölçüleri 1,55x2,75 m'dir. 1,15-1,25 m kalınlığındaki naos duvarlarının içine yerleştirilmişlerdir. Pencere üst kotu p.1 tipi

pencerelerin üst kotu ile aynıdır. Kuzey ve güney beden duvarlarını düşeyde ortalayan bir konumdadır (p.3.1, p.3.2, p.3.3, p.3.4, p.3.5, p.3.6). Cephe yönünde pencerelerin bir taş sırası üstünde, kemer alınlarında haç kabartma bulunan, kilit taşları vurgulu, taş lentoya basan yarım daire şeklinde hafifletme kemerleri yer alır. İçe doğru genişleyen bu pencereler, içte tek merkezli yarım daire kemerlidir. Kemer kilit taşları haç kabartmalıdır (EK-10, 12, 14, 15, Resim 5.64-5.66, 5.99-5.101, 5.166-5.171). p.3.2 ve p.3.5 pencerelerinin özgün lokma demir parmaklıkları mevcuttur; p.3.6 penceresine ise sonradan demir parmaklık takılmıştır (EK-12, 14, Resim 5.101).

p.4 tipi pencere dış ölçüleri 1,65x2,10 m, iç ölçüleri 2,00x2,40 m'dir. 0,95-1,05 m kalınlığındaki apsis duvarlarının içine yerleştirilmişlerdir. Doğu cephenin yan nef apsislerini aydınlatan pencerelerdir (p.4.1, p.4.2). Doğu cephe beden duvarını düşeyde ortalayan bir konumdadır. Cephe yönünde dikdörtgen biçimli, düz taş sövelidir. İçe doğru genişleyen bu pencereler, içte tek merkezli yarım daire kemerlidir. Kemer kilit taşları haç kabartmalıdır (EK-9, 11, 14, Resim 5.74, 5.75, 5.172, 5.173).

p.5 tipi pencere dış ölçüleri 1,50x1,95 m, iç ölçüleri 1,25x2,30 m'dir. 0,95 m kalınlığındaki apsis duvarının içine yerleştirilmişlerdir. Doğu cephesinin orta nef apsisini aydınlatan pencerelerdir (p.5.1, p.5.2). Doğu cephesi beden duvarını düşeyde ortalayan bir konumdadır. Cephe yönünde dikdörtgen biçimli, düz taş sövelidir. İçe doğru genişleyen bu pencereler, içte tek merkezli yarım daire kemerlidir (EK-9, 11, 15, Resim 5.76, 5.77, 5.174, 5.175).

p.6 tipi pencere dış ölçüleri 1,25x1,60 m, iç ölçüleri 1,55x2,15 m'dir. Apsisin üzerinde yer alan 0,70 m kalınlığındaki çatı alınlığı duvarının içine yerleştirilmişlerdir (p.6.1, p.6.2). Cephede ve içte tek merkezli yarım daire kemerlidir. Cephede düz taş sövelidir, iç mekan yönünde genişler. Doğu cephesi alın duvarını düşeyde ortalar (EK-9, 11, 15, Resim 5.78, 5.176, 5.177).

p.7 tipi pencere dış ölçüleri 1,75x2,10 m, iç ölçüleri 2,00x2,70 m'dir. Apsisin üzerinde yer alan 0,70 m kalınlığındaki çatı alınlığı duvarının içine yerleştirilmiştir (p.7.1). Cephede oval biçimli, düz taş sövelidir. İçte, tek merkezli yarım daire kemerlidir. İç mekan yönünde genişler. Doğu cephesi alın duvarını düşeyde ortalar (EK-11, 15, Resim 5.78, 5.79, 5.178).

Niş

Yapıda 9 tip niş bulunmaktadır. Niş tipleri, n.x ile gösterilmiştir.

n.1 ve n.2, dikdörtgen biçimli, üst kısımları tek merkezli yarım daire kemerli nişlerdir. Yapının protesis kısmında yer alırlar; n.2, n.1'e göre daha yukarıdadır (EK-10, 16, Resim 5.179). n.2'nin alt kısmında, vazo şeklinde bir konsol görülür.

n.3, dikdörtgen biçimlidir ve kilisede yer alan nişlerin en küçüğüdür. Üst kısmı istridye kabuğu şeklinde örtülmüştür. Apsisin bemaya bakan duvarında yer alır (EK-9, Resim 5.180).

n.4'ün üst kısmı tek merkezli yarım daire kemerli olup, iki yanda sütunceler üzerine oturur. Alt kısmında, ortadaki daha büyük olan vazo şeklinde üç tane konsol görülür [45]. Orta nef apsisinin iç duvarında yer alır (EK-9, 10, 16, Resim 5.181).

n.5, orta nef apsisindeki p.5.1 ve p.5.2 pencerelerinin arasında, dikdörtgen biçimli, üst kısmı tek merkezli yarım daire kemerli, sade bir niştir. Orta nef apsisinin iç duvarında yer alır (EK-9, 10, Resim 5.182).

n.6 nişinin üst kısmı istridye kabuğu şeklinde örtülmüş olup [46], bu kabuğun üst kısmında haç şeklinde taş malzemeli süslemesi vardır. Apsisin bemaya bakan duvarında yer alır (EK-9, 16, Resim 5.183).

n.7.1. ve n.7.2, dikdörtgen biçimli, üst kısımları tek merkezli yarım daire kemerli, sade nişlerdir. Yapının diakonikon kısmında yer alırlar (EK-10, Resim 5.184).

n.8, d.3 duvarının Z03 mekanına bakan duvarında bulunur. Z03 mekanı, nartheksin kapatılması ile elde edilmiş olduğundan; n.8 nişi, özgün halinde batı naos cephe duvarında yer almaktadır. Dikdörtgen biçimli, sade bir niştir. Liturjik işlevi anlaşılamamıştır (Resim 5.114).

n.9, d.9 duvarının Z03 mekanına bakan yönünde bulunmaktadır. d.9 duvarı, nartheksin kapatılması için sonradan örülmüş olduğundan, n.9 nişinin de özgün olmadığı söylenebilir. Dikdörtgen biçimli, sade bir niştir (Resim 5.115).

Nişler, çeşitli liturjik malzemelerin konulması amacıyla kullanılmıştır. Apsis, protesis, diakonikon ve apsisin bemaya bakan duvarında yer alan nişler (n.1, n.2, n.3, n.4, n.5, n.6, n.7.1 ve n.7.2), kireç harçlı kıtıklı sıvalıdır. n.8 ve n.9 nişleri ise sıvasızdır.

Silme

Yapıda; subasman silmesi ve saçak silmesi olmak üzere iki tip silme bulunmaktadır.

Subasman silmesi

Beden duvarlarının alt kısımlarında, dış zeminden 1,20-1,40 m yükseklikte, yapının tüm cephelerinde dolanan subasman silmesi, tek sıra kesme taş malzemelidir. Cephelerden 0,06 m çıkıntılı olup, 1,00 m genişliğinde, 0,20 m yüksekliğinde tek sıra kesme taş ile örülmüştür. (EK-11, 12).

Saçak silmesi

Kilisenin beden duvarları, üç kademeli toplam 0,50 m kalınlığında profilli taş saçak silmesi ile nihayetlenmiştir (EK-11, 12, 16, Resim 5.67-5.83, 5.87-5.89).

Parmaklık

Yapıda iki tip parmaklık vardır.

Birincisi; dört sıra düşey, yedi sıra yatay, 0,02 m çapındaki lokma demirlerden yataydakilerde oluşturulan deliklere düşey yöndeki demirlerin geçmesi suretiyle ve uçlarının taş pencere sövelerine saplanması ile monte edilmiştir. p.3.2 ve p.3.5 pencerelerinde özgün lokma demir parmaklıklar bulunmaktadır (EK-12, Resim 5.65, 5.100).

İkincisi; p.3.6 penceresine takılmış olan, özgün olmayan demir parmaklıktır (Resim 5.101).

Döşeme kaplaması

Kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiş olan özgün avlu, nartheks, naos ve apsis döşemesi yerindedir; ancak yer yer aşınmış, üzeri toprakla kaplanmıştır. Naosun yan nef döşemeleri, orta nef döşemesine göre 0,10 m daha yüksek kottadır (EK-5, 6, Resim 5.105, 5.106). Galeriye ait döşeme ise günümüze ulaşmamıştır (EK-5, 6, 10, Resim 5.12, 5.13, 5.152-5.157). Ancak, naos üzerindeki galeri birimlerinin döşemesinin ahşap olduğu, yapıda var olan ahşap kiriş yuvalarının varlığından anlaşılmaktadır (Resim 5.152-5.157).

5.2.7. Malzeme kullanımı

Yapıda kullanılan malzemeler; taş, ahşap, demir, kireç harç, alçı ve topraktır.

Yapıda kullanılan taşlar; düzgün kesme taş, yonu taş, kaba yonu taş ve moloz taş şeklindedir.

Düzgün kesme taş; yığma tekniğinde örülmüş olan beden duvarlarının iç ve dış yüzeyleri, pencere ve kapı söveleri, pencere hafifletme kemerleri, lentolar, silmeler ve çatı kaplamasında kullanılmıştır.

Özgün duvarlarda; 0,20-1,80 m eninde, 0,25-0,35 m yüksekliğinde düzgün kesme taş bloklar kullanılmıştır.

Pencere sövelerinde yaklaşık 1,70 m eninde, 0,35 m yüksekliğinde; kapı sövelerinde yaklaşık 1,80-2,00 m eninde, 0,35 m yüksekliğinde düzgün kesme taş bloklar kullanılmıştır.

Yapının kuzey ve güney cephelerindeki dikdörtgen biçiminde pencerelerin (p.2.1, p.2.2, p.3.1, p.3.2, p.3.3, p.3.4, p.3.5, p.3.6) bir taş sırası üstünde, cephe yönünde bulunan 1,65 m çapındaki yarım daire hafifletme kemerlerinde; kemer kuşağında, kilit taşının sağında ve solunda kemer kavisinde yekpare düzgün kesme taş kullanılmıştır.

Kuzey ve güney cephelerinde yer alan dikdörtgen biçimindeki pencerelerin (p.2.1, p.2.2, p.3.1, p.3.2, p.3.3, p.3.4, p.3.5, p.3.6) bir taş sırası üstünde, cephe yönünde bulunan

hafifletme kemerlerinin altında ve kuzey giriş kapısının (k.2.1) üstünde yekpare kesme taş malzemeli lento bulunmaktadır (EK-12-15, Resim 5.62-5.66, 5.99-5.102).

Subasman silmelerinde; yaklaşık 0,40-1,90 m eninde, 0,20 m yüksekliğinde düzgün kesme taşlar, yığma tekniğinde, yan yana getirilerek kullanılmıştır.

Saçak silmelerinde; üç kademeli toplam 0,50 m kalınlığında profilli düzgün kesme taşlar kullanılmıştır.

Çatı kaplamasında, volkanik düzgün kesme taşlar kullanılmıştır.

Yonu taş; naos, nartheks ve galeriye ait sütunlar, kemerler ve tonozlar ile apsisi örten yarım kubbede kullanılmıştır.

Yapının naosunda yer alan daire ve kare planlı toplam on adet sütun ile dış kısmında, yıkılmış olan nartheksi ve nartheksin üzerinde, şu an yerinde olmayan galeriyi taşıyan altıgen ve sekizgen planlı toplam beş adet sütun kalıntısı ile dört adet sütun, yonu taş malzemelidir.

Yapının naos neflerini ayıran sütunları doğu-batı doğrultusunda birbirine bağlayan on adet, naosu örten beşik tonozları kuzey-güney doğrultusunda destekleyen on beş adet, batı cephesinde nartheksin ayakta kalan iki bölümüne ait ikişer adet, kuzey ve güney cephelerinde yine narthekse ait ikişer adet, galeriye ait batı cephesinde yer alan üç adet ve kuzey ile güney cephelerine yansıyan birer adet tek merkezli yarım daire kemer ile kuzey cephesindeki bir adet kemer kalıntısı, yonu taş malzemelidir (EK-9, 10, 12, Resim 5.12, 5.50, 5.83, 5.116, 5.117, 5.146, 5.151).

Yapıda örtü olarak kullanılan naos bölümündeki üç adet tek merkezli yarım daire beşik tonoz (Resim 5.27, 5.28); nartheksin ayakta olan iki bölümüne ait birer tane tek merkezli yarım daire beşik tonoz; yapının batı cephesindeki, ana giriş kapısının iki yanında yer alan nartheks birimleri ile kapı hizasındaki nartheks birimine ait çapraz tonoz kalıntıları; yapının kuzey ve güney cepheleri ile kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde, nartheksin kuzey, güney ve köşe birimlerine ait çapraz tonoz kalıntıları; yapının batı, kuzey ve güney cephelerinde galeri katı hizasındaki sütunların üzerinde ve aralarında bulunan galeriye ait tek merkezli yarım daire beşik tonoz kalıntıları, yonu taş malzemelidir.

Yapının kuzey cephesinde yer alan galeri biriminin üzerini örten düz tavana ait düz köşe taşı, yonu taş malzemelidir (Resim 5.59).

Yapının orta nef apsisini örten tek merkezli yarım kubbe, yonu taş malzemelidir.

Güney cephesindeki galeri duvarı kalıntısında yer alan kapı kemeri kalıntıları, yonu taş malzemelidir (Resim 5.88).

Kaba yonu taş; nartheks ve galerinin yıkılmasıyla ortaya çıkan sütun ve kemerlerin aralarını kapatmak amacıyla kullanılmıştır (EK-6, 11, Resim 5.12, 5.13).

Moloz taş; çift cidarlı beden duvarlarının iç ve dış yüzeylerindeki düzgün kesme taşların arasında kullanılmıştır.

Ahşap; yapının güney cephesindeki galeri duvarı kalıntısında bulunan kapı kemeri kalıntılarından ve güney beden duvarında bulunan izlerden varlığı ve yeri anlaşılan galeriye çıkış merdiveninde, naosun güney duvarına bitişik olarak inşa edildiği izlerden anlaşılan galeriye çıkışı sağlayan ikinci merdivende, bu merdivenlerin korkuluklarında, galeri korkuluklarında, galeriyi taşıyan ana kirişlerde, mimari gerekliliklerden galeri döşemesinde kullanılmıştır.

Demir; taşıyıcı olarak gergilerde ve kılıçlarda; mimari eleman olarak ise, pencere parmaklıklarında, sütun başlıklarındaki bileziklerde, tonoz ve kemerlerin ortasında bulunan kandil halkalarında [12] kullanılmıştır (Resim 5.48, 5.61, 5.81, 5.98, 5.138).

Kenar ölçüleri 0,05 m olan kare kesitli demir gergiler; orta ve yan neflerde tonozların eteğinde, tonozları destekleyen tek merkezli yarım daire kemerlerin üzengilerinde, kuzey-güney doğrultusunda; nefleri ayıran sütunları birbirine bağlayan tek merkezli yarım daire kemerlerin ise üzengilerinde, doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmiştir (Resim 5.116, 5.138).

Demir malzemeli kılıçlar, kilisenin kuzey ve güney cephelerinde dörder adet bulunur (Resim 5.61, 5.98).

Yapının kuzey ve güney cephelerindeki birer adet pencerede (p.3.2, p.3.5) özgün lokma demir parmaklıklar bulunmaktadır (Resim 5.65, 5.100).

Demir malzemeli bilezikler, naostaki daire planlı sütunların başlığı ile gövdesi arasındaki bağlantıyı sağlamak amacıyla kullanılmıştır (Resim 5.119, 5.137).

Demir malzemeli kandil halkaları, naosun tonoz ve kemerlerinin ortasında kullanılmıştır (Resim 5.133, 5.135, 5.137-5.139, 5.143, 5.146, 5.148, 5.151).

Yapıda kireç harçlı kıtıklı ve alçı malzeme sıvalar ile kireç esaslı onarım harcı kullanılmıştır.

Kireç harçlı kıtıklı sıva, naos ve apsis bölümlerinde, beden duvarlarının, kemerlerin, tonozların ve nişlerin yüzeylerinde kullanılmıştır.

Alçı sıva; naos sütunlarının yüzeyine ve daire planlı olanlarının başlık kısımlarına uygulanmıştır (EK-16, Resim 5.118-5.125, 5.130-5.137).

Kireç esaslı onarım harcı, beden duvarlarının cephe yönünde, düzgün kesme taşların birleştirilmesinde ince bir tabaka halinde kullanılmıştır.

Toprak malzeme; kilisenin beşik çatısı ile tonoz sırtları arasında kullanılmıştır (EK-9, 10, Resim 5.12, 5.26-5.29).

Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı ile Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM)'nin, tez konusu kilisenin yapı malzemelerine ilişkin arkeometrik çalışmalarının sonucu, rapor halinde iletilmiştir.[1] Yapıdan alınmış olan taş, harç ve sıva numunelerinin incelendiği çalışmanın sonucu rapora göre; yapının beden duvarlarında, subasman silmelerinde, narthekse ait kemerlerde, naos sütunlarına ait gövde ve başlıklarda andezit türde taş kullanılmıştır. Alınan tüm sıva numuneleri kireç ve çimento içerikli olarak tespit edilmiş olmakla birlikte; naos sütun gövdelerindeki sıvalar,

[1] Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü'nde görevli sayın hocam Arkeometri Uzmanı Yrd. Doç. Dr. Ali Akın AKYOL'a, tez konusu kilisenin analiz çalışmalarını büyük bir titizlik ve özveri ile yaptığı için teşekkür ederim.

beden duvarlarının naos yönünde ve naos sütunlarının ayaklarında kullanılanlardan ana element ve eser element açısından farklılaşmıştır.

5.2.8. Bezeme

Kilisenin cephelerindeki sadeliğe karşılık, iç kısmında yoğun bir bezeme hakimdir. Bu bezemeler; taş oyma, duvar resimleri ve alçı süslemelerdir.

Taş oyma; saçak silmelerinde (Resim 5.69, 5.71-5.74, 5.78, 5.80-5.83, 5.89), nefleri ayıran sütunları birbirine bağlayan kemerlerin ve pencere kemerlerinin kilit taşlarında (Resim 5.138, 5.155, 5.156, 5.164-5.173), nartheks ve naos sütunlarının başlıklarında, kuzey ve güney cephelerindeki tüm pencerelerin bir taş sırası üstünde, yarım daire şeklinde hafifletme kemerlerinin kilit taşlarında ve tablalarındaki haç kabartmada (Resim 5.63-5.66, 5.99-5.102) bulunur.

Naosun üzerinde bulunan beşik tonozun ortasında, tahrip edilmiş ve Mart 2014 tarihinde yerinde incelememizde yere düşmüş olduğu görülen ahşap çıtalı, elips şeklindeki göbek özgün değildir (Resim 5.139-5.142).

Yuvarlak planlı sütunların kompozit başlıklarının üzerinde yeşil tonlarında, çiçek desenli, alçı süslemeler bulunmaktadır (EK-16, Resim 5.119, 5.121, 5.123, 5.125, 5.131, 5.133, 5.135, 5.137).

Naos sütunlarının yüzeyine yeşil tonlarında mermer taklidi alçı sıva yapılmıştır (Resim 5.118, 5.120, 5.122, 5.124, 5.126, 5.128, 5.130, 5.132, 5.134, 5.136).

Kemer aralarında, sütun başlıklarının üzerinde kayıp olan oval, alçı madalyonların izleri vardır (Resim 5.119, 5.121, 5.123, 5.125, 5.133, 5.135, 5.137).

Duvar resimleri; kilisenin bütününde hakimdir.

Kilisenin iç kısmında tonoz silmeleri kuşak halinde mavi ile renklendirilmiştir (Resim 5.137, 5.138). Kuzey ve güney duvarlarının iç kısmında, tonoz silmesinin altında, tüm pencerelerin üzerinde ve aralarında dini sahneler resmedilmiştir (Resim 5.187-5.202).

Naosu örten orta nef beşik tonozunun ortasında bulunan ahşap çıtalı, eliptik göbeğin yerinden düşmesi sonucu, altındaki özgün duvar resmi açığa çıkmıştır (Resim 5.142).

Sağlamöz, tez konusu kilise ile ilgili 2007 yılında yayınladığı "İncesu'da Bir Kilise" isimli yazısında; kilisenin duvar resimlerinin açıklamalarının Karamanlıca olduğunu ve bu kilisenin, Türkiye'de Karamanlıca açıklamalı resimleri olan tek kilise olduğunu ifade etmiştir. Sağlamöz'ün ifadelerine göre; asker azizlerden biri olan Hagios Eusthatios ile ilgili üç dinsel resim kilisede yan yana durmaktadır ve bunların yanındaki açıklamalar da Karamanlıca'dır. Söz konusu resimde "Hristos Efendimizin ayios statiosa gelişün buynuzlarının arasında stavros üzerinde görünüp ve namı içün (okunamadı) …leri haber verdiği" yazılı olup, bu resim yerel söyleyişle yazılmış bir Türkçe olması bakımından, geç dönem Rum azınlığın etnolojik yönden incelenmesinde büyük değer taşıyan bir belgedir. Kilisenin apsisinde Kappadokia kiliselerinin hiç birinde rastlanmayan ve aslında gerçek bir istisna sayılması gereken kutsal üçleme[1]nin bulunduğunu, kilisede aziz halelerinin üçgen biçiminde yapılmış olmasının, buradaki resim sanatı hakkında çok önemli ipuçları verebileceği gibi, bu kilise dışında bu tarzda bir çizime hiç rastlamadığını, konuları itibariyle de Tevrat'a, apokrif[2]lere çok yönelmesinin düşündürücü olduğunu ifade etmiştir. Resimlerin hepsinin üst kenarında şerit halinde Yunanca dualar yazılıdır. Hemen hemen tüm resimlerin alt bölümünde de kimin parasıyla yapılmışsa onun hayratı olduğuna dair Türkçe bir not görülmektedir. Kilisede yalnızca resmi yaptıranların adı Karamanlıca değildir. Tevrat'tan alınma İbrahim peygamber betimlerinde de Karamanlıca açıklama vardır. Yan yana üç pafta halinde İbrahim peygamberin işleri anlatılmaktadır; birinci paftada İbrahim'in (Pater Avraham'ın) ayia triadı davet ettiği yazılıdır. İkincisinde oğlunu kurban edişi ve meleğin onu engelleyişi görünmektedir. Bu resmin üstünde "Pater Avraamın oğlunu kurban ettiği" yazılıdır. Bu resmin alt bölümünde Savva'nın oğlu ……(okunamadı) hayratı olduğu belirtilmiştir. Bir başka resim de elinde kılıç tutan bir asker aziz resmidir. Bu hem melek hem de savaşçı biçiminde çizilmiş, grotesk bir düşünüş tarzı olsa gerektir. Çünkü hem melek hem de savaşçı olmak tuhaftır. Bu resmin elinde tuttuğu kalkan İsa'nın savaşçısı olmayı anlatır gibi görünüyor, çünkü üstte İsa'yı

1 Kutsal üçleme (Teslis): Hıristiyanlık inancında Baba, Oğul (İsa) ve Kutsal Ruh (Ruh-ul Kuds)'dan meydana gelen Tanrı kavramıdır. Hıristiyan teolojisine göre bu üçlü birlik birbirinden ayrılmaz ve tek bir Tanrı'nın birbirini tamamlayan farklı yansımaları olarak görülür. Diğer İbrahim çıkışlı tek Tanrılı dinler (İbrahimî dinler) Yahudilik veİslâm ise, teslis inancını reddeder [47].

2 Apokrif: Hıristiyanlıkta kanonik (dinî otoritelerce genel kabul görmüş) dini metinlerin ve kitapların parçası olmayan metindir. Dini metinlerin doğruluğunun şüpheli olduğu durumları tanımlamak amacıyla kullanılır. Kitab-ı Mukaddes'e eklenmemiş metinler apokrif kabul edilir [48].

simgeleyen harfler var, ancak alttaki işaretler için Yunancası üzerinde düşünmek gerek. Bu resmi yaptıran da Yuanis'in kızı Teviteni'dir [41]. Sağlamöz'ün açıkladığı bu duvar resimlerinin kilisedeki hangi resimlere karşılık geldiği, uzmanlık alanımız dışında kaldığından, anlaşılamamıştır.

Ayrıca, sanat tarihi ve Hıristiyan sanatı uzmanı Prof. Dr. M. Sacit PEKAK tarafından hazırlanmakta olan bilimsel araştırma, tez konusu kilisenin duvar resimleri ile ilgili aydınlatıcı olacaktır.

5.3. Değişim, Bozulmalar ve Yapısal Durum

Kilisenin avlu duvarları ve avlu giriş kapısı yok olmuş, günümüze duvar kalıntıları ve avlu giriş kapısının taş eşiği ulaşmıştır.

Kilisenin nartheksi büyük ölçüde ve galerisi tamamen yıkılmış olmakla birlikte; bazı kalıntıları günümüze ulaşabilmiştir. Yapının batı cephesinde, üst kısımda naos yan neflerinin beşik tonozlarının ucunda bulunan kemer kalıntıları, kuzey ve güney cephelerine yansıyan galeri duvarı ve kemer kalıntıları, batı cephesinde kilisenin ana giriş kapısının (k.1.1) iki yanında bulunan sütunların üzerindeki kemer kalıntıları ve bu sütunların üzerinde ve yanında yer alan tonoz kalıntıları, batı ve güney cephelerinde bulunan sütun kalıntıları yapıyı "U" biçiminde sararak birer birimi kuzey ve güney cephelerine dönen, ana giriş kapısı hizasındaki, köşelerdeki, kuzey ve güney yönlerindeki birimleri çapraz tonozla, diğer birimleri beşik tonozla örtülü nartheksin ve nartheks üzerindeki kuzey ve kuzeybatı birimleri düz tavan, diğer birimleri beşik tonozla örtülü galerinin geçmişteki varlığına işaret eder (Resim 5.12, 5.13, 5.47, 5.48, 5.50, 5.88-5.90). Nartheks ve galerinin ortadan kalkmasıyla açığa çıkan sütun ve kemerlerin araları kaba yonu taş duvarlarla kapatılarak, Z02 ve Z03 mekanları oluşturulmuştur (Resim 5.12, 5.13, 5.155, 5.156).

Galerinin kuzey cephesindeki birimine ait düz tavan ve kuzey-güney doğrultusunda inşa edilmiş olan kemer, büyük ölçüde yok olmuştur; günümüzde kemerin üzengi taşı, düz tavanın düz köşe taşı ve ahşap kiriş yuvası yerindedir (Resim 5.59).

Kayaların yontulması ile elde edilmiş özgün nartheks, naos ve apsis döşemeleri, yer yer aşınmış, toprak ile kaplanmıştır. Galeri döşemesi ise yok olmuştur.

Doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmiş olan demir gergilerden kuzey nefin doğu ucundaki kare planlı sütun ile daire planlı sütun arasındaki ve her iki sıradaki sütunların batı uçlarındakiler, kesilerek yerlerinden çıkarılmıştır.

Kilisenin tüm kapı ve pencerelerinin kasa, kanat ve menteşeleri ile pencerelere ait kepenkler yok olmuştur. Batı naos duvarına ait iki pencere (p.1.1 ve p.1.2) zemine kadar açılarak, Z02 ve Z03 mekanlarından naosa ulaşımı sağlayan açıklıklar haline getirilmiştir (Resim 5.155, 5.156).

Kuzey cephesinde iki, güney cephesinde üç, doğu cephesinde apsislere ait tüm pencereler briket malzemeyle; yine kuzey cephesinde bir adet pencere kesme taşlarla; güney cephesindeki giriş kapısı ise kaba yonu taşlarla kapatılmıştır (Resim 5.47, 5.68, 5.80).

Yapının kuzey ve güney cephelerinde yer alan birer adet penceresi (p.3.2 ve p.3.5) dışındaki pencerelerinin özgün lokma demir parmaklıkları sökülmüş, güney cephesindeki bir adet pencereye (p.3.6) ise sonradan demir parmaklık takılmıştır (EK-12, 14, 15, Resim 5.101). Mevcut olan demir parmaklıklar paslanmıştır (Resim 5.65, 5.100).

İncesu'lu İsmail Çangı'nın, çatısındaki çan kulesi nedeniyle 60-70 yıl önce kilise çevresinin "'Çan Mahallesi' olarak bilindiği"ni belirten ifadeleri [12] ve galerinin kuzeydeki biriminin düz tavanına ait düz köşe taşı ile kiriş yuvası, kilisenin bir çan kulesinin olduğuna işaret etmektedir.

Kilisenin galerisi yok olmuştur. Galerinin varlığı ve özgün döşeme hizası, galeriyi taşıyan ahşap ana kirişlerin batı, kuzey ve güney duvarlarındaki sütunlarda ve naosun batı yönündeki ilk iki sütununda oturduğu yuvaların varlığından anlaşılmaktadır (Resim 5.152-5.157).

Galeriye çıkış merdivenleri ve korkulukları yok olmuştur. Merdivenlerin varlığı, güney cephesindeki galeri kapısına ait kemer ve eşik kalıntıları ile güney beden duvarının cephe ve naos yönündeki basamak izlerinden anlaşılmaktadır.

Nartheks ve galeriyi taşıyan sütunlardan mevcut olanların üst kısımları ve kuzey cephesine yansıyanların tamamı yok olmuştur. Naos neflerini ayıran sütunların bedenlerinde ise, insanların demir teller sarması sonucu kesikler oluşmuştur.

Kilisenin iç örtüsü olan beşik tonozlar ile dış örtüsü olan beşik çatı arasındaki toprak dolgu ile bu beşik çatıyı örten volkanik taş levhalar, kilisenin batı ucuna yakın kısımlarda dökülmüştür ve çatının üzeri bitkilenmiştir (Resim 5.26-5.29).

Kilisenin beşik çatısının üzerinde taş kalıntıları bulunmaktadır.

Naos ve apsis duvarlarının iç mekan yönündeki kireç harçlı kıtıklı sıvaları yer yer dökülmüştür. Yapının iç kısmındaki sütun, tonoz, kemer ve nişlerde de sıva dökülmeleri mevcuttur (Resim 5.143, 5.144, 5.146, 5.149, 5.150).

Profilli taş saçak silmelerinde, galerinin kuzey ve güney cephelerinde yok olma, naosun kuzey ve güney cepheleri ile apsisin doğu cephesinde ise taş kayıpları vardır (Resim 5.69, 5.71-5.74, 5.78, 5.80-5.83, 5.89). Doğu cephesinin kuzey ucundaki profilli taş saçak silmeleri, özgün olarak günümüze ulaşmıştır (Resim 5.67, 5.69, 5.72, 5.74, 5.78).

Naos neflerini ayıran kare planlı taş sütunlar ile kare taş kaideli daire planlı taş sütunların, mermer taklidi yeşil tonlarındaki alçı sıvaları ve daire planlı sütunların kompozit başlıklarındaki yeşil tonlarında alçı süslemeler kısmen dökülmüştür.

Demir gergi ve kılıçlar paslanmıştır (Resim 5.61, 5.98, 5.138).

Naosu örten orta nef beşik tonozunun ortasında bulunan ahşap eliptik göbek tahrip olmuş ve yerinden düşmüştür (Resim 5.139-5.142).

Duvar resimleri ve naos sütunlarını birbirine bağlayan kemerlerin arasında, sütun başlıkları üzerinde bulunan alçı madalyonlar tahrip olmuştur (Resim 5.119, 5.121, 5.123, 5.125, 5.133, 5.135, 5.137).

Yapının kuzey cephesinin önünde, zeminde bulunan mezarlar tahrip olmuştur (Resim 5.46, 5.47, 5.49).

Tüm bu değişim ve bozulmalara rağmen, yapının ayakta olan bölümleri, kalıntıları ve var olan izlerden, yapının özgün plan, cephe, detay, mimari elemanlar ve süslemeleri okunabilmektedir (EK-17-24).

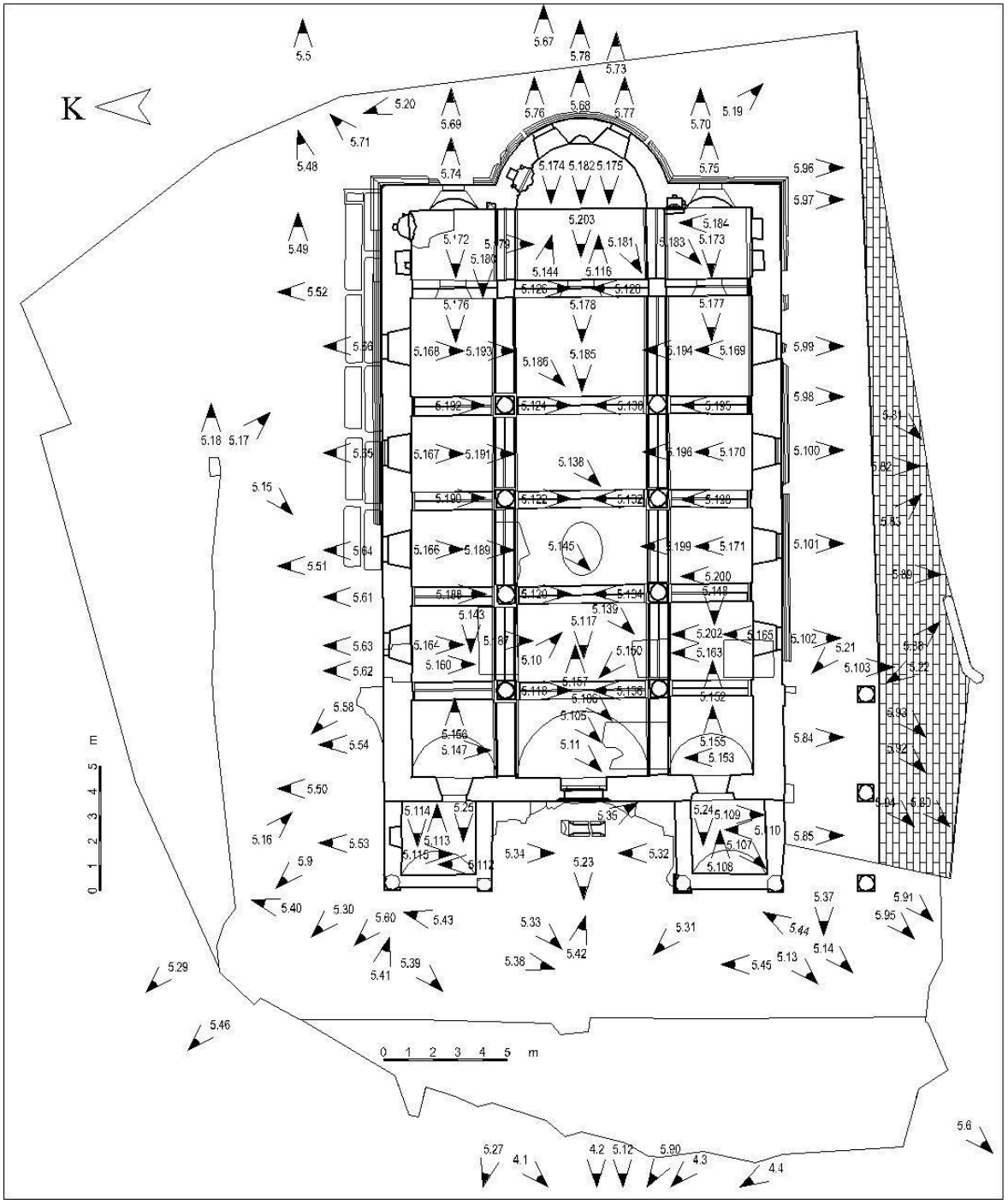

Şekil 5.1. Zemin kat planında resimlerin yerleri (Sevim, K., 2014)

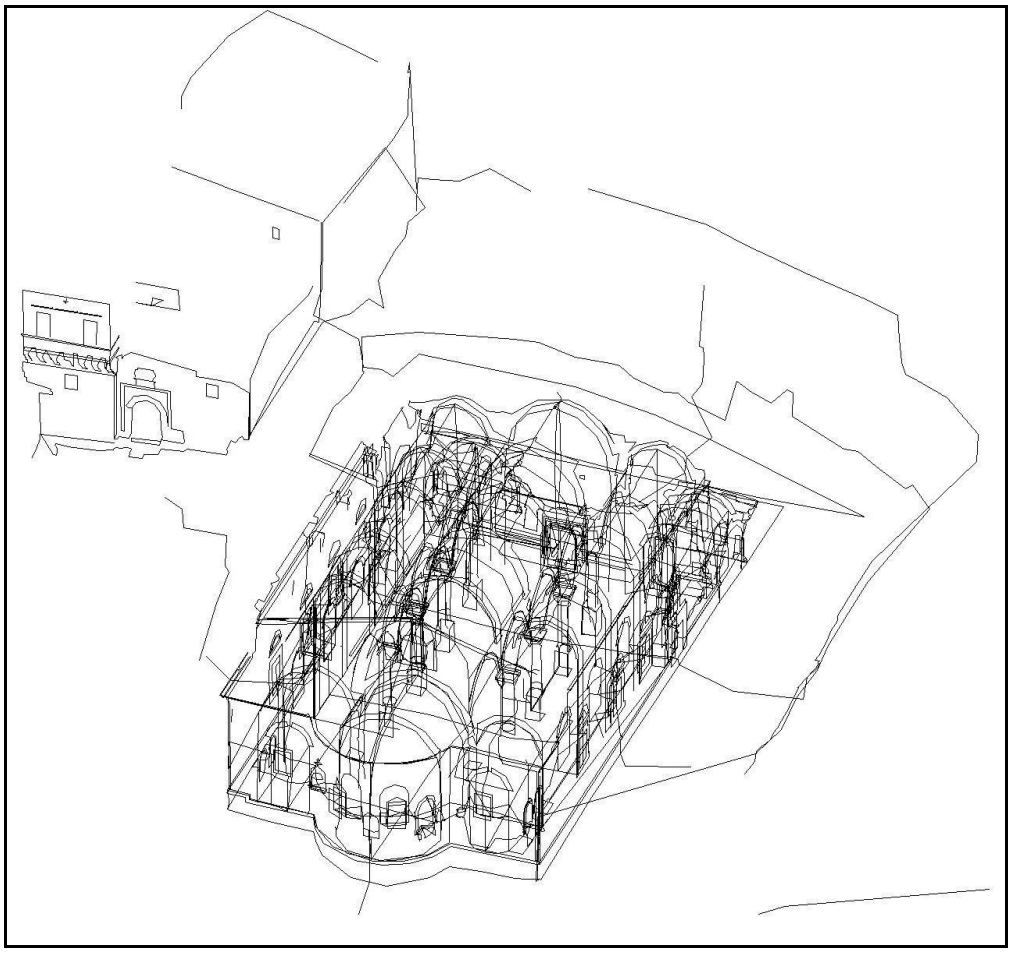

Şekil 5.2. Total station cihazı ile ölçüm sonucu kuzeydoğu izometrik perspektifi (Sevim, K., 2011)

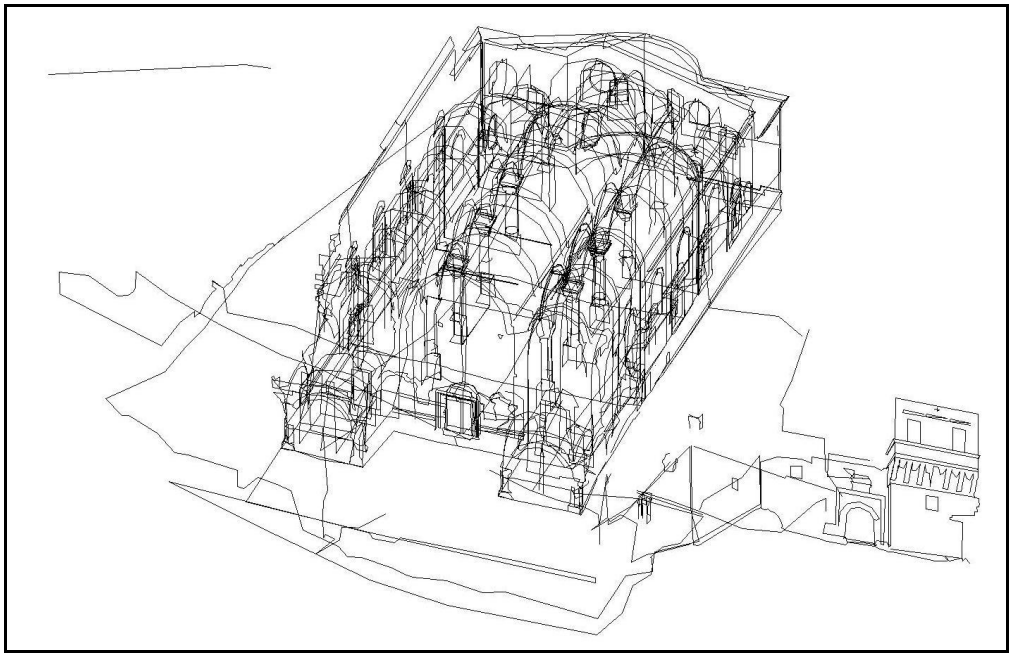

Şekil 5.3. Total station cihazı ile ölçüm sonucu güneybatı izometrik perspektifi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.1. Kilisenin uzaydan fotoğrafı [49]

Resim 5.2. Kiliseye ulaşım yolu (Sevim, K., 2011)

Resim 5.3. Kilisenin genel görünümü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.4. Kiliseye ulaşım yolu (Sevim, K., 2011)

Resim 5.5. Kiliseye ulaşım yolu (Sevim, K., 2011)

Resim 5.6. Kilisenin güneyden görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.7. Total station cihazı ile rölöve ölçümlerinin yapılması (Sevim, K., 2011)

Resim 5.8. Total station cihazı ile rölöve ölçümlerinin yapılması (Sevim, K., 2011)

Resim 5.9. Total station cihazı ile rölöve ölçümlerinin yapılması (Sevim, K., 2011)

Resim 5.10. Klasik yöntemle kontrol amaçlı yapılan ölçümler (Sevim, K., 2011)

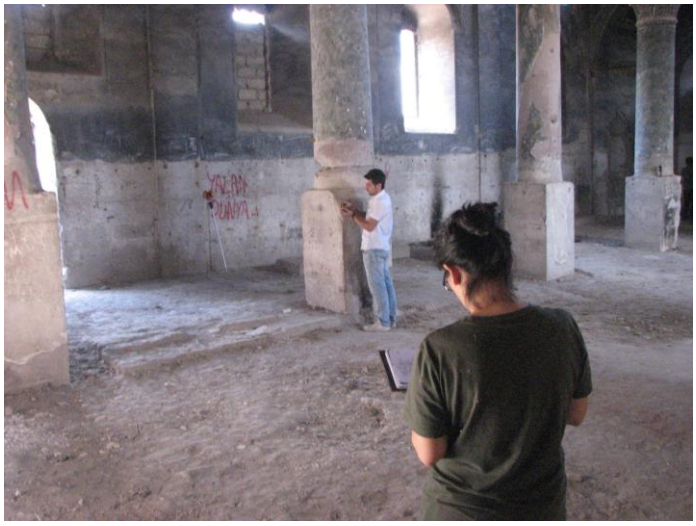

Resim 5.11. Klasik yöntemle kontrol amaçlı yapılan ölçümler (Sevim, K., 2011)

Resim 5.12. Batı cephesi ve nartheksin tonoz kalıntılarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.13. Batı cephesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.14. Güneybatı cephesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.15. Kilisenin kuzey yönündeki avlu duvarı kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.16. Kilisenin kuzey yönündeki avlu duvarı kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.17. Kilisenin kuzey yönündeki avlu giriş kapısı taş eşiği kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.18. Kilisenin kuzey yönündeki avlu giriş kapısı taş eşiği kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.19. Kilisenin doğu yönündeki avlu duvarı kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.20. Kilisenin doğu yönündeki avlu duvarı kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.21. Kilisenin güney yönündeki avlu duvarı kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.22. Kilisenin güney yönündeki avlu duvarı kalıntıları (Sevim, K., 2014)

Resim 5.23. k.1.1 kapısının dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.24. p.1.1 penceresinin Z02 mekanına bakan yönde görünüşü (Sevim, K., 2014)

Resim 5.25. p.1.2 penceresinin Z03 mekanına bakan yönde görünüşü (Sevim, K., 2014)

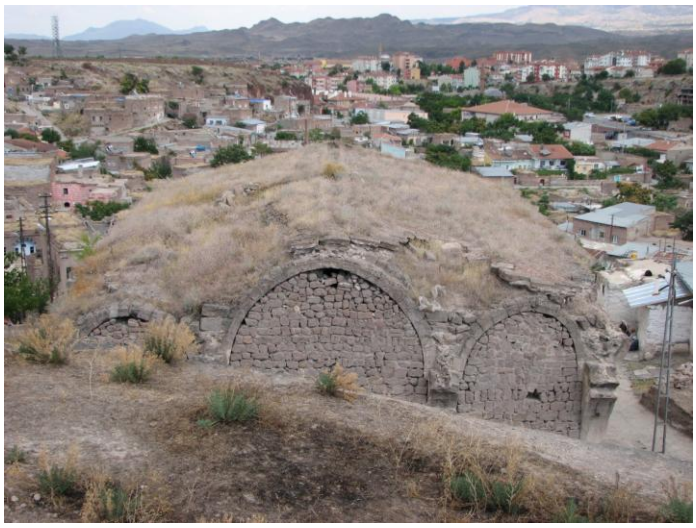

Resim 5.26. Batı cephesinden çatı örtüsünün görünüşü (Sevim, K., 2011)

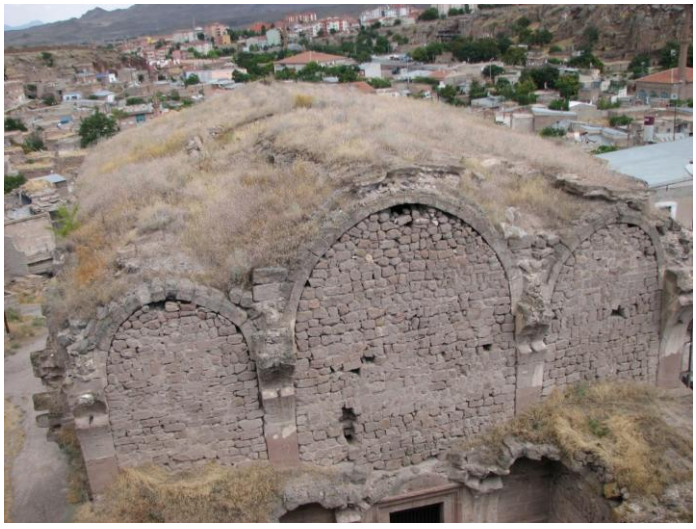

Resim 5.27. Beşik çatı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.28. Beşik çatı ve örtüdeki kayıplar (Sevim, K., 2011)

Resim 5.29. Narthekse bakan kayalıktan galeriye ve narthekse ait tonoz kalıntılarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.30. Kilisenin nartheks döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 5.31. d.1 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.32. d.2 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.33. d.4 ve d.5 duvarlarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.34. d.4 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.35. Batı cephesinde k.1.1 kapısı önündeki sütun kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.36. Narthekse ait sütun kalıntıları (Sevim, K., 2011)

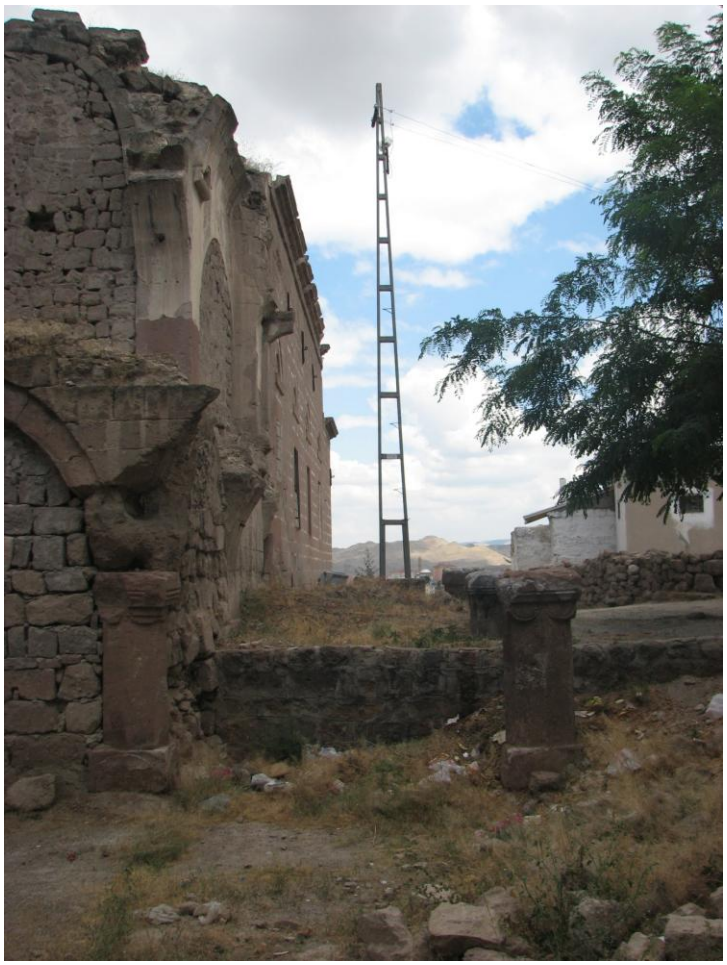

Resim 5.37. Kilisenin güneybatı köşesi ve s.2.1 sütunu ile s.2.3, s.2.4, s.2.5 sütun kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.38. Narthekse bakan kayalık yüzey ile kilisenin ilişkisi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.39. Narthekse bakan kayalık yüzeyin kuzey bölümü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.40. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı bölümü (Pekak, M. S., 2007)

Resim 5.41. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı bölümü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.42. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı bölümü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.43. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı ve güney bölümleri (Pekak, M. S., 2007)

Resim 5.44. Narthekse bakan kayalık yüzeyin batı ve güney bölümleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.45. Narthekse bakan kayalık yüzeyin güney bölümü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.46. Kuzey cephesi (Pekak, M. S., 2007)

Resim 5.47. Kuzey cephesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.48. Kuzey cephesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.49. Kilisenin kuzeyinde, zeminde bulunan mezar kalıntıları (Pekak, M. S., 2007)

Resim 5.50. Kuzey cephesinin batı ucu (Sevim, K., 2011)

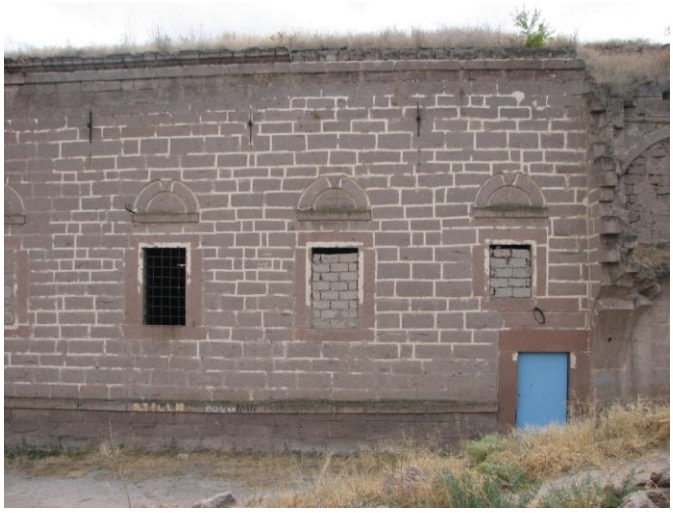

Resim 5.51. Kuzey cephesinin orta kısmı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.52. Kuzey cephesinin doğu ucu (Sevim, K., 2011)

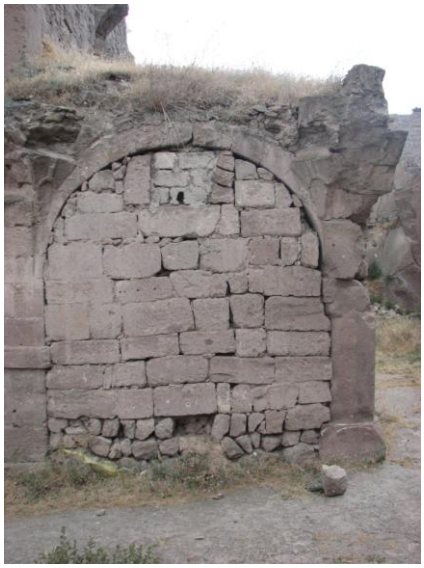

Resim 5.53. d.9 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.54. d.10 ve d.11 duvarlarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.55. d.10 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.56. d.11 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.57. Kuzey cephesindeki galeri duvarı ve kemer kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.58. Kuzey cephesindeki galeri duvarı kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.59. Kuzey cephesindeki galeri biriminin düz tavanının kalıntıları (Sevim, K., 2014)

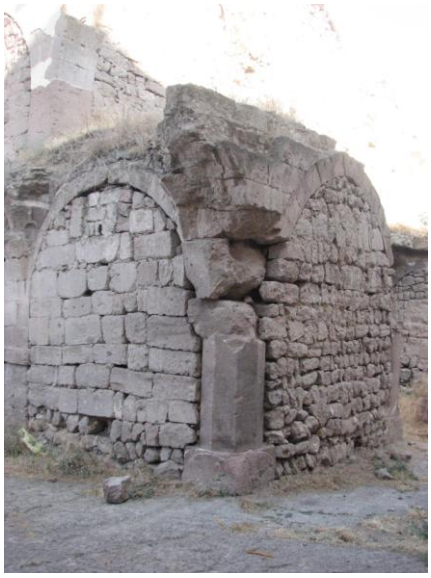

Resim 5.60. Kilisenin kuzeybatı köşesi ve s.2.2 sütununun görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.61. Kuzey cephesindeki kılıç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.62. k.2.1 kapısının dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.63. p.2.1 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.64. p.3.1 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.65. p.3.2 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.66. p.3.3 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.67. Doğu cephesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.68. Orta nef apsisinin görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.69. Kuzey nef apsisinin görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.70. Güney nef apsisinin görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.71. Kilisenin kuzeydoğu köşesi ve saçak silmelerindeki kayıplar (Sevim, K., 2011)

Resim 5.72. Kilisenin kuzeydoğu köşesi saçak silmesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.73. Orta nef apsis saçak silmesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.74. p.4.1 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

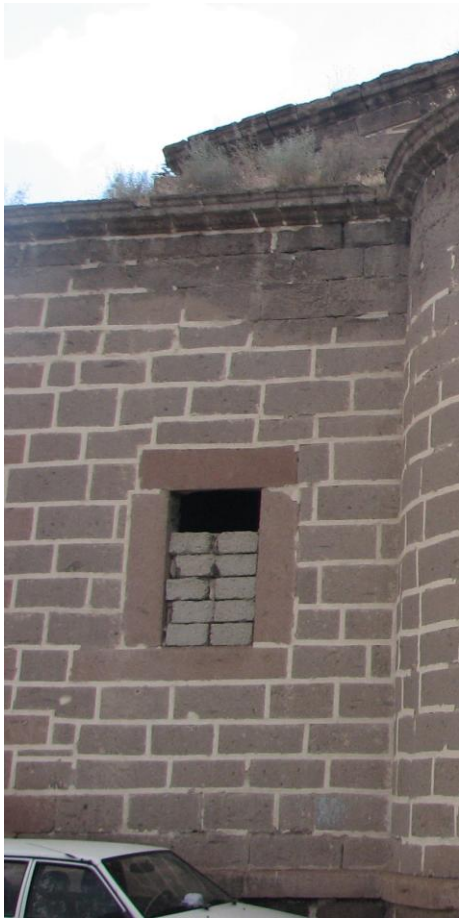

Resim 5.75. p.4.2 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.76. p.5.1 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

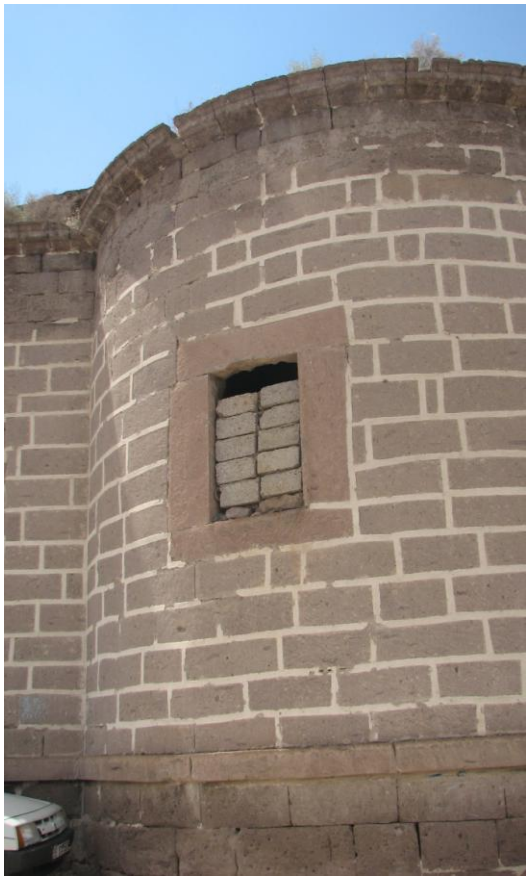

Resim 5.77. p.5.2 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.78. p.6.1, p.6.2, p.7.1 pencerelerinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.79. p.7.1 penceresinin üzerindeki süsleme (Sevim, K., 2011)

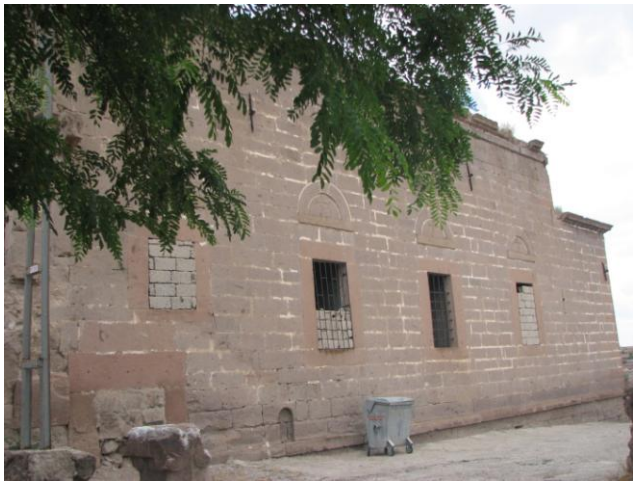

Resim 5.80. Güney cephesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.81. Güney cephesinin doğu ucu (Sevim, K., 2011)

Resim 5.82. Güney cephesinin orta kısmı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.83. Güney cephesinin batı ucu (Sevim, K., 2011)

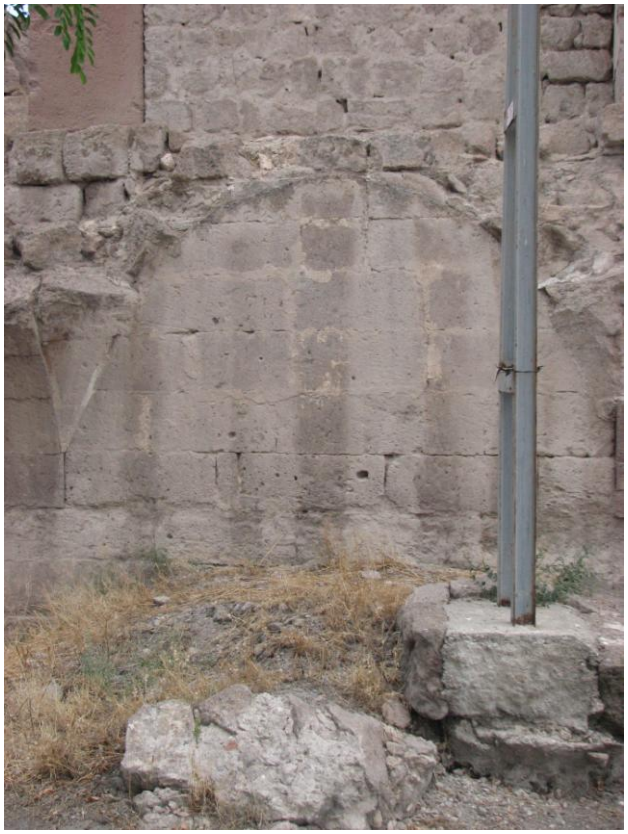

Resim 5. 84. d.18 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.85. d.19 duvarı ve s.2.1 sütununun görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.86. d.20 duvarının görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.87. Kilisenin güneybatı köşesi ve s.2.1 sütununun görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.88. Güney cephesinde galeri ve nartheksin kemer, tonoz ve duvar kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.89. Güney cephesinde galeri ve nartheksin kemer, tonoz ve duvar kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.90. Güney cephesindeki sütun kalıntılarının batıdan görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.91. s.2.4 ve s.2.5 sütun kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.92. s.2.3 ve s.2.4 sütun kalıntıları (Sevim, K., 2011)

Resim 5.93. s.2.3 sütun kalıntısı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.94. s.2.4 sütun kalıntısı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.95. s.2.5 sütun kalıntısı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.96. Güneyden apsise bakış (Sevim, K., 2011)

Resim 5.97. Kilisenin güneydoğu köşesi saçağı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.98. Güney cephesindeki kılıç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.99. p.3.4 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.100. p.3.5 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.101. p.3.6 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.102. p.2.2 penceresinin dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.103. p.2.2 penceresi (üstte) ve k.2.2 kapısının (altta) dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.104. k.2.2 kapısının dış görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.105. Naos döşemesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.106. Kuzey ve orta nef naos döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 5.107. Z02 mekanının döşemesi (Sevim, K., 2011)

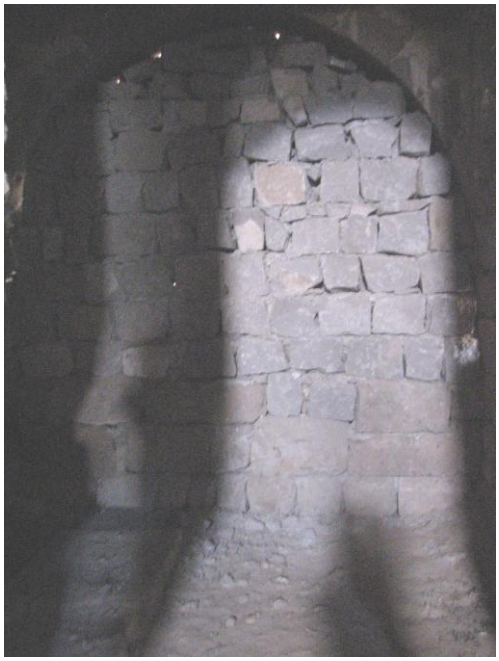

Resim 5.108. d.1 duvarının iç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.109. d.2 duvarının iç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.110. d.19 duvarının iç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.111. Z03 mekanının döşemesi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.112. d.4 duvarının iç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.113. d.5 duvarının iç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.114. d.3 duvarının Z03 mekanına bakan yönünde bulunan n.8 nişi (Sevim, K., 2014)

Resim 5.115. d.9 duvarının iç görünüşü ve n.9 nişi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.116. Naos ana giriş yönüne bakış (Sevim, K., 2011)

Resim 5.117. Naos apsis yönüne bakış (Sevim, K., 2011)

Resim 5.118. Orta neften s.3.1 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.119. s.3.1 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.120. Orta neften s.3.2 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.121. s.3.2 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.122. Orta neften s.3.3 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.123. s.3.3 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.124. Orta neften s.3.4 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.125. s.3.4 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.126. Orta neften s.4.1 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.127. s.4.1 sütunu kemer birleşimi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.128. Orta neften s.4.2 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.129. s.4.2 sütunu kemer birleşimi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.130. Orta neften s.3.5 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.131. s.3.5 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.132. Orta neften s.3.6 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.133. s.3.6 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.134. Orta neften s.3.7 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.135. s.3.7 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.136. Orta neften s.3.8 sütunu görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.137. s.3.8 sütun başlığı (Sevim, K., 2011)

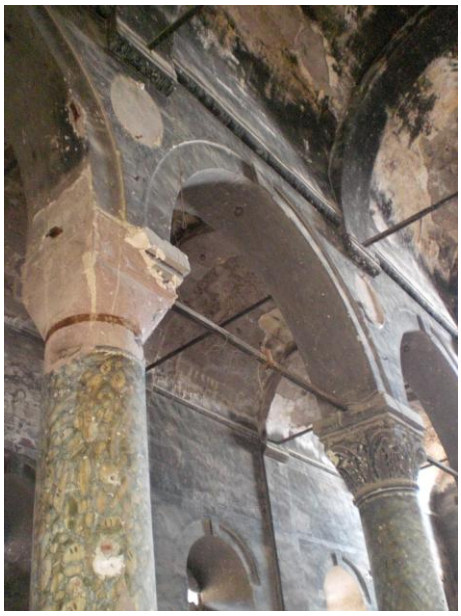

Resim 5.138. Nefleri ayıran sütunlara ait kemerlerin görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.139. Orta nef tonozundaki ahşap çıtalı eliptik göbek (Sevim, K., 2011)

Resim 5.140. Orta nef tonozundaki ahşap çıtalı eliptik göbek (Sevim, K., 2011)

Resim 5.141. Orta nef tonozundan düşmüş olan ahşap çıtalı eliptik göbek (Sevim, K., 2014)

Resim 5.142. Orta nef tonozundan düşmüş olan ahşap çıtalı eliptik göbeğin altındaki duvar resmi (Sevim, K., 2014)

Resim 5.143. Kuzey nef apsisi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.144. Apsisten kuzey naos duvarına bakış (Sevim, K., 2011)

Resim 5.145. Kuzey naos duvarının apsise yakın kısmı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.146. Kuzey nef kemerleri ve beşik tonoz örtüsü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.147. d.10 ve d.11 duvarlarının iç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.148. Güney nef apsisi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.149. Güney naos duvarına bakış (Sevim, K., 2011)

Resim 5.150. Güney naos duvarının apsise yakın kısmı (Sevim, K., 2011)

Resim 5.151. Güney nef kemerleri ve beşik tonoz örtüsü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.152. d.6 duvarının iç görünüşü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.153. d.18 ve d.20 duvarlarının iç görünüşü, gynaikeion döşemesine ait kiriş yuvaları ve gynaikeiona ait korkuluk izleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.154. d.18 duvarının iç yüzeyinde galeriye çıkan merdiven ve galeri korkuluklarının izleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.155. p.1.1 penceresi naos yönü (Sevim, K., 2011)

Resim 5.156. p.1.2 penceresi naos yönü (Sevim, K., 2011)

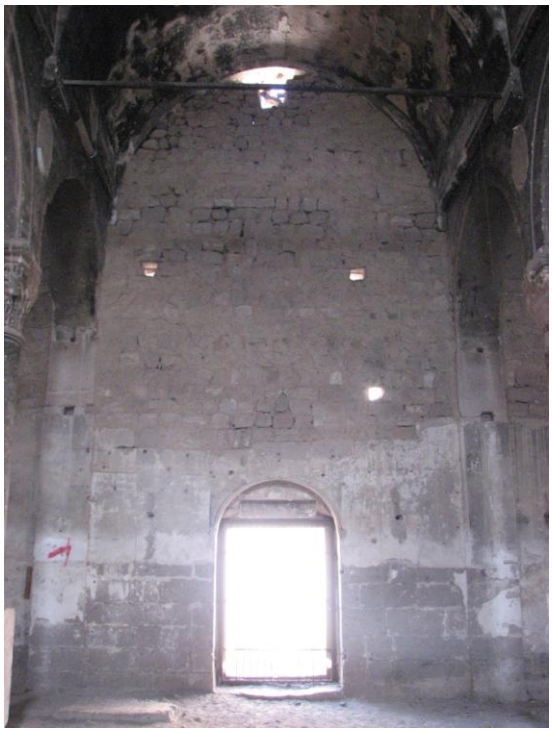

Resim 5.157. k.1.1 kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.158. k.1.1 kapısı detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 5.159. k.1.1 kapısı detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 5.160. k.2.1 kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.161. k.2.1 kapısı detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 5.162. k.2.1 kapısı detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 5.163. k.2.2 kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.164. p.2.1 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.165. p.2.2 penceresi ve k.2.2 kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.166. p.3.1 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.167. p.3.2 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.168. p.3.3 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.169. p.3.4 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

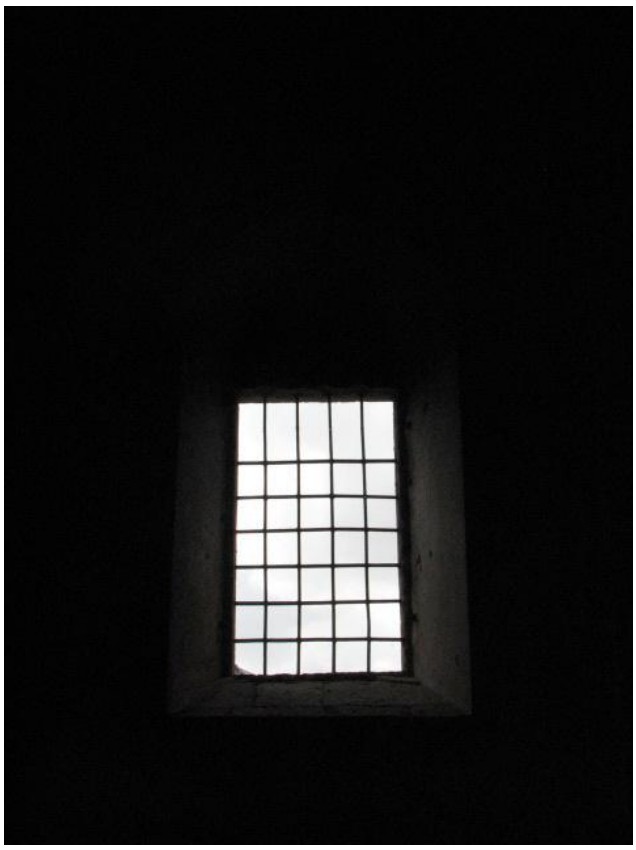

Resim 5.170. p.3.5 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.171. p.3.6 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

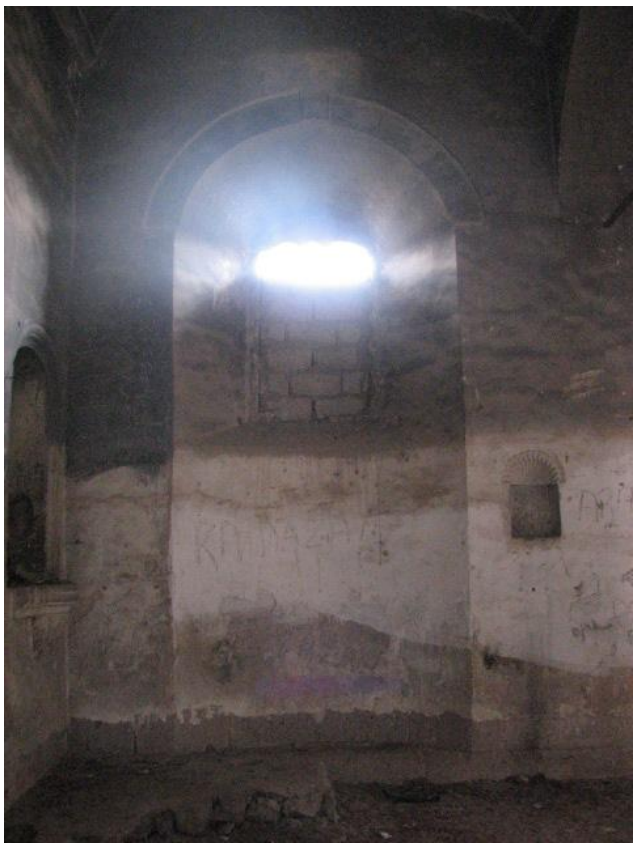

Resim 5.172. p.4.1 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

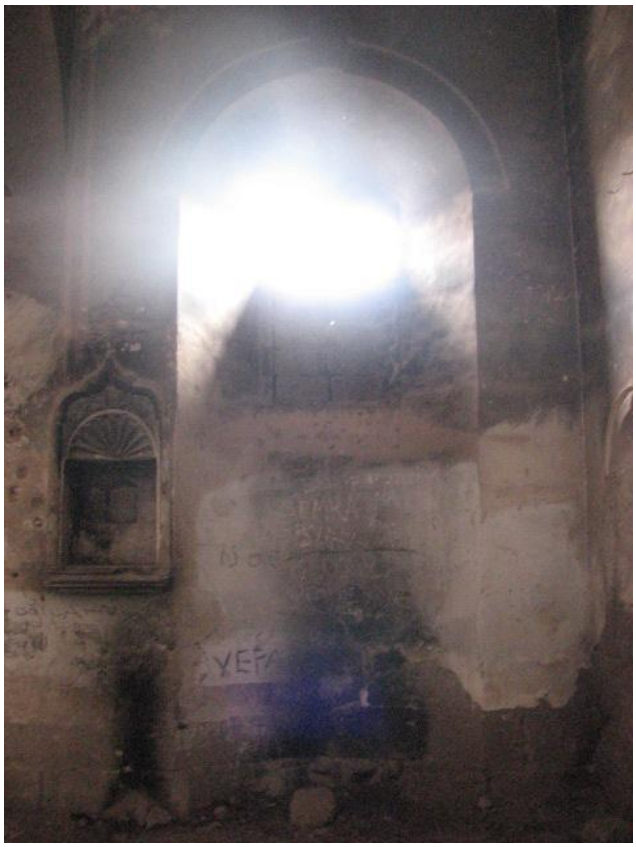

Resim 5.173. p.4.2 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.174. p.5.1 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.175. p.5.2 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.176. p.6.1 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.177. p.6.2 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.178. p.7.1 penceresi iç görünüş (Sevim, K., 2011)

Resim 5.179. n.1ve n.2 nişleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.180. n.3 nişi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.181. n.4 nişi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.182. n.5 nişi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.183. n.4 ve n.6 nişleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.184. n.7.1 ve n.7.2 nişleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.185. Apsis kemerleri üzengi hizasında ikonastasis izi (Sevim, K., 2014)

Resim 5.186. Apsis kemerleri üzengi hizasında ikonastasis izi (Sevim, K., 2014)

Resim 5.187. p.2.1 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.188. p.2.1 ve p.3.1 pencereleri arasındaki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.189. p.3.1 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.190. p.3.1 ve p.3.2 pencereleri arasındaki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.191. p.3.2 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.192. p.3.2 ve p.3.3 pencereleri arasındaki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.193. p.3.3 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.194. p.3.4 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.195. p.3.4 ve p.3.5 pencereleri arasındaki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.196. p.3.5 penceresi üzerindeki duvar resimleri [41]

Resim 5.197. p.3.5 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.198. p.3.5 ve p.3.6 pencereleri arasındaki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.199. p.3.6 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.200. p.3.6 ve p.2.2 pencereleri arasındaki duvar resimleri [41]

Resim 5.201. p.3.6 ve p.2.2 pencereleri arasındaki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.202. p.2.2 penceresi üzerindeki duvar resimleri (Sevim, K., 2011)

Resim 5.203. Orta apsis yarım kubbesi iç yüzeyindeki duvar resmi (Sevim, K., 2011)

Resim 5.204. Orta apsis yarım kubbesi iç yüzeyindeki güneş ve bulut biçiminde figür [41]

Resim 5. 205. Orta apsis yarım kubbesi iç yüzeyindeki güneş ve bulut biçiminde figür (Sevim, K., 2011)

Çizelge 5.1. Batı cephesi çözümleme tablosu

<table>
<tr><td colspan="3"> 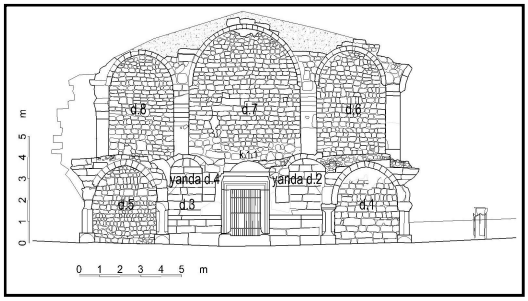
</td><td colspan="10">Nartheks batı cephesinin aksında bulunan k.1.1 kapısı vasıtası ile naosa girişin sağlandığı cephedir. Nartheksin kuzey ve güney bölümleri yıkıktır. Nartheksin batı cephesinin kuzeyinde iki, güneyinde iki olmak üzere dört sütunu, bu sütunları bağlayan kemerleri ve revak bölümü ayaktadır. Gynaikeionun tamamı yıkıktır. Gynaikeion ve nartheksin ayakta olan bölümleri, kaba yonu taşlarla kapatılmıştır. Ancak sütun kalıntılarından nartheksin özgün planı ve cephesi okunabilmektedir.</td></tr>
<tr><td colspan="3">z.x: zemin numaraları
d.x: duvar numaraları
k.y.x: kapı numaraları
p.y.x: pencere numaraları
s.y.x: sütun numaraları
n.y.x: niş numaraları
b.t.x: beşik tonoz numaraları</td><td colspan="3">KY: Kaya
KT: Kesme Taş
YT: Yonu Taş
KYT: Kaba Yonu Taş
KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva
AS: Alçı Sıva
KA: Kaplamasız</td><td colspan="8">İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan)
O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan)
K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">YAPI ELEMANLARI</td><td rowspan="2"></td><td rowspan="3">BİÇİMİ</td><td colspan="7">MALZEME</td><td rowspan="2">YAPISAL DURUM</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="4">TAŞIYICI</td><td colspan="3">YÜZEY</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>TAŞIYICI</td><td>MİMARİ</td><td>K</td><td>KT</td><td>YT</td><td>KYT</td><td>KS</td><td>AS</td><td>KA</td><td>NOTLAR</td><td>İ</td><td>O</td><td>K</td></tr>
<tr><td>d.1</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td>•</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>d.2</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td>•</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td rowspan="2">d.3</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td>Yapısal olarak sağlamdır.</td><td></td><td>•</td><td></td></tr>
<tr><td>k.1.1</td><td> 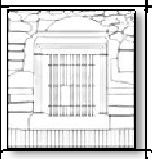 </td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td>Demir parmaklık biçiminde bir kapı sonradan takılmıştır.</td><td></td><td>•</td><td></td></tr>
<tr><td>d.4</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td>•</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>d.5</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td>•</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>d.6</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td>•</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>d.7</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td>•</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>d.8</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td>•</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>s.1.1
s.1.2</td><td>_</td><td> 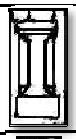 </td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td>Üst bölümlerinde yok olma</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>s.2.1
s.2.2</td><td>_</td><td> </td><td></td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td>Üst bölümlerinde yok olma</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
<tr><td>_</td><td>SUBASMAN SİLMESİ</td><td> </td><td></td><td>•</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>•</td><td>Taşlarda yok olma</td><td></td><td></td><td>•</td></tr>
</table>

Çizelge 5.2. Kuzey cephesi çözümleme tablosu

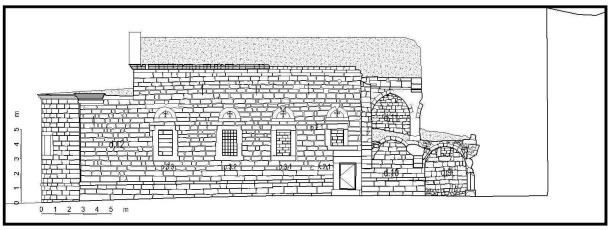

Kuzey cephesinde k.2.1 kapısı ve p.2.1, p.3.1, p.3.2, p.3.3 pencereleri vardır. Bunlardan p.3.2 dışındakiler duvarla örülerek kapatılmıştır. Cephenin batı ucunda, yapının nartheksi ve gynaikeionuna ait tonoz, düz çatı, kemer ve duvar kalıntıları vardır.

z.x: zemin numaraları
d.x: duvar numaraları
k.y.x: kapı numaraları
p.y.x: pencere numaraları
s.y.x: sütun numaraları
n.y.x: niş numaraları
b.t.x: beşik tonoz numaraları

KY: Kaya
KT: Kesme Taş
YT: Yonu Taş
KYT: Kaba Yonu Taş
KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva
AS: Alçı Sıva
KA: Kaplamasız

İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan)
O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan)
K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	MALZEME							YAPISAL DURUM			
			TAŞIYICI				YÜZEY						
TAŞIYICI	MİMARİ		K	KT	YT	KYT	KS	AS	KA	NOTLAR	İ	O	K
d.9	_	_				•			•	Eklemedir.			•
d.10	_	_		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
d.11	_	_				•			•	Eklemedir.			•
d.12	_	_		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
	k.2.1	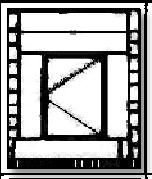		•					•	Demir kanat takılmıştır.		•	
	p.2.1	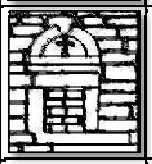		•					•	Briket malzemeyle kapatılmıştır. Özgün lokma demir parmaklıkları sökülmüştür.		•	
	p.3.1 p.3.2 p.3.3	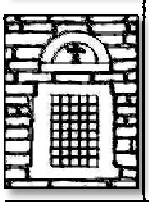		•					•	p.3.1 briket malzemeyle, p.3.3 kesme taşlarla kapatılmıştır. Özgün lokma demir parmaklıkları sökülmüştür.		•	
s.2.2	_				•				•	Üst bölümlerinde yok olma			•
–	SAÇAK SİLMESİ	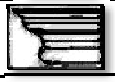		•					•	Taşlarda yok olma			•
–	SUBASMAN SİLMESİ	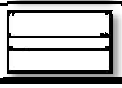		•					•	Taşlarda yok olma			•

Çizelge 5.3. Doğu cephesi çözümleme tablosu

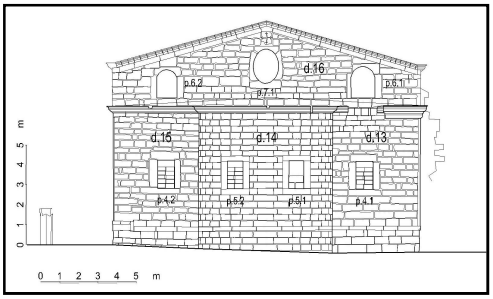

Doğu cephesinde p.4.1, p.4.2, p.5.1, p.5.2, p.6.1, p.6.2 ve p.7.1 pencereleri vardır. Bunlardan p.6.1, p.6.2 ve p.7.1 dışındakiler duvarla örülerek kapatılmıştır.

z.x: zemin numaraları
d.x: duvar numaraları
k.y.x: kapı numaraları
p.y.x: pencere numaraları
s.y.x: sütun numaraları
n.y.x: niş numaraları
b.t.x: beşik tonoz numaraları

KY: Kaya
KT: Kesme Taş
YT: Yonu Taş
KYT: Kaba Yonu Taş
KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva
AS: Alçı Sıva
KA: Kaplamasız

İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan)
O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan)
K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	MALZEME							YAPISAL DURUM			
			TAŞIYICI				YÜZEY						
TAŞIYICI	MİMARİ		K	KT	YT	KYT	KS	AS	KA	NOTLAR	İ	O	K
d.13	–	–		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
	p.4.1	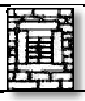		•					•	Duvarla örülerek kapatılmıştır.		•	
d.14	–	–		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
	p.5.1			•					•	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		•	
	p.5.2			•					•	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		•	
d.15	–	–		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
	p.4.2			•					•	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		•	
d.16	–	–		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
	p.6.1			•					•	Taş söveleri hasarlıdır.			•
	p.6.2			•					•	Taş söveleri hasarlıdır.			•
	p.7.1	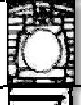		•					•	Taş söveleri hasarlıdır.			•
–	SAÇAK SİLMESİ			•					•	Taşlarda yok olma			•
–	SUBASMAN SİLMESİ			•					•	Taşlarda yok olma			•

Çizelge 5.4. Güney cephesi çözümleme tablosu

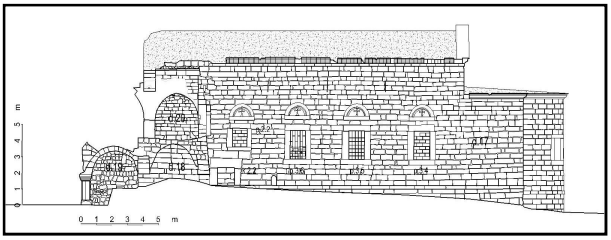

Güney cephesinde k.2.2 kapısı ve p.2.2, p.3.4, p.3.5, p.3.6 pencereleri vardır. Bunlardan p.3.5 dışındakiler duvarla örülerek kapatılmıştır. Cephenin batı ucunda, yapının nartheksi ve gynaikeionuna ait tonoz, kemer, duvar ve kapı kemeri kalıntıları vardır.

z.x: zemin numaraları	KY: Kaya
d.x: duvar numaraları	KT: Kesme Taş
k.y.x: kapı numaraları	YT: Yonu Taş
p.y.x: pencere numaraları	KYT: Kaba Yonu Taş
s.y.x: sütun numaraları	KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva
n.y.x: niş numaraları	AS: Alçı Sıva
b.t.x: beşik tonoz numaraları	KA: Kaplamasız

İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan)
O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan)
K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	MALZEME							YAPISAL DURUM			
			TAŞIYICI				YÜZEY						
TAŞIYICI	MİMARİ		K	KT	YT	KYT	KS	AS	KA	NOTLAR	İ	O	K
d.17	–	–		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
	k.2.2	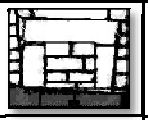		•					•	Kaba yonu taşlarla kapatılmıştır.		•	
	p.3.4 p.3.5 p.3.6	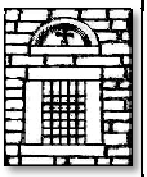		•					•	p.3.4 ve p.3.6 briket malzemeyle kapatılmıştır ve özgün lokma demir parmaklıkları sökülmüştür.		•	
	p.2.2	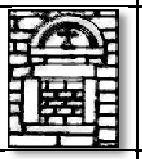		•					•	Briket malzemeyle kapatılmıştır ve özgün lokma demir parmaklıkları sökülmüştür.		•	
d.18	–	–		•					•	Yapısal olarak sağlamdır.		•	
d.19	–	–				•			•	Eklemedir.			•
d.20	–	–				•			•	Eklemedir.			•
s.2.1	–	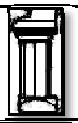			•				•	Üst bölümlerinde yok olma			•
s.2.3 s.2.4 s.2.5	–	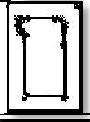			•				•	Üst bölümlerinde yok olma			•
–	SAÇAK SİLMESİ	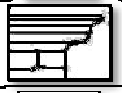		•					•	Taşlarda yok olma			•
–	SUBASMAN SİLMESİ			•					•	Taşlarda yok olma			•

Çizelge 5.5. Nartheks çözümleme tablosu

<table>
<tr>
<td colspan="3"> 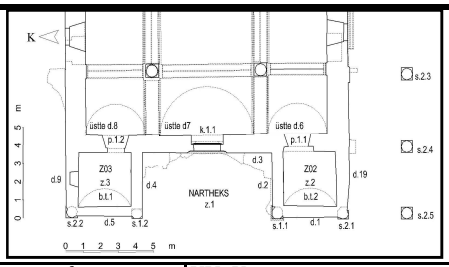
</td>
<td colspan="10">Yapının batı yönünde bulunan nartheksin iki bölümü dışındaki bölümleri yıkılmıştır. Ancak kuzey ve güney yönünde de dönecek şekilde, "U" biçiminde, dokuz bölümlü olduğunun anlaşılabileceği şekilde sütun, kemer, duvar ve örtü kalıntıları mevcuttur. Özgün döşemenin mevcut kayalık zeminin yontulması ile elde edildiği anlaşılmaktadır.</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">z.x: zemin numaraları
d.x: duvar numaraları
k.y.x: kapı numaraları
p.y.x: pencere numaraları
s.y.x: sütun numaraları
n.y.x: niş numaraları
b.t.x: beşik tonoz numaraları</td>
<td colspan="3">KY: Kaya
KT: Kesme Taş
YT: Yonu Taş
KYT: Kaba Yonu Taş
KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva
AS: Alçı Sıva
KA: Kaplamasız</td>
<td colspan="10">İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan)
O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan)
K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2" rowspan="2">YAPI ELEMANLARI</td>
<td rowspan="3">BİÇİMİ</td>
<td colspan="7">MALZEME</td>
<td rowspan="3">YAPISAL DURUM</td>
<td rowspan="3"></td>
<td rowspan="3"></td>
<td rowspan="3"></td>
</tr>
<tr>
<td colspan="4">TAŞIYICI</td>
<td colspan="3">YÜZEY</td>
</tr>
<tr>
<td>TAŞIYICI</td>
<td>MİMARİ</td>
<td>K</td>
<td>KT</td>
<td>YT</td>
<td>KYT</td>
<td>KS</td>
<td>AS</td>
<td>KA</td>
</tr>
<tr><td>d.1</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td>●</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>d.2</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td>●</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td rowspan="2">d.3</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Yapısal olarak sağlamdır.</td><td></td><td>●</td><td></td></tr>
<tr><td>k.1.1</td><td> </td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Sonradan demir parmaklıklı kapı takılmıştır.</td><td></td><td>●</td><td></td></tr>
<tr><td>d.4</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td>●</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>d.5</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td>●</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>d.9</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td>●</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>s.2.3
s.2.4
s.2.5</td><td>_</td><td> 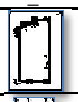 </td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Üst bölümlerinde yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>s.1.1</td><td>_</td><td> 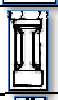 </td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Üst bölümlerinde yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>s.2.1</td><td>_</td><td> 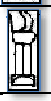 </td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Üst bölümlerinde yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>d.19</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td>●</td><td>Eklemedir.</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>s.1.2</td><td>_</td><td> </td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Üst bölümlerinde yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>s.2.2</td><td>_</td><td> 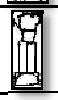 </td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Üst bölümlerinde yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>b.t.1
b.t.2</td><td>_</td><td>_</td><td></td><td></td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Üzerindeki taş kaplamada yok olma</td><td></td><td>●</td><td></td></tr>
<tr><td>_</td><td>z.1</td><td>_</td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td>_</td><td>z.2</td><td>_</td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
<tr><td></td><td>z.3</td><td>_</td><td>●</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>●</td><td>Yok olma</td><td></td><td></td><td>●</td></tr>
</table>

Çizelge 5.6. Naos çözümleme tablosu

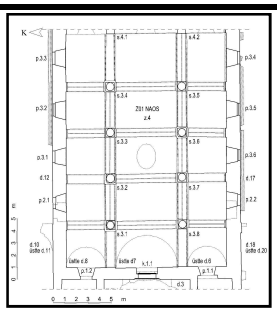		Bazilikal planlı naos üç neflidir. Nefler birbirinden dörderden iki sıra sekiz adet daire planlı ve birerden iki adet kare planlı taş sütunla ayrılmıştır. Duvarların iç yüzeyleri kireç harçlı kıtıklı sıva ile sıvanmıştır. Özgün döşememevcut kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiştir.
z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları b.t.x: beşik tonoz numaraları	KY: Kaya KT: Kesme Taş YT: Yonu Taş KYT: Kaba Yonu Taş KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva AS: Alçı Sıva KA: Kaplamasız	İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan) O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan) K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	MALZEME							YAPISAL DURUM			
			TAŞIYICI				YÜZEY						
TAŞIYICI	MİMARİ		K	KT	YT	KYT	KS	AS	KA	NOTLAR	İ	O	K
d.3	_	_		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
	k.1.1			●					●	Demir parmaklıklı kapı takılmıştır.		●	
	p.1.1 p.1.2	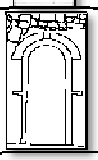		●					●	Zemine kadar açılarak naostan Z02 ve Z03 mekanlarına geçiş sağlayan açıklıklar oluşturulmuştur.			●
d.6	_	_				●			●	Eklemedir.			●
d.7	_	_				●			●	Eklemedir.			●
d.8	_	_				●			●	Eklemedir.			●
d.10	_	_		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
d.11	_	_				●			●	Eklemedir.			●
d.12	_	_		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
	k.2.1			●					●	Demir kanat takılmıştır.		●	
	p.2.1			●					●	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		●	
	p.3.1 p.3.2 p.3.3	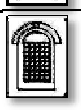		●					●	p.3.1 briket malzemeyle, p.3.3 kesme taşlarla kapatılmıştır.		●	
	n.1				●		●			Sıva dökülmesi, kirlenme ve is oluşumu		●	
	n.2				●		●			Sıva dökülmesi, kirlenme ve is oluşumu		●	

Çizelge 5.6. (devam) Naos çözümleme tablosu

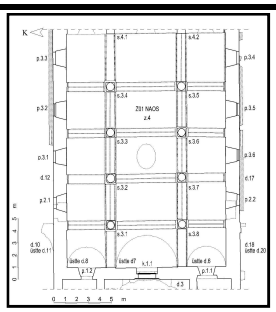

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları b.t.x: beşik tonoz numaraları	KY: Kaya KT: Kesme Taş YT: Yonu Taş KYT: Kaba Yonu Taş KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva AS: Alçı Sıva KA: Kaplamasız	İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan) O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan) K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	MALZEME							YAPISAL DURUM			
			TAŞIYICI				YÜZEY						
TAŞIYICI	MİMARİ		K	KT	YT	KYT	KS	AS	KA	NOTLAR	İ	O	K
	–	–		•			•			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		•	
d.16	p.6.1	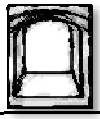		•					•	Taş söveleri hasarlıdır.			•
	p.6.2	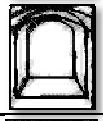		•					•	Taş söveleri hasarlıdır.			•
	p.7.1			•					•	Taş söveleri hasarlıdır.			•
	–	–		•			•			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		•	
	k.2.2			•					•	Kaba yonu taşlarla kapatılmıştır.		•	
d.17	p.3.4 p.3.5 p.3.6	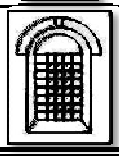		•					•	p.3.4 ve p.3.6 pencereleri briket malzemeyle kapatılmıştır.		•	
	p.2.2	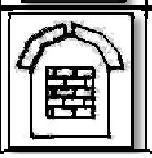		•					•	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		•	

Çizelge 5.6. (devam) Naos çözümleme tablosu

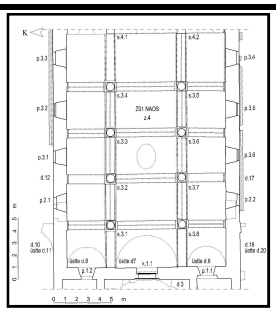

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları b.t.x: beşik tonoz numaraları	KY: Kaya KT: Kesme Taş YT: Yonu Taş KYT: Kaba Yonu Taş KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva AS: Alçı Sıva KA: Kaplamasız	İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan) O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan) K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	MALZEME							YAPISAL DURUM			
			TAŞIYICI				YÜZEY						
TAŞIYICI	MİMARİ		K	KT	YT	KYT	KS	AS	KA	NOTLAR	İ	O	K
d.18	_	_		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
d.20	_	_				●			●	Eklemedir.			●
s.3.1 s.3.2 s.3.3 s.3.4 s.3.5 s.3.6 s.3.7 s.3.8	_	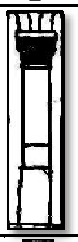			●			●		Sütun bedeninde ve başlıklarında sıva dökülmesi ve insanların demir teller sarması sonucu bedende kesikler oluşmuştur.		●	
s.4.1 s.4.2	_				●			●		Sütun bedeninde sıva dökülmesi ve insanların demir teller sarması sonucu kesikler oluşmuştur.		●	
_	z.4	_	●						●	Yok olma			●

Çizelge 5.7. Apsis çözümleme tablosu

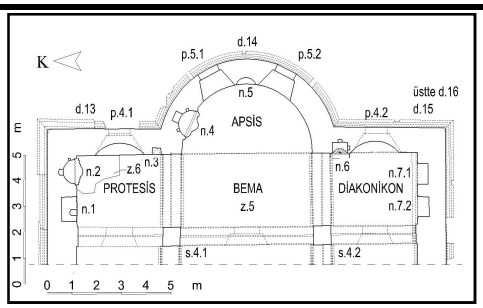

Ortadaki yarım daire planlı olan üç adet apsis bulunmaktadır. Bu apsislerden en büyüğü ortada yer alan, cephede dışa taşkın olandır ve genişliği orta nefin genişliği ile aynıdır. Ortadaki apsis 6,85 m, yanlardakiler ise 6,00 m yüksekliğindedir. Ortadaki apsis, naosun orta nef bölümünden 3,20 m; yanlardaki apsisler, naosun yan neflerinden 0,70 m alçaktır. Yanlardaki apsisler düz duvarla çevrili olduğundan, cephede algılanmamaktadır. Özgün döşemenin mevcut kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiş olduğu, kalıntılardan anlaşılmaktadır.

z.x: zemin numaraları
d.x: duvar numaraları
k.y.x: kapı numaraları
p.y.x: pencere numaraları
s.y.x: sütun numaraları
n.y.x: niş numaraları
b.t.x: beşik tonoz numaraları

KY: Kaya
KT: Kesme Taş
YT: Yonu Taş
KYT: Kaba Yonu Taş
KS: Kireç Harçlı Kıtıklı Sıva
AS: Alçı Sıva
KA: Kaplamasız

İ: İyi (taşıyıcı ve mimari sorunları olmayan)
O: Orta (sıva, boya, badana gibi bakım gereksinimi olan)
K: Kötü (taşıyıcı ve malzeme sorunları olan)

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	MALZEME							YAPISAL DURUM			
			TAŞIYICI				YÜZEY						
TAŞIYICI	MİMARİ		K	KT	YT	KYT	KS	AS	KA	NOTLAR	İ	O	K
d.12	–	–		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
d.13	–	–		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
	p.4.1	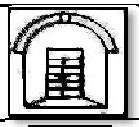		●					●	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		●	
	n.3	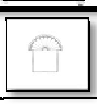			●		●			Sıva dökülmesi, kirlenme ve is oluşumu		●	
d.14	–	–		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
	p.5.1 p.5.2			●					●	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		●	
	n.4				●		●			Sıva dökülmesi, kirlenme ve is oluşumu		●	
	n.5				●		●			Sıva dökülmesi, kirlenme ve is oluşumu		●	
d.15	–	–		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
	p.4.2	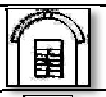		●					●	Briket malzemeyle kapatılmıştır.		●	
	n.6				●		●			Sıva dökülmesi, kirlenme ve is oluşumu		●	
d.17	–	–		●			●			Yapısal olarak sağlamdır. Sıva dökülmeleri vardır.		●	
	n.7.1 n.7.1				●		●			Sıva dökülmesi, kirlenme ve is oluşumu		●	
–	z.5	–	●						●	Yok olma			●
–	z.6	–	●							Beton malzeme ile ekleme yapılmıştır.		●	

6. KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA

6.1. Karşılaştırmalı Çalışma Metodolojisi

Kappadokia Bölgesi, Bizans İmparatorluğu döneminde idari bir yönetim bölgesine verilen ad olmuştur. Sınırları yüzyıllar içinde bir çok kez değişmiş olmakla birlikte, günümüzde kabaca Nevşehir, Niğde, Aksaray, Kayseri; kısmen Sivas, Kırşehir, Malatya illerini kapsayan coğrafya olarak tanımlanır [10].

Kayseri, Osmanlı döneminde Kappadokia bölgesinin idari, askeri, dini ve ticari açılardan en önemli şehri olmuştur. Kayseri'nin merkezinde ve çevre yerleşimlerinde, Ermeni ve Rum gayrimüslim tebaanın yoğunluğu dikkat çekicidir. Bu sebeple de, Kayseri'de, Kappadokia'nın diğer bölgelerinden farklı olarak, bu iki cemaate ait çok sayıda dini yapı örneği bulunmaktadır [10].

İncelenen Kayseri, Niğde, Nevşehir ve Aksaray illeri arasında, Kayseri ile birlikte Niğde, günümüze kadar gelebilen kiliselerinin sayısal çokluğu ile diğer illerden ayrılmaktadır [10].

Osmanlı döneminde bölgedeki en önemli yerleşimlerden biri haline gelen Nevşehir ve çevresinde önemli sayıda gayrimüslim tebaanın yaşadığı bilinmektedir [10].

İncelenen dört il içinde, 19. yüzyıla ait en az kilise barındıran ilin Aksaray olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, Aksaray'ın Osmanlı İmparatorluğu döneminde, komşusu illere oranla oldukça az sayıda gayrimüslim tebaa vatandaşı barındırdığı sonucu çıkarılabilir [50]. Aksaray şehir merkezinde Osmanlı döneminde inşa edilmiş bir kilise bulunmamakla birlikte, Aksaray'a bağlı Helvadere, Akyamaç, Sivrihisar ve Güzelyurt'ta bu kiliselere rastlanmaktadır [10].

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında, Kappadokia bölgesi sınırları içinde kalan, tez konusu kilise gibi 19. yüzyılda inşa edilmiş, Kayseri ilindeki günümüze kadar ulaşan Rum kiliseleri ve Niğde, Nevşehir, Aksaray illerinde yer alan, tez konusu kilisenin restitüsyonu aşamasında bilgi sağlayacağı düşünülen üç nefli, bazilikal planlı kiliselerde tespite ilişkin derleme çalışması yapılmış ve elde edilen bilgilerle bu kiliseler; plan ve cephe düzenleri,

yapım teknikleri ve malzeme kullanımı, mimari elemanlar ve bezeme özellikleri açısından karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Derleme çalışması yapılırken, Kayseri'deki kiliselerle ilgili 5, 12, 51; Niğde'deki kiliselerle ilgili 10, 51, 52, 53; Nevşehir'deki kiliselerle ilgili 10, 51, 54, 55, 56; Aksaray'daki kiliselerle ilgili 10, 50, 57 no.lu kaynaklardan yararlanılmıştır. Kayseri'de bulunan kiliselerin isimleri 12 no.lu kaynaktan, diğer illerdeki kiliselerin isimleri ise yararlanılan ilgili kaynaklardan alınmıştır. Ayrıca, Kayseri'de bulunan İncesu'daki ikinci Ortodoks Kilisesi olan Yarım Mahalle Kilisesi ile Talas Panagia, Reşadiye Panagia, Tavlusun Hagios Basileos, Germir Panagia ve Germir Hagios Teodoros Kiliselerinde yerinde tespit yapılmıştır.

Bu tespitlerden elde edilen bilgiler ışığında karşılaştırmalı çalışma tabloları hazırlanmıştır (EK 25-28). Bu tablolarda sistematize edilen bilgiler değerlendirilerek tipolojik çözümleme yapılmış, cephe ve plan tipolojisi oluşturularak tez konusu kilisenin kilise tipolojisindeki yeri tartışılarak ortaya konmuştur (EK-29).

Bu çalışma; yapının zaman içerisinde çeşitli etkenlerle yok olmuş bölümleri, yapı elemanlarının biçimi ve malzemelerinin özgün özellikleri ile eklentilerin neler olduğu konusunda yararlanılacak bir kaynak olarak restitüsyon aşamasında kullanılmıştır.

6.2. Karşılaştırmalı Çalışmanın Değerlendirilmesi

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenmiş olan kiliseler, plan ve cephe düzenleri, yapım tekniği ve malzeme, mimari elemanlar ile bezeme alt başlıklarında karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

6.2.1. Plan düzeni

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenmiş olan kiliselerden Talas Panagia Kilisesi dışındaki kiliselerin tümü, tez konusu kilise gibi kareye yakın dikdörtgen, üç nefli, bazilikal planlıdır. Bunlardan yalnızca Nevşehir'deki Meryem Ana Kilisesi, altta üç, üstte beş neflidir. Talas Panagia Kilisesi ise, kapalı Yunan haçı planlıdır. Tüm kiliseler doğu-batı yönünde yerleşmiştir. Tüm kiliselerde nartheks batıda, apsisler doğudadır.

Kiliselerden Reşadiye Panagia, Gesi Kayabağ Kilise I, Sivrihisar ve Güzelyurt Üçlü Kilise, narthekssiz olduğundan, bu kiliselere giriş ilk ikisinde kuzeyden, üçüncüsünde güneyden ve sonuncusunda batıdan, doğrudan naosa açılan kapı ile sağlanır.

Tavlusun Hagios Basileos ve Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nde, batıdaki kapalı narthekse giriş kuzeyden olup, narthekstен naosa ulaşım, batıdaki kapı ile olur.

Germir Panagia, Gesi Kayabağ Yanartaş, Derinkuyu Başmelekler ve Konaklı Kilisesi'nde, tez konusu kilisede olduğu gibi kuzey ve güney naos duvarlarında birer; Tavlusun Hagios Basileos, Bor Merkez ve Meryem Ana Kilisesi'nde kuzey naos duvarında bir; Talas Endürlük Agia Triada, Taşören Hagios Prokopios, Hasaköy ve Cemil Kutsal Haç Kilisesi'nde güney naos duvarında bir tane doğrudan naosa açılan giriş mevcuttur.

Bunlar dışındaki incelenen tüm kiliselerde yapılara ana giriş, batıdaki narthekstendir.

İncelenen kiliselerden narthekssiz olan Reşadiye Panagia, Gesi Kayabağ Kilise I ve Derinkuyu Suvermez Kilisesi dışındaki tüm kiliselerin nartheksi batıda, kuzey-güney doğrultusunda uzanmıştır.

Yapıda bulunan kalıntılardan, açık "U" planlı olduğu anlaşılan tez konusu kilise ile açık dikdörtgen planlı olduğu anlaşılan Germir Hagios Teodoros Kilisesi'ne ait nartheks ise yıkılmıştır.

Zincidere Hagios Ioannis, Taşören Hagios Prokopios, Germir Panagia, Germir Hagios Teodoros, Gesi Kayabağ Yanartaş, Yeşilburç, Bor Merkez, Konaklı, Mustafapaşa Konstantin ve Helena, Kaymaklı, Derinkuyu Başmelekler, Derinkuyu Hagios Theodoros Trion, Nevşehir Özlüce On İki Havari, Cemil Kutsal Haç, Helvadere Hagios Nikolaos ve Akyamaç H. Georgios Kilisesi'nde açık nartheks dikdörtgen planlıdır. Talas Endürlük Agia Triada, Hasaköy, Hagios Ioannes Prodromos, Aşağı Kayabaşı ve Fertek Kilisesi'nde, tez konusu kilisede olduğu gibi açık nartheks "U" planlıdır. Meryem Ana Kilisesi'nde açık nartheks, batı ve güney naos duvarlarını saracak biçimde "L" planlıdır. Talas Panagia, Tavlusun Hagios Basileos, Kayseri Özlüce Panagia ve Gülşehir Martir Dimitrius Kilisesi'nde ise kapalı nartheks dikdörtgen planlıdır.

İncelenen kiliselerden Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nin naos kuzey girişinde portik bulunmaktadır; portik özgün olmakla birlikte, dönem eki olduğu düşünülmektedir [12].

İncelenen tüm kiliselerde apsisler yapının doğusunda bulunmaktadır ve orta apsis yarım daire planlıdır.

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden Reşadiye Panagia ve Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin apsisleri yıkılmıştır ve yapıdan gelen izlerden özgün apsise ilişkin bilgi edinilememektedir.

Meryem Ana Kilisesi, içten ve dıştan yuvarlak, dışa taşkın beş adet apsisiyle en çok apsise sahip kilisedir. Gesi Kayabağ Kilise I ve Sivrihisar Kilise ise tek apsislidir; birincisi dışa taşkın, ikincisi ise kayaya oymadır. Bunların dışında incelenen tüm kiliseler üç apsislidir; apsisler yapının doğusunda her bir nefin ucunda bulunur ve orta apsis, yan apsislerden daha geniştir.

İncelenen kiliselerden Talas Endürlük Agia Triada, Gesi Kayabağ Yanartaş, Hasaköy, Hagios Ioannes Prodromos, Aşağı Kayabaşı, Yeşilburç, Bor Merkez, Konaklı, Derinkuyu Başmelekler, Derinkuyu Hagios Theodoros Trion, Meryem Ana, Nevşehir Özlüce On İki Havari, Gülşehir Martir Dimitrius ve Helvadere Hagios Nikolaos Kilisesi'nin üç apsisi, içte ve dışta yarım daire planlı ve cephede dışa taşkındır. Derinkuyu H. Theodoros Trion ve Gülşehir Martir Dimitrius Kilisesi'nin üç apsisi, içte yarım daire, dışta çok cephelidir. Tavlusun Hagios Basileos, Taşören Hagios Prokopios ve Cemil Kutsal Haç Kilisesi'nin, içte yarım daire planlı üç apsisinden ortadaki, doğu cephesinde de yarım daire planlı ve dışa taşkındır; yanlardaki apsisler ise cephede düz duvarla çevrilidir. Derinkuyu Suvermez ve Kaymaklı Kilisesi'nin içte yarım daire planlı üç apsisinden ortadaki cephede üç kenarlı, yanlardakiler düz duvarla çevrilidir. Talas Panagia, Zincidere Hagios Ioannis, Germir Panagia ve Fertek Kilisesi'nin üç apsisi de içte yarım daire planlı olup, cephede düz duvarla çevrilidir. Germir Hagios Teodoros, Mustafapaşa Konstantin ve Helena, Akyamaç H. Georgios ve Güzelyurt Üçlü Kilise'nin üç apsisi, Sivrihisar Kilise'nin tek apsisi, kayaya oyulmuştur. Tez konusu kilisede ise, ortadaki apsis yarım daire planlıdır; yanlardaki apsisler ise içte ve dışta düz duvarla çevrilidir.

İncelenen kiliselerden Zincidere Hagios Ioannis, Konaklı, Derinkuyu Suvermez, Akyamaç H. Georgios ve Güzelyurt Üçlü Kilise dışındaki tüm kiliselerde kadınlar mahfili olarak kullanılan galeri (gynaikeion) ya da galerinin bulunduğuna dair yapıdan gelen izler bulunmaktadır.

Reşadiye Panagia, Germir Hagios Teodoros ve Gesi Kayabağ Kilise I'in galerisi, tez konusu kilisede olduğu gibi yıkılmıştır.

Galeri, Talas Endürlük Agia Triada, Hasaköy, Hagios Ioannes Prodromos, Aşağı Kayabaşı, Fertek Kilisesi ve yapıdan gelen izlere göre tez konusu kilisede nartheks üzerinde "U" biçiminde; Talas Panagia Kilisesi'nde nartheks ve kuzey ile güney haç kolları üzerinde "U" biçiminde; Germir Panagia ve Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nde nartheks ve yan nefler üzerinde; Tavlusun Hagios Basileos, Taşören Hagios Prokopios, Kayseri Özlüce Panagia, Yeşilburç, Bor Merkez, Mustafapaşa Konstantin ve Helena, Kaymaklı, Derinkuyu Başmelekler, Derinkuyu Hagios Theodoros Trion, Nevşehir Özlüce On İki Havari, Gülşehir Martir Dimitrius ve Helvadere Hagios Nikolaos Kilisesi ile yapıdan gelen izlere göre Germir Hagios Teodoros Kilisesi'nde nartheks üzerinde dikdörtgen planlı; Gesi Kayabağ Kilise I'de kuzey nef üzerinde dikdörtgen planlı; Reşadiye Panagia Kilisesi'nde naos üzerinde, batı duvarına bitişik, dikdörtgen biçimindedir. Cemil Kutsal Haç Kilisesi'nde nartheks ve kuzey nef üzerinde "L" biçimindedir. Sivrihisar Kilisesi'nde naosun batısında, dikdörtgen biçimindedir. Meryem Ana Kilisesi'nde nartheks ve naos üzerinde dikdörtgen planlıdır.

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden Fertek Kilisesi'nde zemin katta; Talas Endürlük Agia Triada, Germir Panagia ve Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nde galeri katında dikdörtgen planlı pastoforion odacıkları bulunmaktadır. İncelenen diğer kiliselerde pastoforion odacıkları bulunmamaktadır.

Hasaköy Kilisesi'nde, yapının yanında mezar şapeli bulunmaktadır [53].

İncelenen kiliselerden Talas Endürlük Agia Triada, Zincidere Hagios Ioannis, Germir Panagia, Germir Hagios Teodoros, Gesi Kayabağ Yanartaş, Konaklı, Derinkuyu Başmelekler, Derinkuyu Hagios Theodoros Trion, Gülşehir Martir Dimitrius, Akyamaç H.

Georgios ve Sivrihisar Kiliseleri kubbelidir. İncelenmiş olan diğer kiliseler ise, tez konusu kilise gibi kubbesizdir.

İncelenen kiliselerde beşik, çapraz, yelken veya aynalı tonozlar, naos örtüsü olarak kullanılmıştır. Tez konusu kilisenin naos örtüsü ise beşik tonozdur.

Nevşehir Özlüce On İki Havari, Mustafapaşa Konstantin ve Helena ile Cemil Kutsal Haç Kiliselerinde, orta nef tonozunda imitasyon kubbe bulunmaktadır.

Germir Hagios Teodoros ve Sivrihisar Kilise'nin apsisleri kayaya oyulmuş olduğundan, apsis tavanı da kayalık olup, kubbe biçimindedir. İncelenen diğer kiliselerin apsis örtüsü yarım kubbedir.

Nartheks örtüsü, Zincidere Hagios Ioannis, Germir Hagios Teodoros ve Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nde beşik tonoz; Cemil Kutsal Haç Kilisesi ve tez konusu kilisede beşik ve çapraz tonoz; Kayseri Özlüce Panagia, Fertek ve Meryem Ana Kilisesi'nde düz çatı; incelenen diğer kiliselerde ise çapraz tonozdur.

Galeri örtüsü, Tavlusun Hagios Basileos, Taşören Hagios Prokopios, Germir Hagios Teodoros, Gesi Kayabağ Yanartaş, Kayseri Özlüce Panagia, Yeşilburç ve Bor Merkez Kilise'de beşik tonoz; Meryem Ana Kilisesi'nde sivri tonoz ve çapraz tonoz; Gesi Kayabağ Kilise I'de aynalı tonoz; Fertek Kilisesi'nde düz çatı, diğer kiliselerde ise çapraz tonozdur. İncelenen kiliselerin bir çoğunun çan kulesi günümüze ulaşmamıştır.

Kayseri'deki kiliselerden Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi'nin kuzeydoğusunda (Resim 6.1), avlu duvarına yaslanan; Talas Panagia Kilisesi'nin nartheksinin kuzey ve güneyinde yer alan iki adet merdiven kulesinden kuzeydekinin üzerinde yer alan (Resim 6.6-6.10); Germir Panagia Kilisesi'nin kuzeybatısında kayalara yaslanan (Resim 6.2, 6.3); Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nin doğusunda avlu duvarına bitişik-büyük bir kısmı yıkılmış durumdadır- (Resim 6.4, 6.5) birer çan kulesi; Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nin ise batı cephesinin orta ekseninde, çatıda yer alan çan kulesinin kalıntıları günümüzde yerindedir. Kayseri kiliselerinde eski fotoğraf, çizim ve yıkılan kulelelerin kalıntıları incelendiğinde, çan kulesinin yeri ve biçiminin değişken olduğu anlaşılmıştır [12].

Niğde'deki kiliselerden Hasaköy'deki kilisenin yapıdan uzak, güneybatı köşesinde (Resim 6.11) [52]; Yeşilburç'taki kilisenin güneydoğusunda, avlu duvarı üzerinde (Resim 6.12, 6.13) ve Konaklı Kilisesi'nin yapıdan uzak birer çan kulesi bulunmaktadır [53].

Nevşehir'deki kiliselerden Derinkuyu H. Theodoros Trion (Resim 6.14) ve Cemil Kutsal Haç Kilisesi ile Aksaray'daki kiliselerden Akyamaç H. Georgios Kilisesi'nde çan kuleleri, Özlüce'deki kilisede ise kalıntısı bulunmaktadır [55].

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden; İncesu'daki Yarım Mahalle Kilisesi (Resim 6.15-6.20), Talas Endürlük Agia Triada (Resim 6.21), Talas Panagia (Resim 6.22-6.33), Reşadiye Panagia (Resim 6.29-6.31), Tavlusun Hagios Basileos (Resim 6.37, 6.38), Germir Hagios Teodoros (Resim 6.35-6.40), Gesi Kayabağ Yanartaş, Kayseri Özlüce Panagia ve Hasaköy Kilisesi (Resim 6.43) avluludur ve avlular, özgün özelliklerini sergilemektedir.

Talas Panagia Kilisesi'nin avlusuna farklı kotlardaki kuzey (Resim 6.22, 6.23) ve batı (Resim 6.27, 6.28) kapılarından girilmektedir. Talas Panagia Kilisesi'nin avlusunda iki adet özgün tuvalet bulunmaktadır (Resim 6.31-6.33). Germir Hagios Teodoros Kilisesi'nin batısında, kaba yonu taşlardan oluşan avlu duvarı kalıntısı bulunmaktadır (Resim 6.39, 6.40). Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin avlusuna giriş, doğu ve güneydeki kapılarla sağlanır. Diğer kiliselerin avlularına dair yapılardan gelen herhangi bir iz bulunmamaktadır.

Tez konusu kilisenin kuzey, güney ve doğusunda kaba yonu taşlardan oluşan avlu duvarı kalıntıları ve kilisenin kuzeyinde avlu giriş kapısına ait özgün taş eşik bulunmaktadır (Bkz. Resim 5.15-5.22). Ayrıca, avlu sınırları içinde, kilisenin kuzey beden duvarı önünde mezar kalıntıları yer almaktadır (Bkz. Resim 5.46, 5.47, 5.49).

6.2.2. Cephe düzeni

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerin hepsinde doğu –apsisi kayaya oyulmuş olan yapılar hariç-, kuzey ve güney cephelerinde pencereler mevcuttur.

İncelenen kiliselerin kuzey ve güney cepheleri tek ya da iki katlıdır ve genellikle simetriktir.

Kayseri kiliselerinde iki katlı cephelerde, katlar arasındaki ayrım, genellikle düz bir silme ile vurgulanmıştır [12].

Hasaköy, Aşağı Kayabaşı, Yeşilburç, Kaymaklı, Derinkuyu Suvermez, Derinkuyu Hagios Theodoros Trion, Özlüce On İki Havari ve Helvadere Hagios Nikolaos Kilisesi'nde, tez konusu kilisede de olduğu gibi, kuzey ve güney cepheleri tek katlıdır (Resim 6.42, 6.43, 6.50, 6.52, 6.58, 6.68, 6.76, 6.78, 6.79, 6.81, 6.82). Hasaköy ve Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nde galeri cepheye yansır; galeri ve zemin kat naos pencereleri dikdörtgen biçimli olup, naos pencereleri kemerlidir.

İncelenen diğer kiliselerin ise kuzey ve güney cepheleri iki katlıdır ve Talas Endürlük Agia Triada, Hagios Ioannes Prodromos ve Fertek Kilisesi'nde galeri yine cepheye yansır (Resim 6.45-6.47). Zemin kat ve galeri pencereleri dikdörtgen biçimli pencereler olup; galeri pencereleri, zemin kat pencerelerinin aksındadır.

İncelenen kiliselerin kuzey ve güney cephelerinin tümünde, nefleri ayıran sütunların arasındaki mesafenin aksında, dikdörtgen biçimli pencereler kullanılmıştır. Üst kat pencereleri ise genellikle zemin kat hizasındaki pencerelerin aksındadır.

İncelenen kiliselerden Talas Endürlük Agia Triada, Talas Panagia, Germir Panagia, Gesi Kayabağ Yanartaş, Hasaköy, Hagios Ioannes Prodromos, Konaklı, Derinkuyu Hagios Theodoros Trion, Meryem Ana, Nevşehir Özlüce On İki Havari, Gülşehir Martir Dimitrius ve Cemil Kutsal Haç Kiliselerinde, tez konusu kilisedeki gibi, orta apsiste iki, yanlardaki apsislerde birer tane dikdörtgen biçimli pencere bulunur (Resim 6.42, 6.45, 6.62, 6.74, 6.75, 6.80). İncelenen diğer kiliselerin apsislerinde ise birer dikdörtgen biçimli pencere vardır. Reşadiye Panagia ve Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin doğu cephesinde yer alan apsisleri yıkılmıştır ve özgün apsis ile cephesine dair herhangi bir iz bulunmamaktadır. Germir Hagios Teodoros, Mustafapaşa Konstantin ve Helena, Akyamaç H. Georgios, Sivrihisar ve Güzelyurt Üçlü Kilise'nin doğuda yer alan apsisi kayaya oyulmuş olduğundan, apsis cephesi bulunmamaktadır.

İncelenen kiliselerden; batıda dikdörtgen nartheksli olanlarda üç birim, "U" biçiminde nartheksi olanlarda beş birimden oluşan nartheks ve üzerinde yer alan galeri batı cepheye yansır. Batı cephede nartheksin bazı kiliselerde yalnızca giriş kapısı ya da kapıları, bazı

kiliselerde ise tez konusu kilisede de olduğu gibi, yan neflerin batı duvarlarının aksında birer adet dikdörtgen biçimli pencere bulunur. Nartheksin üzerinde yer alan galeri katının pencereleri ise, dikdörtgen nartheksli kiliselerin galerilerinde üç adet, "U" biçiminde nartheksi olan kiliselerin galerilerinde beş adet, dikdörtgen biçimli pencerelerdir. "U" biçiminde nartheksi olan Hasaköy Kilisesi'nde ise galeriye ait batı duvarının aksında bir adet, köşelerdeki birimlerde kuzey ve güney cephelere yansıyan birer adet, kuzey ve güney cephelerdeki birimlerde ise doğu cepheye yansıyan birer adet dikdörtgen pencere yer almaktadır (Resim 6.41-6.43).

İncelenen kiliselerin tamamında zemin kat seviyesindeki pencereler nartheksi taşıyan sütunların, galeri katı seviyesindeki pencereler galeriyi taşıyan sütunların arasındaki mesafenin aksındadır. Galeri katının ortadaki penceresi, bazen Gesi Kayabağ Yanartaş ve Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi'ndeki gibi yandaki birer pencereye göre daha fazla yükseltilir (Resim 6.44).

Tez konusu kilisenin batıdaki nartheks ve galerisi yıkılmış olduğundan, galerinin batı, kuzey ve güney cephelerine yansıyan pencereleri hakkında yapıdan gelen herhangi bir iz bulunmamaktadır. Ancak, karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen, plan şeması tez konusu kilisenin plan şemasına çok benzeyen Hasaköy Kilisesi'ndeki galeri pencere düzeninin, tez konusu kilisede de bulunduğu tahmin edilmektedir.

İncelenen kiliselerden Germir Panagia ve Endürlük Agia Triada Kilisesi'nde ayrı bir çatı ile örtülmüş olan galerinin arkasında naos duvarı yükseltilmiş ve bu yükselen naos duvarında da, doğu cephesindeki apsisin arkasında yer alan alın duvarında yer alan pencerelerin aynısı tekrarlanmıştır.

6.2.3. Yapım tekniği ve malzeme kullanımı

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden Talas Endürlük Agia Triada, Reşadiye Panagia, Tavlusun Hagios Basileos, Germir Hagios Teodoros Kilisesi ve içerisine girilemediğinden ayrıntılı bir araştırma yapılamamış olan İncesu'daki Yarım Mahalle Kilisesi'nin avlu duvarları, kaba yonu taş malzemeli olup; Yarım Mahalle Kilisesi'nin avlu duvarlarının üçgen biçimli taş harpuştaları kısmen yerindedir (Resim 6.15, 6.20).

Talas Panagia, Gesi Kayabağ Yanartaş ve Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin avlu duvarları ise kesme taş malzemelidir.

İncelenen kiliselerden kayaya oyma yapılar dışındaki kiliseler, yığma yapım tekniği ile yapılmıştır.

İncelenen tüm kiliselerde nartheks, sütunlarla taşınır. Açık nartheksli kiliselerde sütunların arası kemerlidir.

Kiliselerin tümünde yapı beden duvarları, kesme taş malzeme ile yığma duvar tekniğinde inşa edilmiştir.

Kayseri kiliselerinde beden duvarlarının ana malzemesi tüf taşıdır [12].

Niğde kiliselerinde, beden duvarlarında sarı, siyah ve gri renklerde taş [53], ince bir harçla kullanılmıştır [52].

Nevşehir kiliselerinde, beden duvarlarında yörede bulunan ve Nevşehir taşı olarak bilinen taşlar ve son derece ince bir harç kullanılmıştır [55].

Aksaray kiliselerinde duvar malzemesi, bölgede veya yakın yerlerde bulunan yerel taşlardır [10].

Kiliselerde kapatılmış olan açıklıklarda kaba yonu taş malzeme kullanılmıştır.

Kiliselerde, tez konusu kilisede de olduğu gibi, beden duvarlarında subasman hizasında kesme taş malzemeli silme kullanılmış; beden duvarları, taş malzemeli saçak silmesi ile bitirilmiştir.

Kiliselerin tümünde, tez konusu kilisedeki gibi, beden duvarları dışta sıvasız, içte sıvalıdır; sıva olarak genellikle kireç harçlı kıtıklı sıva kullanılmıştır.

İncelenen kiliselerden Zincidere Hagios Ioannis ve Germir Hagios Teodoros Kilisesi'nde kare planlı taş sütunlar, diğer kiliselerin tümünde kare taş kaideli, daire planlı taş sütunlar naos neflerini birbirinden ayırır ve başlık kısımları süslemelidir. Tez konusu kilisede ise,

naos neflerini birbirinden dörderden iki sıra toplam sekiz adet kare taş kaideli, daire planlı ve birerden iki adet kare planlı taş sütun ayırır; daire planlı olanların üst kısımlarında kompozit başlıklar yer alır.

Nartheksin batı cephesindeki taş sütunlar, Germir ve Endürlük kiliselerinde, kare planlı, kenarları yivli; Taşören Hagios Prokopios Kilisesi'nde daire planlı iki sütun yan yana; Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nde daire planlıdır [51]. Tez konusu kilisede ise, sekizgen planlı iki tür nartheks sütunu bulunmaktadır.

Kayseri Özlüce Panagia ve Germir Hagios Teodoros Kiliselerinde ahşap gergi kalıntıları da bulunmakla birlikte, Darsiyak Kilisesi dışındaki tüm Kayseri kiliselerinde kemerlerin açılmasını önlemek için demir gergiler kullanılmıştır. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi dışındaki tüm Kayseri kiliselerinin cephelerinde demir gergileri destekleyen demir kılıçlar görülür [12].

İncelenmiş olan kiliselerde kazı yapılması mümkün olmadığından, temeller hakkında bilgi edinilememiştir.

Kayseri kiliselerinde çoğu bugüne ulaşmayan döşemeler saltaşı kaplıdır [12].

İncelenen kiliselerden Talas Panagia, Zincidere Hagios Ioannis, Taşören Hagios Prokopios, Kayseri Özlüce Panagia, Gesi Kayabağ Yanartaş ve Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nde nartheks, naos, apsis ve galeriye ait özgün ince yonu taş döşeme kaplamaları bulunmaktadır (Resim 6.48, 6.126, 6.127). İncelenen diğer kiliselerin özgün döşeme kaplamaları yok olmuş, mevcut zemin toprak veya moloz yığınına dönüşmüştür. Tez konusu kilisede ise doğal kaya zemin yontularak nartheks, naos ve apsis döşemeleri elde edilmiştir; özgün galeri döşemesi ise yok olmuştur.

Karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, tez konusu kilisenin galerisi de ince yonu taş kaplama olmalıdır.

İncelenen kiliselerden Talas Panagia Kilisesi (Resim 6.26) ve Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin avluları, özgün taş bloklarla kaplıdır. Tez konusu kilisenin avlu döşemesi, nartheks, naos ve apsisteki döşemeler gibi, doğal kaya zeminin yontulması ile elde edilmiştir.

İncelenen kiliselerin tümünde, naos neflerini birbirinden ayıran, nartheks örtüsünü ve galeriyi taşıyan sütun açıklıkları kemerler ile geçilmiştir. Kemerler, galeride ve naosta sıvalı, narthekste ise sıvasızdır. Kiliselerde nartheks ve naos bölümlerinde yuvarlak ve sivri kemerler kullanılmıştır (Resim 6.83-6.102).

Tez konusu kilisede, naos, nartheks ve galeri sütunlarını kendi içlerinde birbirine bağlayan ve naosu örten beşik tonozları destekleyen kemerlerin tümü, tek merkezli beşik kemerdir. Naos kemerleri sıvalı, nartheks kemerleri sıvasızdır. Galeri kemerleri ise karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre sıvalı olmalıdır.

İncelenen kiliselerin kapı ve pencere üzerlerinde kesme taş malzemeli lento kullanılmıştır (Resim 6.103-6.115). Tez konusu kilisede de, kuzey ve güney cephelerindeki dikdörtgen pencerelerin hafifletme kemerlerinin altında ve kuzey giriş kapısının üstünde yekpare kesme taş malzemeli lento bulunmaktadır.

İncelenen kiliselerde örtü olarak kullanılan tonoz, kubbe ve yarım kubbelerden naos, apsis ve galeri üzerinde yer alanlar sıvalı, nartheks üzerindekiler ise sıvasızdır (Resim 6.48, 6.64, 6.83-6.102).

İncelenen kiliselerin tonozlarının üzeri toprak dolgudur. Bu toprak dolgunun üzerinde, Kayseri kiliselerinde taş kaplamalı beşik ya da kırma çatı bulunur. Taşören Hagios Prokopios, Talas Panagia (Resim 6.131), Darsiyak ve Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi'nde düz, diğer kiliselerde içbükey ve dışbükey kaplama taşları kullanılmıştır. Zincidere Hagios Ioannis Manastır Kilisesi'nde, çatı kurşun kaplamadır [12]. Talas Panagia Kilisesi'nde özgün çatı dereleri ve çörtenleri yerindedir (Resim 6.132-6.135).

Niğde kiliselerinde çatı üst örtüsü taş plakalardan oluşmaktadır. Özellikle Konaklı Kilisesi'ndeki örnek ilginçtir (Resim 6.136) [52].

Germir Panagia, Endürlük Agia Triada, Zincidere Hagios Ioannis, Hasaköy ve Aşağı Kayabaşı Kilisesi'nde galeri, ayrı bir çatı ile örtülmüş; Germir Panagia ve Endürlük Agia Triada Kilisesi'nde arkada üçgen alınlıklı birer duvar yükselmiştir.

Tez konusu kilisede naosu örten beşik tonozların üzerine toprak dolgu yapılmış, bu toprak dolgunun üzeri beşik çatı ile örtülmüştür. Beşik çatı, volkanik taş levhalarla kaplanmıştır.

İncelenen kiliselerde kemerleri birbirine bağlayan gergi demirleri, cephelerdeki kılıçlar, lokma demir pencere parmaklıkları, kapı ve pencerelerdeki bağlantı öğeleri demirin kullanıldığı yerlerdir.

İncelenen kiliselerde ahşap malzeme ise, galeri döşemesini taşıyan kirişlerde ve galeri korkuluklarında kullanılmıştır.

6.2.4. Mimari elemanlar

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden Yeşilburç Kilisesi'nin giriş kapısı üzerinde on iki satırlık [53]; Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi'nin batı cephesinde naosa giriş kapısının üzerinde sekiz satırlık, mermer üzerine kazıma tekniği ile yapılmış (Resim 6.108) [55]; Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi'nin batı giriş kapısı üzerinde on iki satırlık (Resim 6.112) [54]; Nevşehir Özlüce On İki Havari Kilisesi'nin batıdaki asıl giriş kapısı üzerinde dokuz satırlık, küçük harflerle mermer üzerine kazıma tekniği ile yazılmış (Resim 6.81) [55]; Derinkuyu Başmelekler Kilisesi'nin batı giriş kapısı üzerinde on bir satırlık (Resim 6.111) [54]; Meryem Ana Kilisesi'nin batı giriş kapısı üzerinde yedi satırlık [54]; Cemil Kutsal Haç Kilisesi'nin batısındaki naosa giriş kapısı üzerinde boya ile yazılmış on satırlık [55] kitabeleri vardır.

Tez konusu kilisenin de, batı ana giriş kapısı (k.1.1) üzerinde, 0,30x0,50 m ölçülerinde, duvardan 0,10 m girintili olan detayın, yapının bilinmeyen bir zamanda yerinden çıkarılmış olan kitabesine ait olması kuvvetle muhtemeldir (Bkz. Resim 5.23).

İncelenen kiliselerin tümünde kapılar, dikdörtgen biçimli ve taş sövelidir.

Talas Panagia, Hagios Ioannes Prodromos, Aşağı Kayabaşı, Mustafapaşa Konstantin ve Helena, Kaymaklı, Derinkuyu Başmelekler ve Hagios Theodoros Trion Kilisesi'nde naosa girişin sağlandığı özgün giriş kapıları (Resim 6.103-6.112); Talas Panagia, Hagios Theodoros Trion ve İncesu'daki Yarım Mahalle Kilisesi'nde avluya girişin sağlandığı özgün kapılar (Resim 6.15, 6.18, 6.19, 6.22, 6.23, 6.27, 6.28) günümüze ulaşmıştır. İncelenen diğer kiliselerin özgün kapı kasa, kanat ve menteşeleri günümüze ulaşmamıştır. Özgün naos giriş kapıları, ahşap çatkılı; iç mekan yönünde ahşap, cephe yönünde ise demir perçinli, demir kaplamalıdır.

Tez konusu kilisede ise; naosa ulaşımı sağlayan üç adet kapı, cephe yönünde dikdörtgen biçiminde, taş söveli, yonu taş eşikli, iç mekan yönünde tek merkezli beşik kemerlidir. Tüm kapıların söveleri ve eşikleri sağlamdır. Kasa ve kanatları yok olmuştur. Karşılaştırmalı çalışma sonucunda elde edilen bilgilere göre yapıdaki kapıların; Talas Panagia Kilisesi'nde olduğu gibi ahşap çatkılı, iç mekan yönünde ahşap kaplama, cephe yönünde ise demir perçinli, demir kaplamalı olduğu tahmin edilmektedir.

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenmiş olan kiliselerde dikdörtgen, üst kısmı kemerli dikdörtgen, daire, oval ve yaprak biçimli olmak üzere beş tür pencere bulunmaktadır.

Tez konusu kilisenin kuzey ve güney cephelerinde zemin kat seviyesinde dörder adet, birer tanesinin yüksekliği diğerlerine göre daha az olan, dikdörtgen biçimli, taş söveli, hafifletme kemerleri taş alınlı pencere yer alır. Doğu cephede orta apsiste iki, yan apsislerde birer dikdörtgen biçimli, taş söveli pencere; apsis üzerindeki, daha geride bulunan naos üçgen alın duvarında ise iki adet kemerli, dikdörtgen, taş söveli, ortadaki yanlardakilere göre daha yüksekte bir adet oval biçimli, dikdörtgen söveli pencere bulunur. Batı cephede ise, naos duvarında, ana giriş kapısının kuzey ve güneyinde birer adet, duvar örülerek kapatılmış olan nartheks birimlerine bakan, dikdörtgen biçimli, taş söveli pencere yer almaktadır.

İncelenen kiliselerden Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nde pencerelerin özgün ahşap malzemeli kasaları ve iç mekan yönünde ahşap, cephe yönünde demir perçinli, demir kaplamalı kepenkleri günümüze ulaşmıştır (Resim 6.113-6.115).

İncelenen diğer kiliselerin özgün pencere kasa, kanat, menteşe ve kepenkleri günümüze ulaşmamıştır.

Tez konusu kilisede de karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'ndeki pencere kasa, kanat ve kepenk detaylarının uygulandığı tahmin edilmektedir.

Tavlusun Hagios Basileos, Gesi Kayabağ Yanartaş, Hagios Ioannes Prodromos, Yeşilburç, Bor Merkez, Mustafapaşa Konstantin ve Helena, Kaymaklı, Derinkuyu Başmelekler,

Derinkuyu Hagios Theodoros Trion, Meryem Ana, Helvadere Hagios Nikolaos, İncesu'daki Yarım Mahalle Kilisesi ve Talas Panagia Kilisesi'nde pencerelerin özgün, birbirine geçmeli lokma demir parmaklıkları günümüze ulaşmıştır (Resim 6.113-6.115).

Galerili kiliselerde üst kata çıkış için merdiven kullanılmıştır. İncelenen kiliselerde galeri merdiveni, taş malzemelidir; bazılarında merdiven günümüze ulaşmamıştır.

Galeriye çıkış, Talas Endürlük Agia Triada, Germir Panagia ve Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nde kuzey ve güney duvarları içindeki birer taş merdivenle; Taşören Hagios Prokopios Kilisesi'nde güney duvarının içindeki taş bir merdivenle; Talas Panagia Kilisesi'nde nartheksin kuzey ve güneyindeki odalarda yer alan birer taş merdivenle; Kayseri Özlüce Panagia ve Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi'nde güney duvarının iç kısmındaki taş merdivenle; Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nde yapıdan gelen izlerden anlaşıldığına göre naos batı duvarının iç kısmındaki taş merdivenle sağlanmaktadır (Resim 6.87, 6.88, 6.96, EK-25, 26).

Galerisi yıkılmış olan Reşadiye Panagia, Germir Hagios Teodoros ve Gesi Kayabağ Kilise I'de galeriye çıkış merdivenine ilişkin yapıdan gelen iz bulunmamaktadır.

Ayrıca, incelenen kiliselerden Talas Panagia Kilisesi'nde çatıya ve çatıdaki çan kulesine ulaşımın sağlandığı özgün taş merdiven bulunmaktadır (Resim 6.9, 6.10).

Tez konusu kilisede ise, güney beden duvarının cephe ve naos yönlerinde ahşap olduğu tahmin edilen merdiven izleri bulunmaktadır.

İncelenen kiliselerden Talas Panagia Kilisesi'nin galerisinin özgün ahşap korkulukları günümüze ulaşmıştır (Resim 6.116, 6.117).

Tez konusu kilisenin galeri korkuluklarının ahşap olduğu, naos güney duvarında, giriş kapısının batısında yer alan izlerden anlaşılmaktadır.

İncelenen kiliselerin tümünün apsislerinde liturjik malzemelerin konulduğu nişler bulunmaktadır. Bu nişler, incelenen kiliselerde genellikle orta apsiste üç, yanlardaki apsislerde ikişer tane olacak şekilde, taş malzemeli, kemerli ve sıvalıdır. Gesi Kayabağ Kilise I ve Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin naosunda da niş bulunmaktadır.

Talas Endürlük Agia Triada, Gesi Kayabağ Yanartaş ve Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi'nde, tez konusu kilisede olduğu gibi, kuzey apsisinin kuzey duvarında iki, apsislerin bemaya bakan duvarında ikişer niş vardır.

Hagios Theodoros Trion Kilisesi'nin güney ante duvarındaki nişin içinde su teknesi ve duvara gömülü su oluğu bulunması, bu nişin vaftizle ilgili olduğunu düşündürmektedir [54].

Tez konusu kilisede de orta apsisteki n.4 nişinin, Hagios Theodoros Trion Kilisesi'nin güney ante duvarındaki, içinde su teknesi ve duvara gömülü su oluğu bulunan niş gibi [54] vaftiz nişi olarak kullanıldığı düşünülmektedir (Bkz. Resim 5.181).

Üzerinde İncil okunan bir mimari eleman olan ambona ilişkin Hagios Ioannes Prodromos, Talas Endürlük Agia Triada (Resim 6.121) [51] ve Germir Panagia Kilisesi'nde (Resim 6.122, 6.123), kuzey nef ile orta nefi ayıran sütunlardan doğudan ikincisinde izler bulunmaktadır.

Tez konusu kilisede ambona ilişkin herhangi bir iz bulunmamakla birlikte, karşılaştırmalı çalışma sonucu elde edilen bilgilere göre, kuzey nef ile orta nefi ayıran sütunlardan doğudan ikincisinde bulunduğu tahmin edilmektedir.

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerin hiç birisinde, tez konusu kilisede de olduğu gibi, ikonastasis günümüze ulaşmamıştır; ancak, Germir Panagia Kilisesi (Resim 6.118-6.120) ve tez konusu kilisede (Bkz. Resim 5.185, 5.186) doğudan ilk sütunlar üzerinde ikonastasisin izleri bulunmaktadır.

6.2.5. Bezeme

Kayseri Rum kiliseleri, bezemenin içte yoğunlaştığı, dışta sade yapılardır. İç bezemeler, sıva üzeri boyama tekniği ile yapılmış, bitkisel motifler de görülmesine karşın çoğunlukla dini konu ve kişilerden oluşan, örtü öğelerinde yoğunlaşmış resimlerdir. Resimler, tez konusu kilisede de olduğu gibi, 19. yüzyıl İstanbul etkileri taşır. Kubbeli kiliselerin pandantifleri, İncil yazarlarına ayrılmıştır. Genellikle beyaz sıva kullanılmıştır. Kemer karınları ve kenarları, kapı ve pencere kenarları; bezeme kuşakları ya da düz şeritlerle vurgulanmıştır (Resim 6.138-6.140) [12].

Niğde'deki camiye çevrilmemiş kiliselerin hemen hemen hepsinde fresko, kalemişi bezemeler bulunmaktadır. Hasaköy ve Konaklı Kiliselerinin freskoları birbirine çok benzer ve Meryem'e Müjde, Pantokrator İsa, Dört İncil Yazarları gibi aynı sahneleri canlandırmaktadır. Sütun başlıklarında iyon, impost olarak bilinen erken tiplerin yanı sıra sarkıtlı ve ilginç hayvan kabartmaları olan 19. yüzyıl Kappadokia yapılarında sık rastlanan örnekler bulunmaktadır (Resim 6.141, 6.142) [52].

Nevşehir'de Suvermez Kilisesi dışındaki tüm kiliselerde fresko bezeme veya kalıntısı bulunmaktadır (Resim 6.143-6.145). Gülşehir Martir Dimitrius ve Kaymaklı Kilisesi dışındakilerde yoğun olarak üzüm salkımı ve asma dallarından oluşan taş bezeme; Derinkuyu H. Theodoros Trion, Başmelekler ve Özlüce'deki kilisede kaliteli ahşap bezeme bulunur [55].

Aksaray ilinde bulunan kiliselerde, Kayseri, Niğde ve Nevşehir örneklerine oranla yoğun bezemeye rastlanmaz. Sivrihisar Kilisesi'nde basit de olsa mimari plastik bezeme bulunmaktadır [10].

Tez konusu kilisenin naos bölümündeki sütunları birbirine bağlayan kemerlerin aralarında, sütun başlıklarının üzerindeki yerleri ve biçimleri bilinen oval madalyonların benzeri, Hasaköy Kilisesi'nde bulunmaktadır (Resim 6.85).

Resim 6.1. Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi çan kulesi avludan görünüş [51]

Resim 6.2. Germir Panagia Kilisesi çan kulesi (Sevim, K., 2011)

Resim 6.3. Germir Panagia Kilisesi çan kulesi (Sevim, K., 2011)

Resim 6.4. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi çan kulesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.5. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi çan kulesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.6. Talas Panagia Kilisesi minareye dönüştürülmüş olan çan kulesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.7. Talas Panagia Kilisesi minareye dönüştürülmüş olan çan kulesi
(Sevim, K., 2014)

Resim 6.8. Talas Panagia Kilisesi minareye dönüştürülmüş olan çan kulesi
(Sevim, K., 2014)

Resim 6.9. Talas Panagia Kilisesi çan kulesine çıkış merdiveni (Sevim, K., 2014)

Resim 6.10. Talas Panagia Kilisesi çan kulesine çıkış merdiveni (Sevim, K., 2014)

Resim 6.11. Hasaköy Kilisesi güney cephesi ve çan kulesi [10]

Resim 6.12. Yeşilburç Kilisesi çan kulesi yoldan görünüş [51]

Resim 6.13. Yeşilburç Kilisesi çan kulesi avludan görünüş [51]

Resim 6.14. Hagios Theodoros Trion Kilisesi kuzey cephesindeki çan kulesi [51]

Resim 6.15. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu ve avlunun doğu giriş kapısı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.16. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu özgün döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.17. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu batı duvarı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.18. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu batı giriş kapısı dış görünüş (Sevim, K., 2014)

Resim 6.19. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu batı giriş kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2014)

Resim 6.20. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi avlu kuzey duvarı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.21. Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi avlu duvarı [51]

Resim 6.22. Talas Panagia Kilisesi avlu batı giriş kapısı dış görünüş (Sevim, K., 2014)

Resim 6.23. Talas Panagia Kilisesi avlu batı giriş kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2014)

Resim 6.24. Talas Panagia Kilisesi avluya ulaşımı sağlayan merdiven (Sevim, K., 2014)

Resim 6.25. Talas Panagia Kilisesi avlu batı giriş kapısı yanındaki çeşme (Sevim, K., 2014)

Resim 6.26. Talas Panagia Kilisesi avlu (Sevim, K., 2014)

Resim 6.27. Talas Panagia Kilisesi avlu kuzey giriş kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2014)

Resim 6.28. Talas Panagia Kilisesi avlu kuzey giriş kapısı iç görünüş (Sevim, K., 2014)

Resim 6.29. Talas Panagia Kilisesi avludaki mescit olarak kullanılan kayaya oyma mekan (Sevim, K., 2014)

Resim 6.30. Talas Panagia Kilisesi avludaki mescit olarak kullanılan kayaya oyma mekan (Sevim, K., 2014)

Resim 6.31. Talas Panagia Kilisesi avludaki özgün helalara ulaşımı sağlayan merdiven (Sevim, K., 2014)

Resim 6.32. Talas Panagia Kilisesi avludaki özgün hela (Sevim, K., 2014)

Resim 6.33. Talas Panagia Kilisesi avludaki özgün hela (Sevim, K., 2014)

Resim 6.34. Reşadiye Panagia Kilisesi avlu güney duvarı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.35. Reşadiye Panagia Kilisesi avlu kuzey duvarı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.36. Reşadiye Panagia Kilisesi avlu batı duvarı (Sevim, K., 2014)

Resim 6. 37. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi avlu duvarları (Sevim, K., 2011)

Resim 6.38. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi avlu duvarları (Sevim, K., 2011)

Resim 6.39. Germir Hagios Teodoros Kilisesi avlu duvarları (Sevim, K., 2011)

Resim 6.40. Germir Hagios Teodoros Kilisesi avlu (Sevim, K., 2011)

Resim 6.41. Hasaköy Kilisesi batı cephesi [52]

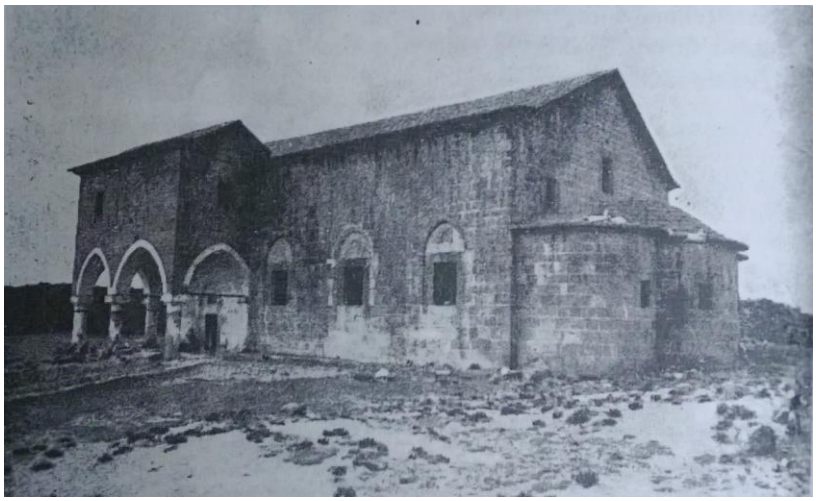

Resim 6.42. Hasaköy Kilisesi doğu ve güney cepheleri [52]

Resim 6.43. Hasaköy Kilisesi kuzey cephesi ve avlu duvarı (Pekak, M. S., 2009)

Resim 6.44. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi batı cephesi (Pekak, M. S., 2007)

Resim 6.45. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi kuzey ve doğu cepheleri [51]

Resim 6.46. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi kuzey cephesi (Pekak, M. S., 2004)

Resim 6.47. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi güney cephesi (Pekak, M. S., 2004)

Resim 6.48. Aşağı Kayabaşı Kilisesi batı cephesi ve nartheks bölümü (Pekak, M. S., 2004)

Resim 6.49. Aşağı Kayabaşı Kilisesi doğu cephesi [51]

Resim 6.50. Aşağı Kayabaşı Kilisesi kuzey cephesi [51]

Resim 6.51. Aşağı Kayabaşı Kilisesi kuzey cephesi (Pekak, M. S., 2004)

Resim 6.52. Aşağı Kayabaşı Kilisesi güney cephesi [51]

Resim 6.53. Fertek Kilisesi batı cephesi [52]

Resim 6.54. Fertek Kilisesi batı cephesi [10]

Resim 6.55. Yeşilburç Kilisesi batı cephesi [51]

Resim 6.56. Yeşilburç Kilisesi kapatılan nartheks [51]

Resim 6.57. Yeşilburç Kilisesi doğu cephesi [51]

Resim 6.58. Yeşilburç Kilisesi güney cephesi [51]

Resim 6.59. Bor Merkez Kilise kuzey ve batı cepheleri [51]

Resim 6.60. Bor Merkez Kilise doğu cephesi [51]

Resim 6.61. Bor Merkez Kilise kuzey ve doğu cepheleri [51]

Resim 6.62. Konaklı Kilisesi doğu cephesi [10]

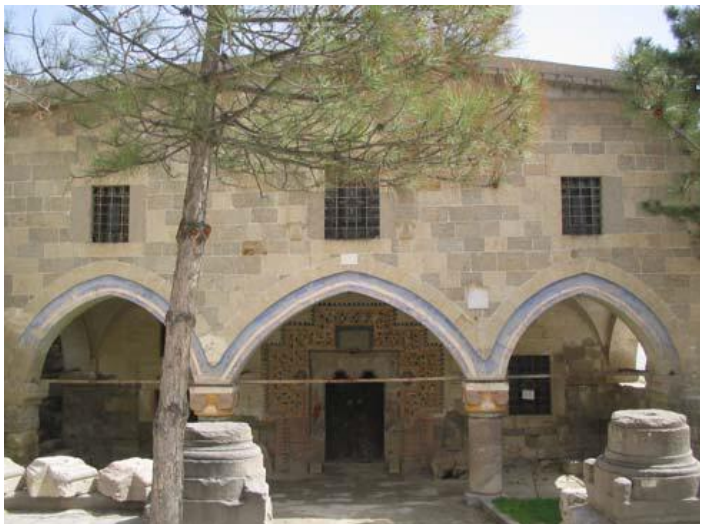

Resim 6.63. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi batı cephesi [51]

Resim 6.64. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi nartheks bölümü [51]

Resim 6.65. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi güney cephesi [51]

Resim 6.66. Kaymaklı Kilisesi batı cephesi [51]

Resim 6.67. Kaymaklı Kilisesi doğu cephesi [51]

Resim 6.68. Kaymaklı Kilisesi güney ve batı cepheleri [51]

Resim 6.69. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi batı cephesi [51]

Resim 6.70. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi doğu cephesi [51]

Resim 6.71. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi kuzey cephesi [51]

Resim 6.72. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi güney cephesi [51]

Resim 6.73. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi batı cephesi [51]

Resim 6.74. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi mübadele öncesi doğu cephesi [10]

Resim 6.75. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi doğu cephesi [10]

Resim 6.76. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi güney cephesi [10]

Resim 6.77. Derinkuyu Suvermez Kilisesi batı cephesi [51]

Resim 6.78. Derinkuyu Suvermez Kilisesi kuzey ve doğu cepheleri [51]

Resim 6.79. Derinkuyu Suvermez Kilisesi kuzey cephesi [51]

Resim 6.80. Meryem Ana Kilisesi doğu cephesi [10]

Resim 6.81. Nevşehir Özlüce On İki Havari Kilisesi batı ve güney cepheleri [10]

Resim 6.82. Helvadere Hagios Nikolaos Kilisesi kuzey cephesi [10]

Resim 6.83. Talas Panagia Kilisesi naos görünüş (Sevim, K., 2014)

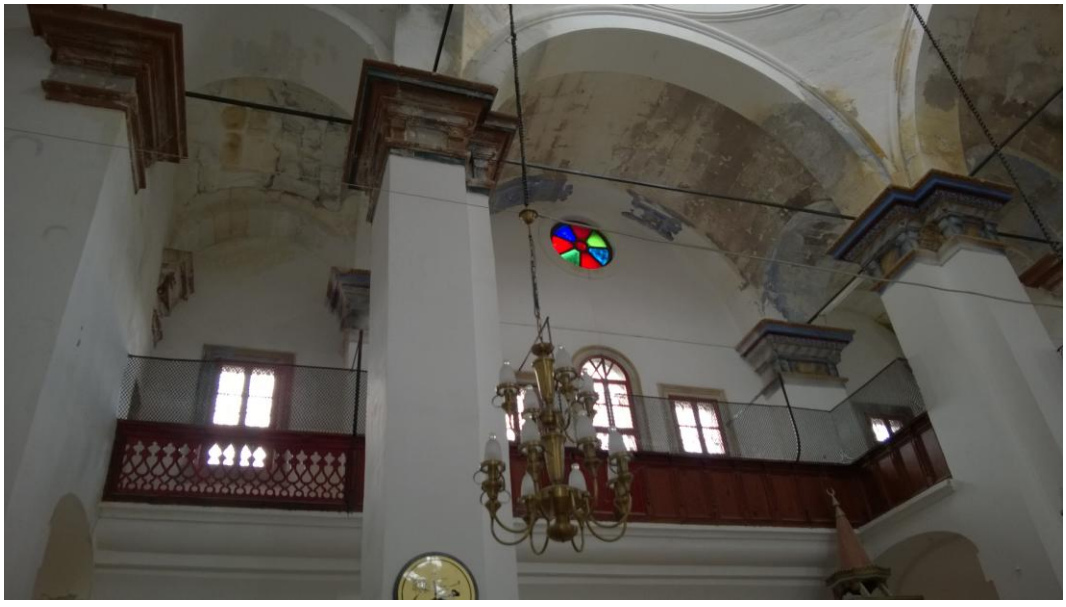

Resim 6.84. Talas Panagia Kilisesi galeri görünüş (Sevim, K., 2014)

Resim 6.85. Hasaköy Kilisesi naos ve galeri görünüş (Pekak, M. S., 2009)

Resim 6.86. Hasaköy Kilisesi naos örtü sistemi [10]

Resim 6.87. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi naos ve galeri görünüş (Pekak, M. S., 2007)

Resim 6.88. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi galeri merdiveni [51]

Resim 6.89. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi naos örtü sistemi [51]

Resim 6.90. Fertek Kilisesi naos görünüş [52]

Resim 6.91. Fertek Kilisesi naos görünüş [10]

Resim 6.92. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi naos görünüş [51]

Resim 6.93. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi galeri görünüş [51]

Resim 6.94. Kaymaklı Kilisesi naostan apsislerin görünüşü [51]

Resim 6.95. Kaymaklı Kilisesi galeri görünüş [51]

Resim 6.96. Kaymaklı Kilisesi galeri merdiveni [51]

Resim 6.97. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi naos görünüş [51]

Resim 6.98. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi apsis görünüş [51]

Resim 6.99. Derinkuyu Suvermez Kilisesi naos görünüş [51]

Resim 6.100. Derinkuyu Suvermez Kilisesi apsis görünüş [51]

Resim 6.101. Meryem Ana Kilisesi galeri görünüş [10]

Resim 6.102. Meryem Ana Kilisesi naos örtü sistemi [10]

Resim 6.103. Talas Panagia Kilisesi özgün naos giriş kapısı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.104. Talas Panagia Kilisesi özgün naos giriş kapısı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.105. Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi özgün naos giriş kapısı [51]

Resim 6.106. Aşağı Kayabaşı Kilisesi özgün orta nef giriş kapısı [51]

Resim 6.107. Aşağı Kayabaşı Kilisesi özgün yan nef giriş kapısı [51]

Resim 6.108. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi özgün naos giriş kapısı [51]

Resim 6.109. Mustafapaşa Konstantin ve Helena Kilisesi özgün yan nef giriş kapısı [51]

Resim 6.110. Kaymaklı Kilisesi özgün giriş kapısı [51]

Resim 6.111. Derinkuyu Başmelekler Kilisesi özgün giriş kapısı [51]

Resim 6.112. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi özgün giriş kapısı [51]

Resim 6.113. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi özgün pencere (Sevim, K., 2014)

Resim 6.114. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi özgün pencere (Sevim, K., 2014)

Resim 6.115. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi özgün pencere (Sevim, K., 2014)

Resim 6.116. Talas Panagia Kilisesi özgün galeri korkulukları (Sevim, K., 2014)

Resim 6.117. Talas Panagia Kilisesi özgün galeri korkuluğu detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.118. Germir Panagia Kilisesi doğudan ilk sütunlar hizasında ikonastasis izleri (Sevim, K., 2014)

Resim 6.119. Germir Panagia Kilisesi doğudan ilk sütunlar hizasında ikonastasis izleri (Sevim, K., 2014)

Resim 6.120. Germir Panagia Kilisesi doğudan ilk sütunlar hizasında ikonastasis izleri (Sevim, K., 2014)

Resim 6.121. Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi ambon merdiveni izleri [51]

Resim 6.122. Germir Panagia Kilisesi ambon merdiveni izleri (Sevim, K., 2014)

Resim 6.123. Germir Panagia Kilisesi ambon merdiveni izleri (Sevim, K., 2014)

Resim 6.124. Talas Panagia Kilisesi nartheks döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.125. Talas Panagia Kilisesi nartheks döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.126. Talas Panagia Kilisesi nartheks döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.127. Talas Panagia Kilisesi galeri döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.128. Germir Panagia Kilisesi naos ve galeri döşemeleri (Sevim, K., 2014)

Resim 6.129. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi nartheks döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.130. Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi naos döşemesi (Sevim, K., 2014)

Resim 6.131. Talas Panagia Kilisesi çatı örtüsü (Sevim, K., 2014)

Resim 6.132. Talas Panagia Kilisesi çatı dere detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.133. Talas Panagia Kilisesi çörten detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.134. Talas Panagia Kilisesi çörten detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.135. Talas Panagia Kilisesi çörten detayı (Sevim, K., 2014)

Resim 6.136. Konaklı Kilisesi çatı örtüsü [10]

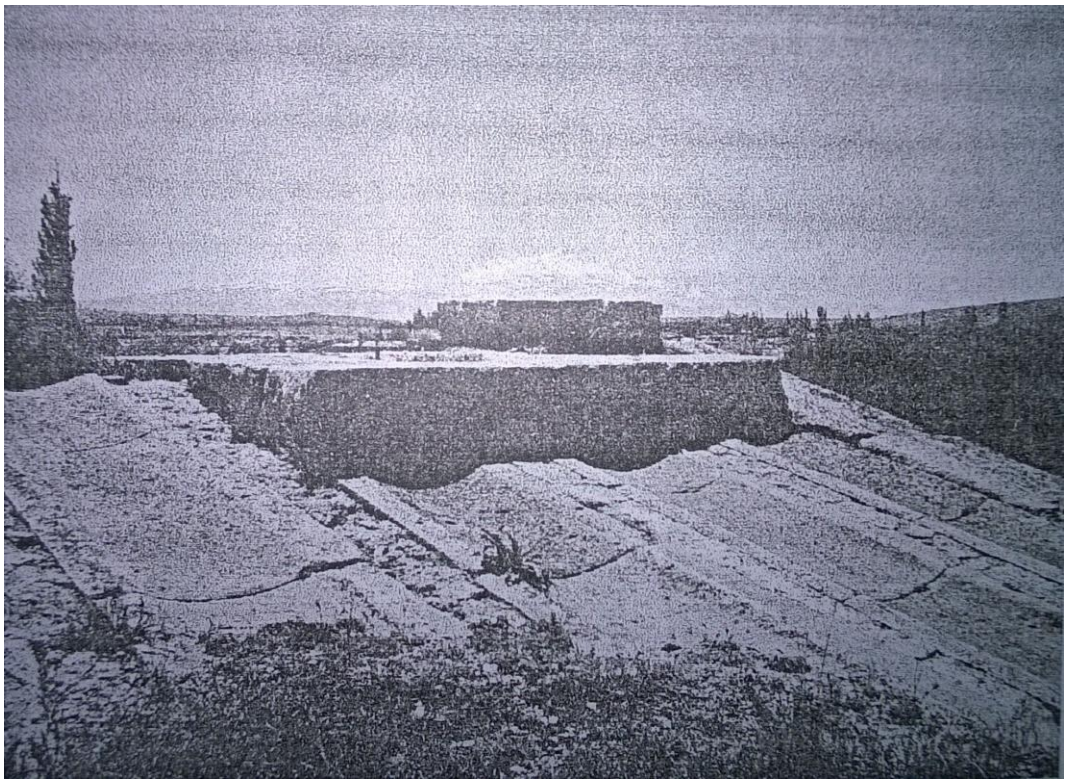

Resim 6.137. Gesi Kayabağ Yanartaş Manastır Kilisesi çatı örtüsü [58]

Resim 6.138. Talas Panagia Kilisesi galeride bulunan duvar resmi (Sevim, K., 2014)

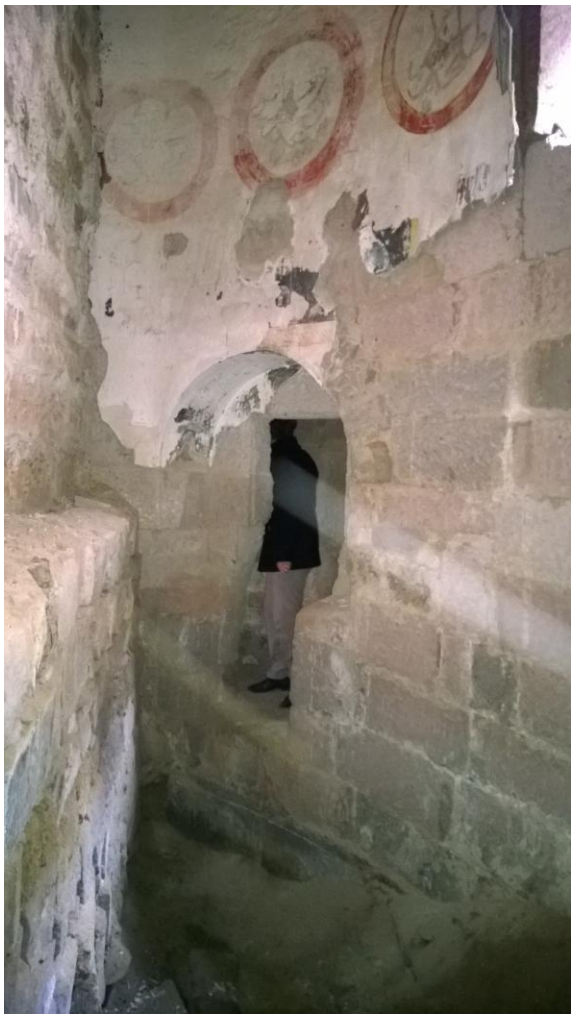

Resim 6.139. Talas Panagia Kilisesi kapatılmış olan apsiste bulunan duvar resimleri (Sevim, K., 2014)

Resim 6. 140. Reşadiye Panagia Kilisesi naos örtüsünde bulunan resimler (Sevim, K., 2014)

Resim 6.141. Fertek Kilisesi apsis duvar resmi (Baba, Oğul, Kutsal Ruh) [10]

Resim 6.142. Fertek Kilisesi apsis duvar resmi (Meryem) [10]

Resim 6.143. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi kubbedeki resim (Pantokrator İsa) [10]

Resim 6.144. Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi naos duvar resmi [10]

Resim 6.145. Özlüce On İki Havari Kilisesi narthekseteki duvar resmi
(Fırında Üç Brani Genci) [10]

7. RESTİTÜSYON

Restitüsyon; değişikliğe uğramış, kısmen yıkılmış ya da yok olmuş öğelerin, yapıların veya yerleşmelerin ilk tasarımlarındaki ya da belirli bir tarihteki durumlarının, arşiv kayıtlarından, yapı üzerindeki izlerden, yapıya, yerleşmeye ait çizim, fotoğraf gibi belgelerden yararlanılarak anlatımına denir [59].

Bu çalışma; restitüsyon metodolojisi, restitüsyonda kaynak kullanımı, işlevsel ve fiziksel restitüsyon olmak üzere dört başlık altında sunulmuştur. Tez konusu kilisede yok olmuş mekanlar ile değişikliğe uğramış elemanların çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler vasıtası ile özgün hallerinin ortaya çıkarılması ve bu kaynakların analizi sonucu elde edilen verilerle yapının restitüsyonu hazırlanmıştır.

7.1. Restitüsyon Metodolojisi

Tez konusu kilisenin belgelere dayalı olarak gerçekleştirilen restitüsyon çalışmasında; öncelikle analiz bölümünde yapı ile ilgili kaynaklardan gelen bilgileri ve bu bilgilerin kullanımının gösterildiği restitüsyon analizleri yapılmıştır. Restitüsyon kaynaklarının kesinlik dereceleri paralelinde yapının bugünkü durumu da değerlendirilerek, restitüsyon çalışması yapılmıştır.

Restitüsyon analizinin anlatımı, metin ve renkli gösterim şeklinde hazırlanan restitüsyonda kaynak kullanımı paftalarında (EK-30-37) verilmiştir.

Restitüsyon üç dönem halinde hazırlanmıştır.

Tezin üçüncü bölümünde de bahsedildiği gibi; 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar, Osmanlı hukuk kurallarına göre, yeni kilise inşaası, çan çalınması [10], kubbe yapımı ve çatı örtüsünün kurşunla kaplanması yasaktı. Kilisenin onarımına ise, eski şekliyle aynen kalması şartıyla padişah tarafından izin verilirdi [12].

1839 Tanzimat Fermanı ile padişahın izni alınmadan, cemaat şeflerinin Bab-ı Ali'den alacağı izinle kiliselerin onarımının yapılabileceğine; yeni kilise inşaasının padişah izni ile gerçekleştirilebileceğine [7], kubbe ve çan kulesi yapımının serbest olmasına karar verilmiştir [12].

Bu durumda; tez konusu kilisenin restitüsyonu şu şekilde yapılabilir:

1730-1835 tarihleri arasında, tez konusu kilisenin yerinde plan şekli ve özellikleri bilinemeyen bir kilise bulunmaktaydı.

Tezin üçüncü bölümünde de bahsedildiği gibi, 1839 Tanzimat Fermanı'ndan bir kaç yıl önce, başkentten uzak kalan Kayseri'de değişim başlamış, kubbeli, çan kuleli, kornişli, alınlıklı, silmeli, cephelerinde haç kabartmalar bulunan, sütun başlıkları ve duvar resimleri Klasik ve Barok üslupta olan Kayseri kiliseleri inşa edilmeye başlamıştır. Ayrıca, 1835 yılında Kayseri büyük depremi yaşanmıştır [12]. Bu büyük depremde yıkılmış olan yapının depremden hemen sonra yeniden yapılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Bu durumda, 1835 yılında, 1730 tarihli eski kilisenin yerinde kubbesiz, özgün sütun başlıklarına sahip sıvasız sütunları olan, günümüzdeki duvar resimlerine sahip, "U" biçimindeki nartheksinin üzerinde, "U biçiminde galerisi olan, güney cephesindeki ahşap galeri merdiveni ile güneydeki galeri giriş kapısına ulaşımın sağlandığı bir kilise inşa edilmiştir. Yapıda herhangi bir iz bulunmamakla birlikte, kilisenin kuzey ve güney cepheleri simetrik olduğu halde, kuzey cephesindeki galeri biriminin üzerinin, güney cephesindeki gibi beşik tonozla değil de düz tavan ile örtülmüş olması, bu birimin üzerinde bir çan kulesi bulunma ihtimalini kuvvetlendirmektedir (1. dönem restitüsyon) (EK-38-49).

Yine tezin üçüncü bölümünde de bahsedildiği gibi, 1856 Islahat Fermanı ile yapılara kubbe ve çan kuleleri eklenmiş, yapılar Avrupa ve İstanbul'daki gelişmeleri takip eden bezeme ve ögelerle donatılmıştır [12]. Bu durumda; 1868 yılında ise, yapılan onarımlarla yapının çatısına, iç mekandan algılanmayan bir kubbe eklenmiş olduğu tahmin edilmektedir. Naosu örten beşik tonozda herhangi bir kubbe izi bulunmaması ve burada özgün bir duvar resminin yer alması (Bkz. Resim 5.116, 5.139, 5.140, 5.142); ancak, çatıda izlerin bulunması (Bkz. Resim 5.46, 5.47) bu düşüncemizi güçlendirmektedir. Yine 1868 yılında yapılan onarımlarla, naos sütunlarının yüzeyine ve daire planlı olanların özgün sütun başlıklarına alçı sıvalar yapılmış olduğu; nartheksin üzerindeki "U" biçimli galerisine, üç nefin de batı bölümlerinin üzerine ek galeri birimleri yapıldığı, naos güney duvarına bitişik bir ahşap galeri merdiveni eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır (2. dönem restitüsyon) (EK-50-58).

1923 Lozan Mübadelesi'nden sonraki dönem, kilisenin 3. dönem restitüsyonu olarak değerlendirilmiştir. Mübadele sonrasında kilise, esas işlevini yitirmiştir. Yapı, 1925 yılından sonra, tiyatro ve müsamere salonu, ofis ambarı [39], 1950'lerin sonunda askeri depo, ardından sanat okulu [12] olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde kilisede, tezin beşinci bölümünün değişim, bozulmalar ve yapısal durum alt başlığında (Bl. 5.3) sıralanmış olan değişim ve bozulmalar meydana gelmiş, beden duvarları cephe derzlerine dolgu yapılmıştır. Kilisenin ofis ambarı veya askeri depo olarak kullanıldığı dönemde; nartheksine ait iki bölümünün kapatıldığı ve pencereleri ile güney giriş kapısının duvarlarla örülerek kapatıldığı tahmin edilmektedir.

Kilisenin nartheks ve galeri bölümlerinin; Amasya ve Tokat'ta da pek çok caminin son cemaat mahalleri ve minarelerinin yıkılmasına sebep olan, 1939 yılında meydana gelen Erzincan depreminde yıkılmış olabileceği tahmin edilmektedir.

Tez konusu kilise ile ilgili bulunabilmiş olan en eski fotoğraflar, "Dünden Bugüne İncesu" adlı yayından temin edilmiştir (Resim 7.1-7.3) [30]. Bu fotoğraflardan ilki 1977 yılına aittir. Diğer ikisinin ise, yayında tarih belirtilmemiş olmakla birlikte, yayın yılı olan 2005 yılına ait oldukları tahmin edilmektedir. Ancak, bu üç fotoğraf da, kilisenin yıkılmış olan bölümleri ile ilgili restitüsyona veri teşkil edecek bilgi sağlamamıştır. Her üç fotoğrafta da kilisenin avlusu, nartheksi, galerisi ve dışarıdaki galeriye ait merdiven ile kapı yıkık durumdadır. Galeri kapısının kemeri fotoğrafta da yerindedir (Resim 7.3).

7.2. Restitüsyonda Kaynak Kullanımı

Restitüsyon çalışmasında kullanılan kaynaklar ve bu kaynaklardan hangi konularda yararlanıldığı aşağıda sıralanmaktadır.

<u>Restitüsyon kaynakları</u>

A. Var olup grafik belgeleme ile tespit edilenler
B. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler
   B.1. Kalıntısı / izi olan; yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler
   B.2. Kalıntısı / izi olmayan; yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler
C. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler

C.1. Kalıntısı / izi olan; yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler

C.2. Kalıntısı / izi olmayan; yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilinenler

D. Mimari gereklilik nedeniyle, mantık yoluyla tamamlananlar

Restitüsyon önerisinde kullanılan kaynaklar, restitüsyonda kaynak kullanımı çizimlerinde belirtilmiştir (EK-30-37).

Restitüsyon, işlevsel restitüsyon ve fiziksel restitüsyon olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır.

7.3. İşlevsel Restitüsyon

Yapı, kilise olarak yapılmıştır. Kilise işlevi için gerekli olan mekanlara ve mimari elemanlara sahiptir. Ancak, kilise işlevi sonrasındaki kullanımı da araştırılmıştır. Beşinci bölüm genel tanımlama ve tarihçe alt başlığında (Bl. 5.2.1) da bahsedildiği gibi; yapı, 1925 yılına kadar esas işlevi gereği kilise olarak kullanıldıktan sonra, 1925 yılında Rumların mübadele ile gitmesinden sonra boş kalmış, bir süre tiyatro ve müsamere salonu olarak kullanılmış, o tarihlerde yetişen Sivas Muallim Mektebi ve Zincidere İmam Hatip Okulu gençlerinin yaz tatillerinde müsamereler ve konferanslar verdikleri bir salon haline getirilmiştir. Bir süre sonra, avlu duvarları sökülüp, kaldırım taşı olarak kullanılmış, iki kapısı birden açık bırakıldığı için avcılığa yeni başlayanlar, kalem ve çekiç alarak kurşunları söküp, av saçması olarak kullanmışlar ve taş direkler makaraya dönüştürülmüştür. Kilise bir süre sonra tiyatro ve müsamere salonu, ardından da ofis ambarı olarak kullanılmıştır [39].

Güngör Açıkgöz, kilisenin 1950'lerin sonunda askeri depo olarak birkaç yıl kullanıldığını, ardından sanat okulu haline getirildiğini belirtmiştir [12].

Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile 2014 yılının Mart ayında yapılan görüşmede, kilisenin sanat okulu olarak kullanılmış olduğu sözlü olarak doğrulanmıştır.

Yapılan araştırmalarda, kilisenin yukarıda belirtilen işlevleri hangi yıllarda yüklendiği bilgisine ulaşılamamıştır.

Yapı, 03.09.1974 tarihinden bu yana tapuda İncesu Belediyesi adına kayıtlıdır.

7.4. Fiziksel Restitüsyon

Fiziksel restitüsyonun amacı; yapının restorasyonunda uygulanacak fiziksel müdahalelerin restitüsyon kaynaklarına bağlı olarak belirlenebilmesi için veri oluşturmaktır. Bu bağlamda; restitüsyon kaynaklarına dayalı olarak konum, plan elemanları, taşıyıcı ve mimari elemanlar ve bezeme ile ilgili fiziksel restitüsyon yapılarak, yapının bilinmeyen özgün özellikleri ve farklı dönem müdahalelerinin neler olduğu belirlenmiştir.

7.4.1. Konum

Tez konusu kilise, beşinci bölümde de bahsedildiği gibi, Kayseri İli, İncesu İlçesi, Yeni Cami Mahallesi, Kuyubaşı Sokak'ta, manzaraya hakim yüksek bir noktada konumlanmıştır. Kilisenin batısında kayalıklar, kuzey, güney ve doğusunda konutlar bulunur.

Kilisenin batısındaki kayalıklar üzerinde bulunan Rum Yüksek Okulu yıkılmıştır [39].

Karşılaştırmalı çalışma sonucu tespit edildiğine göre, incelenen diğer kiliselerdeki gibi, tez konusu kilisede de yapıya batıdaki nartheksten ana giriş yapılır.

7.4.2. Plan elemanları

Plan elemanları; açık, yarı açık ve iç mekan (kapalı) olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır.

<u>Açık plan elemanı</u>

Kiliselerde açık plan elemanı olarak avlu bulunmaktadır.

İncesu'daki içerisine girilememiş olan Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi, Talas Endürlük Agia Triada, Talas Panagia, Reşadiye Panagia, Tavlusun Hagios Basileos, Germir Hagios Teodoros, Gesi Kayabağ Yanartaş, Kayseri Özlüce Panagia, Hasaköy ve Yeşilburç Kiliselerinin özgün avluları bulunmaktadır.

Talas Panagia Kilisesi'nin avlusuna farklı kotlardaki kuzey ve batı kapılarından girilmektedir. Germir Hagios Teodoros Kilisesi'nin batısında, kaba yonu taşlardan oluşan avlu duvarı kalıntısı bulunmaktadır. Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin avlusuna giriş, doğu ve güneydeki kapılarla sağlanır. İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'nin avlusuna ise giriş, avlunun doğu ve batısındaki kapılardandır.

Talas Panagia Kilisesi'nin avlusunda, iki adet özgün hela bulunmaktadır.

Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi'nin kuzeydoğusunda, avlu duvarına yaslanan; Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nin doğusunda avlu duvarına bitişik, büyük bir kısmı yıkılmış olan; Hasaköy Kilisesi'nin avlusunun güneybatı köşesinde, yapıdan uzak; Yeşilburç'taki kilisenin güneydoğusunda, avlu duvarı üzerinde birer çan kulesi bulunmaktadır.

Talas Endürlük Agia Triada, Reşadiye Panagia, Tavlusun Hagios Basileos, Germir Hagios Teodoros Kilisesi ve İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'nin avlu duvarları, kaba yonu taş malzemeli olup; İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'nin avlu duvarlarının üçgen biçimli taş harpuştaları kısmen yerindedir. Talas Panagia, Gesi Kayabağ Yanartaş ve Kayseri Özlüce Panagia Kilisesi'nin avlu duvarları ise kesme taş malzemelidir.

Tez konusu kilisenin kuzey, güney ve doğusunda, kaba yonu taşlardan oluşan avlu duvarı kalıntıları ve kuzeyinde avlu giriş kapısına ait özgün taş eşik bulunmaktadır (Bkz. Resim 5.15-5.22).

Yapının kuzey cephesinin önünde, zeminde mezar kalıntıları bulunmaktadır (Bkz. Resim 5.46, 5.47, 5.49). Bu mezarların tarihi bilinememektedir. Buna karşılık; yapının kuzey cephesinin simetriği olan güney cephesinin önünde de mezarların bulunup bulunmadığı, dış gözlemle tespit edilememekte olup, söz konusu alanda kazı yapıldığı taktirde, bu hususta bilgiye ulaşılabilecektir.

Tezin beşinci bölümünde de bahsedildiği gibi, "Bir İlçenin Sosyo-Kültürel Tarihi:İncesu" yayınında, kilisenin avlu duvarlarının sökülerek kaldırım taşı olarak kullanıldığının belirtilmesinden [39], yapının eskiden bir avlusunun olduğu doğrulanmaktadır. Kilisenin,

karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerle benzer özelliklerde bir avlusunun bulunduğu; günümüzde kalıntıları bulunan avlu duvarları ve kapısının, bilinmeyen bir tarihte yok olduğu anlaşılmaktadır. Avlu ile ilgili restitüsyon, bu bağlamda yapıdan gelen kalıntılar, karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler ve yayınlardan elde edilen bilgiler vasıtası ile yapılmıştır (EK-30-58).

Tez konusu kiliseye cemaatin yaklaşımı, kuzey ve güneydeki yollar ile batıdaki merdivenlerden sağlanmıştır. Talas Panagia, Kayseri Özlüce Panagia ve İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'nde avluya iki farklı yöndeki kapılardan ulaşılmaktadır. Cemaatin yaklaşımı ve karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler değerlendirildiğinde, kuzeydeki avlu kapısının yanı sıra, güneyde de bir avlu kapısı olacak şekilde restitüsyon yapılmıştır.

Yapının kuzey, güney ve doğusundaki kalıntılar ve Talas Endürlük Agia Triada, Reşadiye Panagia, Tavlusun Hagios Basileos, Germir Hagios Teodoros Kilisesi ve İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'nden gelen bilgilerle kilisenin avlu duvarlarının restitüsyonu, kaba yonu taş malzemeli, Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'ndeki gibi üçgen biçimli taş harpuştalı olacak şekilde yapılmıştır.

Tez konusu kilisenin avlu döşemesi, nartheks, naos ve apsis döşemelerinde de olduğu gibi, kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiştir.

Tez konusu kilisenin avlu kapıları, Talas Panagia Kilisesi'nden gelen bilgilerle tamamlanmıştır.

Yarı açık plan elemanı

Yapıda yarı açık plan elemanı olarak nartheks bulunmaktadır.

Tez konusu kilisenin ana girişinin sağlandığı, kayalara bakan batı yönündeki yarı açık nartheksi, iki bölümü dışında yıkılmıştır. Kuzey ve güney duvarlarının batı uçlarında ve kilisenin batı duvarında yer alan kemer ve tonoz kalıntıları ile batı ve güney cephelerinde yer alan sütunlardan; nartheksin, batı duvarı boyunca ve kuzey ve güney yönlerine dönerek "U" planlı yerleşmiş olduğu (Bkz. Resim 5.12, 5.13, 5.36, 5.37); dokuz birimden oluştuğu, bu bölümlerden batıda beş, kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde birer, kuzey ve güneyde ise

birer tanesinin yer aldığı; batı cephesinin aksında bulunan ana giriş kapısının hizasındaki, kuzey ve güney yönündekiler ile köşe birimleri olmak üzere beş birimin çapraz, diğer dört birimin ise beşik tonozla örtülü olduğu; sekizgen planlı nartheks sütunlarının aralarının tek merkezli, yarım daire kemerlerle geçildiği, yapıda var olan kalıntılar vasıtası ile tamamlanmıştır (Bkz. Resim 5.12, 5.13, EK-17-24, 30-58).

Nartheksin sağlam kalan Z02 ve Z03 bölümlerinin aralarının kaba yonu taş duvar örülerek kapatılan açıklıkları, ekleme olan bu taş duvarlar kaldırılarak açığa çıkarılmıştır.

Karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, nartheks sütunları, kemerleri ve tonozları, incelenen diğer kiliselerdeki gibi sıvasız olmalıdır.

Kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiş olan özgün nartheks döşemesi yerindedir; ancak yer yer aşınmalar olmuştur (Bkz. Resim 5.12).

İç mekan (kapalı) plan elemanları

Yapıda kapalı plan elemanı olarak naos ve apsis bulunmakta olup, galeri ve çan kulesine ait ise izler bulunmaktadır.

Naos

Naos bölümünün örtüsü, sütunları ve kemerleri yerindedir.

Naos neflerini ayıran, kare planlı taş sütunlar ile kare taş kaideli daire planlı taş sütunlar, strüktürel olarak sağlamdır. Beşinci bölüm, değişim, bozulmalar ve yapısal durum alt başlığında (Bl. 5.3) bahsi geçen, daire planlı sütunların kompozit başlıklarındaki alçı süslemelerin dökülmüş olduğu yerlerde, alttan özgün sütun başlıkları açığa çıkmıştır. Açığa çıkan bu özgün sütun başlıklarının 1. döneme ait olduğu anlaşılmıştır. Tüm sütunlardaki mermer taklidi alçı sıvalar ile yalnızca daire planlı sütunların başlıklarındaki alçı süslemeler ise 2. döneme ait olmalıdır.

Naostaki sütunları birbirine bağlayan kemerlerin ve naosu örten beşik tonozların dökülen kireç harçlı kıtıklı sıvaları, yapıda var olanlara göre restitüsyonda tamamlanmıştır.

Restitüsyon bölümü, mimari elemanlar, kapı alt başlığında açıklandığı üzere (Bl. 7.4.4); naosun kaba yonu taşlarla kapatılan güney kapısı açılarak, kapı kasa ve kanatları, karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenmiş olan Talas Panagia Kilisesi'nden gelen bilgiler doğrultusunda tamamlanmıştır (EK-47).

Restitüsyon bölümü, mimari elemanlar, pencere alt başlığında açıklandığı üzere (Bl. 7.4.4); naosun briket ve kesme taşlarla kapatılan pencereleri açılarak, pencere kasa, kanat ve kepenkleri, karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenmiş olan Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nden gelen bilgiler doğrultusunda tamamlanmıştır (EK-48).

Naosun özgün kayalık zeminin yontulması ile elde edilmiş olan döşemesinde, Zafer Karaca'nın İstanbul'daki Rum Kiliseleri ile ilgili verdiği bilgilerle [4] örtüşür şekilde, yan nefler, orta neften bir basamak (tez konusu kilisede 0,10 m) yüksektir. Naos döşemesinin aşınan kısımları, yerinde olan kısımların ölçülerinden de yararlanılarak restitüsyonda tamamlanmıştır.

Naosun beşik tonoz örtüsünde dökülen sıvalar, var olan sıva örnekleri ile aynı şekilde tamamlanmıştır.

Galeri

Tez konusu kilisenin galerisi (gynaikeion) yıkılmıştır. Kuzey ve güney cephelerinin batı uçlarında ve kilisenin batı cephesinde yer alan kemer, tonoz ve duvar kalıntıları; batı ve güney cephelerinde yer alan sütunlar; naosun batı, kuzey ve güney duvarlarındaki sütunların iç kısımlarında ve naosun batı ucundaki ilk sırada yer alan sütunlar üzerinde yer alan kiriş yuvalarından (Bkz. Resim 5.12, 5.50, 5.88, 5.153-5.156), galerinin varlığı anlaşılmıştır.

Galeri, 1. dönem restitüsyonda, gerek yapıdan gelen izler gerekse Talas Endürlük Agia Triada, Hasaköy, Hagios Ioannes Prodromos, Aşağı Kayabaşı ve Fertek Kiliselerinde olduğu gibi, nartheks üzerinde "U" planlı olarak tamamlanmıştır (EK-38-49). 2. dönem restitüsyonda ise, nartheks üzerindeki kısma üç nefin batı uç bölümlerinin de eklenmesi suretiyle dikdörtgen planlı olduğu anlaşılmış ve 2. dönem restitüsyonu bu doğrultuda yapılmıştır (EK-50-58). Galerinin dikdörtgen planlı olduğunu düşündüren etken ise,

galerinin kullanımını engellememesi amacıyla yapıldığını tahmin ettiğimiz bir uygulama olan, kilisenin batı yönündeki son serbest sütunlarından sonra gelen iki adet demir gerginin kesilerek ortadan kaldırılmış olması ve bu sütunlarda galeri döşeme hizasında bulunan 0,10x0,10 m ölçülerindeki kare kesitli ahşap yuvaların varlığıdır.

Galeri, karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden elde edilen bilgilere göre; nartheks üzerinde dikdörtgen veya "U" planlı; nartheks ve yan nefler üzerinde "U planlı; yan nef üzerinde, batı duvarına bitişik naos üzerinde, nartheks üzerinde veya naosun batısında dikdörtgen planlı; nartheks ve kuzey nef üzerinde "L" planlı olarak yerleştirilmiştir. Germir Panagia Kilisesi ve Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nde, nartheks ve yan neflerin bütününün üzerindedir. Yan nefler veya üç nefin batı uçtaki bölümleri üzerinde galerisi olan bir kilise örneğine rastlanmamıştır. Bu kapsamda; tez konusu kilisenin naos üzerine gelen üç birimlik bölümlerinin, ahşap taşıyıcılı bir döşeme ve merdiven eklenerek sonradan yapıldığı anlaşılmaktadır (2. dönem restitüsyon) (EK-50-58). Naosun batı, kuzey ve güney duvarlarındaki sütunların iç kısımlarında ve naosun batı ucundaki ilk sırada yer alan sütunlar üzerinde yer alan kiriş yuvalarından, galeri döşemesini taşıyan kirişlerin ahşap olduğu anlaşıldığından, naos üzerinde yer alan galeri birimlerinin döşemesinin de ahşap malzemeden yapılmış olduğu mimari bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (2. dönem restitüsyon) (EK-50-58). Yapının nartheks üzerine gelen "U" planlı bölümünün (1. dönem restitüsyon) (EK-38-49) döşemesinin nasıl olduğuna dair yapıda herhangi bir iz bulunmamaktadır. 1. dönemde, nartheksi örten beşik ve çapraz tonozların üzerine toprak dolgu yapılarak bunun üzeri karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre ince yonu taş ile kaplanmış olmalıdır.

Güney cephesinde beden duvarında bulunan izler ve bu cephedeki galeri duvarı kalıntısında yer alan kapı kemeri ve eşik kalıntıları, galeriye çıkışı sağlayan ahşap malzemeli bir merdivenin güney cephesine bitişik olarak yer aldığını (Bkz. Resim 5.88, 5.89) (1. dönem restitüsyon) (EK-38-49) göstermektedir. Naos güney duvarındaki giriş kapısının batı yanında, duvardaki basamak izleri ise, ahşap bir merdivenin bu duvara bitişik olduğunu göstermektedir. Bu iz, galeriye eklenen ahşap bölümlerle birlikte yapılan ahşap galeri çıkış merdivenine ait olmalıdır (2. dönem restitüsyon) (EK-50-58).

Yapının batı cephesinde yer alan kemer kalıntılarından, galeriyi taşıyan sütun açıklıklarının tek merkezli yarım daire kemerlerle geçildiği anlaşılmaktadır.

Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, galeri sütunları, kemerleri ve duvarlarının, naos ve apsisteki gibi kireç harçlı kıtıklı sıvalı olarak restitüsyonu yapılmıştır. Cepheleri ise, tüm cephelerde olduğu gibi, kesme taş olarak yapılmıştır.

Hasaköy Kilisesi ile karşılaştırmalı çalışma neticesinde; galerinin batı cephesinin aksında ana girişin üst hizasında, kuzey ve güney duvarlarında batıya yakın bölümün aksında ve kuzey bölümün doğu duvarının aksında birer adet olmak üzere dört adet penceresinin olması uygun görülmüştür (EK-45, 46, 57, 58).

Güney giriş kapısının batısında kalan iç duvarda ahşap galeri korkuluğunun yuvaları bulunmaktadır (Bkz. Resim 5.153, 5.154). Galeri korkuluklarının, yapıdan gelen bu izler ve Talas Panagia Kilisesi'ndeki özgün örnekten (Bkz. Resim 6.83, 6.84, 6.116, 6.117) gelen bilgiler doğrultusunda ahşap malzemeli olduğu anlaşılmıştır. Ahşap korkulukların üzerinde, Talas Panagia Kilisesi'ndeki gibi, demir korkulukların da var olması kuvvetle muhtemeldir.

Kuzeydeki galeri biriminin çatıya yakın kısmında, naosta da bulunan tavan kornişlerinin aynısından bulunmaktadır. Kornişler, bu bölümün kapalı bir mekan olduğunu doğrulamaktadır. Tavan kornişlerinin restitüsyonu, galerinin bütününde devam edecek şekilde yapılmıştır.

Apsis

Tez konusu kilisede apsis ve bema bölümlerinin döşemesi, mevcut durumda yan ve orta neflerden yüksek kottadır.

Zafer Karaca, İstanbul'da Osmanlı dönemi Rum kiliselerinde apsis önünde ikonastasis ile sınırlanan bemanın ilk taşıyıcılar hizasında belirlendiğini ve bemanın genellikle yan neflerden bir, orta neften iki basamak yüksekte olduğunu ifade etmiştir [4].

Bu kapsamda; tez konusu kilisenin de bema bölümünün, protesis ve diakonikon bölümleri ile birlikte, yan neflerden bir (0,10 m), orta neften iki basamak (0,20 m) yüksek kotta olduğu anlaşılmaktadır (EK-39, 51).

Restitüsyon bölümü, mimari elemanlar, pencere alt başlığında (Bl. 7.4.4) açıklandığı üzere, orta apsisteki iki ve yan apsislerdeki birerden iki pencere açılarak, pencere kasa, kanat ve kepenkleri karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenmiş olan Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nden gelen bilgiler doğrultusunda tamamlanmıştır (EK-48).

Apsislerde bulunan nişlerin kısmen dökülmüş olan sıvalarının restitüsyonu, mevcut olanlara göre yapılmıştır.

Protesis kısmındaki n.2 ve orta apsisteki n.4 nişleri, diğer nişlere göre daha gösterişlidir. Karşılaştırmalı çalışma bölümü, mimari elemanlar alt başlığında (Bl. 6.2.4) da bahsedildiği gibi, karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen Hagios Theodoros Trion Kilisesi'nin güney ante duvarındaki, içinde su teknesi ve duvara gömülü su oluğu bulunan nişin vaftiz nişi olduğuna dair düşünceler bulunmaktadır [54]. Zafer Karaca ise, İstanbul'daki Osmanlı dönemi Rum kiliselerinde, apsiste ya da apsisin kuzey yanında liturjik amaçlı bir niş bulunduğunu ve bu nişin içerisine şarap ve ekmek konulduğunu ifade etmiştir [4]. Tez konusu kilisenin de orta apsiste bulunan n.4 nişinin vaftiz nişi olduğu; apsis kuzey duvarındaki n.2 nişinin ise, liturjik amaçlı bir niş olduğu, içerisine şarap ve ekmek konulduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Resim 5.179, 5.181).

Çan kulesi

Kilisenin günümüzde çan kulesi bulunmamaktadır.

Kilisenin bir çan kulesinin var olduğuna dair, İncesu'lu İsmail Çangı'nın; çatısındaki çan kulesi nedeniyle, 60-70 yıl önce, kilise çevresinin "Çan mahallesi olarak bilindiği"ni belirten ifadeleri bulunmaktadır [12].

Yapının ana girişinin bulunduğu batı yönünde, nartheksin kapatılan bölümleri ve yapının ikinci katına dair kalıntıların bulunduğu yerde bir çan kulesinin bulunmasının olasılık dahilinde olduğuna dair görüşler de vardır [26].

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen otuz bir adet kilisenin on iki tanesinde çan kulesi mevcuttur ve çan kuleleri;

1. Çan kulesi avlu duvarı ile ilişkili olanlar (Talas Endürlük Agia Triada Kilisesi, Tavlusun Hagios Basileos, Yeşilburç Kilisesi)

2. Çan kulesi avlu içerisinde, yapıdan ve avlu duvarından kopuk olanlar (Germir Panagia Kilisesi, Hasaköy Kilisesi, Konaklı Kilisesi, Derinkuyu Hagios Theodoros Trion Kilisesi, Cemil Kutsal Haç Kilisesi, Özlüce On İki Havari Kilisesi, Akyamaç H.Georgios Kilisesi)
3. Çan kulesi yapının çatısının üzerinde olanlar (Talas Panagia Kilisesi, Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi)

olmak üzere üç tiptedir. İncelenen diğer kiliselerin çan kulesi yoktur ya da bugüne ulaşmamıştır.

Tez konusu kilisede, kuzey ve güney cepheleri simetrik olduğu halde, kuzey cephesindeki galeri biriminin üzerinde, güney cephesindeki galeri biriminde olduğu gibi beşik tonoz bulunmaması ve kuzeydeki birimin üzerinin düz tavan ile örtülmüş olması (Bkz. Resim 5.50, 5.54, 5.57, 5.59, 5.88, 5.89), bu düz tavanın üzerinde bir çan kulesi olabileceğine işaret etmektedir. Çan kulesine çıkış ile ilgili ise, yapıdan gelen bir iz yoktur.

Bu duruma en yakın iki örnek, çan kulesi yapının çatısının üzerinde olan Talas Panagia (Bkz. Resim 6.6-6.10) ve Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'dir. Talas Panagia Kilisesi'nde günümüzde minare olarak kullanılan çan kulesi, nartheksin kuzey ve güneyinde yer alan iki adet merdiven kulesinden kuzeydeki üzerinde yer almaktadır. Gesi Kayabağ Yanartaş Kilisesi'nde ise, çan kulesi, batı cephesi duvarının orta eksenindedir.

Tez konusu kilisenin çatısının üzerinde hangi plan elemanına ya da mimari elemana ait olduğu çözülemeyen taş kalıntıları bulunmaktadır (Bkz. Resim 5.46, 5.47). 1856 Islahat Fermanı ile yapılara kubbe ve çan kuleleri eklenmiş olduğu bilinmektedir [12]. Çatıdaki bu taş kalıntılarının bulunduğu yerde, Islahat Fermanı'nın ilanı ile kiliselere kubbe ekleme hakkından faydalanılarak ve psikolojik etkenlerle gücün simgesi olarak, 1868 yılında gerçekleştirilen onarımda tonozların üzerine oturan bir kubbe inşa edilmiş olması olasılık dahilindedir (2. dönem restitüsyon).

7.4.3. Taşıyıcı elemanlar

Tez konusu kilisenin restitüsyon çalışmasına konu taşıyıcı elemanları, nartheks, naos ve galeri ile ilgili olan düşey ve yatay taşıyıcı elemanlardır.

Düşey taşıyıcı elemanlar

Yapıdaki düşey taşıyıcı elemanlar, duvarlar, sütunlar ve kılıçlardır. Bu düşey taşıyıcı elemanlardan restitüsyon problemi bulunanlar aşağıda verilmiştir.

Duvar

Cephelerde, ince, beyaz renkli, kireç harç ile derz dolgusu yapılmıştır. Bu harçlar, bilinmeyen bir tarihte yapıya uygulanmış olup, 3. dönem restitüsyon kapsamında incelenmiştir (EK-48-56).

Duvarların iç yüzeyleri ise kireç harçlı kıtıklı sıvalıdır. Bu sıvalar kısmen dökülmüştür. Dökülen sıvalar, var olan kireç harçlı kıtıklı sıva ile aynı bileşimde olmalıdır.

Sütun

Yapının içerisinde dörderden iki sıra toplam sekiz adet daire planlı, kare taş kaideli sütun ile birerden iki adet kare planlı taş sütunun sağlam durumda olduğu, sütunların tamamının bedenlerinde kesikler olduğu dış gözlemle tespit edilmiştir. Bu sütunların daire planlı olanlarının kompozit başlıklarındaki alçı süslemelerinin (Bkz. Resim 5.119, 5.121, 5.123, 5.125, 5.131, 5. 133, 5.135, 5.137) dökülmüş olan kısımlarında alttan özgün sütun başlıkları açığa çıktığından; naos neflerini ayıran kare ve daire planlı tüm sütunların yeşil tonlarındaki mermer taklidi alçı sıvaları ve daire planlı olanların başlıklarındaki alçı süslemeler, 2. dönem eki olarak restitüsyonda değerlendirilmiştir (EK-50-58). Tüm naos sütunlarının sıvasız gövdeleri ile açığa çıkan sıvasız sütun başlıklarının ise 1. döneme ait olduğu restitüsyon çalışmasında kabul edilmiştir (EK-38-49).

Yapının yıkılmış olan nartheks ve galerisini taşıyan sekizgen planlı, yonu taş malzemeli, sıvasız, iki tip sütun vardır. Birinci tip; yapının batısında, ana giriş kapısının iki yanında olması gereken ve bu kapının önünde yerde kalıntıları bulunan iki sütun ile nartheksin kapatılan bölümlerinin ana giriş kapısına yakın olan birer sütunudur. İkinci tip ise, naosun batı uçlarında yer alan iki adet sütun ile yapının güney cephesine yansıyan üç adet sütundur. Bu iki tip sütundan biri, diğerine göre daha eski bir döneme ait olabilir. Nartheksin batı cephesinin kuzey ucundaki ve kilisenin kuzey cephesindeki bugün yerinde olmayan toplam üç adet sütununun da, yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere

göre sekizgen planlı, yonu taş malzemeli, sıvasız ve ikinci tip ile aynı olacak biçimde restitüsyonu yapılmıştır (EK-39, 40, 46, 51, 52, 58).

Yatay taşıyıcı elemanlar

Yapıdaki yatay taşıyıcı elamanlar, temel, döşeme, kemer, gergi, lento, örtü elemanları olan tonoz, düz tavan ve yarım kubbedir. Bu yatay taşıyıcı elemanlardan restitüsyon problemi bulunanlar aşağıda verilmiştir.

Temel

Tez konusu kilisede kazı yapılması mümkün olmadığından, temeller hakkında bilgi edinilememiştir; ancak temellerin, subasman silmelerinin zemine kadarki görünen alt kısmında kullanılmış olan 0,40x1,00 m boyutlarındaki kesme taşlar ile aynı boyutlarda, yığma taş beden duvarları kalınlığında, beden duvarları ve subasman silmeleri ile aynı yığma teknikte yapılmış olduğu tahmin edilmektedir.

Döşeme

Tez konusu kilisenin avlu, nartheks, naos ve apsis döşemesi, doğal kaya zeminin yontulması ile elde edilmiştir ve yok olan ya da aşınan kısımlarının restitüsyonu, mevcut olanlara göre yapılmıştır.

Yedinci bölüm, iç mekan (kapalı) plan elemanlarında (Bl. 7.4.2) da bahsedildiği gibi, galerinin nartheks üzerine gelen "U" planlı bölümünün döşemesi, nartheksi örten beşik ve çapraz tonozların üzerine toprak dolgu yapılarak bunun da üzeri karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre ince yonu taş ile kaplanmış olmalıdır (1. dönem restitüsyon) (EK-38-49). Naos üzerinde yer alan galeri birimlerinin döşemesinin ise, ahşap kiriş yuvalarının varlığından, ahşap malzemeli olduğu anlaşılmıştır (2. dönem restitüsyon) (EK-50-58).

Kemer

Tez konusu kilisenin nartheks, naos ve galeri bölümlerinde sütunları birbirine bağlamak amacıyla tek sıra örülmüş, yonu taş malzemeli, tek merkezli beşik kemerler kullanılmıştır (EK-43-46, 55-58).

Batı, kuzey ve güney cephelerindeki tek sıra örülmüş, yonu taş malzemeli, tek merkezli beşik kemer kalıntıları, nartheksin yapıyı "U" biçiminde sardığını ve nartheks üzerinde bir galerinin var olduğunu gösterir.

Nartheks kemerlerinin cephe yönünde; yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, cephedeki duvar, tonoz ve sütunlar gibi sıvasız olduğu anlaşılmıştır.

Gergi

Demir malzemeden, 0,05 m kenar ölçülerinde kare kesitli yapılmış olan gergiler, orta nefte ve yan neflerde tonozların eteğinde, tonozları destekleyen tek merkezli beşik kemerlerin üzengilerinde, kuzey-güney doğrultusunda; nefleri ayıran sütunları birbirine bağlayan kemerlerin ise üzengilerinde, doğu-batı doğrultusunda yerleştirilmişlerdir (Bkz. Resim 5.116, 5.138). Kuzey nefte yer alan kare planlı sütun ile daire planlı sütun arasındaki ve naosun batı yönünde son sütunlarından sonraki, kemer üzengi hizasında doğu batı doğrultusunda kalıntıları bulunan, günümüze ulaşmamış olan demir gergilerin restitüsyonu (EK-43, 44, 55, 56, Bkz. Resim 5.117, 5.138), yapıdaki diğer örnekler ile aynı biçim, ölçü ve malzemeli olacak şekilde yapılmıştır.

Örtü

Yapının nartheks ve galeri örtüleri ile ilgili restitüsyon problemleri bulunmaktadır.

Tonoz

İki bölümü dışında yıkılmış olan nartheksin batıdaki ana giriş kapısının önünde yer alan bölümü, köşe bölümleri ile kuzey ve güney cephelerindeki toplam beş birimin çapraz tonoz, batıdaki diğer dört bölümün beşik tonoz ile örtülü olduğu; kuzey ve güney duvarlarının batı uçlarında ve kilisenin batı duvarında yer alan kemer ve tonoz kalıntılarından anlaşılmaktadır (EK-4-12).

Yapının batı, kuzey ve güney cephelerinde yer alan kemer, tonoz ve duvar kalıntıları; galerinin, nartheks üzerinde (1. dönem restitüsyon) (EK-38-49) ve naosun batı yönündeki ilk sütun hizasına kadar olan bölümde üç nefi üzerinde (2. dönem restitüsyon) (EK-50-58) yer aldığını açıkça göstermektedir. Örtüsünün ise, batıdaki birimlerde naosun beşik

tonozlarının uzantısı şeklinde, güney ve güneybatıdaki birimlerde ise beşik tonoz olduğu yapıdaki kalıntılardan anlaşılmaktadır. Niğde Hasaköy Kilisesi'nin galeri örtüsünün de aynı biçimde olması, bu bulguları desteklemektedir (Bkz. Resim 6.11, 6.41-6.43).

Düz tavan

Galerinin kuzey ve kuzeybatıdaki birimlerinin örtüsünün düz tavan olduğu, kuzeydeki birimin tavanının güneydoğu köşesindeki düz köşe taşı ve ahşap kiriş yuvasından anlaşılmaktadır. Ahşap kiriş yuvasının varlığından, mimari bir gereklilik olarak, köşe taşının üzerinin kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiş düz ahşap kirişlemeler ile geçildiği, bu ahşap kirişlemelerin üzerinin de yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, naos beşik çatısının üzeri gibi, volkanik taş levhalarla kaplandığı düşünülmektedir.

7.4.4. Mimari elemanlar

Yapıda restitüsyon problemi bulunan mimari elemanlar; kitabe, kapı, pencere, niş, subasman silmesi, saçak silmesi, ambon, ikonastasis ve üst örtüdür.

Kitabe

Tez konusu kilisenin yapım yılı, banisi ve kime ithaf edildiğini belirten bir kitabesi bulunmamaktadır. Karşılaştırmalı çalışma bölümü, mimari elemanlar alt başlığında (Bl. 6.2.4) da belirtildiği gibi, karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerde ana giriş kapıları üzerinde kitabe bulunmaktadır. Tez konusu kilisenin de, batı ana giriş kapısı üzerinde, bir kitabe yeri bulunmaktadır (EK-45, 57).

Kapı

Taş söveli olan tüm kapıların söveleri sağlamdır; ancak, yapıda hiç bir özgün kapı kasa ve kanadı yoktur (Bkz. Resim 5.23, 5.62, 5.104, 5.157-5.163).

Tüm kapıların taş eşikleri yerindedir.

Güney cephesinde zemin kotu yükselmiş olduğundan, güney kapısının yarıya kadarı toprak yığını ile örtülmüş ve kapı açıklığı kaba yonu taşlarla kapatılmıştır. Bu kapının açıkta olan üst yarısı ve içten görünüşü, kuzey kapısı ile aynı olduğunu göstermektedir.

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen Talas Panagia, Hagios Ioannes Prodromos, Aşağı Kayabaşı, Mustafapaşa Konstantin ve Helena, Kaymaklı, Derinkuyu Başmelekler ve Hagios Theodoros Trion Kilisesi'nde naosa girişin sağlandığı özgün giriş kapıları; tez konusu kilisenin ana ve yan giriş kapılarında da izleri bulunan, kasa ve kanatların montajına ilişkin demir kancalar ile benzerlik göstermektedir. Dolayısı ile tez konusu kiliseye ait kapı kanatları yok olan bu üç kapının, Talas Panagia Kilisesi'nde olduğu gibi ahşap çatkılı, iç mekan yönünde ahşap kaplama, cephe yönünde ise demir perçinli, demir kaplama, batıdaki çift, kuzey ve güneydekiler tek kanatlı kapılar olacak şekilde restitüsyonu yapılmıştır (EK-45).

Talas Panagia, Hagios Theodoros Trion ve İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'nde avluya girişin sağlandığı özgün kapılar günümüze ulaşmıştır (Bkz. Resim 6.15, 6.17-6.19, 6.22, 6.23, 6.27, 6.28). Tez konusu kilisenin, Talas Panagia, Kayseri Özlüce Panagia ve İncesu'daki Yarım Mahalle Ortodoks Kilisesi'nde de olduğu gibi, batı, kuzey ve güney yönlerindeki giriş kapılarına yaklaşımı sağlayan iki tane avlu kapısı olup; avlu kapılarının restitüsyonu Talas Panagia Kilisesi'ndeki tipte, yüksekliği 2,50 m, eni 1,80 m olacak şekilde, çift kanatlı olarak yapılmıştır.

Yapının güney cephesindeki galeri duvarı kalıntısında, galeri kapısının kemer ve eşik kalıntısı bulunmaktadır. Yapıdan gelen ölçüler yüksekliğinin 2,00 m, eninin 0,90 m olduğunu göstermektedir (1. Dönem restitüsyon) (EK-38-49). Restitüsyonda, yapıdan gelen bu veriler ışığında ve kiliselerin naos giriş kapıları ile ilgili karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre; galeri kapısı da, ahşap çatkılı, iç mekan yönünde ahşap kaplama, cephe yönünde ise demir perçinli, demir kaplama, tek kanatlı olmalıdır.

Pencere

Tez konusu kilisenin pencerelerinde kasa ya da kanat izine rastlanmamıştır. Kuzey ve güney cephelerinde ise birer adet pencerede özgün lokma demir parmaklıklar

bulunduğundan, yapının kendi içerisindeki karşılaştırmalı çalışmadan, yapıda zemin kat hizasındaki tüm pencerelerin lokma demir parmaklıklı olduğu anlaşılmıştır.

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden, Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nde pencerelerin özgün ahşap malzemeli kasaları ve iç mekan yönünde ahşap, cephe yönünde demir perçinli, demir kaplamalı kepenkleri günümüze ulaşmıştır (Bkz. Resim 6.113-6.115).

Tez konusu kilisede de, Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'ndeki pencere kasa, kanat ve kepenk detaylarının uygulanmış olması muhtemeldir. Karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler olarak pencere kanatları ve kepenklerinin restitüsyonu bu doğrultuda yapılmıştır (EK-48).

Niş

Tez konusu kilisenin apsis, protesis ve diakonikon bölümlerinde bulunan nişlerin kireç harçlı kıtıklı sıvaları kısmen dökülmüştür. Dökülmüş olan sıvalarının restitüsyonu, sağlam olan sıvaları ile aynı bileşimde olacak şekilde tamamlanmıştır.

Altıncı bölüm, mimari elemanlar alt başlığında (Bl. 6.2.4) da bahsedilen, kilisedeki diğer nişlere göre daha gösterişli olan protesisteki n.2 ve orta apsisteki n.4 nişlerinin; Hagios Theodoros Trion Kilisesi'nin güney ante duvarındaki, içinde su teknesi ve duvara gömülü su oluğu bulunan vaftiz nişi [54] ile İstanbul'daki Osmanlı dönemi Rum Kiliselerinde apsisin kuzey yanındaki, içerisine şarap ve ekmek konularak liturjik amaçlı kullanılan nişten [4] gelen bilgiler doğrultusunda restitüsyonu yapılmıştır. Buna göre; apsisin kuzey yanındaki n.2 nişi, içerisine şarap ve ekmek konulan liturjik amaçlı kullanılmış bir niş, apsisteki n.4 nişi ise vaftiz nişi olmalıdır (Bkz. Resim 5.179, 5.181). Kilisedeki diğer nişler özgün olup, liturjik amaçlarla kullanılmak üzere yapılmıştır.

Subasman silmesi

İncelenen kiliselerin duvarlarında ve tez konusu kilisenin kuzey, doğu ve güney duvarlarında bulunan kesme taş malzemeli subasman silmesi, kilisenin naos batı duvarında da bulunmaktadır; ancak, günümüzde nartheksin kapatılmış olan iki bölümünde yer

alanlar, batı cephede görünmemektedir. Nartheksin kapatılmış olan bu bölümleri restitüsyon kapsamında açıldığında, bu subasman silmeleri açığa çıkacaktır (EK-45, 57).

Saçak silmesi

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerde, tez konusu kilisede de olduğu gibi beden duvarları, taş malzemeli saçak silmesi ile bitirilmiştir.

Tez konusu kilisenin beden duvarları, üç kademeli toplam 0,50 m kalınlığında profilli taş saçak silmesi ile nihayetlenmiştir (Bkz. Resim 5.67-5.83, 5.87-5.89, EK-16, 49). Saçak silmelerindeki taş kayıpları ve yok olan bölümlere ait saçak silmeleri de, yapıda bulunanlar ile aynı detayda tamamlanmıştır (EK-45, 46, 57, 58).

Ambon

Üzerinde İncil okunan ambon, kiliselerde kuzeydeki taşıyıcı sırasının genelde doğudan 3. ya da 4. ayağına dolanan merdivenle çıkılan bir elemandır [4].

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerden Hagios Ioannes Prodromos, Talas Endürlük Agia Triada [51] ve Germir Panagia Kilisesi'nde, kuzey nef ile orta nefi ayıran sütunlardan doğudan ikincisinde ambona ilişkin izler bulunmaktadır (Bkz. Resim 6.121-6.123).

Tez konusu kilisede ambonun varlığına ya da yerine dair herhangi bir iz bulunmamaktadır. Kilisenin ambonunun, karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, kuzey nef ile orta nefi ayıran sütunlardan doğudan ikincisinde bulunduğu tahmin edilmektedir (EK-39, 40, 51, 52).

İkonastasis

İkonastasis, Rum Ortodoks kiliselerinde naosa bakan yüzü Hz. İsa, Meryem ve azizleri betimleyen ikonalarla bezeli bölme duvarıdır [5].

Genellikle ahşaptan yapılmıştır. Çoğunlukla oyma ve kabartma tekniğinde bitkisel ve geometrik motiflerle bezelidir. İkonaların yerleşimi belirli bir düzen içindedir. Alttaki

büyük çerçeveler eksene simetrik, üstte yer alan küçük çerçeveler ise bir veya iki sıradır. Büyük çerçevelerde yer alan ortadaki dört ikonadan soldaki ilk ikona, kilisenin ithafına ilişkin tasviri yansıtır. Diğerleri soldan sırayla; Meryem ve Çocuk İsa, İsa, Vaftizci Yahya tasvirleridir. Bunlardan bazıları kabartma tekniğinde gümüş veya altın ya da kaplamadır. Üstteki küçük çerçevelerde, konusunu İncil'den alan kutsal bayramlara ilişkin sahneler yer almaktadır [4].

Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen kiliselerin hiç birisinde, tez konusu kilisede de olduğu gibi, ikonastasis günümüze ulaşmamıştır; ancak, Germir Panagia Kilisesi ve tez konusu kilisede doğudan ilk sütunlar üzerinde ikonastasisin monte edildiği yuvalar bulunmaktadır (Bkz. Resim 5.185, 5.186, 6.118-6.120).

Tez konusu yapıdan gelen ve örnek bir yapı olarak Germir Panagia Kilisesi'nden gelen bilgiler doğrultusunda, restitüsyonda, doğudan ilk sütunların naosa bakan hizasına ahşap bir ikonastasis konmuştur (EK-39, 40, 51, 52).

Üst örtü

Beşinci bölüm, değişim, bozulmalar ve yapısal durum alt başlığında (Bl. 5.3) da bahsedildiği gibi, naosun beşik tonoz örtüsü üzerinde bulunan toprak dolgu ve bunun üzerine kaplanmış olan volkanik taş levha çatı kaplamasının batı ucu yok olmuştur. Var olan kısımlarında da bitki oluşmuştur (Bkz. Resim 5.46, 5.47). Restitüsyonda, dökülen bu toprak dolgu ve volkanik taş levhalar, yanlarındaki örnekler ile aynı olacak şekilde tamamlanmış, bitkiler de temizlenmiştir.

Galerinin kuzey ve kuzeybatıdaki birimlerinin restitüsyonuna ilişkin; yedinci bölüm, taşıyıcı elemanlar alt başlığında (Bl. 7.4.3) da bahsedildiği gibi, bu birimleri örten düz tavanın üzeri de, yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, naos çatısı gibi, volkanik taş levhalarla kaplı olmalıdır.

Restitüsyonda, çatı dere ve çörten detayı, Talas Panagia Kilisesi'ndeki gibi tamamlanmıştır. Kilisenin kuzey ve güneyinde naos girişleri bulunduğundan, çörtenler, batı cephesine yerleştirilmiştir (EK-38, 42, 50, 54).

7.4.5. Bezeme

Tez konusu kilisede taş oyma, duvar resimleri ve alçı süslemeler bulunmaktadır.

Beşinci bölüm, bezeme alt başlığında (Bl. 5.2.8) da bahsedildiği gibi, taş oyma; saçak silmelerinde, nefleri ayıran sütunları birbirine bağlayan kemerlerin ve pencere kemerlerinin kilit taşlarında, nartheks ve naos sütunlarının başlıklarında; alçı süsleme ise nefleri ayıran kare ve daire planlı sütunların gövdeleri ile daire planlı olanların başlıklarında, naos kemerlerinin aralarındaki kayıp olan oval madalyonlarda kullanılmıştır.

Yedinci bölüm, taşıyıcı elemanlar alt başlığında (Bl. 7.4.3) da bahsedildiği gibi, naos sütunlarının 1. dönemde sıvasız, 2. dönemde alçı sıvalı ve daire planlı olanların sütun başlıklarının alçı süslemeli olarak restitüsyonu yapılmıştır. 2. dönem restitüsyonda alçı sıva ve süslemelerin yok olan kısımları, var olanlara göre tamamlanmıştır (EK-43, 44, 55, 56).

Naos kemerlerinin aralarındaki kayıp olan, ancak konumu, biçimi ve malzemesi bilinen oval madalyonların restitüsyonu, Hasaköy Kilisesi'ndeki madalyonlardan gelen bilgilerle yapılmıştır; ancak, madalyonların üzerindeki resimlerde tamamlama yapılmamıştır (EK-44, 56, Bkz. Resim 6.85).

Beşinci bölüm, bezeme alt başlığında (Bl. 5.2.8) da bahsedildiği gibi; tez konusu kilisenin duvar resimleri ile ilgili bir restitüsyonun, Prof. Dr. M. Sacit PEKAK'ın hazırlamakta olduğu bilimsel çalışma da incelenerek, ayrıntılı tespit, analiz, belgeleme çalışmaları ve 1/1 ölçekli çizimler sonucunda, sanat tarihi uzmanları ile birlikte değerlendirildikten sonra yapılması uygun olacaktır. Bu sebeple, duvar resimleri, ayrı bir araştırma konusu olarak tez kapsamında detaylandırılmamıştır.

Resim 7.1. İncesu Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin 1977 yılındaki durumu [30]

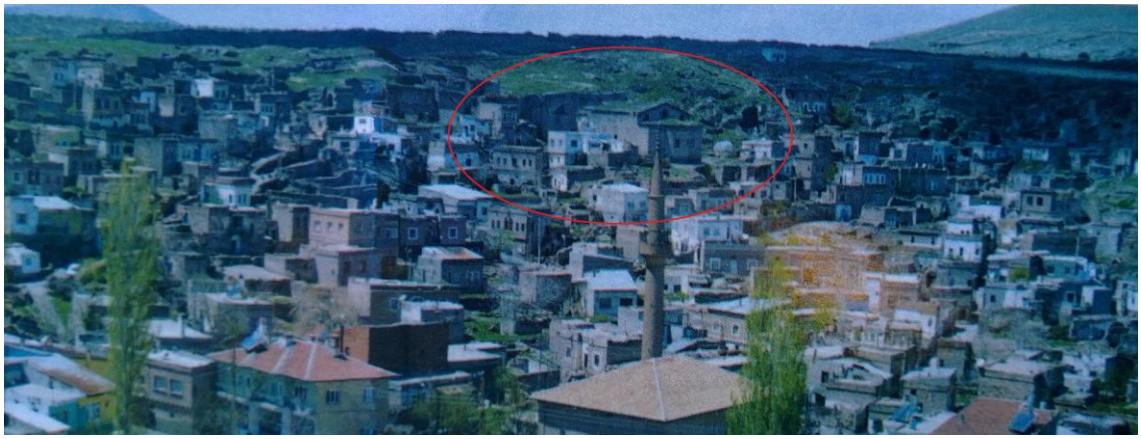

Resim 7.2. İncesu Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin 2005 yılındaki durumu [30]

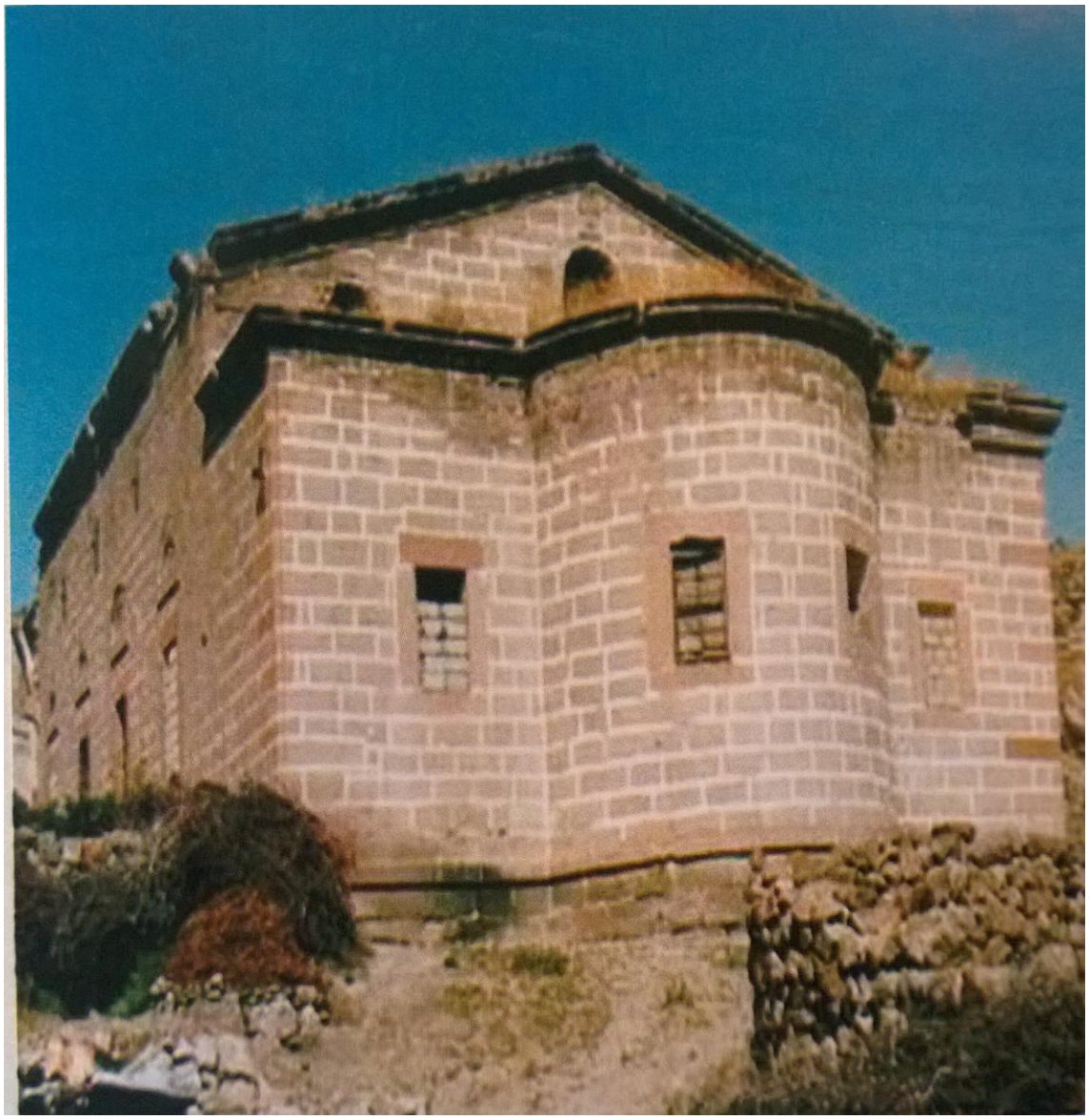

Resim 7.3. İncesu Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi’nin 2005 yılındaki durumu [30]

8. RESTORASYON

Restorasyon; sanatsal değeri olan bir yapının, kültür ve tarih belgesi olarak özgün nitelikleriyle ömrünün uzatılmasını sağlayan teknik ve mimari müdahalelerin bütünüdür [60].

8.1. Kilisenin Günümüzdeki Durumunun Değerlendirilmesi

Tez konusu kilise; tespit, araştırma ve analiz çalışmaları neticesinde elde edilen veriler ışığında yapının ayakta olan, yok olan ve değişen bölümleri ile ilgili özelliklerin gelecek nesillerin bilgisine sunulmak üzere korunması bağlamında değerlendirilmiştir. Bu ilgi ile yapının; mimari, çevresel, yapısal ve sosyal açılardan değerlendirmesi yapılmıştır.

8.1.1. Yapının mimari özelliklerinin değerlendirilmesi

Kayseri İli, İncesu İlçesi'nin manzaraya hakim, yüksek kısmında, kayalıkların önünde, yontulmuş kayalık zemin üzerinde inşa edilen yapının avlusuna giriş, kuzey ve güney yönlerinden; yapıya giriş kayalıkların önünde, batı yönündendir. Kuzey ve güney yönlerinden de girişi olan kilisenin galerisine ulaşım güney yönündendir.

19. yüzyılın birinci yarısında inşa edilen, ikinci yarısında ise onarılan yapı, 19. yüzyıl Osmanlı dönemi kiliselerinin mimari özelliklerini taşımaktadır.

Üç nefli, kubbesiz, kareye yakın dikdörtgen, bazilikal plan tipindedir. Nartheks ve galerisi yıkılmış olsa da var olan iz ve kalıntılardan, "U" planlı nartheks ve "U" planlı galerili tipte olduğu tespit edilmiştir.

Taşıyıcı yapı bakımından iyi durumda olan naos, basit müdahalelerle korunabilir durumdadır.

Yok olan nartheks ve galeri birimleri, yapıda bulunan iz ve kalıntılar vasıtası ile tamamlanabilir durumdadır.

Yok olan bölüm ve mimari elemanlar olmakla birlikte, yapının özgün avlu düzeni, plan ve cephe özellikleri okunabilmektedir.

Mimari elemanlar, galeri pencerelerinin tüm özellikleri ile diğer pencere ve kapı kanatları dışında, yapıdan gelen bilgiler ve yapıda bulunan örnekleri vasıtası ile tamamlanabilir durumdadır.

Süslemeler ise, yapıda bulunan iz ve kalıntılar vasıtası ile tamamlanabilir durumdadır.

8.1.2. Yapının çevre değerlendirmesi

Kilisenin avlusuna kuzey ve güney yönlerindeki yollar ve batıdaki merdivenlerden yaklaşım bulunmakta, yapıya kuzey ve güney avlu kapılarından ulaşılmaktadır.

Kilisenin etrafı, tescilli sivil mimarlık örneği yapılarla çevrilidir ve bu yapılar, özgün özelliklerini korumaktadır.

8.1.3. Yapısal değerlendirme

1960'lı yılların başlarından itibaren kullanılmayan yapı (Bl. 7.3), strüktürel olarak hafif hasarları bulunmasına karşılık; yok olan bölüm ve mimari elemanları nedeniyle, yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Çatı örtüsündeki kayıplar nedeniyle oluşan nem sorunu, naos özgün sıvalarını ve duvar resimlerini tehdit etmekte, yapı herhangi bir işlevle kullanılmadığından, gerekli bakım ve onarımları yapılmamaktadır.

8.1.4. Yapının sosyal durumunun değerlendirilmesi

İncesu ilçesindeki sivil mimarlık örneği yapılar, sahipleri veya kiracılar tarafından kullanılmaktadır; böylece düzenli bakım ve onarımlarının yapılması mümkün olmaktadır.

İncesu'daki ikinci Ortodoks Kilisesi olan Yarım Mahalle'deki Kilise, özel mülkiyettedir ve harap olmuş durumdadır.

Tez konusu Yeni Cami Mahallesi'ndeki Ortodoks Kilisesi'nin mülkiyeti ise, 1974 yılından bu yana İncesu Belediyesi adına kayıtlı olup, kilise herhangi bir işlevle kullanılmadığından gerekli bakım ve onarımları yapılmamış, yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Ancak, özel mülkiyetteki yapıların korunması ve denetlenmesi zorlaştığından, bir yerel

yönetim birimi olan İncesu Belediyesi'ne ait tez konusu kilisenin korunması, özel mülkiyetteki kiliselere kıyasla daha umut vericidir.

8.2. Restorasyon Yaklaşımı

Restorasyon, tarihi korumak amacıyla yapılır. Yapı, tarihi korumak için bir araç; kültür, yaşantı, teknik ve estetik belgesidir. Bir yapıda bunlarla ilgili neler varsa korunmalıdır. Uzun bir geçmişi olan yapıların ilk yapıldıkları durumda kalmaları mümkün değildir. Bu sebeple restorasyona konu yapının, tarihi bir dönemin estetik eğilimini yansıtmasından ziyade, bir çok parçanın bir araya gelmesinden oluşan bir bütün olması doğal bir durumdur. Restorasyon müdahalesinin ilk koşulu, yapının tarihi kimliğini ve tarihi belge değerini korumaktır. Korunan eserin kullanılması söz konusu olsa da, bu, yapının tarihi kimliğinden sonra gelmelidir. Yani yeni fonksiyon, yapıyı kurtarmak için yalnızca bir araçtır. Uzak ya da yakın geçmişe ait her kalıntı, tarihi belge özelliği taşır ve kalıntılardan biri, diğerine göre daha az değerli olamaz. Fakat böyle bir kriterden hareketle, her şeyin korunması gerektiği sonucuna da varılmamalıdır. Bir yapı, ya tarihi bir olayla bağlantılı olarak ya da tarihi bir sürece belirten olarak tarihi belge niteliği kazanır. Değişmiş bir sosyal, teknik veya estetik ortama ait olmak, yapıya tarihi kimlik kazandırır [61].

En son 1960'lı yılların başlarına kadar kullanılan kilise (Bl. 7.3), günümüzde yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Yapının restorasyon önerisinde, öncelikle yapıyı ayakta tutarak, yaşama yeniden dahil etmek, ayakta olan ve araştırma neticesinde ortaya konan özgün özelliklerini gelecek nesillerin bilgisine sunmak üzere sürdürülebilir korunmasını sağlayacak bir yaklaşım benimsenmiştir.

8.3. Yeni işlev önerisi

Binaların orijinal işlevini kaybetmesi veya işlevsel olarak eskimesi, yeniden kullanımlarını gerektirir. Eskiden yapılmış binaların, gelecekte başka bir işlevle kullanıma açılması gerekebilir. Binanın inşa edildiği yıllarda eski fonksiyonuna ihtiyaç duyulmuş olsa da, artık o fonksiyona ihtiyaç olmayabilir. Örneğin, kiliselerin bir çoğu cemaatini kaybetmiş, bir kısmı cami olarak kullanılırken, bir kısmı ise terk edilmiştir. Yapı, tarihsel, toplumsal ve ekonomik nedenlerle kullanılmalıdır. Eski yapılar, hem kullanılması, yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması gereken kültür ürünleri olarak hem de gelir getirecek bir meta

olarak değerlendirilmeli ve kullanılmalıdır. Eski yapının değerlendirilmesi ile o işlevi görecek yeni bir binanın yapılması arasında enerji verimliliği açısından da fark bulunmaktadır. Eski yapının yeni işlevle değerlendirilmesi, daha ekonomik bir çözüm yoludur. Çevre değişimleri de binanın yeniden işlevlendirilmesini gerektirebilir. Örneğin, konut alanının, ticaret baskısı altında kalması veya bölgenin herhangi bir amaç için kullanımı ile ilgili kararlar alınması, bu işlev değişikliğinin nedenleri olabilir [62].

Eski bir yapıya yeni bir işlev verilirken binanın mekansal oluşumu, hacim boyutları, işlevsel ilişkiler kurgusu ve konumu birer temel öğe olarak araştırılmalıdır. Binanın mekansal oluşumu incelenirken; yapının tek bir hacimden, tekrarlanan hacimlerden ya da karmaşık bir plan şemasından oluştuğu gözlenebilir. Örneğin bir tek mekan özelliğine sahip kilise, sınıflara bölünüp okul haline getirilemez; ancak, İngiltere'deki örneklerde de olduğu gibi, bir oto galerisi ya da sinema olabilir. Kilise okul yapılırsa ya hiç olmaz ya da yapı, kimliğini büyük oranda kaybeder. Binanın hacim boyutları ile ilgili anıtsal yapılara çok yönlü yaklaşmak gerekir. Bir anıt bina, yatayda ya da düşeyde defalarca bölünerek belki bir işlev verilebilir; ancak, o zaman da ortada "o bina" diye bir şey kalmaz. Yeni işlev verilirken binanın işlevsel ilişkiler kurgusu göz önünde bulundurulmazsa, örneğin doğal sirkülasyonda zorlamalar oluşabilir. Mimarlık alanındaki doğal, yapay ve toplumsal çevre girdileri, yapının konumu bağlamında önemli veriler oluşturur [62].

Eski yapıların işlevlendirilmesi konusunda pek çok uygulamanın yapıldığı İngiltere'de; St. Sampson's Kilisesi yaşlılar için sosyal merkeze, St. Michael Kilisesi ofise, Belper'deki St. John's Şapeli belediye binası ve sergi salonuna, Folkestone Şapeli kafeteryaya, Hackney'deki Kilise tiyatroya, Derby'deki St. Werburgh Kilisesi alışveriş merkezine dönüştürülmüştür [12].

Yunanistan yasaları, Yunan Devleti'nin kuruluş tarihi olan 1830 yılı öncesine ait yapıları tarihi eser olarak kabul etmektedir. Yunanistan'daki 2 300 adet yapının tarihi eser olarak envanteri çıkarılmış ve Osmanlı Dönemi'ne ait olarak kaydedilmiştir. Bunlar, kamuya ait yapılar, ticari ve sosyal amaçlı binalar, imaret, medrese, cami, köprü, minare, ev, kale, liman, hisar ve su sistemleridir. Bu envantere aynı dönemde inşa edilen kiliseler, manastırlar yani Hıristiyanlıkla ilgili yapılar dahil değildir. Ayrıca, 8 500'e yakın, zamanında Osmanlılar tarafından kullanılmış, şu an kullanılmayan ve ayakta bulunan

konut tespit edilmiştir. Osmanlı dönemine ait bu yapılar arasından, 2005 yılı itibariyle, on cami, beş minare, iki hamam ve on kale restore edilmiştir [63].

Yunanistan'da dini yapılar olan cami ve medreselerin, günümüzde müze (Selanik'te Alaca İmaret Camii, Yanya Kalesi'nde Aslan Paşa Camii, İç Kale'deki Akropol'de Medrese, Larisa'da cami, Atina'da Monastiraki bölgesindeki cami, Aşağı Şadırvan Camii, Trikala'daki Osman Şah Camii, Rodos'ta eski kentteki Süleyman Camii), sergi alanı, sinema salonu (Nafplion'da Anayasa Meydanı'ndaki cami, Selanik'teki Hamza Bey Camii), restorasyon atölyesi (Nefpaktos kentinin limanındaki cami) ve kilise olarak kullanıldığı görülmektedir [64].

Türkiye'de Ayasofya, Aya Irini ve Kariye Müzeleri, kiliselerin özgün işlevi dışında kullanımlarına birer örnektir. Ayasofya 1935, Kariye Camisi 1948 yılından bu yana, kendilerini sergileyen birer müzedir. Aya Irini Kilisesi, konser ve sergiler için kullanılmaktadır. Antalya Kaleiçi'ndeki Hagios Georgios Kilisesi ise, 1996'da sergi, konferans ve seminer amaçlı kullanılmaya başlamıştır [12].

Kayseri kiliseleri, Anadolu'daki diğer kiliseler gibi; yaşanan siyasi gelişmeler, Ermeni Tehciri ve Müslüman Türk-Rum Ortodoks Mübadelesi sonucu, cemaatlerini kaybetmişlerdir. İşlevlerini yitirmeleri, bu kiliseler için de sorunların başlangıcı olmuş, boş kalan kiliseler vandalizm ve yağmaya uğramıştır. 1945 yılında başlayan imar hareketleri, kent merkezindeki kiliselerin pek çoğunun yıkılmasına neden olmuştur. Bakımsızlık da kiliselerin bozulma sürecini hızlandırmıştır [12].

Talas Panagia Kilisesi, cami olarak işlevlendirilmiş olmasına rağmen, yerleşimde yaşayan insanlar kilise yerine avlunun içinde bulunan kayaya oyma, fiziksel koşulları iyi sayılamayacak bir mekanı mescit olarak kullanmaktadır (Bkz. Resim 6.29, 6.30).

Taşören Hagios Prokopios Kilisesi, müze olarak işlevlendirilmesine karşın, bu işlevi yaşatamamaktadır; kent merkezindeki yapılar, bu tür işlevleri daha kolay yüklenebilir. Kayseri'nin ilçelerindeki kiliselere yeni işlevler verilirken, yerleşimin Kayseri ili içerisindeki kimlik ve potansiyeli sorgulanmalı; kiliseye, içinde bulunduğu dokudaki sosyal hayatı canlandıracak şekilde işlev verilmelidir. Kilisenin bulunduğu yerleşimde yaşayan insanlar bilgilendirilerek, yapıyı yeni işleviyle sahiplenmeleri sağlanmalıdır. Belli

günlerde okul gösterileri; yerel yönetimlerin düzenleyeceği yerleşim tanıtım günleri, şenlik ve kermesler, kadınların ya da gençlerin yaptıkları işlerin sergilenmesi, yarışmalar vb. aktiviteler, hem yerleşimin sosyal hayatını canlandıracak hem de halkın bu kiliseleri sahiplenmesine yardımcı olacaktır [12].

Pekak, Kappadokia bölgesindeki korunması gerekli kültür varlıkları için ayrı bir Koruma Kurulu olması gerektiği, kurulacak olan bir Kappadokia Vakfı/Derneği yönetim ve denetiminde bölgedeki kiliselerin değerlendirilebileceği görüşündedir. Ona göre; merkezi bölgedeki kiliselerden biri, şubeleri diğer kiliseler olacak olan vakıf/dernek, söz konusu yapıları Milli Emlak, hazine veya sahibi şahıstan uzun süreli kiralayarak, Türkiye'deki üniversitelerin mimarlık fakülteleri ile işbirliği yapabilir ve öğrenciler, staj ya da proje kapsamında bu kiliseler üzerinde çalışabilir. Vakıf/dernek, belde belediyeleri ile birlikte gelen öğrencilerin yol, konaklama ve yiyecek giderlerini karşılayarak, bir kaç yıl içinde bölgedeki kiliselerin projelerinin hazırlanmasını sağlayabilir. Hazırlanan projeler, üniversite öğretim üyelerinden oluşan jüri tarafından değerlendirilerek, en uygun projeler seçilip, sağlanacak maddi destek ile kiliselerin restorasyonu uygulanacaktır. Maddi bütçe için Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ören yeri gelirlerinden aktaracağı kaynaklar, il özel idarelerin ayıracağı kaynaklar, dünya ölçeğindeki kültürel yardım kuruluşlarından sağlanacak krediler, özel girişimcilerin (örneğin turizm acenteleri) belirli oranda sağlayacakları kaynak ve yardımlar kullanılacaktır. Kiliseler restore edildikten sonra, farklı alanlara hizmet edecek şekilde, örneğin konservatuvar veya güzel sanatlar öğrencileri, fotoğraf sanatçıları tarafından kullanılacak atölye ve laboratuvarlar olarak tefriş edilebilir. Kiliselerden biri merkez seçilip, diğer kiliseler, bu kilisenin şubeleri haline getirilerek, önce bu kiliseler, sonra da tüm Türkiye ve dünya ile bilgisayar ve internet ağı kurulabilir. Bu kiliselere, yılın belli dönemlerinde, belli sürelerle sanatçılar ve bilim adamları davet edilerek, bu mekanlarda ücretsiz olarak ağırlanmaları sağlanmalı, karşılığında da her birinden, Kappadokia'da ürettikleri eserlerden bir kısmını ücretsiz olarak bırakmaları istenebilir. Ressam, müzisyen, şair, edebiyatçı, fotoğrafçı gibi sanatçıların Kappadokia'da üreterek vakfa/derneğe bağışladığı eserler, yine bu kiliselerde sergilenerek, bazıları açık arttırma ile satışa sunulabilir, satıştan elde edilecek gelirler ise vakfın/derneğin geliştirilmesinde kullanılabilir [10].

Pekak'ın önerisiyle tez konusu kiliseye, Erciyes Üniversitesi'ne bağlı olarak İncesu İlçesi'nde kurulacak olan Meslek Yüksek Okulu'nun öğrencilerine hizmet eden "internet

merkezi" veya ilçede bulunan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi'nden dolayı, "Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Şehir Müzesi" işlevi de verilebilir.

Sağlamöz, tez konusu kilisenin Türkiye'nin ilk ve tek Karamanlıca Müzesi olmasını önermiştir. Bu amaçla kurulacak olan bilimsel sekreteryanın, Türkiye'deki bütün Karamanlıca eserleri ve bağışları toplayarak, buraya taşınması; kilisede galeriler düzenlenmesi ve resimleri yakından izleyecek bir düzeneğin kurulması gerekliliğinden söz etmiştir. Bunun yanında, gerçekte Metropolit Paisios'un mekanı olan Endürlük Agia Triada Kilisesi'nin ise Karamanlıca Araştırmaları Enstitüsü'nün merkezi olmasını teklif etmiştir [65].

Güngör Açıkgöz, İncesu İlçesi'nin doku yoğunluğu bakımından, Kayseri merkezinden bağımsız, tek başına değerlendirilebilecek nitelikte olduğundan söz etmiş; tez konusu kilisenin, doku ve çevresindeki bir gezintinin sonunda, belli gün ve saatlerde müzik dinletilerinin gerçekleştirileceği bir kullanım için uygun olacağı fikrini belirtmiştir [12].

Anlatılan bu faktörler ve görüşler çerçevesinde tez konusu kilise için, tezin dördüncü bölüm, demografik yapı alt başlığında da bahsedildiği gibi (Bl. 4.5) İncesu İlçesi'nde Erciyes Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulacak olan, 2013 yılında temeli atılan Meslek Yüksek Okulu'nun öğrencilerine hizmet eden, bakıcısı olan "sergi ve müzik salonu" işlevi önerilmiştir.

Mekansal anlamda yapının bölümlerinin işlevleri aşağıdaki çizelgede verilmiştir:

Çizelge 8.1. Yapının özgün ve yeni işlev programları

Yapının Özgün Programı	Yeni İşlev Programı
Nartheks	Açık oturma
Naos	Sergi ve müzik salonu
Apsis	Sergi ve müzik salonu
Galeri	Sergi ve müzik salonu
Avlu	Bahçe
	Mutfak
	Tesisat odası
	Hela

Altınoluk'tan [62] alınan yöntemle binanın özet haline getirilmiş cetveli şu şekilde hazırlanmıştır:

Çizelge 8.2. Binanın özet haline getirilmiş cetveli

Bina İsmi	Yapım Yılı Çağı	Yapı Cinsi	Yapım Amacı	Yapım Amacı Dışındaki Kullanımı	Binaya Önerilmiş İşlevler	Bugünkü Kullanım Amacı	Bizim İşlev Önerilerimiz
Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi	1835	Kilise	Kilise	. Tiyatro ve müsamere salonu . Konferans ve müsamere salonu . Ofis ambarı . Askeri depo . Sanat okulu	. Karamanlıca Müzesi [65] . Müzik dinletileri için salon [12] . İnternet merkezi (Pekak, M. S., 2014) . Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Şehir Müzesi (Pekak, M. S., 2014)	Kullanılmamaktadır	Sergi ve müzik salonu

8.4. Restorasyon Müdahale İlkeleri

Bir çok ülkenin benimsediği ve tarihi çevre korumanın yasal çerçevesini, koşutlarına bağlı kalarak oluşturduğu Venedik Tüzüğü'nde, 5. madde; "Anıtların korunması her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanım arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir." şeklindedir. Bu maddede, yeniden kullanımla ilgili temel yaklaşımın ana çizgileri çizilmiştir. Uygulamada bu ilke daha çok tarihi ve sanat değeri yüksek olan yapılar için geçerlidir [59].

Venedik Tüzüğü'nün 11. maddesinde temizleme ile ilgili; "Anıta maledilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir. Bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa, en alttaki durumu açığa çıkarmak ancak bazı özel durumlarda –yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa çıkarılan malzeme büyük tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise- haklı çıkarılabilir. İlgili unsurların öneminin

değerlendirilmesi ile ilgili yargı ve neyin yok edileceği üzerinde karar vermek, sadece bu işi üzerine almış kimseye bırakılamaz.” denilmektedir [59].

Güncel eklerle ilgili Venedik Tüzüğü’nün 13. maddesinde; “Eklemelere ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağlantısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.” denilmektedir [59].

Restorasyon genel kararları alınmadan önce, bu aşamaya kadar yapılan rölöve, değişim ve bozulmalar, yapı içi ve yapı dışı karşılaştırmalı çalışmalar ve restitüsyon bulguları incelenerek, yapı bütünüyle değerlendirilmiş ve değerlendirmeler sonucunda verilecek kararlar için bilgi güvenilirlik derecesine bağlı olarak fiziksel müdahale ilkeleri belirlenmiştir.

Restorasyon müdahale ilkeleri şunlardır:

1. Yapıda tüm özellikleri (konum, ölçü, malzeme, biçim) ile bulunan ve işlevini yerine getiren ya da basit onarım ile işlevini yerine getirebilecek elemanlar, temizliği ve bakımı yapılarak korunacaktır.

   Yapının naos duvarları ile tonozlarında ve apsis yarım kubbesinde bulunan duvar resimleri, korunacaktır. Bu işlem; konunun uzmanı olan bir ekip tarafından analizi neticesinde, koruma önerileri getirildikten sonra, yeterli zamanda yetkin bir ekip tarafından uygulanacaktır.

2. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler ile;
   2.1. Kalıntısı veya izi olup; konum, ölçü, malzeme, biçimi,
   2.2. Kalıntısı veya izi olup; konum ve ölçüsü bilinerek, malzeme ve/veya biçimi,
   2.3. Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlanabilenler, özgün biçim, özgün malzeme, özgün teknik ve özgün detayla tamamlanacaktır. Tamamlanacak kısımlar, mevcut kısımlar ile aralarında fuga bırakılarak, renklendirme ve tarihlendirme ile tanımlanacaktır.

3. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler ile;
   3.1. Kalıntısı veya izi olup; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve/veya biçimi,

3.2. Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar, özgününe uygun malzeme kullanılarak, özgün biçim ima edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

4. Yapı içi ya da yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmiyor ise;
   Kalıntısı veya izi olup; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve/veya biçimi tamamlananlar, güncel malzeme, teknik ve detayla, özgün biçim imâ edilerek tamamlanacaktır.

5. Yapıda yeni işlev gereği ek yapılacaksa; güncel malzeme kullanılarak, güncel teknik, detay ve biçimde yapılacaktır.

Restorasyon müdahalelerine konu taşıyıcı yapı elemanları ve mimari elemanlara ait bilinen özelliklerin kaynağı, farklı güvenilirlik derecelerine sahiptir. Varlığı ile tam olan elemanlardan edinilen bilgiler, 1. derece (en yüksek) güvenilirlik derecesine sahiptir. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler 2. derece, yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler 3. derece, mimari gereklilik ve mantık yoluyla gelen bilgiler ise 4. derece güvenilir kaynaklardır.

Yukarıda sıralanan müdahale ilkeleri ve müdahaleye konu elemanların bilinen özelliklerinin kaynaklarının güvenilirlik dereceleri, Çizelge 8.3'te şematik olarak verilmiştir.

Çizelge 8.3. Restorasyon müdahale ilkeleri tablosu

Tespit Durumu	Bilinen Özellikler	Bilinen Özelliklerin Kaynağı	Müdahale
1. Varlığı ile tam olan	Konum, ölçü, malzeme, biçim	Yapının kendisi (1. derece güvenilir)	Sağlamlaştırma Temizleme
2. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler	2.1. Kalıntısı/izi olan; konum, ölçü, malzeme, biçimi bilinen	Yapı içi karşılaştırmalı çalışma (2. derece güvenilir)	Özgün biçim, özgün malzeme, özgün teknik, özgün detayla uyumlu tamamlama
	2.2. Kalıntısı/izi olan; konum ve ölçüsü bilinip, malzeme ve/veya biçimi bilinmeyen		
	2.3. Kalıntısı/izi olmayan; konum, ölçü, malzeme ve biçimi bilinmeyen		
3. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler	3.1. Kalıntısı/izi olan; konumu bilinip, ölçü, malzeme ve biçimi bilinmeyen	Yapı dışı karşılaştırmalı çalışma (3. derece güvenilir)	Özgün malzeme, özgün biçim ima edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlama
	3.2. Kalıntısı/izi olmayan; konum, ölçü, malzeme ve biçimi bilinmeyen		
4. Yapı içi/Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmeyen	Kalıntısı/izi olan; konumu bilinip, ölçü, malzeme ve/veya biçimi bilinmeyen	Mimari gereklilik, mantık (4. derece güvenilir)	Güncel malzeme, teknik ve detayla, özgün biçim imâ edilerek tamamlama
5. Yeni işlev gereği ek	-	-	Güncel malzeme, teknik, detay ve biçimde yeni ek

Bu müdahalelerin tümünde, taşıyıcı yapı elemanlarına ve mimari elemanlara yapılan her türlü müdahale, tarih atılarak belirtilecektir. Özgün bölüm ile yeni bölüm arasına fuga konulacak, taş çürütme vb. işlemlerde ton oluşturacak boya kullanılacaktır.

8.5. Restorasyon Müdahale Teknikleri

Restorasyon müdahale ilkeleri doğrultusunda yapıya uygulanacak olan müdahale teknikleri şunlardır:

1. Sağlamlaştırma
2. Tamamlama
   - 2.1. Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama
   - 2.2. Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama
   - 2.3. Yapı içi ya da yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmeyen, yapıdaki izi olan dönem eklerini ve kalıntıları tamamlama
3. Temizleme
   - 3.1. Niteliksiz eklerin kaldırılması
   - 3.2. Mekanik temizleme

3.3. Kimyasal temizleme

4. Yeni işlev gereği ek yapılması

8.5.1. Sağlamlaştırma

Yapının nartheks ve naos bölümlerine ait mevcut tüm sütunlarda, özgün yonu taş malzeme kullanılarak, güncel teknikle epoksi enjeksiyonu yapılarak, sağlamlaştırma yapılacaktır. Ek yapılacak yonu taşlara eklendiği tarih yazılacaktır.

Yapının ana giriş kapısının iki yanında izleri bulunan nartheks sütunlarının kalıntıları, giriş kapısının önünde, yerde bulunmaktadır. Bu sütunlar yerlerine yerleştirilip, özgün yonu taş malzeme kullanılarak, güncel teknikle epoksi enjeksiyonu yöntemiyle sağlamlaştırmaları yapılacaktır.

8.5.2. Tamamlama

Yapıda bulunmayan elemanlar; yapıda bulunan örnekleri ile karşılaştırılarak, bunun mümkün olmadığı durumda ise yapı dışındaki örnekler ile karşılaştırılarak tamamlanabilmektedir (Bl. 7.4).

<u>Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama</u>

Kalıntısı veya izi olup; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar:

Bu elemanlar, restorasyon ilkelerinde de belirtildiği gibi; özgün biçim, özgün malzeme, özgün teknik ve özgün detayla tamamlanacaktır. Tamamlanan bu elemanlara eklendiği tarih yazılacaktır.

Yapının cephelerinde dökülmüş olan beden duvarı taşları ile subasman ve saçak silmesi taşları toplanıp, özgün harç ile aynı bileşimde harç kullanılarak yerlerine yerleştirilecek; yok olan kısımları, özgün taşlarla aynı özellikte ve boyutlarda taş kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Noktasal taş kayıpları 0,05 m'den derin ise, taş çürütme yöntemi ile dolgu yapılacaktır.

Naos neflerini ayıran daire planlı taş sütunların sütun başlıklarındaki alçı sıvaların yok olan kısımları, özgün alçı sıvalar ile aynı bileşimde sıva kullanılarak, özgün biçimde, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır. Özgün bölümle eklenen bölüm arasında 0,05 m derinliğinde ve kalınlığında fuga bırakılacak ve eklenen sıvaya açık gri tonlama yapılacaktır.

Galerinin kornişleri, kuzey cephesinde yer alan kalıntıları ile aynı özgün malzeme kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Nartheks birimlerini örten beşik ve çapraz tonozlar, galeri duvarları ve beşik tonoz örtüsü, nartheks ve galeri kemerleri, galeri giriş kapısı kemeri, var olan kalıntılarından gelen bilgiler doğrultusunda, özgün yonu veya kesme taş malzemeyle, özgün biçim, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Naosun batı beden duvarında, söve altı bölümleri yok edilen pencerelerin (p.1.1 ve p.1.2) söveleri yapıdaki diğer pencerelerden örneklenerek, özgün malzeme, biçim, teknik ve detayda tamamlanacak, pencere altındaki duvar da aynı şekilde, yapıdaki duvarlar ile aynı nitelikte tamamlanacaktır.

Doğu cephesinin alın duvarında bulunan p.6.1, p.6.2 ve p.7.1 pencerelerinin sövelerinde özgün yonu taş malzeme kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlama yapılacaktır.

Naos beşik çatısının batı ucunda toprak dolgu ve volkanik taş levha örtüdeki kayıplar, var olan kısımlardaki gibi, toprak dolgu üzerine özgün volkanik taş levhalarla aynı özellikte ve boyutlarda taş levhaların aynı biçimde yerleştirilmesiyle, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır. Böylece, çatı kaplamasındaki bozulmalar nedeniyle yapıya su girişinden kaynaklı, yapının naos beşik tonozunda ve naos beden duvarlarının beşik tonoza yakın kısımlarında oluşmuş nemlenmenin sebebinin ortadan kalkması sağlanacaktır.

Yapının naos ve apsis duvarlarında, naos beşik tonozlarında, apsis yarım kubbesinde ve apsis nişlerindeki dökülmüş olan iç sıvalar, özgün sıvalarla aynı bileşimde sıva kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır. Özgün sıvalarla eklenen

sıvalar arasında 0,05 m derinliğinde ve kalınlığında fuga bırakılacak ve eklenen sıvaya açık gri tonlama yapılacaktır.

Yapının kuzeyinde bulunan avlu kapısı eşiği kalıntılarının devamı olarak, aynı boyutlarda özgün yonu taş malzeme, özgün teknik ve detayla tamamlama yapılacaktır.

Avlu, nartheks, naos ve apsisin yer yer oyulmuş ve aşınmış olan döşemeleri, yapıdan gelen ölçülere de dayanarak; naosun yan neflerinin döşemesi orta nef döşemesinden 0,10 m yüksekliğinde bir basamak, bemanın döşemesi ise yan neflerin döşemesinden 0,10 m yüksekliğinde bir basamak, orta nef döşemesinden 0,10'ar m yüksekliğinde iki basamak yüksekte olacak şekilde doğal kaya parçaları ile tamamlanacaktır. Özgün kayalar ile eklenen kaya parçaları arasında 0,05 m derinliğinde ve kalınlığında fuga bırakılacaktır.

Kalıntısı veya izi olup; konum ve ölçüsü bilinerek, malzeme ve/veya biçimi tamamlananlar:

Pencerelerin izleri bulunan lokma demir parmaklıkları, yapıdaki diğer örneklerle aynı özgün demir malzeme kullanılarak, özgün biçiminde, birbirine geçmeli olarak özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Naos neflerini ayıran s.3.1, s.3.5 ve s.3.8 sütunlarının batısında kalıntıları yer alan, kemerleri birbirine bağlayan gergi demirleri, tamamlama yapılamayacağından, kalıntıları yerlerinden sökülerek, yapıdaki diğer örneklerle aynı özgün demir malzeme kullanılarak, özgün biçiminde ve boyutlarda, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar:

Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, özgün biçim, özgün malzeme, özgün teknik ve özgün detayla tamamlanacaktır. Tamamlanacak kısımlar, renklendirme ve tarihlendirme ile tanımlanacaktır.

Galerinin batıdaki birimlerine ait kuzey-güney yönündeki üç adet yok olmuş kemer, yapıdaki diğer kemerlerle aynı özellikte özgün yonu taş malzeme kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Kuzey cephesindeki üç adet nartheks sütunu, yapıdaki nartheks sütunları ile aynı özgün yonu taş malzeme kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Batı, kuzey ve güney cephelerindeki nartheks sütunlarını birbirine bağlayan kemerler, mevcut iki nartheks birimine ait kemerlerle aynı özgün yonu taş malzeme kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Galerinin yok olmuş batı, kuzey ve güney duvarları, galerinin kuzey ve güney birimlerinin doğuya bakan duvarları ile aynı boyutlarda özgün kesme taş malzeme kullanılarak, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Galerinin güneybatı birimine ait kuzey-güney yönündeki yok olmuş kemeri, yapıdaki kemerler ile aynı özgün yonu taş malzeme kullanılarak, özgün biçimde, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Galerinin batıdaki birimlerine ait yok olmuş dört adet doğu-batı yönündeki kemer, yapıdaki kemerler ile aynı özgün yonu taş malzeme kullanılarak, özgün biçimde, özgün teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Galerinin beden duvarları, kemer ve tonozlarının iç sıvaları, naos ve apsis bölümlerinde kullanılan iç sıvalar ile aynı bileşimde sıva kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Galeri sütunlarının sıvaları, naos sütunlarının alçı sıvaları ile aynı bileşimde sıva kullanılarak, özgün biçim, teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Galerinin kuzey ve kuzeybatı birimlerinin üzerini örten düz dam çatı, yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, naos çatısındaki gibi, volkanik taş levhalar kullanılarak, özgün teknik ve detayla kaplanacaktır.

Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle tamamlama

Kalıntısı veya izi olup; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve/veya biçimi tamamlananlar:

Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, özgününe uygun malzeme kullanılarak, özgün biçim ima edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yapının naos, apsis ve galerisine ait tüm kapı ve pencerelerin kasa, kanat ve kepenkleri; kapılar Talas Panagia Kilisesi'nden; pencereler ise Tavlusun Hagios Basileos Kilisesi'nden gelen bilgilerle, özgününe uygun ahşap malzeme kullanılarak, özgün biçimleri ile uyumlu, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yapının kuzeyindeki avlu kapısı eşik kalıntısının bulunduğu yerde, avlu kapısı, Talas Panagia Kilisesi'nin avlu kapısından gelen bilgilere göre, özgününe uygun ahşap malzeme kullanılarak, özgün biçimi ile uyumlu, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yapının kuzey, doğu ve güney yönlerinde bulunan avlu duvarlarının kalıntıları, İncesu'daki ikinci Ortodoks Kilisesi olan Yarım Mahalle'deki Kilise'den gelen bilgilerle, özgününe uygun kesme taş malzeme kullanılarak, yerden 3,00 m yüksekliğinde, taş harpuştalı olarak, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır. Avlu duvarlarında manzara yönünde, kuzey ve güney avlu kapılarından sonra boşluklar bırakılacaktır. Bu şekilde, hem avlu duvarlarının özgün biçimi ima edilecek hem de yapıya yeni verilen işlevde avlu duvarlarının kullanışlılığı sağlanacaktır.

Yapının güney cephesinde bulunan galeri giriş kapısı, özgün biçimli, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Galerinin nartheks üzerindeki birimlerine ait döşemesi, yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, nartheksi örten tonozlar üzerine toprak dolgu yapılıp, bu toprak dolgunun üzerine özgün ince yonu taş kaplanarak sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

İkonastasis, naosun doğudan ilk sütunları hizasında izi bulunan yerde, yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, özgününe uygun ahşap malzeme kullanılarak, özgününe uygun yerden 3,00 m yüksekliğinde, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır. Ancak, yeni işlev gereği, gerektiğinde açılabilir detaylarla yapılacaktır.

Yapıda izi olan; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve biçim özellikleri bilinmeyen, galerinin naos üzerindeki üç birimini taşıyan ahşap kirişler, burada da galeri birimlerinin bulunduğunu ima etmek amacıyla, özgününe uygun ahşap malzeme kullanılarak, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Kalıntısı veya izi olmayıp; konum, ölçü, malzeme ve biçimi tamamlananlar:

Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle, özgününe uygun malzeme kullanılarak, özgün biçim imâ edilerek, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yapının kuzey ve kuzeybatıdaki galeri birimlerinin düz dam çatısına galeriden ulaşımı sağlayan merdiven; Talas Panagia Kilisesi'ndeki galeriden çatıya ve çan kulesine ulaşımı sağlayan merdiven ile aynı konumda tamamlanacaktır; ancak, Talas Panagia Kilisesi'nin çatıya ulaşımı sağlayan özgün merdiveni, diğer merdivenleri gibi taş malzemeli olduğundan; tez konusu kilisenin merdiveni, yapıda taş malzemeli bir merdiven bulunmadığından, ahşap taşıyıcı sistemli, ahşap basamaklı, rıhtsız ve ahşap korkuluklu olarak, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yapının ambonu, İstanbul'daki Osmanlı dönemi Rum kiliselerindeki gibi (Bkz. Resim 2.1, 2.2) özgününe uygun ahşap malzeme kullanılarak, naosun kuzey ve orta nefini ayıran sütunlardan doğudan ikincisinde, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yapının çörtenleri, Talas Panagia Kilisesi'ndeki çörtenler (Bkz. Resim 6.133-6.135) ile aynı özgün yonu taş malzeme kullanılarak, özgün biçimine uygun biçimde, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yok olan galeri pencereleri, yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilere göre, özgün biçimine uygun dikdörtgen biçimli, özgününe uygun ahşap malzemeden, sade ve yeni detaylarla yapılmış kasa ve kanatları olacak şekilde tamamlanacaktır.

Nartheks üzerindeki galeri birimlerine ait yok olmuş galeri korkulukları, Talas Panagia Kilisesi'ndeki galeri korkuluklarının özgün ahşap ve demir malzemesi ile aynı malzeme kullanılarak, aynı yükseklikte, düz biçimli olarak, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Galeri birimlerinin batı cephesindeki üç tanesi ile güney ve güneybatıdaki birer tanesinin yok olan çatıları, Hasaköy Kilisesi'ndeki gibi tamamlanacaktır. Batıdaki birimlerin çatısı, naos beşik çatısı ile aynı kotta, bir bütün olacak biçimde; güney ve güneybatıdaki birimlerin çatısı ise, beşik çatı olacak biçimde; özgününe uygun galeri tonozlarının üzeri toprak dolgu yapılıp, bu toprak dolgunun üzerine de yine özgününe uygun volkanik taş bloklar kaplanarak, sade ve yeni detaylarla tamamlanacaktır.

Yapı içi/yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmeyen:

Kalıntısı veya izi olup; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve/veya biçimi tamamlananlar:

Yapı içi ya da yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgi yoksa, güncel malzeme kullanılarak, güncel teknik ve detayla, özgün biçim imâ edilerek tamamlama yapılacaktır.

Yapının kuzey ve güney cepheleri simetrik olduğu halde, kuzey ve kuzeybatıdaki galeri birimlerinin üzerinin, güney ve güneybatıdaki galeri birimleri gibi beşik tonozla değil de düz tavan ile örtülmüş olduğuna dair, yapının kuzey cephesinde galeri katı seviyesinde düz köşe taşı ve ahşap kiriş yuvası bulunmaktadır. Bu galeri birimlerinin üzeri, kuzeybatı biriminin batı ucuna da bir köşe taşı konularak, bu köşe taşlarının üzerine ahşap kirişleme yapılıp, düz tavan ile kapatılacaktır.

Yapının güney cephesindeki izlerden ve bu cephedeki galeri kapısının varlığına dair kalıntılardan, galeriye ulaşımı sağladığı anlaşılan merdiven; Tavlusun Surp Toros, Kayseri Merkez Surp Asdvadzadzin, Surp Krikor Lusavoriç, Efkere Surp Stepanos Ermeni kiliseleri ile İstanbul'daki Ermeni kiliselerinde olduğu yerde konumlanmıştır [12]; ancak, ölçü, malzeme ve biçim özellikleri ile ilgili yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgi bulunmamaktadır. Naos güney duvarında ise, galeriye ulaşımı sağladığı anlaşılan ikinci bir merdiven bulunmaktadır. Güney cephesindeki ve naos güney duvarındaki bu galeri merdivenleri, ahşap taşıyıcı sistemli, ahşap basamaklı, rıhtsız ve ahşap korkuluklu olarak, güncel teknik ve detayla tamamlanacaktır.

Yapıda yuvaları olan; konumu bilinerek, ölçü, malzeme ve biçim özellikleri bilinmeyen, galerinin naos üzerindeki üç birimine ait ahşap kirişler, güncel ahşap malzeme kullanılarak, güncel teknik ve detayla tamamlanarak; ahşap malzemeli olduğu ahşap kiriş

yuvalarının varlığından tahmin edilen ancak yapı dışı karşılaştırmalı çalışmada benzer bir örneğine rastlanmayan ve bu sebeple tamamlanmayan ahşap galeri döşemesi imâ edilecektir.

Naos beşik çatısının üzerinde, kubbeye ait olduğu tahmin edilen taş kalıntıları bulunduğu halde; kubbenin ölçü, malzeme ve biçimine dair yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgi bulunmadığından ve yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler de çeşitlilik gösterdiğinden, kubbe tamamlanmayacaktır.

Kuzey veya kuzeybatıdaki galeri birimlerinin üzerinde bir çan kulesinin bulunduğu tahmin edilse de, çan kulesinin konumu, ölçüsü, biçimi ve malzemesine dair iz bulunmamaktadır. Bu nedenle, çan kulesinde tamamlama yapılmayacaktır.

8.5.3. Temizleme

Niteliksiz eklerin kaldırılması

Nartheks bölümlerinin kapatılmasında kullanılan duvarlar ve galeri duvarlarının ortadan kalkmasıyla açığa çıkan boşlukların kapatılmasında kullanılan duvarlar, özgün yapı elemanlarına zarar vermeden kaldırılacaktır.

Apsisteki n.2 nişinin altında bulunan, özgün olmayan, beton malzemeli döşeme parçası sökülecektir. Beton şapın kırımı, elle murç ve çekiç kullanılarak yapılacaktır.

Kuzey cephesindeki p.2.1 ve p.3.1, güney cephesindeki p.2.2, p.3.4 ve p.3.6, doğu cephesindeki p.4.1, p.4.2, p.5.1 ve p.5.2 pencere boşluklarının kapatılmasında kullanılan briket malzemeli duvarlar; kuzey cephesinde p.3.3 pencere boşluğunun kapatılmasında kullanılan kesme taş duvar; güney cephesindeki k.2.2 giriş kapısı boşluğunun kapatılmasında kullanılan kaba yonu taş duvarlar kaldırılarak, pencere ve kapı boşlukları temizlenecektir.

Yapının k.1.1 ve k.2.1 kapılarına takılmış olan özgün olmayan demir kapı kasa ve kanadı ile güney cephesindeki p.3.6 penceresine takılmış, özgün olmayan demir pencere korkuluğu sökülecektir.

Güney cephesinde, beden duvarının ve nartheks sütunlarının önündeki toprak ve moloz yığını, giriş kapısı açığa çıkarılacak şekilde temizlenecek; zemin kotu, kapı eşik kotuna indirilecektir. Güney beden duvarının önünde, dış zeminde yer alan, özgün olmayan beton kilit taşları sökülerek, alttan çıkacak olan malzemeye göre karar verilecektir. Avlunun diğer bölümlerinde de olduğu gibi, özgün doğal kaya zemine ulaşılırsa, yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle gerekli düzeltme ve tamamlama yapılacaktır.

Mekanik temizleme

Yapının naosunu örten beşik çatısının ve apsisleri örten düz tavanının örtü kaplamalarının üzerinde bitkilenme oluşmuştur. Bitkilenme sorununa, çatı kaplamasındaki taş kayıpları sonucu oluşan nemlenme ve çevreden rüzgarlarla taşınan tohumlar sebep olmuştur. Bu bitkilenmeler, mekanik yöntemle temizlenecektir.

Kimyasal temizleme

Kimyasal temizleme, yapının yıllar içinde üzerinde biriken maddelerin çeşitli yöntemlerle temizlenmesidir.

Yapıda temizlik yapılacak malzemeler, taş ve metal elemanlardır.

Taş temizleme

Yapının naos beden duvarları ve beşik tonoz örtüsünde, apsis nişlerinde is ve kirlenme sorunu vardır. Naosun kuzey ve güney duvarlarında ise, beşik çatı örtüsündeki toprak dolgu ve taş kaplamalarda oluşan kayıplar nedeniyle, nem sorunu oluşmuştur.

Taşların temizlenmesinde kullanılan mekanik ve kimyasal temizleme yöntemleri, taşların yapısına zarar verebileceğinden, yapının naos beden duvarlarında ve beşik tonoz örtüsünde, apsis nişlerinde oluşan is, kir ve nem sorunlarına bağlı taş temizliği, el ile atomize su ve tel fırça (en fazla 0,005 m) kullanılarak, yapının kuru olduğu dönemlerde yapılacaktır.

Yapının beşik çatısının üzerini örten volkanik taş bloklardaki kayıplar tamamlanıp, çatının üzerindeki bitkiler mekanik yöntemle temizlendikten sonra, yeni bitki oluşumunu önlemek için çatı örtüsünde kimyasal ilaçlama yapılacaktır.

Metal temizleme

Yapının naos sütunlarını birbirine bağlayan kemerleri arasındaki demir gergilerde ve özgün lokma demir parmaklıklarında korozyon oluşmuştur. Bu elemanlardaki korozyon, el ile ince tel fırça (en fazla 0,005 m) kullanılarak temizlenecek ve elemanların üzerine siyah antipas boya sürülerek korunması sağlanacaktır.

8.5.4. Yeni işlev gereği ek yapılması

Yapıda yeni işlev gereği ek yapılırken, güncel malzeme kullanılarak, güncel teknik, detay ve biçimde yapılacaktır.

Yapının yeni işlevi gereği avlusunun kullanılabilmesi için, kuzey cephesinin önünde bulunan mezar kalıntılarının üzeri, güncel bir malzeme olan şeffaf pleksiglas ile güncel teknik, detay ve biçimde kapatılarak, kalıntılar korunacaktır.

Naos beşik çatısının üzerinde bulunan, ölçü, malzeme ve biçimine dair yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgi bulunmadığından ve yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler de çeşitlilik gösterdiğinden tamamlanmayacak olan kubbenin kalıntıları olduğu tahmin edilen taşların üzeri güncel bir malzeme olan şeffaf pleksiglas ile güncel teknik, detay ve biçimde kapatılarak, kalıntılar korunacaktır.

Yapıda yeni işlev gereği, mutfak, hela, tesisat odası, tesisat müdahaleleri ve tefriş elemanları eklentileri yapılacaktır.

Konfor gereği yapılacak bütün tesisat eklentileri, eklenti olduğunun anlaşılması için güncel malzemeler kullanılarak çözülecektir. Bu elemanların aynı dilde görüntü oluşturması için hepsinde tek renk olarak siyah kullanılacaktır.

Total bir mekan olarak kullanılacak yapının zemin ve galeri katı olmak üzere bütününde, hacimsel olarak en düşük hacimli, güncel malzemelerden imal edilmiş, sıcak su sistemiyle çalışan süpürgelik şeklinde, siyah renkli ısıtma sistemi kullanılacaktır.

Tez kapsamında, kilisenin parseline kuzey yönünde bitişik, günümüzde boş bulunan, hazineye ait olan parselin, kilisenin parseli ile birleştirilmesi önerilmiştir. Yapının yeni işlevi gereği yapılacak olan mutfak, tesisat odası ve hela birimleri, kilisenin parselinde yeterli boş alan bulunmadığından, kiliseden uzak bu parsele yerleştirilecektir.

Kilise ve etrafındaki parseller, Kentsel-Arkeolojik Sit Alanı içerisinde bulunduğundan, zemine müdahale edilememekte, yeni işlev gereği yapılacak mutfak, tesisat odası ve hela birimleri, toprağın altına yerleştirilememektedir. Bu ek yapılar, zemine müdahale edilmeden, çelik ayaklar üzerinde, temelsiz olarak, alçıpan duvarlarla inşa edilecektir.

Güneş enerjisi ile çalışacak olan kalorifer sisteminin kazanı, tesisat odasının içerisinde bulunacaktır. Dağılım, tesisat odasından yapıya, toprak altından, yalıtımlı pvc sıcak su borusu ile sağlanacaktır. Tesisat odasının içerisinde, jeneratör ve su deposu da bulunacaktır.

Yapıda pencereler aracılığı ile doğal havalandırma sağlanacaktır. Ek yapı olan mutfak, hela ve tesisat odasında ise havalandırma, baca ile sağlanacaktır. Mutfaktaki havalandırma bacası kanalının içine çelik kaplanacak ve kanal tipi aspiratör konulacaktır.

“Sergi ve müzik salonu” işlevi verilen yapıda sıhhi tesisata ihtiyaç yoktur.

Yapıda zemin suyu problemi ya da zemin suyundan kaynaklı herhangi bir nem sorunu yoktur. Yapı, çevresine göre yüksek kotta oturduğundan, zemin suyu kendi cazibesiyle yapıdan uzaklaşmaktadır. Bu sebeple yapının çevresinde drenaj çözülmesine gerek yoktur. Ek yapı olan mutfak ve helada ise, sıhhi tesisat hatları, tesisat duvarlarının arkalarında kalacağı için görünmeyecektir. Kullanılacak bataryalar, güncel malzeme ve teknikte olacaktır.

Helada gömme rezervuar kullanılacaktır.

Elektrik panosu ek yapı olan tesisat odasında olacaktır. Tesisatın geçişleri, zemin ve galeri katlarında, siyah metal tavalar içinde, askıda en az görünen yerde olacaktır.

Kullanılacak aydınlatma armatürleri, en sade biçimli, siyah renkli, güncel, yapının gergi demirlerine monte edilecek sarkıt armatürler olacaktır.

“Sergi ve müzik salonu” olarak işlevlendirilen yapının tefriş elemanları, minimal ölçekte, çağdaş malzeme ve çağdaş teknikle imal edilmiş ve kendini en az belli eden yapıda olacaktır. Sandalye ve sergi elemanları, şeffaf pleksiglas ve metal malzemeden olacaktır.

Ek yapı olan mutfaktaki ürünlerin tamamı paslanmaz çelik olacaktır. Mutfaktaki çalışma tezgahları ile duvar dolaplarının arası paslanmaz çelik sacla kaplanacaktır.

Çizelge 8.4. Batı cephesi restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		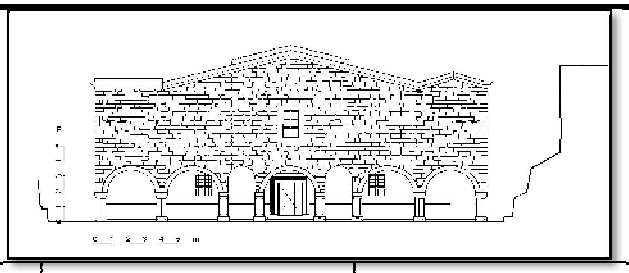		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.1 d.2 d.4-d.8	_	_	Eklemedir.	Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması)
d.3	k.1.1	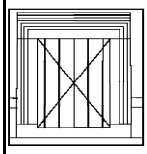	1.Demir parmaklık biçiminde bir kapı sonradan takılmıştır. 2.Kasa ve kanatta yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
s.1.1-s.1.4	_	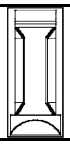	Üst bölümlerinde yok olma	Sağlamlaştırma
s.2.1 s.2.2 s.2.5	_	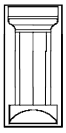	Üst bölümlerinde yok olma	Sağlamlaştırma
s.2.6	_		Sütun yok olmuştur	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	p.1.1 p.1.2	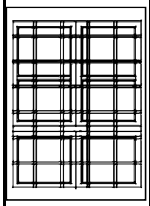	1.Zemine kadar açılarak naostan Z02 ve Z03 mekanlarına geçiş sağlayan açıklıklar oluşturulmuştur. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	p.9.1	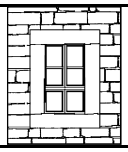	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Subasman Silmesi	_	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Çörtenler	_	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)

Çizelge 8.5. Kuzey cephesi restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		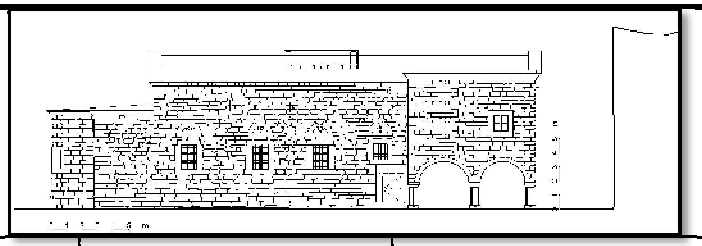		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.9 d.11	–	–	Eklemedir.	Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması)
d.12	–	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	k.2.1	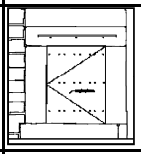	1.Demir kanat takılmıştır. 2.Kasa ve kanatta yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.2.1	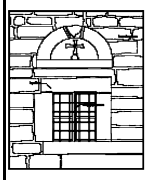	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.3.1 p.3.2 p.3.3	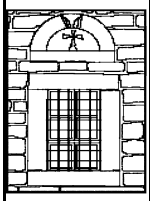	1. p.3.1 briket malzemeyle, p.3.3 kesme taşlarla kapatılmıştır. 2. p.3.1 ve p.3.3'ün özgün lokma demir parmaklıklarında yok olma 3. p.3.2'nin özgün lokma demir parmaklıklarında korozyon 4.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Temizleme (Kimyasal temizleme) 4.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
s.2.6-s.2.8	_	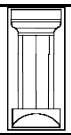	Sütun yok olmuştur	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	p.8.2	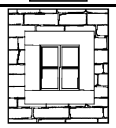	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Saçak Silmesi	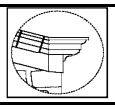	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
–	Subasman Silmesi	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Mezarlar	_	Aşınma	Yeni işlev gereği ek

Çizelge 8.6. Doğu cephesi restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		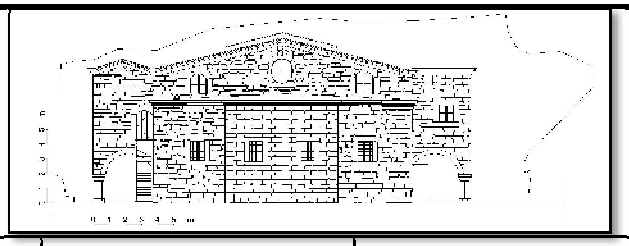		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.13	–	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.4.1	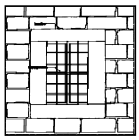	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.14	–	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.5.1 p.5.2	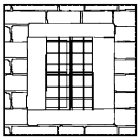	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.15	–	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.4.2	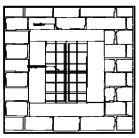	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.16	p.6.1 p.6.2	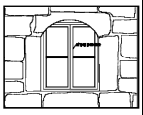	1.Taş söveleri hasarlıdır 2.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.7.1	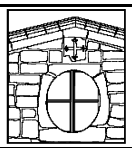	1.Taş söveleri hasarlıdır 2.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
–	Saçak Silmesi	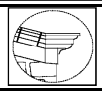	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
–	Subasman Silmesi	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
–	p.8.3	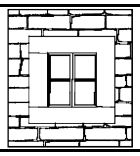	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)

Çizelge 8.7. Güney cephesi restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		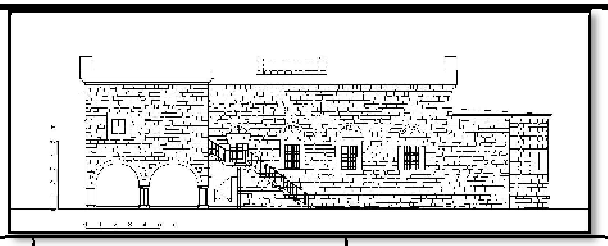		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.17	–	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	k.2.2	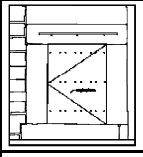	1.Kaba yonu taşlarla kapatılmıştır. 2.Kasa ve kanatta yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.3.4 p.3.5 p.3.6	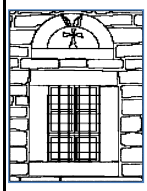	1. p.3.4 ve p.3.6 briket malzemeyle kapatılmıştır. 2. p.3.4 ve p.3.6'nın özgün lokma demir parmaklıklarında yok olma 3. p.3.5'in özgün lokma demir parmaklıklarında korozyon 4.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Temizleme (Kimyasal temizleme) 4.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.2.2	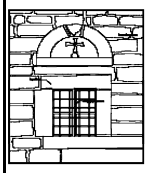	1. Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.19 d.20	–	–	Eklemedir.	Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması)
s.2.3 s.2.4 s.2.5	–	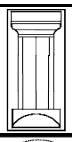	Üst bölümlerinde yok olma	Sağlamlaştırma
–	Saçak Silmesi	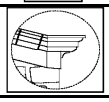	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
–	Subasman Silmesi	–	Taşlarda yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
–	p.8.1	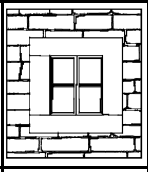	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
–	m.1 merdiveni	–	Yok olma	Tamamlama (Yapı içi ya da yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmeyen, yapıdaki izi olan dönem eklerini ve kalıntıları tamamlama)

Çizelge 8.8. Nartheks restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları
d.x: duvar numaraları
k.y.x: kapı numaraları
p.y.x: pencere numaraları
s.y.x: sütun numaraları
n.y.x: niş numaraları

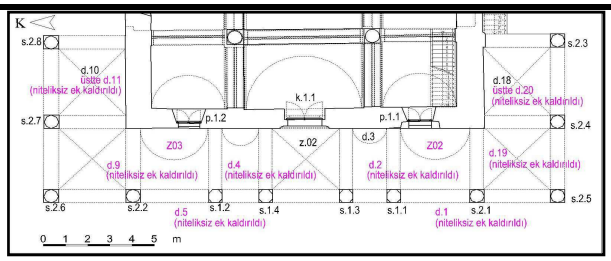

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.1 d.2	–	–	Eklemedir.	Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması)
d.3	k.1.1	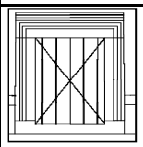	1.Sonradan demir parmaklıklı kapı takılmıştır. 2.Kasa ve kanatta yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.4 d.5 d.9 d.19	–	–	Eklemedir.	Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması)
s.1.1-s.1.4	_	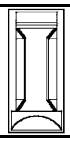	Üst bölümlerinde yok olma	Sağlamlaştırma
s.2.1-s.2.5	_	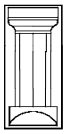	Üst bölümlerinde yok olma	Sağlamlaştırma
s.2.6-s.2.8	_		Sütun yok olmuştur	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Beşik ve çapraz tonozlar	–	–	Yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Kemerler	–	–	Batı, kuzey ve güney cephelerindeki nartheks sütunlarını sağlayan kemerlerde yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
z.02	_	–	Aşınma, yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)

Çizelge 8.9. Naos restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		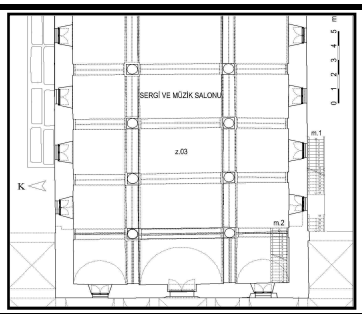		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.3	–	–	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	k.1.1	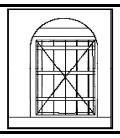	1.Demir parmaklıklı kapı takılmıştır. 2.Kasa ve kanatta yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.1.1 p.1.2	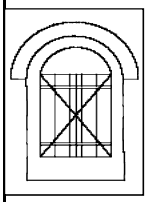	1.Zemine kadar açılarak naostan Z02 ve Z03 mekanlarına geçiş sağlayan açıklıklar oluşturulmuştur. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.6 d.7 d.8 d.11	–	–	Eklemedir.	Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması)
d.10	–	–	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.12	–	–	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	k.2.1	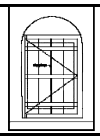	1.Demir kanat takılmıştır. 2. Kasa ve kanatta yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.2.1	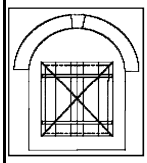	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.3.1 p.3.2 p.3.3	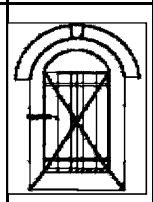	1. p.3.1 briket malzemeyle, p.3.3 kesme taşlarla kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	n.1		1.Sıva dökülmesi 2.Kirlenme ve is oluşumu	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2. Temizleme (Kimyasal temizleme)
	n.2	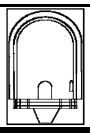	1.Sıva dökülmesi 2.Kirlenme ve is oluşumu	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2. Temizleme (Kimyasal temizleme)

Çizelge 8.9. (devam) Naos restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		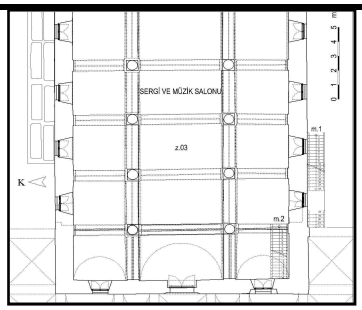		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.16	–	–	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.6.1 p.6.2	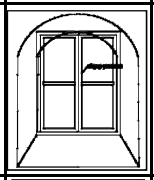	1.Taş söveleri hasarlıdır 2.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.7.1	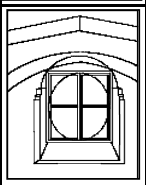	1.Taş söveleri hasarlıdır 2.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.17	–	–	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	k.2.2	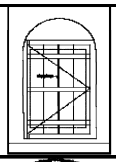	1.Kaba yonu taşlarla kapatılmıştır. 2.Kasa ve kanatta yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.3.4 p.3.5 p.3.6	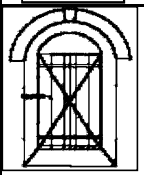	1. p.3.4 ve p.3.6 pencereleri briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.2.2	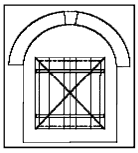	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)

Çizelge 8.9. (devam) Naos restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		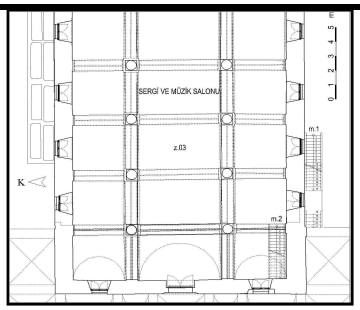		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.18	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.20	_	_	Eklemedir.	Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması)
s.3.1-s.3.8	_	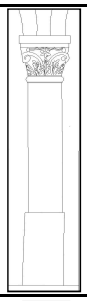	1.İnsanların demir teller sarması sonucu bedende kesikler oluşmuştur. 2.Sütun bedeninde ve başlıklarında sıva dökülmesi	1.Sağlamlaştırma 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
s.4.1 s.4.2	–	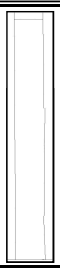	1.İnsanların demir teller sarması sonucu bedende kesikler oluşmuştur. 2.Sütun bedeninde sıva dökülmesi	1.Sağlamlaştırma 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
z.03	_	_	Aşınma, yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Beşik tonozlar	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Çatı örtü kaplaması	_	1.Bitkilenme 2.Yok olma	1.Mekanik ve kimyasal temizleme 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Gergiler	_	_	1. Korozyon 2. s.3.1, s.3.5 ve s.3.8 sütunlarının batısındakilerde yok olma	1.Temizleme (Kimyasal temizleme) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Ambon	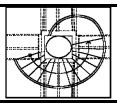	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	m.2 merdiveni	_	Yok olma	Tamamlama (Yapı içi ya da yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmeyen, yapıdaki izi olan dönem eklerini ve kalıntıları tamamlama)

Çizelge 8.10. Apsis restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları
d.x: duvar numaraları
k.y.x: kapı numaraları
p.y.x: pencere numaraları
s.y.x: sütun numaraları
n.y.x: niş numaraları

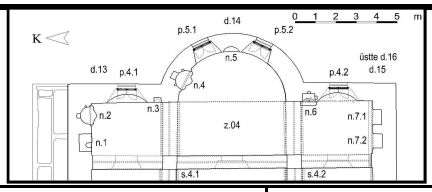

YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
d.12	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
d.13	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.4.1	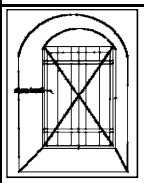	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	n.3		1.Sıva dökülmesi 2.Kirlenme ve is oluşumu	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Temizleme (Kimyasal temizleme)
d.14	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.5.1 p.5.2	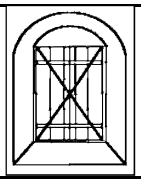	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	n.4		1.Sıva dökülmesi 2.Kirlenme ve is oluşumu	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Temizleme (Kimyasal temizleme)
	n.5		1.Sıva dökülmesi 2.Kirlenme ve is oluşumu	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Temizleme (Kimyasal temizleme)
d.15	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	p.4.2	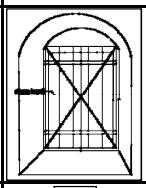	1.Briket malzemeyle kapatılmıştır. 2.Özgün lokma demir parmaklıklarda yok olma 3.Kasa, kanat ve kepenklerde yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 3.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	n.6		1.Sıva dökülmesi 2.Kirlenme ve is oluşumu	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Temizleme (Kimyasal temizleme)
d.17	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
	n.7.1 n.7.2	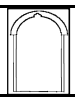	1.Sıva dökülmesi 2.Kirlenme ve is oluşumu	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Temizleme (Kimyasal temizleme)
Yarım kubbe	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
z.04	_	_	Ekleme, aşınma, yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Düz tavan	_	_	Örtü kaplamasında bitkilenme	Mekanik ve kimyasal temizleme
_	İkonastasis	_	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)

Çizelge 8.11. Galeri restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları		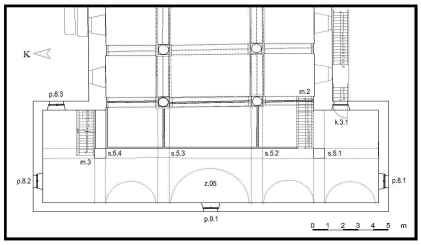		
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
Duvarlar	_	_	Batı, kuzey ve güney duvarlarında ve sıvalarında yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Kornişler	_	Yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Kemerler	_	_	Batıdaki birimlere ait kuzey-güney yönündeki üç adet ve doğu-batı yönündeki dört adet; güney batıdaki birime ait kuzey-güney yönünde bir adet kemerde ve bunların sıvalarında yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
s.5.1-s.5.4	_	_	Sıva dökülmesi	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Tonozlar	_	_	Beşik tonozlarda ve sıvalarında yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	k.3.1	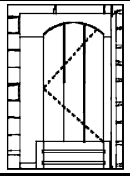	1.Kemer ve eşikte yok olma 2. Kasa ve kanatta yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Döşeme	_	_	1.Nartheks üzerindeki birimlerin döşemesinde yok olma (z.05) 2.Naos üzerindeki birimlerin döşemesinde yok olma	1.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı içi ya da yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmeyen, yapıdaki izi olan dönem eklerini ve kalıntıları tamamlama)
_	m.3 merdiveni	_	Yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Galeri korkulukları	_	Nartheks üzerindeki galeri birimlerinin korkuluklarında yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Çatı	_	Galerinin batı cephedeki üç birimi ile güney ve güneybatıdaki birimlerinin çatısında yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Düz tavan	_	_	Yok olma	Tamamlama (Yapı içi ya da yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan bilgi gelmeyen, yapıdaki izi olan dönem eklerini ve kalıntıları tamamlama)
_	Örtü kaplamaları	_	Yok olma	Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)

Çizelge 8.12. Avlu restorasyon tablosu

z.x: zemin numaraları d.x: duvar numaraları k.y.x: kapı numaraları p.y.x: pencere numaraları s.y.x: sütun numaraları n.y.x: niş numaraları	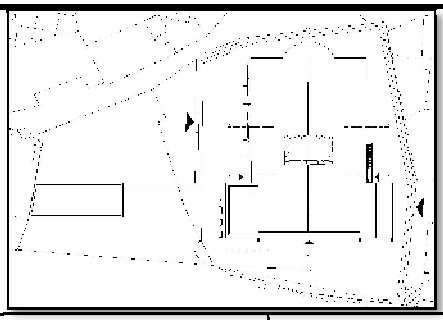			
YAPI ELEMANLARI		BİÇİMİ	DEĞİŞİM VE BOZULMALAR	RESTORASYON MÜDAHALE TEKNİKLERİ
TAŞIYICI	MİMARİ			
–	k.4.1 k.4.2	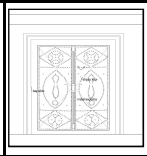	1.Eşikte yok olma 2.Kasa ve kanatta yok olma	1.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle) 2.Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
z.01	–	–	1.Güney cephesinde beden duvarının ve nartheks sütunlarının önünde zeminde toprak dolgu ve özgün olmayan beton kilit taşı bulunmaktadır. 2.Aşınma, yok olma	1.Temizleme (Niteliksiz eklerin kaldırılması) 2.Tamamlama (Yapı içi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
Avlu duvarları	–	–	Duvarlarda ve taş harpuştalarında yok olma	Tamamlama (Yapı dışı karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgilerle)
_	Mezarlar	_	Aşınma	Yeni işlev gereği ek
_	Mutfak	_	_	Yeni işlev gereği ek
_	Tesisat odası	_	_	Yeni işlev gereği ek
_	Hela	_	_	Yeni işlev gereği ek

9. SONUÇ

Sürdürülebilir kentsel korumanın beş temel ilkesi şöyledir:

1. Tarihi kentte var olan her şeyin aynen korunması: Bu ilke uyarınca, restorasyonun ve yeni ilavelerin nasıl yapılacağı zorluğu ortaya çıkar.
2. Neyin daha önemli olduğunu değerleyebilmek için, "yaş, stil, sanatsal kalite, otantiklik, bütünlük, tekillik" gibi bazı ölçütlere göre kategorilere ayırmak
3. Uyarlanabilirlik: Tarihi kentin değişen yaşam koşullarına adaptasyonu ile kentsel korumanın olabilirliği arttırılır. Ancak kimi uyarlamalarda korunacak değer kaybı riski ile karşılaşılabilir.
4. Değişim: Yeni uyarlamalar yapılırken, bir yandan da değişim sağlanmalıdır. Tarihi kentin harap haldeki yapıları ve boşalan araziler üzerine yapılacak yeni yapılar, tarihi kentin özgün ve hassas ayarlarına uygun olmalıdır.
5. Kentsel koruma sürecinde, halkın katılımını ve ortaklığını sağlamak [66]

Kentsel korumanın bu temel ilkeleri, tek yapı ölçeğindeki korumayı da kapsar.

Dini ve ideolojik yapılar, kimliği sebebiyle çoğunlukla doğal bir koruma süreci içerisindedir. Bu süreç, o inanç veya fikri benimseyen ve yaşatan toplumla işler; aksi taktirde bu yapıları korumak, özel çaba gerektiren bir uğraş olacaktır. Bu yapıların temsil ettiği değerlere karşı çıkılması durumunda, yapılar hedef olacak ve zarar görecek ya da yıkılacaktır [12].

"Türkiye ve Yunanistan'da mübadele sonrası kültürel mirasın korunması", güncel bir sorundur. Her iki ülkede de özellikle cami, kilise, manastır, tekke gibi dini yapılar, hatta hamamlar ve saat kuleleri, "öteki"ni çağrıştırdığı veya "öteki"ne ait olarak algılandığı için yıkılmaya terk edilmiştir. Aslında, bu mimari yapılar, ait oldukları coğrafyanın kültürel mirasının bir parçasıdır ve bütün insanlığın ortak mirasıdır. Yunanistan'ı ziyaret eden bir Müslüman mübadil ya da Türkiye'yi ziyaret eden bir Ortodoks mübadil, geride bıraktıkları kültürel mirasın tahrip olduğunu ve yıkıma terk edildiğini gördüğünde, hayal kırıklığına uğramaktadır; korunduğunu gördüğünde ise, o ülkenin halkına sıcak duygular beslemektedir. Kültürel mirasın korunması, iki halk arasındaki dostluk ve barış kültürünü

geliştirir. Sayıları giderek azalan bu mimari yapıların sahip çıkılarak korunması gerekmektedir [17].

Mübadeleden sonra, insanların tarihi, pratik, manevi ya da duygusal bağlarla bağlı olmadıkları yapılar, kasıtlı tahribin yanı sıra ihmal ve el değiştirmeye de maruz kalmıştır. Mübadele sonrası kızgınlıklar, yok etme ve kasten ihmal etme eylemlerine dönüşmüştür. Günümüzde ise, Türkiye ve Yunanistan arasında gelişen dostluğun etkisiyle, bir çok olumlu projenin filizlenmesine uygun bir ortama kavuşulmuştur. Ancak, itiraz eden seslerin yükseldiği ve yetkililerin terk edilen anıtların yok olması konusunda herhangi bir müdahalede bulunmadığı da gözlenmektedir. Tarihi kentlerimizde kültür varlıklarını, bu topraklar üzerindeki insan yaşamının değerli izleri olarak kabul etmek ve günümüz yaşamının bir parçası yapmak için uygun ortam oluşturulmalı ve insanlar bu konuda ikna edilmelidir. Yunanistan ve Türkiye'de Mübadeleden etkilenen kültür varlıklarının karşılıklı olarak korunması, onların gerektiğinde başka işlevlerle yaşatılması, iki ülke arasında uzlaşma ve anlaşmanın temel taşlarından birini oluşturacaktır. İlke olarak, kamuya açık, anıtın yaşamını ve sürekli bakımını sağlayacak toplumsal ve kültürel işlevler, bu yapılar için uygun olacaktır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, belediyeler, meslek odaları, özellikle Mimarlar Odası ve Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi ICOMOS, bu konudaki çaba ve etkinliklerini arttırmalıdır [67].

Türkiye'de Kappadokia, Batı Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz'de Osmanlı dönemine ait yüzlerce kilise vardır. Ancak bunların bir çoğunun Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Fener Rum Patrikhanesi ya da bilimsel kitaplarda envanteri bulunmamaktadır. Bu yapıların, arazi çalışmalarıyla tespit edilerek, korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmesi gerekmektedir. Ondan sonra da restorasyonları yapılarak, yapılara yeni işlevler kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca, 19. yüzyılda gayrimüslimlerin inşa ettiği kiliselerin mimari plastik ve kalem işi bezemeleriyle; Osmanlı sanatının, cami, medrese, han ve hamamlardaki bezemeleri, Anadolu ve Yunanistan'daki örnekler ele alınarak karşılaştırmalı çalışmaları yapılmalıdır. Muhtemelen ikisinin bezemesini de yapan aynı ustadır ve motifleri ile bezemelerinin karşılaştırılarak değerlendirilmesi gerekmektedir [68].

Günümüzde anıtların korunmasındaki temel yaklaşım, sürekli bakımlarının yapılmasıdır. Pek çok ülkede tarihi yapılar, yıllık ve beş yıllık programlar çerçevesinde incelenerek hasar

durumlarına göre gerekli bakım ve onarımları yapılır; böylece yüksek maliyetlere ulaşmadan gerekli korumalar sağlanır. Deprem, yangın gibi olağanüstü durumlar oluşursa, büyük müdahaleler gerekecektir [59].

Halkı, koruma konusunda bilinçlendirmek için, ilkokuldan yüksek öğretime kadar bilgi vermek önemlidir. Restorasyon uygulamalarının doğru yapılması ve denetlenmesi de çok önemlidir. Bunun için taş ve ahşap işçiliği, geleneksel sanatlar ve yapım teknikleri, mozaik, duvar resmi, metal onarımları vb. konularda yetişmiş, işin uzmanı mimar, sanat tarihçi ve ustalarla uygulama yapılması çok önemlidir. Türkiye'de bu konuda yetişmiş uzman sayısı yeterli değildir. Bu konuda gerekli kurum ve kuruluşların gerekli bütçeyi ayırarak, restoratör, konservatör ve usta yetiştirmesi, bunun için gerekli eğitimleri programlaması gerekmektedir [59]. Koruma Kurulu onayı alan projeler, uygulama aşamasında denetlenmeli, gerekli yerlerde müdahalelerde bulunulmalıdır [12].

İncesu'daki Yeni Cami Mahallesi'nde bulunan Ortodoks Kilisesi için hazırlanan bu tezin verileri değerlendirilerek, önerileri hayata geçirildiğinde, değerli bir kültür varlığının sürdürülebilir korunması sağlanmış olacak ve benzer yapılara örnek teşkil edecektir.

KAYNAKLAR

1. Hasol, D. (1998). Ansiklopedik mimarlık sözlüğü (geliştirilmiş yedinci baskı). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

2. Ahunbay, M. (1996). "Kilise" Maddesi. *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*. (2, 1010-1014). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

3. Sözen, M., Tanyeli, U. (1996). Sanat kavram ve terimleri sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi.

4. Karaca, Z. (2006). *İstanbul'da Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri* (Dördüncü Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 181, 183, 205, 213, 215, 319-350.

5. Tanış, Ö. (2006). *Germir Kiliseleri ve Panagia "Kimisis – Tis Theotoku" Kilisesinin Günümüz Koşullarında Değerlendirilmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

6. Aktan, A. (2000). Osmanlı Belgelerine Göre Kayseri'deki Gayrimüslim Tebaanın Durumu., A. Aktan, R. Tosun, A. Öztürk (Editörler). *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri.* Kayseri. Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, 7-33.

7. Bozkurt, G. (1989). *Alman-İngiliz Belgelerinin ve Siyasi Gelişmelerin Işığı Altında Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu (1839-1914).* Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 83-88, 130-139, 170-178.

8. Eryılmaz, B. (1990). *Osmanlı Devletinde Gayrımüslim Teb'anın Yönetimi*. İstanbul: Risale Yayınları, 51-52, 71-89.

9. Tosun, R. (2002). *Türk-Yunan İlişkileri ve Nüfus Mübadelesi (1821-1930).* Ankara: Poyraz Ofset, 105-168.

10. İnternet: Pekak, M. Sacit . KAPPADOKİA BÖLGESİ OSMANLI DÖNEMİ KİLİSELERİ: ÖRNEKLER, SORUNLAR, ÖNERİLER. METU. URL:http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fjfa.arch.metu.edu.tr%2Farchive%2F0258-5316%2F2009%2Fcilt26%2Fsayi_2%2F249-277.pdf&date=2014-06-30, Son Erişim Tarihi: 30.06.2014

11. Bağış, A. İ. (1983). *Osmanlı Ticaretinde Gayri Müslimler Kapitülasyonlar-Avrupa Tüccarları-Beratlı Tüccarlar-Hayriye Tüccarları (1750-1839).* Ankara: Turhan Kitabevi, 101-105.

12. Güngör Açıkgöz, Ş. (2007). *Kayseri ve Çevresindeki 19. Yüzyıl Kayseri Kiliseleri ve Korunmaları İçin Öneriler,* Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

13. Güler, A. (2000). Kayseri'de Demografik Durum (1831-1914)., A. Aktan, R. Tosun, A. Öztürk (Editörler). *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri.* Kayseri. Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, 201-218.

14. Çalışlar Yenişehirlioğlu, F. (2005). Mübadele ve kültürel miras., M. Pekin (Editör). *Yeniden kurulan yaşamlar 80. yılında Türk-Yunan zorunlu nüfus mübadelesi.* Birinci Baskı. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 441-446.

15. İşlek, M. (2009). *Mübadele Sonrası Kapadokya Bölgesine Yerleşen Mübadillerin Göç Uyarlanmaları: Güzelyurt Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 22.

16. Ekin, C. (2005). *Kayseri, Kayabağ Osmanlı Dönemi Rum Kiliseleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 42.

17. Güvenç, S. (2005). 80. yılında mübadele ve güncel sorunlar., M. Pekin. (Editör). *Yeniden kurulan yaşamlar 80. yılında Türk-Yunan zorunlu nüfus mübadelesi.* Birinci Baskı. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 447-452.

18. Korat, G., *Sokakların Ölümü* (Birinci Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları, 5-32.

19. Bulduk, Ü. (1998). Halil Abbasizade'ye Göre XIX.Yy'da Kayseri., A. Aktan, A. Öztürk (Editörler). *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri.* Kayseri. Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, 95-99.

20. Çayırdağ, M. (2001). *Kayseri Tarihi Araştırmaları*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1-3.

21. Göde, K. (1991). *Tarih İçinde Kayseri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 10-13.

22. Kars, Z. (1998). Kayseri Ortodoksları'nın Türklüğü Üzerine Bir Deneme., A. Aktan, A. Öztürk (Editörler). *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri.* Kayseri. Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, 267-280.

23. Gökhan, İ. (1997). 1821 Rum İsyanı ve Kayseri'ye Etkileri., A. Aktan, A. Yuvalı, R. Tosun (Editörler). *I. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri.* Kayseri. Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, 85-101.

24. Hülagü, M. M. (2001). Osmanlı Devleti'nde güherçile üretimi ve Kayseri Güherçile Fabrikası. *Kayseri Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 73.

25. Özkan, S. (1998). Kayseri ve Yöresinde Azınlık ve Yabancı Okulları., A. Aktan, A. Öztürk (Editörler). *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri.* Kayseri. Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, 353-364.

26. Özcan, Z., Turgut Gültekin, N., Güzey Dündar, Ö., Sat, A. (2005). *Geleneksel Konut Dokusunda Kullanılabilirlik Ölçütlerinin Belirlenmesi*. Ankara: MİNPA Matbaacılık, 61-93, 102-110.

27. Gürbüz, A. (2000). Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın Kayseri/İncesu Vakıfları., A. Aktan, R. Tosun, A. Öztürk (Editörler). *III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri.* Kayseri. Erciyes Üniversitesi Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayınları, 229-235.

28. Yavuzer, H. (2011). İncesu'da Sosyal Hayat., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 2, 153-180.

29. Düzlü, Ö. (2011). Kayseri/İncesu Ekonomisinde Hayvancılığın Yeri ve Önemi., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, J. Metin, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 3, 1-18.

30. Sarı, M., Karababa, O. (2005). *Dünden Bugüne İncesu*. Kayseri: Netform Matbaacılık, 20, 24-25, 32, 45, 76-77.

31. Doğan, H. H. (2011). İncesu'nun Sosyo-Ekonomik Konumu ve Kentleşme Düzeyi., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, J. Metin, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 3, 177-214.

32. Aks Planlama ve Mühendislik Ltd. Şti. (2014). İncesu (Kayseri) öneri koruma amaçlı imar planı açıklama raporu, *İncesu Belediyesi*. 4-13, 22-30.

33. Oğuzhan, C. (2011). İncesu'da Sanayileşme ve İncesu Organize Sanayi Bölgesinin Önemi., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, J. Metin, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 3, 49-70.

34. Özgen, B. (2011). İncesu'da Halkın Eğitime (Okumaya) Olan Eğilimleri., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 2, 69-90.

35. Tuğlacı, P. (1985). *Osmanlı Şehirleri*. İstanbul: Milliyet Yayınları, 147, 207.

36. Kocatürk, F., Yılmaz Bakır, N. (2011). İncesu'da Yeni Yapılaşma Kararlarının Geleneksel Doku Üzerindeki Etkileri., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, J. Metin, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 3, 83-100.

37. İnternet: Erkiletlioğlu, Halit . 19. Yüzyıl -5-. editor[at]kayserim.net. URL: http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fwww.kayserim.net%2Fbilgid.asp%3Fid%3D123&date=2014-06-30, Son Erişim Tarihi: 30.06.2014

38. Yuvalı, A., Deker, Y. (2011). Tarihi Süreçte İncesu'da Doğal Afetler., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 1, 3-10.

39. Yalçın, T. (2005). *Bir İlçenin Sosyokültürel Tarihi: İncesu*, Ankara: THK Yayınları, 16-17.

40. Hild, F., Restle, M. (1981). *Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)*. Wien: Tabula Imperii Byzantini 2 Verlag der Österreichische Akademie der Wissenschaften, 2, 192.

41. İnternet: Korat, Gürsel. İncesu\'da Bir Kilise. www.gurselkorat.blogspot.com. URL: http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fgurselkorat.blogspot.com.tr%2F2007%2F05%2Fincesuda-bir-kilise.html&date=2014-06-30, Son Erişim Tarihi: 30.06.2014

42. KİMİSOĞLU, S. (2005). *Kapadokya*, Selanik: ILP Production, 312-314.

43. İnternet: From http://www.oodegr.com. (2010, Ekim). *http://www.oodegr.com*. Web: http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/agios_dimitrios.htm 30 Haziran 2014'te alınmıştır.

44. İnternet: From http://tr.wikipedia.org. (2014, Mart). *http://tr.wikipedia.org*. Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/Metropolit 30 Haziran 2014'te alınmıştır.

45. İnternet: From http://kryptoxristianos.blogspot.com.tr. (2009, Mart). *http://kryptoxristianos.blogspot.com.tr*.Web:http://kryptoxristianos.blogspot.com.tr/2009/03/aziz-efstatios.html 30 Haziran 2014'te alınmıştır.

46. Kayseri Büyükşehir Belediyesi. (2008). *Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri.* Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 3.

47. İnternet: From http://tr.wikipedia.org. (2014, Şubat). *http://tr.wikipedia.org*. Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/Teslis 30 Haziran 2014'te alınmıştır.

48. İnternet: From http://tr.wikipedia.org. (2013, Mayıs). *http://tr.wikipedia.org*. Web: http://tr.wikipedia.org/wiki/Apokrif 30 Haziran 2014'te alınmıştır.

49. İnternet: googleearth, 2014

50. Pekak, S. (2001). Aksaray Çevresi Osmanlı Dönemi Hıristiyan Kiliseleri., K. Olşen, F. Bayram, H. Dönmez, K. Ataş, N. Güder, N. Toy (Editörler). *18. Araştırma Sonuçları Toplantısı*. Ankara. T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, 1, 61-74.

51. Uyan, A. (2008). *Kayseri Talas Endürlük Kilisesi Restorasyonu,* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

52. Parman, E. (1988). Niğde Çevresi Araştırmaları. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 123-148.

53. Pekak, S. (1999). 18.-19. Yüzyıllarda Niğde ve Çevresinde Hıristiyan Dini Mimarisi., K. Olşen, H. Çakmak, F. Bayram, F. Kaymaz, N. Tarlan, A. Özme, K. Ataş, H. Dönmez (Editörler). *16. Araştırma Sonuçları Toplantısı*. Ankara. T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, 1, 25-48.

54. Pekak, S. (1998). Kappadokya'da Post-Bizans Dönemi Dini Mimarisi – I – Nevşehir ve Çevresi (1). *Arkeoloji ve Sanat*, 83, 12-21.

55. Pekak, S. (1998). Kappadokya'da Post-Bizans Dönemi Dini Mimarisi – I – Nevşehir ve Çevresi (2). *Arkeoloji ve Sanat*, 84, 23-33.

56. Pekak, S. (1998). Kappadokya'da Post-Bizans Dönemi Dini Mimarisi 1: Nevşehir ve Çevresi., K. Olşen, H. Çakmak, F. Bayram, F. Kaymaz, N. Tarlan, A. Özme, H. Dönmez, N. N. Kaya, M. Demir, M. Uyanıker (Editörler). *15. Araştırma Sonuçları Toplantısı*. Ankara. T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, 1, 1-43.

57. Pekak, S. (1993). Güzelyurt'ta (Gelveri) Bulunan Bizans/Post-Bizans Dönemi Kiliseleri 1. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 123-159.

58. Büyükmıhçı, G., Özcan, Z., Kozlu, H. (2007). Three Greek Orthodox Churches from Kayseri, Turkey, and the Ethnic Composition of Ottoman Society. Ancient Monuments Society, Volume 51, 65.

59. Ahunbay, Z. (1996). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon* (Birinci Baskı). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 85, 90-166.

60. Kuban, D. (2000). *Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 9.

61. Kuban, D. (1969). Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar. *Vakıflar Dergisi*, (8), 341-356.

62. Altınoluk, Ü. (1998). *Binaların Yeniden Kullanımı* (Birinci Baskı). İstanbul (Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 15-24.

63. Agriantonis, N. (2005). "İyi" ve "Kötü" Tarihi Eserler., M. Pekin. (Editör). *Yeniden Kurulan Yaşamlar 80. Yılında Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi.* Birinci Baskı. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 277-283.

64. Kanetaki, E. (2005).Yunanistan'da Osmanlı Yapıları: Yeniden Kullanım Olanakları ve Sorunlar., M. Pekin. (Editör). *Yeniden Kurulan Yaşamlar 80. Yılında Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi.* Birinci Baskı. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 239-244.

65. Sağlamöz, G. (2011). Karamanlıca ve İncesu'nun Önemi., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 1, 83-90.

66. Çöteli, M. G. (2011). İncesu Yerleşmesinde Sürdürülebilir Kentsel Koruma ve Turizm Geliştirme Stratejileri Üzerine Bir Öneri., Z. Karayol, A. Yuvalı, H. A. Şahin, G. Bolat, J. Metin, E. Öz (Editörler). *I. Ulusal İncesu Sempozyumu*. Birinci Baskı. Kayseri. İncesu Belediyesi Kültür Yayınları. 3, 257-280.

67. Ahunbay, Z. (2005). Türkiye ve Yunanistan'da Mübadele Sonrası Kültürel Mirasın Korunması: Kültürel Mirasın Yeniden Kullanımı., M. Pekin. (Editör). *Yeniden Kurulan Yaşamlar 80. Yılında Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi.* Birinci Baskı. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 285-301.

68. Pekak, S. (2005). Kapadokya'da Osmanlı Dönemi Kiliseleri., M. Pekin. (Editör). *Yeniden Kurulan Yaşamlar 80. Yılında Türk-Yunan Zorunlu Nüfus Mübadelesi.* Birinci Baskı. İstanbul. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 245-276.

EKLER

(Ekler CD Ortamında Tezin Arka Kısmında Verilmiştir.)

EK-1. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi'nin tescil fişi

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E	ANIT	ENVANTER NO
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI VE MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ		HARİTA NO

İLİ: KAYSERİ	İLÇESİ:İncesu	MAHALLE KÖY: Yeni Cami Mah. VEYA MEVKİİ:	KORUMA DERECESİ:	ANITSAL	1	2	3
SOKAK : Kuyubaşı Sokak KAPI NO :		KADASTRO PAFTA :8 ADA:36 PARSEL:1		ÇEVRESEL	1	2	3
				Çevreye Aykırı			

ADI:	YAPTIRAN:	YAPAN:	MİMARİ ÇAĞI(ÜSLUP):
Kilise	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFİYE:

GENEL TANIM:

Kesme taştan dikdörtgen biçiminde, üç nefli olarak inşa edilmiştir. Orta nef yan neflerden daha geniş olup doğu ucunda yarım daire biçiminde apsis bölümü yer almaktadır. Batı cephesinde ana girişin yer aldığı narteks kısmı yıkılmıştır. Yapının üst örtüsü içte beşik tonoz ve dışta beşik çatıdan oluşmaktadır.

KORUMA DURUMU	A	İYİ	TAŞIYICI YAPI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SÜSLEME	A	RUTUBET	Ax	YOK
	Bx	ORTA		B x		B x		Bx		Bx	ELEMANLARI	B		B	İZİ VAR
	C	FENA		C		C		C		C		Cx		C	ÖNEMLİ

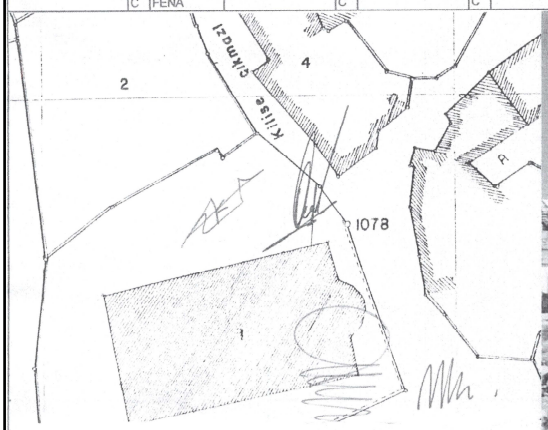

BUGÜNKİ SAHİBİ	BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ:
İncesu Belediyesi	İncesu Belediyesi

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

Kilise kesme taştan 3 nefli olarak inşa edilmiştir. Ana giriş kapısı batı cephesinde bulunmakla birlikte kuzey ve güney cephelerinde de birer giriş vardır. Ana girişin de yer aldığı narteks kısmı yıkılmıştır. Narteksin her iki yanında mezar odaları bulunmaktadır. Orta nef yan neflere göre daha geniştir. Nefler arasında beşer tane sütun vardır. Sütun kaideleri kare kesitli iken gövde kısmı daire kesitlidir. Yapının kuzey ve güney cephesinde dikdörtgen biçimli, taş söveli mazgal şeklinde daralan pencereler yer almaktadır. Bu pencerelerin üzerinde yarım daire şeklinde ve dıştan içe doğru girintili silmelere sahip taş alınlıklar vardır. Alınlıkların orta kısmında kabartma haç motifleri bulunmaktadır. Doğu cephede yer alan apsis kısmı yarım daire biçiminde yapının dışına taşmaktadır. Apsis duvarında doğuya bakan iki adet mazgal pencere ile bu pencereler arasında bir adet ve pencerelerin solunda iki adet niş vardır. Ayrıca yan neflerin doğu duvarlarında bulunan daire yayı şeklindeki büyük girintilerin orta kısımlarında da mazgal pencereler yer almaktadır. Pencerelerin çevresinde yaklaşık 15cm'lik taş söve vardır. Yapının üst örtüsü içten beşik tonoz olup dıştan beşik çatıdır. Yapının giriş tarafında yaklaşık 10-15m mesfede kayalık başlamakta olup kayalar üzerinde kabartma şeklinde yapılmış iki adet haç işareti vardır.

Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulunun 25.09.2003 gün ve 3293 sayılı kararı ekidir.

ONANDI
Gazi ŞAHİN
Müdür

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTRİK	ISITMA	Kanalizasyon

ORJİNAL KULLANIMI: Kilise

BUGÜNKİ KULLANIMI: Boş

ONERILEN KULLANIMI:

HAZIRLAYANLAR: 22.09.2003
Selma ÜNLÜDİL Mimar
Kemal KURD Harita Mühendisi

YAYIN DİZİNİ:

EKLER		
RAPOR	x	
FOTOĞRAF	X	
RÖLEVE PROJESİ		
RESTORASYON PROJESİ		
HARİTA	x	
KROKİ	x	
KİTABE		
VAKFİYE		

KONTROL EDEN: 22.09.2003
Gazi ŞAHİN Müdür

K.K.T.V.K.K. ONAYI 25.09.2003

REVİZYON:

K.K.T.V.K.K. KARARLARI

EK-2. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları için numunelerin alındığı yerleri gösteren tablo

NUMUNE NO.	NUMUNE CİNSİ	NUMUNENİN ALINDIĞI YER			AÇIKLAMA
		FOTOĞRAF	PLAN	GÖRÜNÜŞ	
1 KYO-H1	Harç		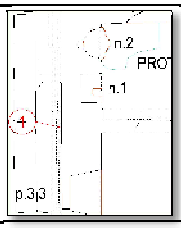	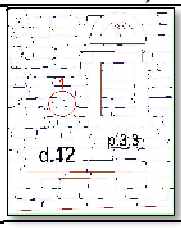	Dış duvar derz harcı-d.12 kuzey beden duvarı
2 KYO-S1	Sıva	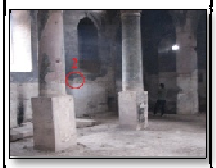	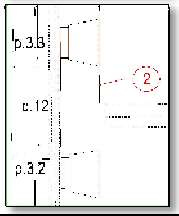	–	İç sıva-Z01 naos d.12 kuzey beden duvarı
3 KYO-S2	Sıva		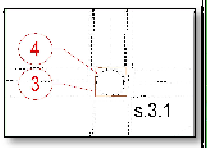	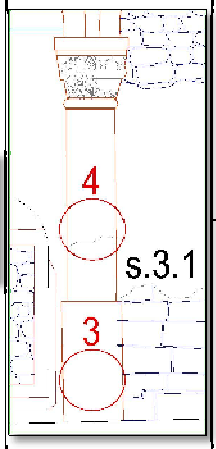	İç sıva-Z01 naos s.3.1 sütunu ayağı
4 KYO-S3	Sıva				İç sıva-Z01 naos s.3.1 sütunu gövdesi
5 KYO-T1	Taş		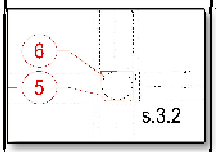	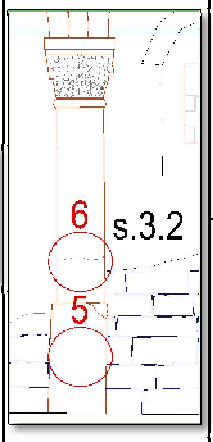	İç taş-Z01 naos s.3.2 sütunu ayağı
6 KYO-T2	Taş				İç taş-Z01 naos s.3.2 sütunu gövdesi

EK-2. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları için numunelerin alındığı yerleri gösteren tablo

NUMUNE NO.	NUMUNE CİNSİ	NUMUNENİN ALINDIĞI YER			AÇIKLAMA
		FOTOĞRAF	PLAN	GÖRÜNÜŞ	
1 KYO-H1	Harç		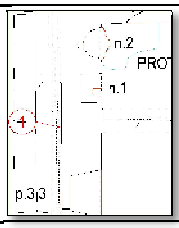	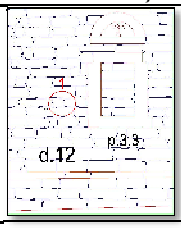	Dış duvar derz harcı-d.12 kuzey beden duvarı
2 KYO-S1	Sıva	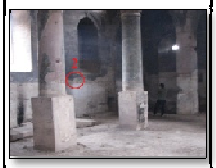	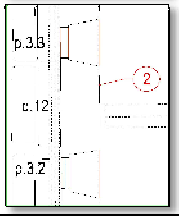	–	İç sıva-Z01 naos d.12 kuzey beden duvarı
3 KYO-S2	Sıva		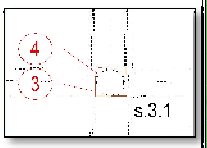	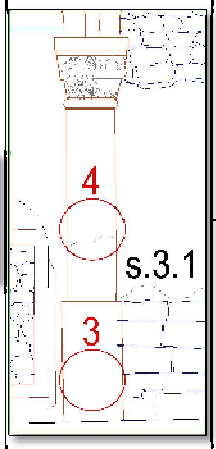	İç sıva-Z01 naos s.3.1 sütunu ayağı
4 KYO-S3	Sıva				İç sıva-Z01 naos s.3.1 sütunu gövdesi
5 KYO-T1	Taş		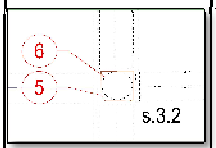	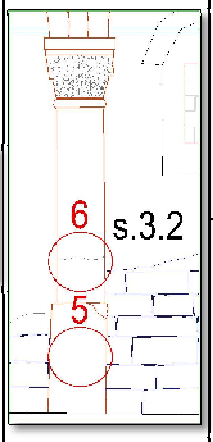	İç taş-Z01 naos s.3.2 sütunu ayağı
6 KYO-T2	Taş				İç taş-Z01 naos s.3.2 sütunu gövdesi

EK-3. Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü
Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı
(MAKLAB)

Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri
Uygulama ve Araştırma Merkezi
(YEBİM)

TEZ – KÜBRA SEVİM

KAYSERİ İNCESU YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE ORTODOKS KİLİSESİ YAPI MALZEMELERİ ARKEOMETRİK ÇALIŞMALARI

GÜ.KOB.2013.AR.265

RAPORTÖR: Yrd. Doç. Dr. Ali Akın AKYOL
Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi,
Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü
28 Nisan 2014

EK-3. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

Araştırma Laboratuvarları

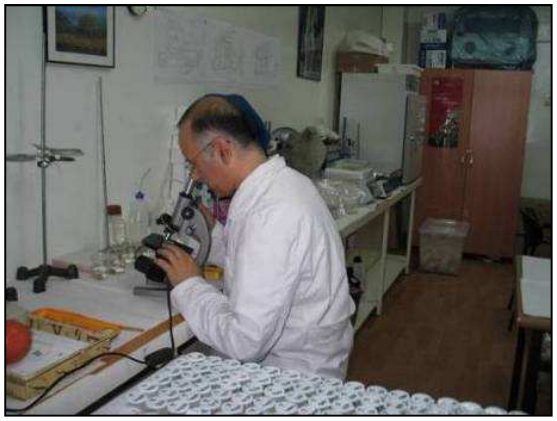

Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB)

Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM) çatısı altında faaliyet gösteren Petrografi Araştırma ve Uygulama Laboratuvarı

Araştırma Grubu

Yusuf Kağan KADIOĞLU (Petrografi)
Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü
Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM)

Ali Akın AKYOL (Fiziksel Testler, Kimyasal Analizler)
Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB)

Araş. Gör. Ph.D. Cumhur Ö. KILIÇ (Proje Asistanı)
Ankara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü
Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM)

Gülşen ALBUZ (Proje Asistanı)
Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB)

Şevket ÖZDİLEK
Teknisyen – Petrografi Örnek Hazırlama

EK-3. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi Malzeme Grubu

Grup Kodu	Malzeme Grubu Açıklamalar	Ana Örnek Sayısı
KYO-T	Kayaç/Taş Örnekler	5
KYO-H	Harç Örnekler	2
KYO-S	Sıva Örnekler	4

Tablo 1

Kodlama Ön Ek : KYO (= **K**ayseri, İncesu **Y**eni Cami Mahallesi'nde **O**rtodoks Kilisesi)

Örnek : KYO-T1; Yapıda 1 No'lu taş/kayaç örneğini ifade etmektedir.

Fotoğrafik Belgelemeler: Çalışmalarda Canon Digital IXUS 870 IS (10 Mp) model dijital fotoğraf makinesi kullanılmıştır.

Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi'ne ait taş, harç ve sıva yapı malzeme örnekleri Gazi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yüksek Lisans Tezi kapsamında Kübra Sevim (Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gediz Urak) tarafından Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı'na 3 Mart 2014 tarihinde arkeometrik yöntemlerle incelenmek üzere iletilmiştir.

EK-3. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi Örnekleri

Örnek No	Örnek Kodu	Örnek Cinsi	Açıklamalar
1	KYO-H1	Harç	Dış duvar derz harcı-d.12 kuzey beden duvarı
2	KYO-S1	Sıva	İç sıva-Z01 naos d.12 kuzey beden duvarı
3	KYO-S2	Sıva	İç sıva-Z01 naos s.3.1 sütunu ayağı
4	KYO-S3	Sıva	İç sıva-Z01 naos s.3.1 sütunu gövdesi
5	KYO-T1	Taş	İç taş-Z01 naos s.3.2 sütunu ayağı
6	KYO-T2	Taş	İç taş-Z01 naos s.3.2 sütunu gövdesi
7	KYO-S4	Sıva	İç sıva-Z01 naos d.17 güney beden duvarı
8	KYO-T3	Taş	Cephe taşı-d.17 güney beden duvarı
9	KYO-T4	Taş	Su basman silmesi taşı-d.17 güney beden duvarı
10	KYO-H2	Harç	İç duvar harcı-Z01 ve Z02 mekanlarını ayıran d.3 duvarı
11	KYO-H3	Harç	Narteks kemer harcı-Narteks güney cephesi

Tablo 2

İncelemeler ve Analizler

1. Petrografik İnce Kesit Optik Mikroskop Analizi
2. X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Örnek Grubu	Uygulanan Analiz / Testler
Taş/Kayaç Örnekler	1, 2
Harç Örnekler	1, 2
Sıva Örnekler	1, 2

Tablo 3

EK-3. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

İncelemelerde Metodoloji

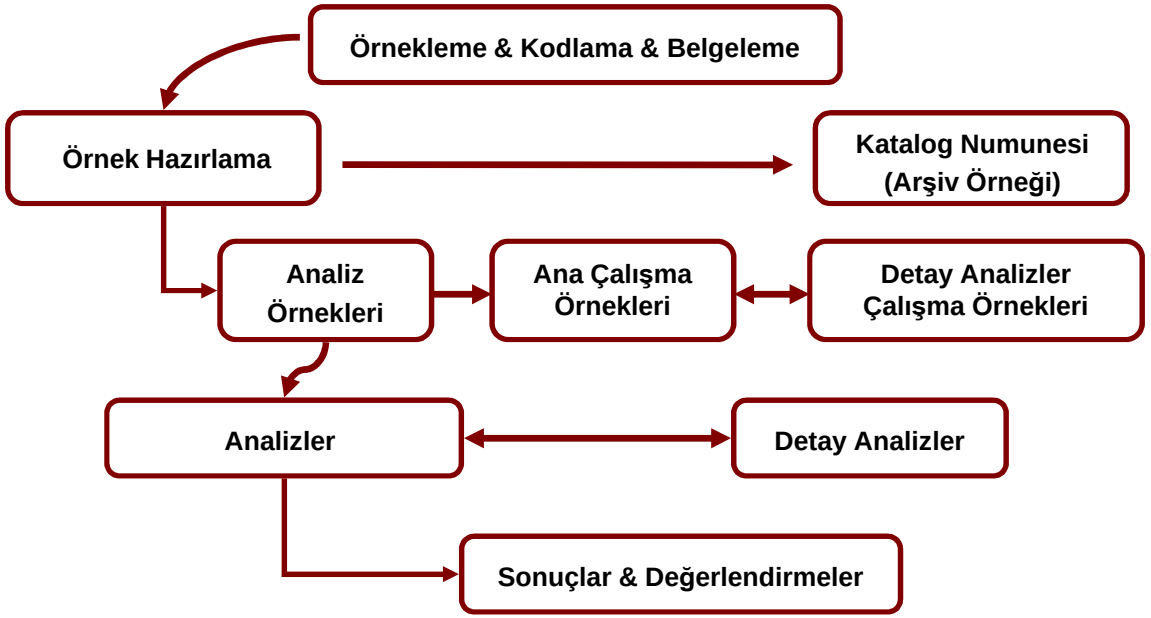

- Çalışılan hiçbir örnek tamamen kullanılmamakta, bir kısmı mutlaka arşiv malzemesi olarak saklanmaktadır.
- Her analiz için en az 2 eşdeğer örnek çalışması ile ortalama değerler üzerinden değerlendirmeler yapılmaktadır.
- Çalışmalarda tercih edilen matematiksel anlamlı rakam en az 3 en fazla 5'dir. Sonuçlarda 3 (1,00 gibi), incelemelerde en fazla 6 (1,00000 gibi)

Petrografik İnce Kesit Optik Mikroskop Analizi

Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi'ne ait örneklerin petrografik incelemeleri için dıştan içe doğru tüm tabakaları gösterecek şekilde ince kesitleri; taş/kayaç, harç ve sıva örnekleri için hazırlanmıştır.

İncelemelerde LEICA Research Polarizan Mikroskobu DMLP Model alt ve üstten aydınlatmalı optik mikroskop kullanılmıştır. Fotoğraflamalar mikroskoba bağlı DFC280 dijital kamera ile (x40 büyütme ile tek ve çift nikolde), değerlendirmeler de Leica Qwin Digital Imaging Programı kullanılarak yapılmıştır. Agregayı oluşturan kayaç ve mineraller Point Counting Metodu ile tanımlanmıştır (Tablo 4,5).

EK-3. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

İnce Kesit Polarize Optik Mikroskop Analizi

Taş/Kayaç Örnekler

Taş/Kayaç Örnekler	Kayaç Türü	Sertlik (Mohs)	Açıklamalar
KYO-T1 KYO-T2 KYO-T3 KYO-T4	Andezit	6 - 6,5	Hiyalopilitik porfirik dokulu yapıda ileri derecede bozulmalar (amfibol ve biyotitlerde opaklaşma ve opasitleşme) görülüyor. Yapıda oligoklas andezin, kuvars, amfibol, biyotit, piroksen, ojit ve opak mineraller yeralıyor.
KYO-H3 (Taş?)	Andezit	6 - 6,5	Hiyalopilitik porfirik dokulu taze (mafik, gri renkli) kayaç, oligoklas andezin, kuvars, amfibol, biyotit, piroksen, plajiyoklasve opak mineraller içeriyor.

Tablo 4

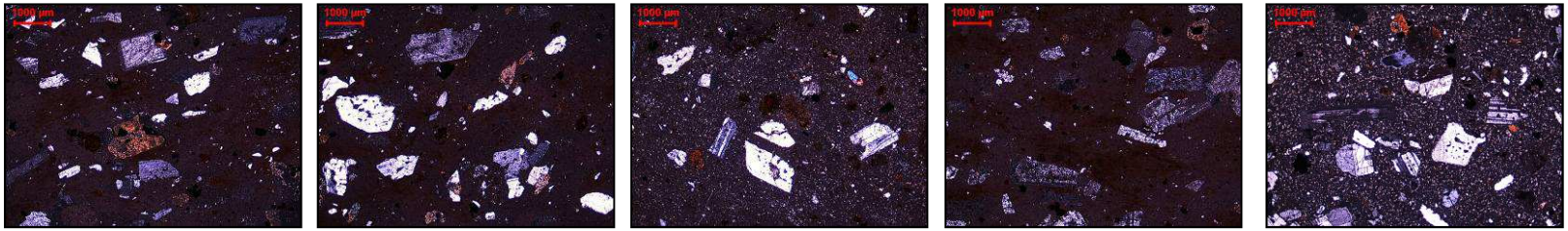

KYO-T1 **KYO-T2** **KYO-T3** **KYO-T4** **KYO-H3**

İnce Kesit Polarize Optik Mikroskop Analizi

Harç ve Sıvalarda Agrega & Bağlayıcı Analizi

Harç ve Sıva Örnekler	MTB (%)	MTA (%)	Matriks Bağlayıcı İçeriği (%100)				Matriks Agrega İçeriği (%100)			
			Kireç	KT-MT	Çm	Kil	Kayaç ve Mineraller*	TK	Org	Diğer
KYO-H1	88	12	100	-	-	-	99 (Q,Pl,By,Op,A)	-	1	-
KYO-H2	39	61	25	-	75	-	100 (Q,Pl,A,Py,K,By,Am)	-	-	-
KYO-S1	55	45	30	-	70	-	100 (Q,Pl,Py,Op, B,R,K,G,S,D)	-	-	-
KYO-S2, KYO-S3, KYO-S4										
Üst Sıva Katı	78	22	20	-	80	-	100 (Q,K,Ç)	-	-	-
Alt Sıva Katı	47	53	5	-	95	-	100 (Q,Pl,Ç,B,A)	-	-	-

Tablo 5

***(*) A:** Andezit, **Am:** Amfibol, **B:** Bazalt, **By:** Biyotit, **Ç:** Çört, **Çm:** Çimento, **K:** Kireçtaşı, **KT-MT:** Kireçtaşı-Mermer Tozu, **MTA:** Matriks Toplam Agrega Oranı, **MTB:** Matriks Toplam Bağlayıcı Oranı, **Op:** Opak Mineraller, **Org:** Bitkisel Organik Katkı, **Pl:** Plajiyoklas, **Py:** Piroksen, **S:** Serpantinit, **TK:** Tuğla Kırığı Parçaları*

- Optik mikroskop analizi ile Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi'nden örneklenen 2 harç ve 4 sıva örneği ince kesit optik mikroskop analizi ile incelenmiştir.
- İncelemelerde örneklerin onarım (bağlayıcı olarak çimento içeren) ve özgün karakterde (bağlayıcı olarak kireç içeren) olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).
- Harç ve sıvaların agrega yapısı Kayseri ve çevresinin yerel kayaç yapısı ile örtüşmektedir.
- İncelenen harç ve sıva örnekler; KYO-H1 dışında zengin türde mineral ve kayaç içeren akarsu yatağı malzemesi içermektedir.
- KYO-H1 örneği özgün diğer örnekler onarım örnekleridir. Onarım örnekleri agrega içerikleri açısından benzeşmektedir.

EK-3. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

İnce Kesit Polarize Optik Mikroskop Analizi

Harç ve Sıvalarda Agrega & Bağlayıcı Analizi

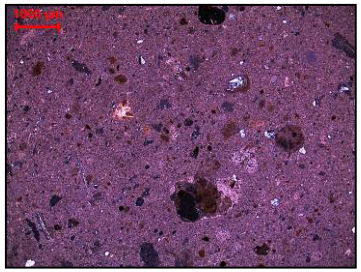

KYO-H1

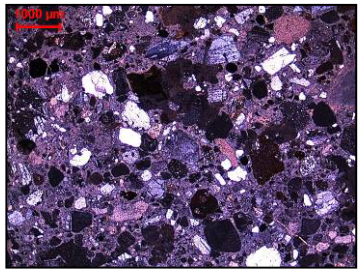

KYO-H2

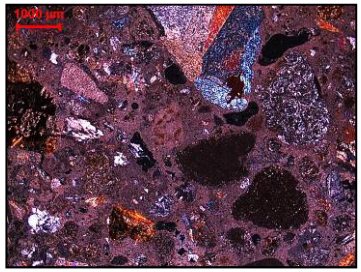

KYO-S1

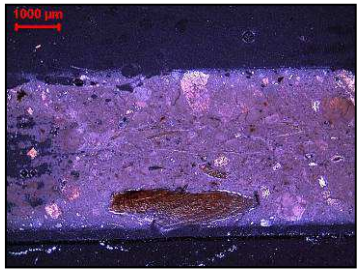

KYO-S2

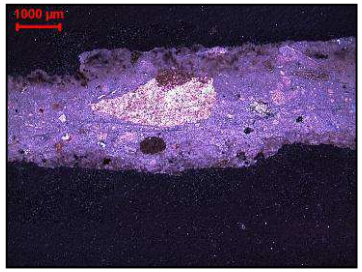

KYO-S3

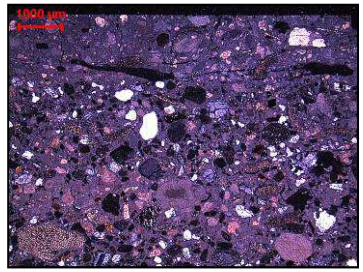

KYO-S4

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Taş, Harç ve Sıva Örnekler

Arkeometrik incelemelerde grubun çalışmalarını yürüttüğü YEBİM Petrografi Araştırma ve Uygulama Laboratuvarı'nda mineral tanımlama, kayaç tanımlama, kayaç jeokimyası, mineral kimyası, tanınması güç mineral, cisim, amorf malzeme ve çözeltilerin teşhisi için kullanılan çok çeşitli spektrometrik cihazlar bulunmaktadır.

SPECTRO X-Lab 2000 marka spektrometre Polarize Energy Dispersive X-Işını (PEDX) sisteminde çalışmaktadır. Spektrometre kütüphanesine kayıtlı toplam 92 tür standartlar arasında jeoloji, maden, malzeme bilgisi ve yağ çözeltilerine ait özel standartlar da bulunmaktadır. X-Lab 2000 PEDX spektrometresi atom numarası 11 olan sodyumdan (Na), 92 olan uranyuma (U) kadar erişebilen elementleri analiz edebilme özelliğine sahiptir. Cihazın hassasiyet limiti, ağır elementlerde 0,5 ppm ve hafif elementlerde ise 10 ppm'e kadar ölçüm yapabilecek seviyededir. Örnek alımı toz, toz pelet, cam pelet, kayaç parçası ve çözelti alabilecek özelliktedir.

Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi'ne ait taş, harç ve sıva örneklerin kimyasal bileşimlerine PED-XRF Analizi ile ulaşılmıştır. Örneklerin element yapısı Tablo 6-8'de verilmektedir.

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Taş Örnekler – Ana Elementler (≥%1)

Element	Bileşim	KYO-T1	KYO-T2	KYO-T3	KYO-T4	KYO-H3
Na_2O	%	3,75	3,22	4,58	1,55	0,260
MgO	%	0,492	0,391	0,687	1,767	0,839
Al_2O_3	%	10,84	10,13	10,85	9,64	5,859
SiO_2	%	59,72	56,53	63,88	54,22	33,45
P_2O_5	%	0,131	0,093	0,106	0,343	0,144
SO_3	%	0,650	0,677	0,355	0,297	0,751
Cl	%	0,016	0,044	0,412	0,163	0,017
K_2O	%	3,06	2,86	3,51	3,66	2,165
CaO	%	2,304	2,286	2,982	3,589	21,09
TiO_2	%	0,382	0,399	0,356	0,682	0,296
V_2O_5	%	0,003	0,007	0,003	0,010	0,008
Cr_2O_3	%	0,004	0,007	0,003	0,001	0,004
MnO	%	0,065	0,065	0,055	0,001	0,069
Fe_2O_3	%	4,07	4,00	2,96	0,37	2,44
LOI*	%	14,96	19,44	9,87	32,69	32,76

LOI: Loss on Ignition / 950C'de ısıtma ile ağırlık kaybı (karbonat)

Tablo 6a

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Taş Örnekler – Eser Elementler (≤%1)

Element	Bileşim	KYO-T1	KYO-T2	KYO-T3	KYO-T4	KYO-H3
Co	ppm	38,1	21	20,9	140	18,1
Ni	ppm	4,1	4,4	5,7	1	11,7
Cu	ppm	11,9	8,4	6,9	1	9,4
Zn	ppm	55,4	45,5	50,2	34	83,7
Ga	ppm	19	18,1	18,8	1	12,8
Ge	ppm	0,6	1,4	0,6	1	0,6
As	ppm	2,2	3,6	2,7	9,4	4,2
Se	ppm	0,4	0,4	0,4	1	0,4
Br	ppm	1	1,4	0,9	1	1,1
Rb	ppm	113,7	108,3	130,4	11	77,2
Sr	ppm	221,9	241	207,7	16,5	263
Y	ppm	35,1	33,1	36,6	5,4	18,5
Zr	ppm	418,4	405	476,4	812	279,9
Nb	ppm	17,5	18,4	18,8	28	4,1
Mo	ppm	3,5	5,7	3,6	5,1	4
Cd	ppm	0,9	1	0,8	1,9	0,6
In	ppm	0,9	1,1	0,8	1,8	0,9

Tablo 6a

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Taş Örnekler – Eser Elementler (≤%1)

Element	Bileşim	KYO-T1	KYO-T2	KYO-T3	KYO-T4	KYO-H3
Sn	ppm	1	1,2	1	1,2	4,6
Sb	ppm	0,6	1,2	0,9	2	1
Te	ppm	1,4	1,7	1,3	3	1,3
I	ppm	2,6	3,1	2,3	5,1	2,9
Cs	ppm	4,6	5,6	7,2	7,9	4
Ba	ppm	591,9	606,8	580,4	721,7	407,2
La	ppm	39,7	41,7	41,6	52,4	19,2
Ce	ppm	97,1	68,8	71,7	95,8	46,9
Hf	ppm	12,6	10,4	10,9	3	9,4
Ta	ppm	4,2	3,8	3,4	3	4
W	ppm	4,8	3,3	3,1	2	3,8
Hg	ppm	1,2	1,3	1,1	2	0,9
Tl	ppm	1,3	1,3	1,2	2	0,8
Pb	ppm	15,3	12,6	16,3	2	26
Bi	ppm	0,9	0,9	0,8	2	1
Th	ppm	20,7	21,5	25,9	2	15,7
U	ppm	7,6	6	11,8	17	10,2

Tablo 6a

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Harç Örnekler – Ana Elementler (≥%1)

Element	Bileşim	KYO-H1	KYO-H2
Na_2O	%	0,083	0,083
MgO	%	1,437	0,853
Al_2O_3	%	1,817	2,746
SiO_2	%	13,47	15,02
P_2O_5	%	0,271	0,142
SO_3	%	0,712	1,471
Cl	%	0,059	0,054
K_2O	%	0,445	0,684
CaO	%	45,24	35,8
TiO_2	%	0,144	0,188
V_2O_5	%	0,006	0,005
Cr_2O_3	%	0,010	0,006
MnO	%	0,028	0,105
Fe_2O_3	%	1,28	1,94
LOI*	%	34,8	40,24

Tablo 7a

LOI: Loss on Ignition /
950C'de ısıtma ile ağırlık kaybı (karbonat)

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Harç Örnekler – Eser Elementler (≤%1)

Element	Bileşim	KYO-H1	KYO-H2
Co	ppm	18,1	18,7
Ni	ppm	13,7	10,1
Cu	ppm	11,7	6,6
Zn	ppm	36,8	28
Ga	ppm	6,7	9,2
Ge	ppm	0,8	0,7
As	ppm	16,4	5,5
Se	ppm	0,5	0,5
Br	ppm	1,9	0,9
Rb	ppm	19,4	36,7
Sr	ppm	524,8	303,7
Y	ppm	5,7	8
Zr	ppm	60	109,6
Nb	ppm	3,9	6,9
Mo	ppm	3,6	3,9
Cd	ppm	0,9	1
In	ppm	0,9	0,9

Element	Bileşim	KYO-H1	KYO-H2
Sn	ppm	2,9	1,3
Sb	ppm	1,2	0,4
Te	ppm	1,3	1,4
I	ppm	2,3	2,4
Cs	ppm	3,8	3,8
Ba	ppm	249,4	290,1
La	ppm	18,1	7,8
Ce	ppm	29	27,5
Hf	ppm	4,6	3,9
Ta	ppm	4,8	4,1
W	ppm	3,9	3,7
Hg	ppm	1,4	1,3
Tl	ppm	1,5	1,4
Pb	ppm	10,9	10,9
Bi	ppm	1,2	1
Th	ppm	5,4	7,6
U	ppm	9	10

Tablo 7b

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Sıva Örnekler – Ana Elementler (≥%1)

Element	Bileşim	KYO-S1	KYO-S2	KYO-S3	KYO-S4
Na_2O	%	0,100	0,140	0,110	0,081
MgO	%	0,54	0,356	0,381	0,602
Al_2O_3	%	0,691	0,236	0,277	0,771
SiO_2	%	3,67	1,37	1,46	4,08
P_2O_5	%	0,026	0,039	0,028	0,032
SO_3	%	0,489	13,14	6,92	0,305
Cl	%	0,460	0,045	0,042	0,262
K_2O	%	0,222	0,126	0,107	0,278
CaO	%	48,75	49,09	52,27	45,06
TiO_2	%	0,056	0,070	0,006	0,076
V_2O_5	%	0,004	0,003	0,003	0,003
Cr_2O_3	%	0,003	0,003	0,002	0,003
MnO	%	0,031	0,030	0,033	0,031
Fe_2O_3	%	0,837	0,249	0,290	1,031
LOI*	%	43,75	35,93	38,05	47,28

LOI: Loss on Ignition /
950C'de ısıtma ile ağırlık kaybı (karbonat)

Tablo 8a

EK-3. (devam) Yeni Cami Mahallesi Ortodoks Kilisesi yapı malzemeleri arkeometrik çalışmaları raporu

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Sıva Örnekler – Eser Elementler (≤%1)

Element	Bileşim	KYO-S1	KYO-S2	KYO-S3	KYO-S4	Element	Bileşim	KYO-S1	KYO-S2	KYO-S3	KYO-S4
Co	ppm	18,7	15,8	7,4	15,4	**Sn**	ppm	2	1,3	1,1	1,8
Ni	ppm	3	2,8	3,6	3,3	**Sb**	ppm	0,5	1	1	1,1
Cu	ppm	1,6	2,1	676,5	2,2	**Te**	ppm	1,4	1,3	1,4	1,3
Zn	ppm	13,9	3,5	1,1	15,5	**I**	ppm	2,2	2,2	2,4	2,2
Ga	ppm	4,2	2,7	4,3	4,6	**Cs**	ppm	3,7	3,8	4,6	3,8
Ge	ppm	0,7	0,7	1	0,7	**Ba**	ppm	135,8	67,3	844	189,8
As	ppm	1,5	0,9	12	2,4	**La**	ppm	16,6	8,2	12,7	13,9
Se	ppm	0,5	0,5	1,4	0,5	**Ce**	ppm	10	10	10	13
Br	ppm	2,4	1,4	3,5	2,7	**Hf**	ppm	3,8	4,1	37	5,1
Rb	ppm	17,3	3,2	5,1	20,8	**Ta**	ppm	4	4	25	3,6
Sr	ppm	602,5	801,1	641,2	578,7	**W**	ppm	3,6	3,3	4,7	3,7
Y	ppm	3,7	0,8	1,7	5,4	**Hg**	ppm	1,1	1,3	2	1,3
Zr	ppm	42,1	9,4	9,9	71	**Tl**	ppm	1,3	1,3	6	0,7
Nb	ppm	3,3	3,4	4	6,5	**Pb**	ppm	7,6	18,2	2864	7,2
Mo	ppm	3,2	3,3	3,6	8,3	**Bi**	ppm	1	1,1	4,6	1,1
Cd	ppm	0,8	0,9	1,1	1	**Th**	ppm	4	1,1	23,9	3,5
In	ppm	0,9	0,9	1	0,9	**U**	ppm	9,3	8,7	9	9,6

Tablo 8b

X-Işını Fluoresans Analizi (PED-XRF)

Taş, Harç ve Sıva Örnekler

Kayseri İncesu Yeni Cami Mahallesi'nde Ortodoks Kilisesi'ne ait taş örnekler andezittir. Volkanik kayaç grubu özelliğine sahip örneklerin ana elemen yapısını azalan sırada SiO_2, Al_2O_3, Fe_2O_3, Na_2O, K_2O ve CaO oluşturmaktadır. Harç olarak kodlanan KYO-H3 örneği de belirlendiği gibi andezit kayaç özelliğindedir.

İncelenen harç örneklerin kimyasal bileşimleri ana element grubunda farklılaşırken eser element içeriklerinde benzeşmektedir. Bu durum için, harç içeriği aynı hammadde kaynağı kullanılarak hazırlanmıştır denebilir. Bu durum ince kesit analizi ile de desteklenmektedir.

İnce kesit analizi ile çimento içerikli ve iki katlı olarak tanımlanan sıva örneklerinden KYO-S3 örneği hem ana element hem de eser element içeriği ile diğer sıva örneklerinden belirgin bir şekilde farklılaşmaktadır.

İncelemelerde Yararlanılan Kaynaklar

Pollard, A.M. ve Heron, C., 1996, "Archaeological Chemistry", The Royal Society of Chemistry, Cambridge.

Rapp, G., 2002, "Archaeomineralogy", Springer-Verlag, Berlin.

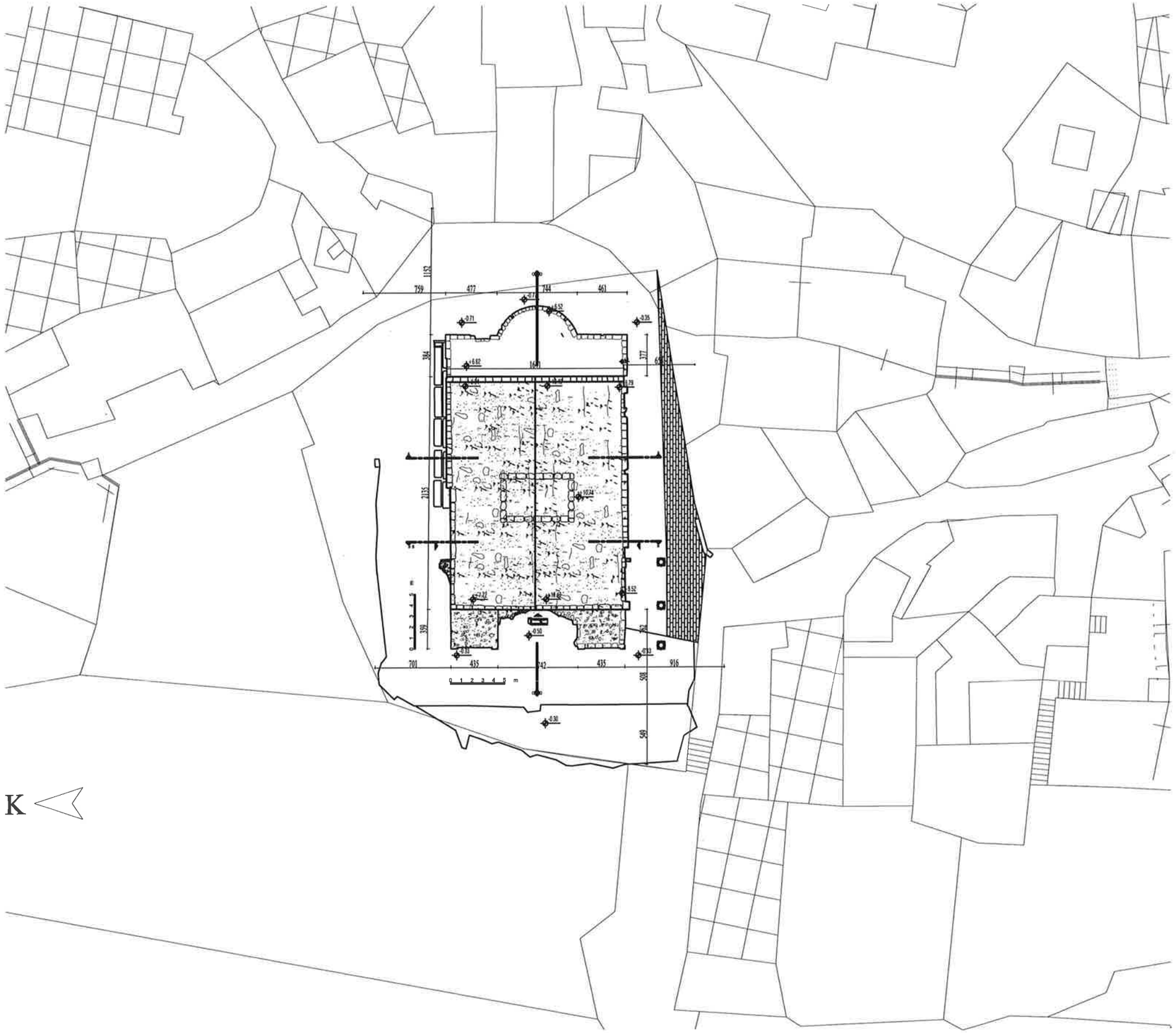

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	VAZİYET PLANI
PAFTA NO	R-01

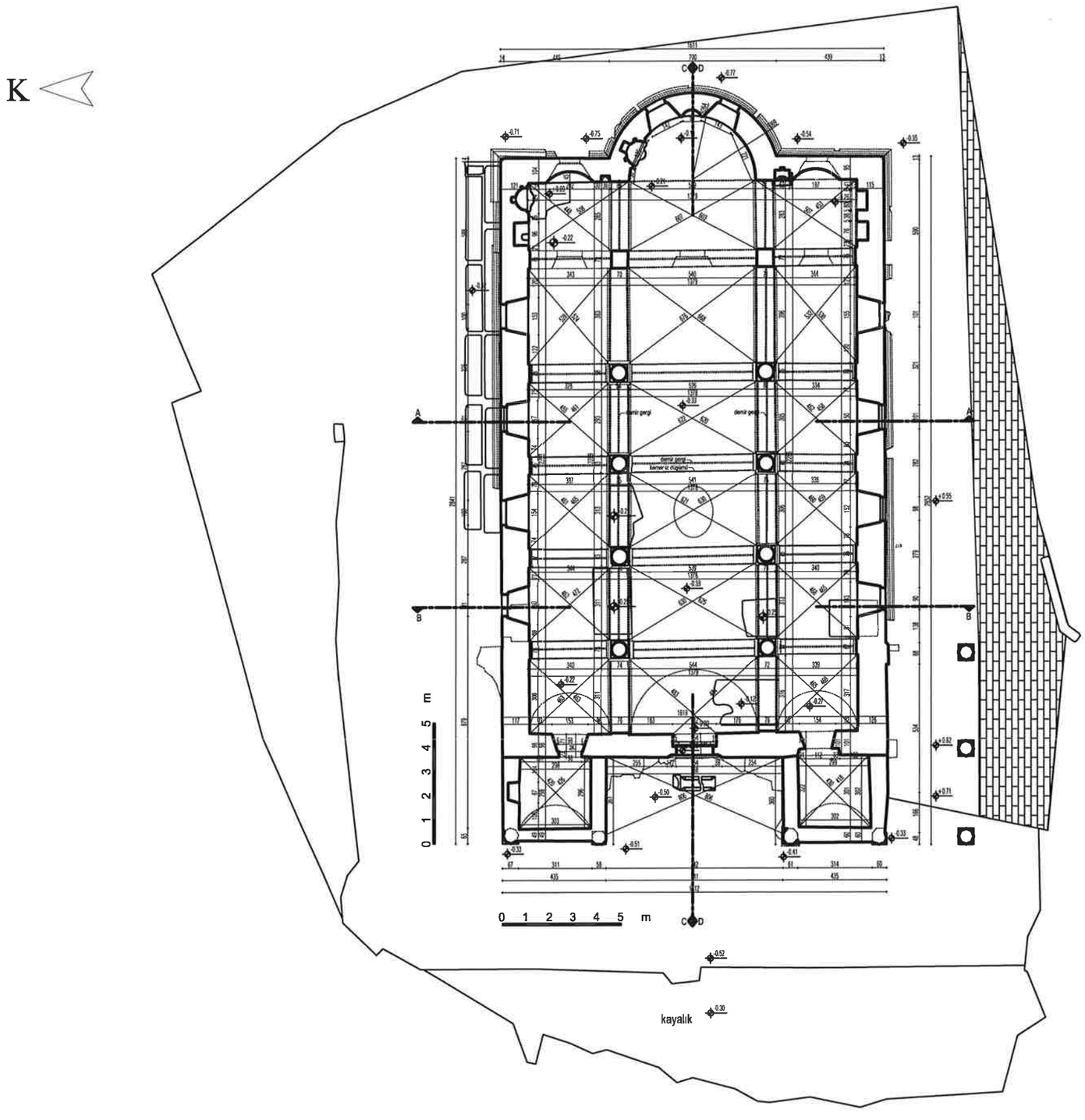

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT ÖLÇÜ-KOT PAFTASI
PAFTA NO	R-02

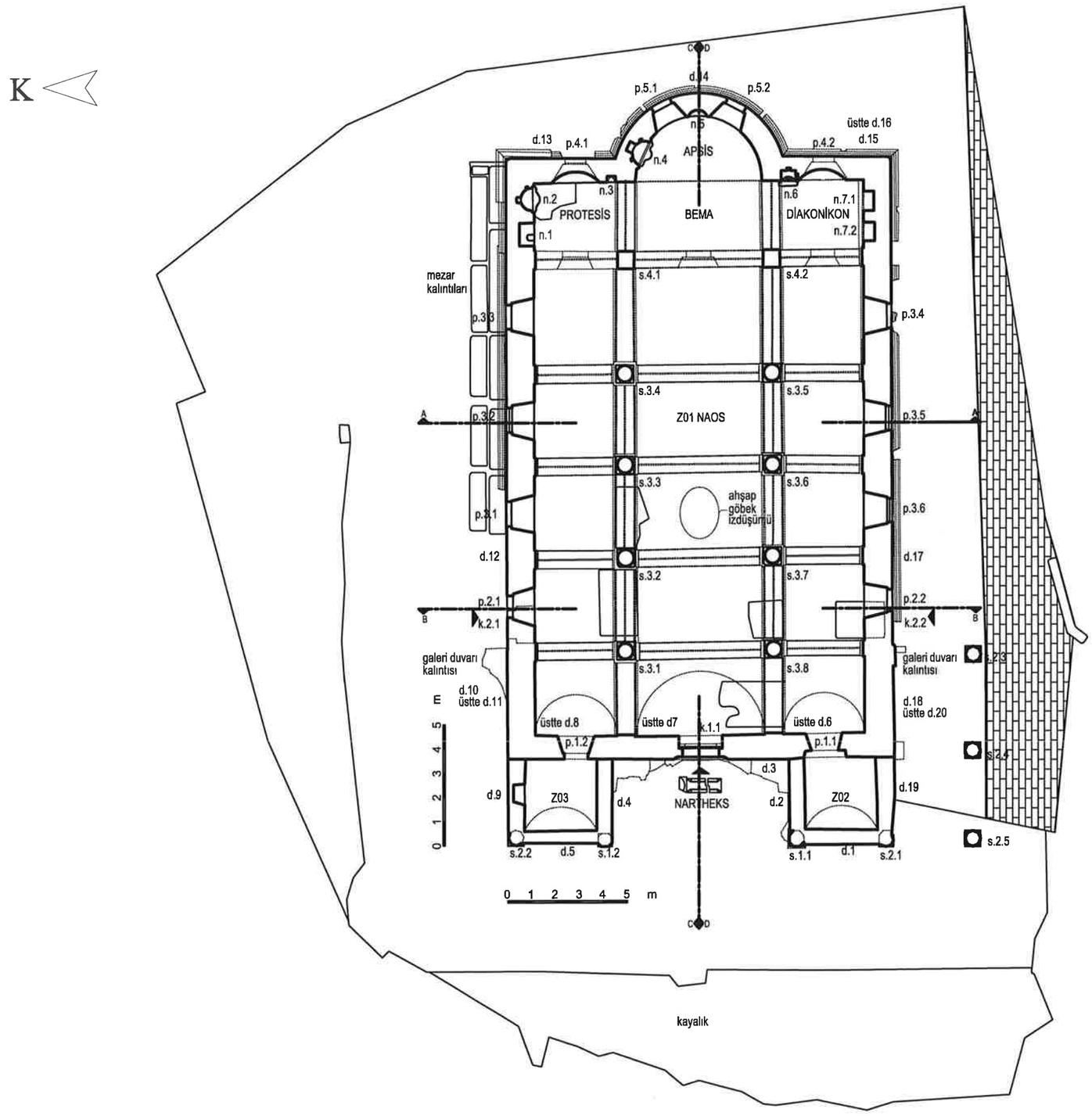

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- ■ RÖLÖVE
- □ DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- □ RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- □ RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- □ RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- □ FİZİKSEL MÜDAHALELER
- □ RESTORASYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO	R-03

K

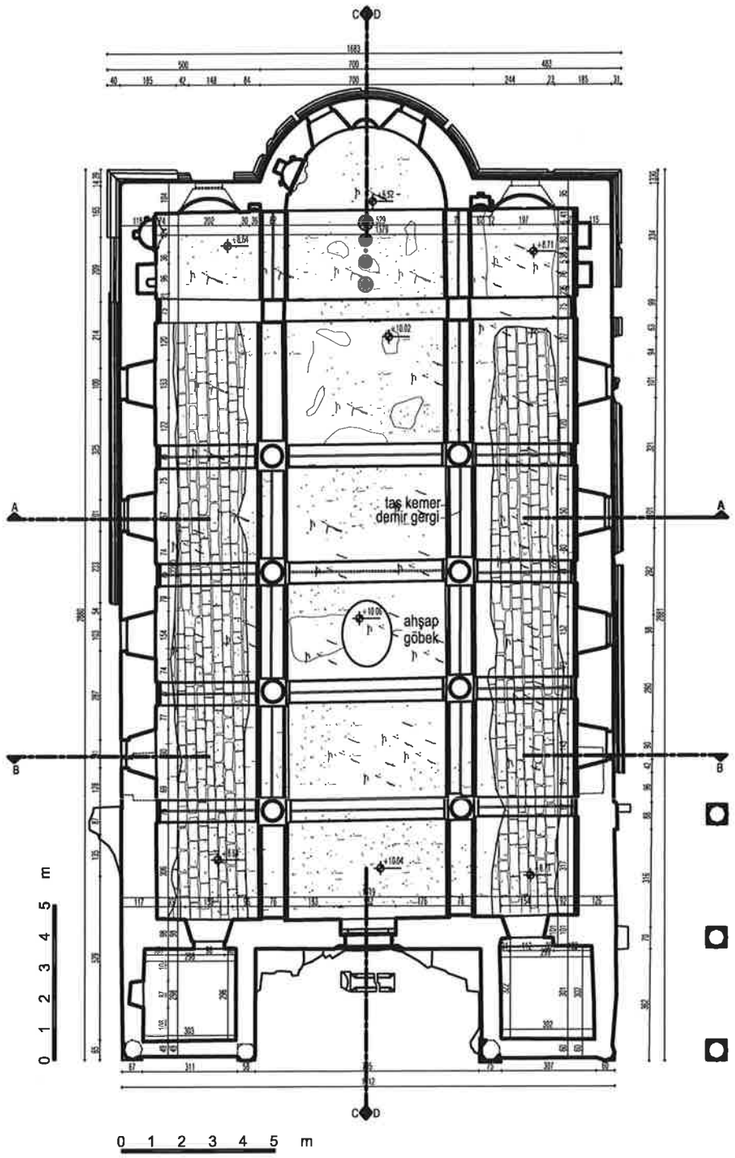

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	TAVAN PLANI
PAFTA NO	R-04

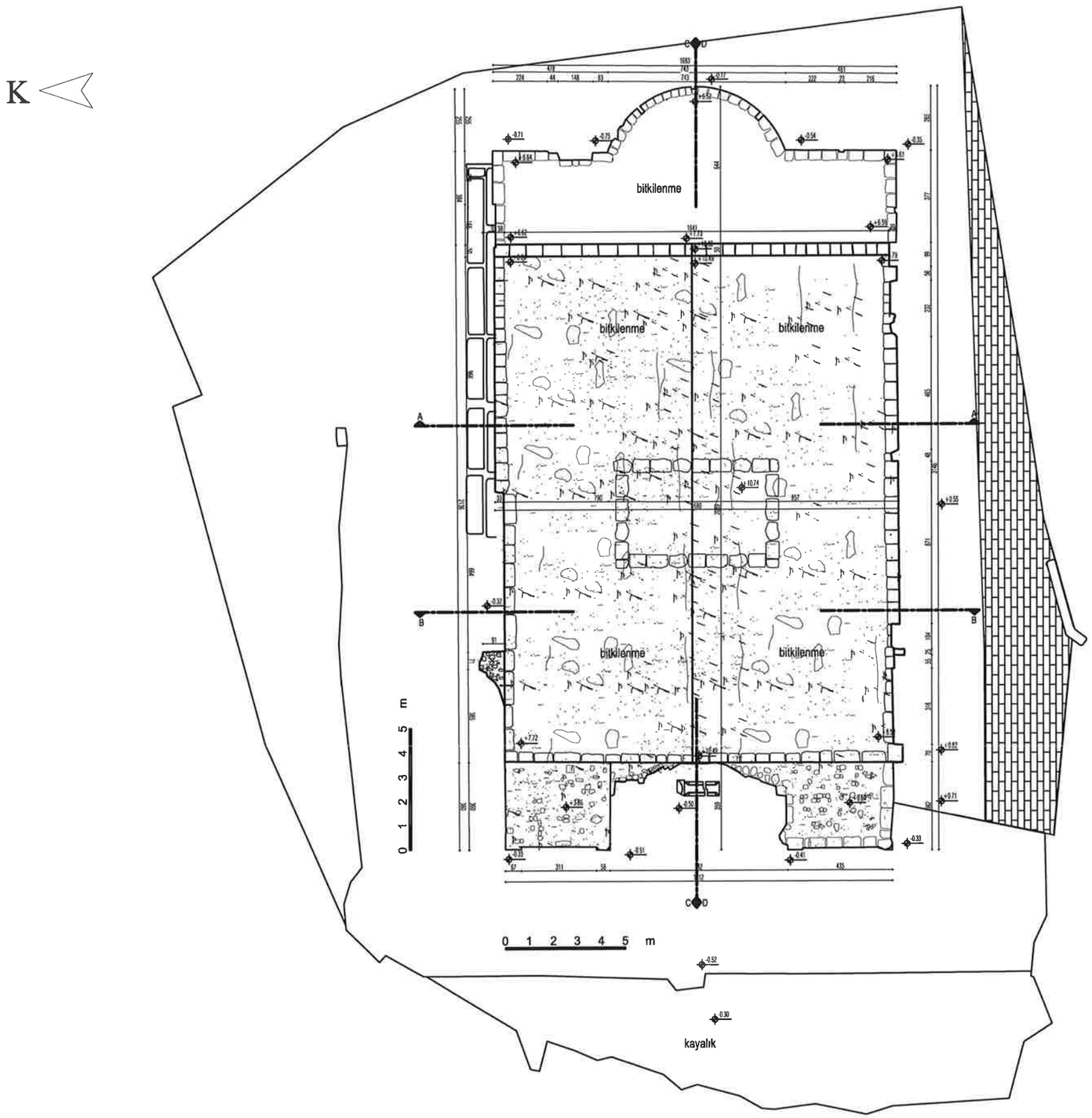

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ÇATI PLANI
PAFTA NO	R-05

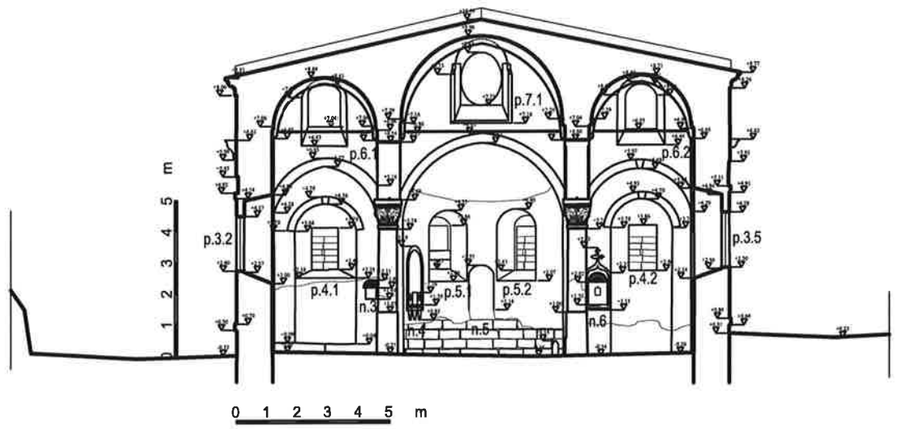

A-A KESİTİ

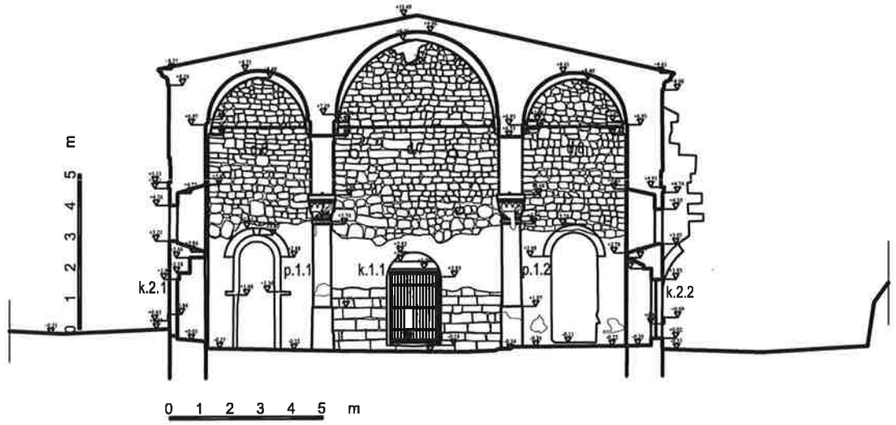

B-B KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	A-A KESİTİ B-B KESİTİ
PAFTA NO	R-06

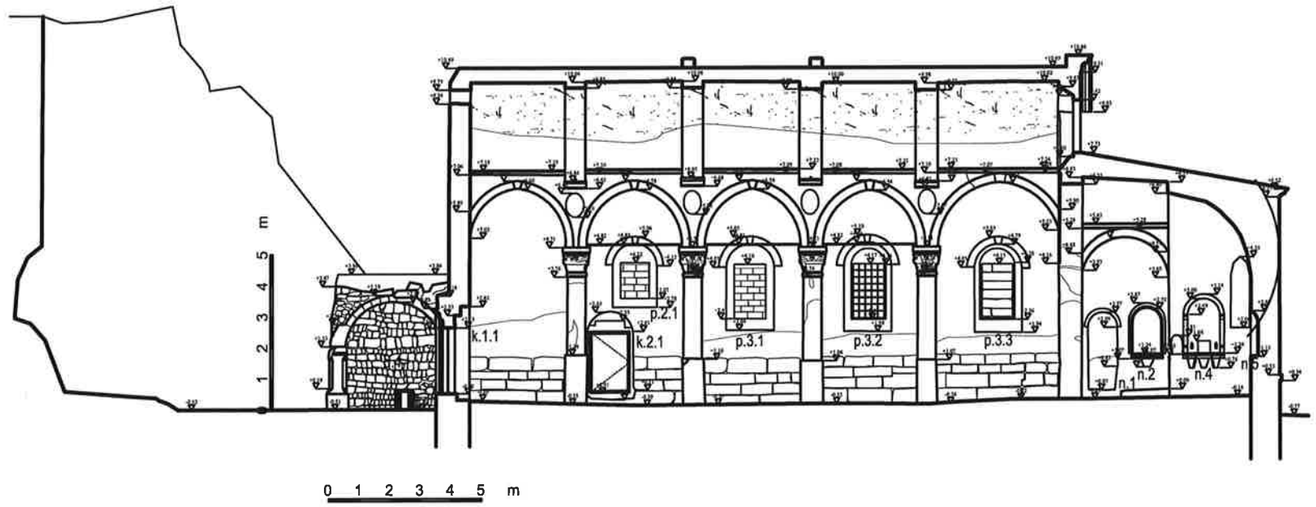

C-C KESİTİ

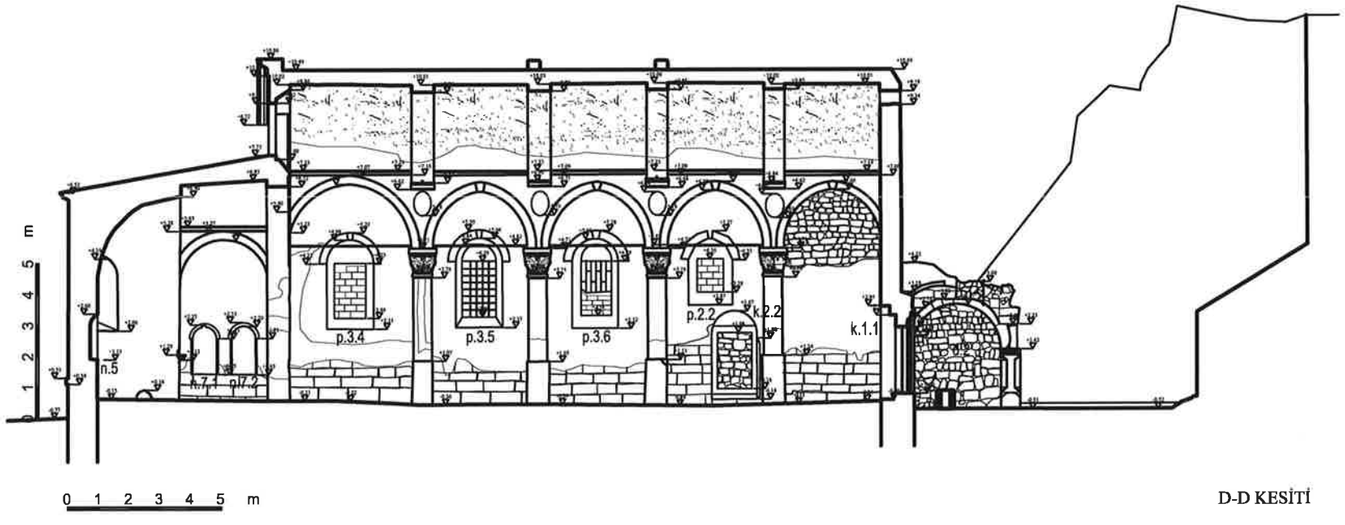

D-D KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	C-C KESİTİ D-D KESİTİ
PAFTA NO	R-07

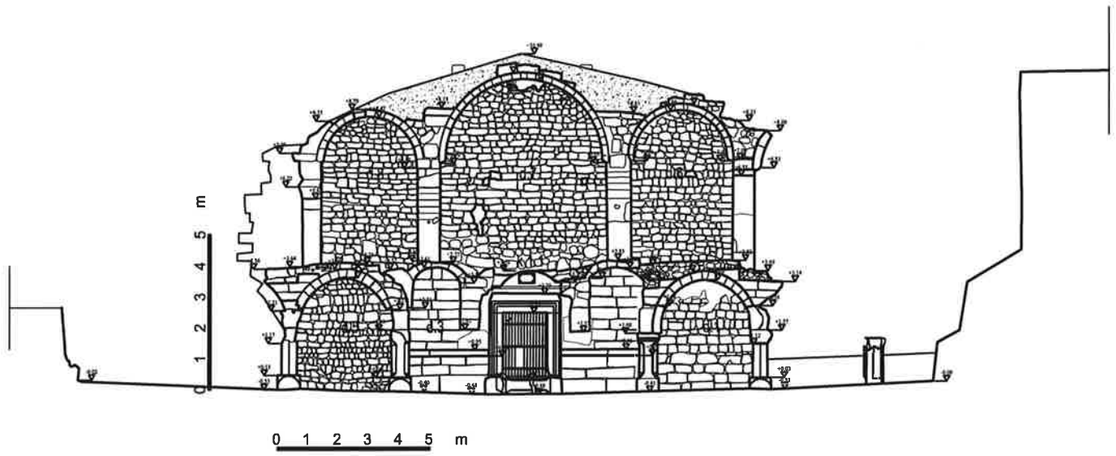

BATI CEPHESİ

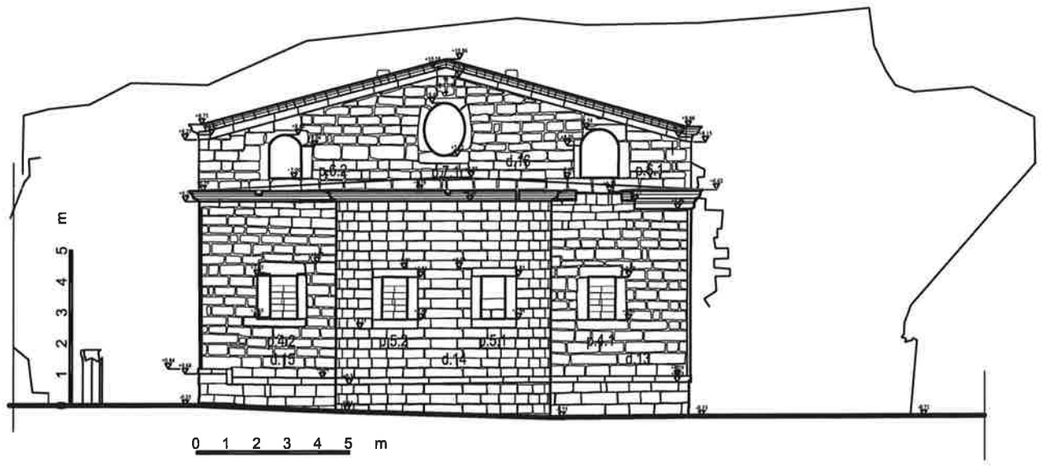

DOĞU CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	BATI CEPHESİ DOĞU CEPHESİ
PAFTA NO	R-08

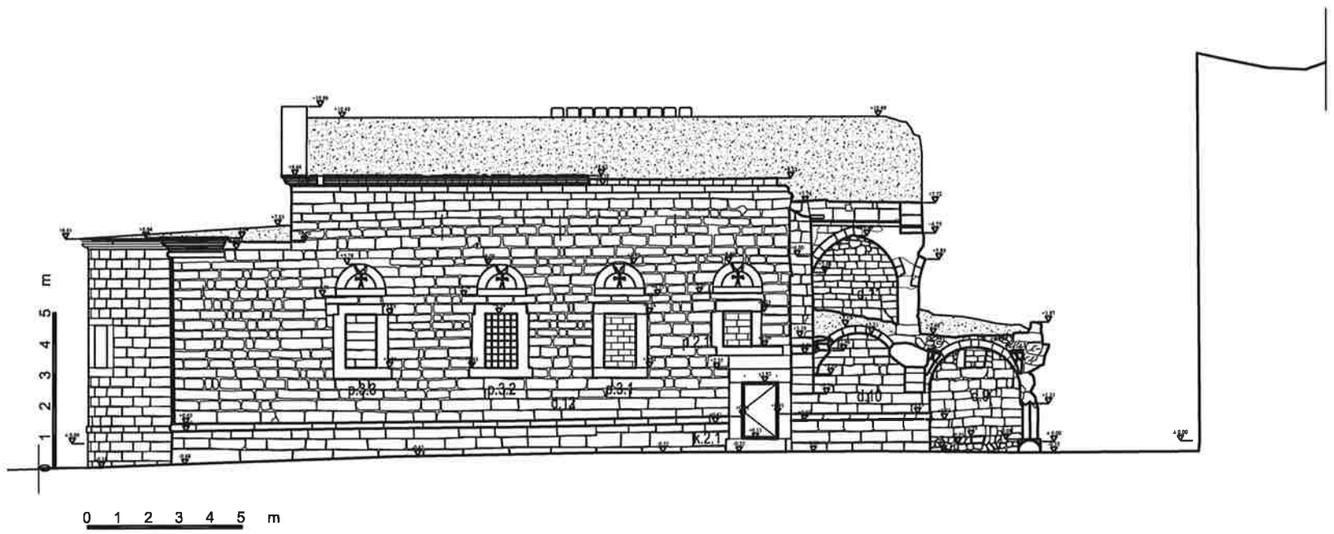

KUZEY CEPHESİ

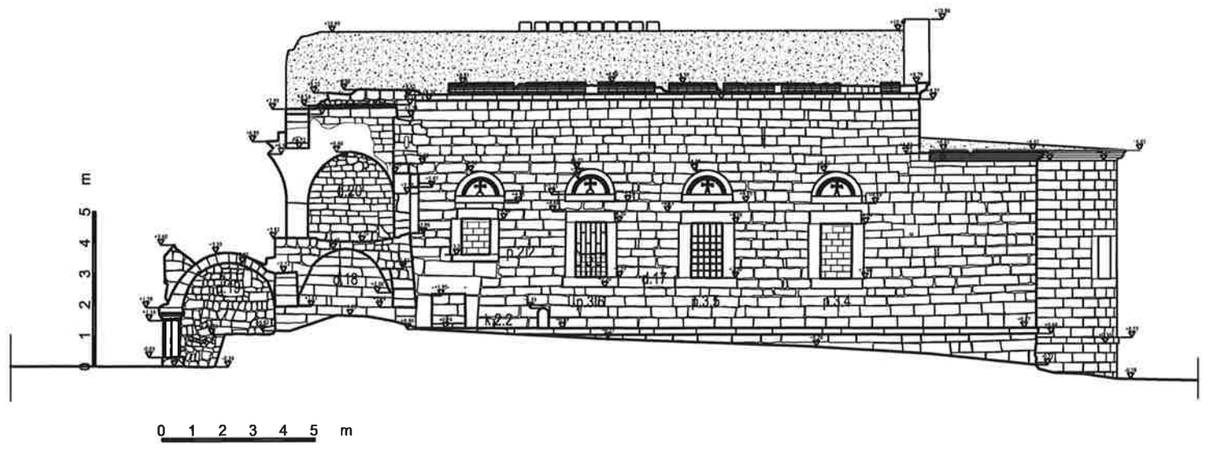

GÜNEY CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	KUZEY CEPHESİ GÜNEY CEPHESİ
PAFTA NO	R-09

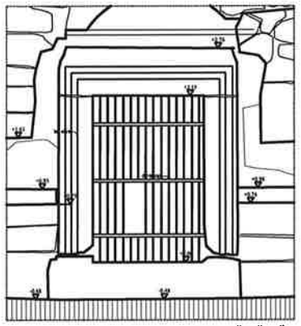

DIŞ GÖRÜNÜŞ

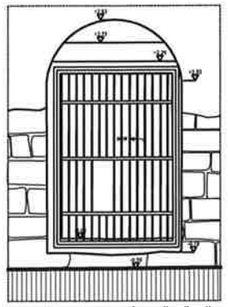

İÇ GÖRÜNÜŞ

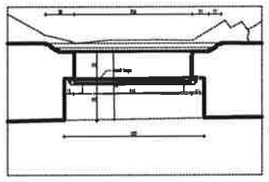

PLAN

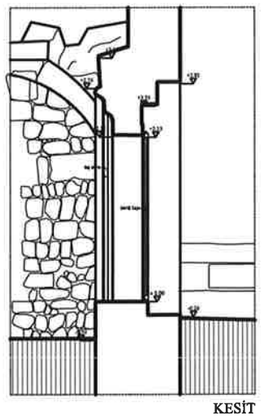

KESİT

k.1.1 KAPISI DETAYI

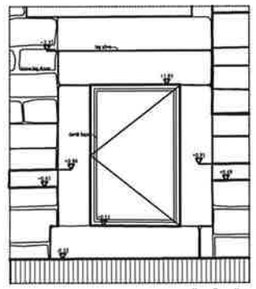

DIŞ GÖRÜNÜŞ

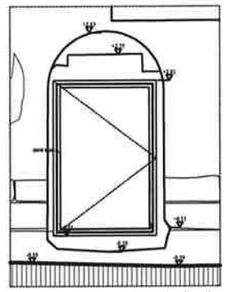

İÇ GÖRÜNÜŞ

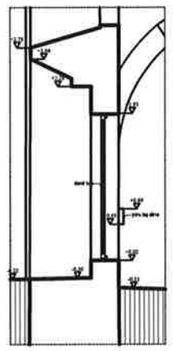

KESİT

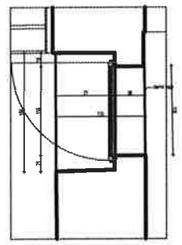

PLAN

k.2.1 KAPISI DETAYI

0 1 2 3 4 5 m

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	KAPI DETAYLARI
PAFTA NO	R-10

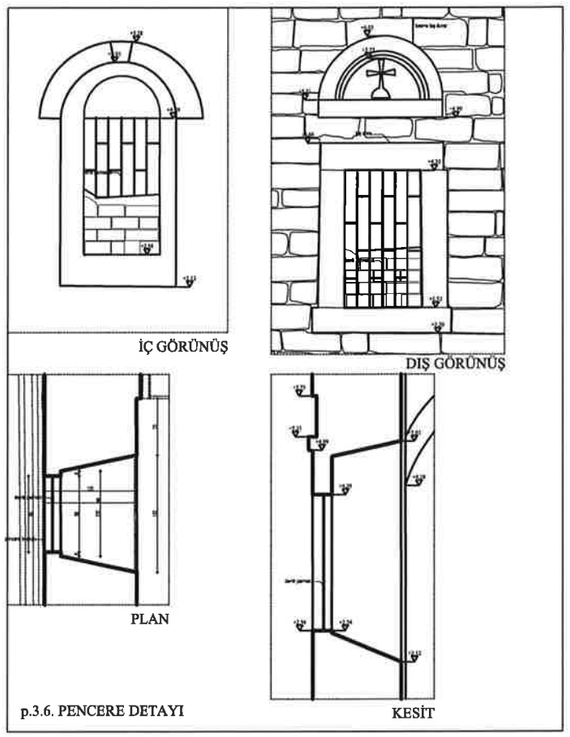

p.3.6. PENCERE DETAYI

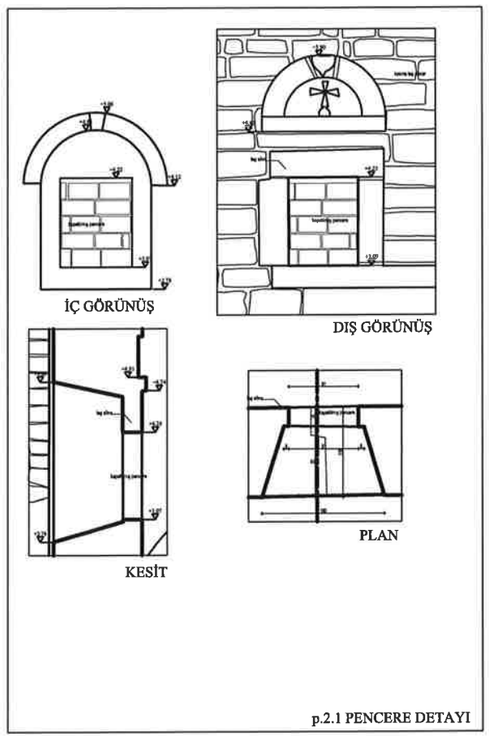

p.2.1 PENCERE DETAYI

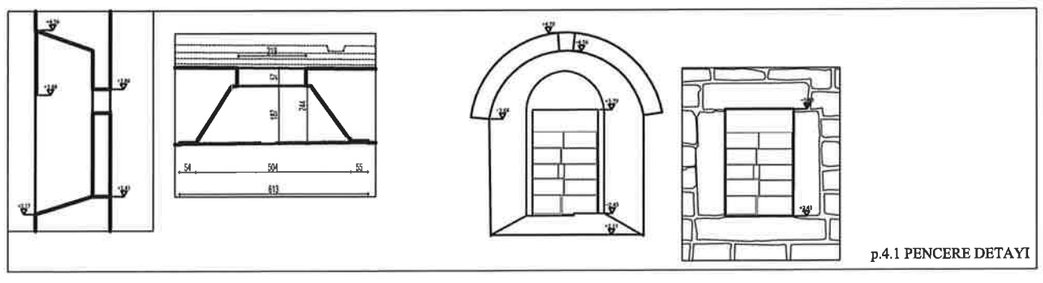

p.4.1 PENCERE DETAYI

0 1 2 3 4 5 m

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	PENCERE DETAYLARI
PAFTA NO	R-11

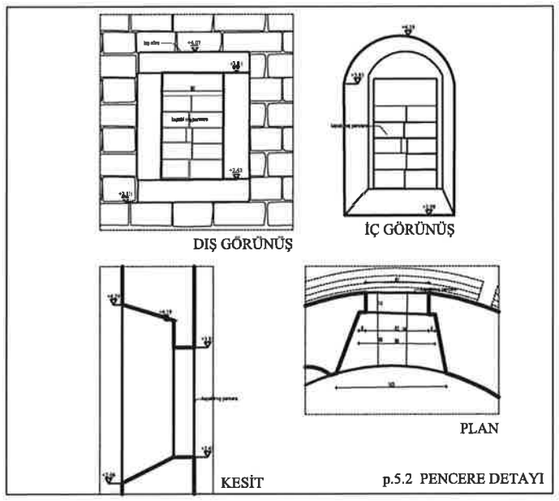

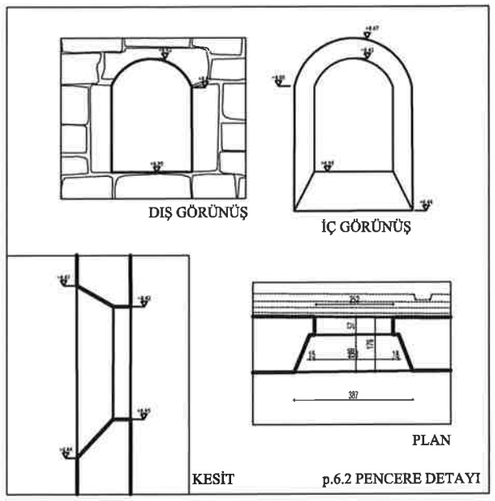

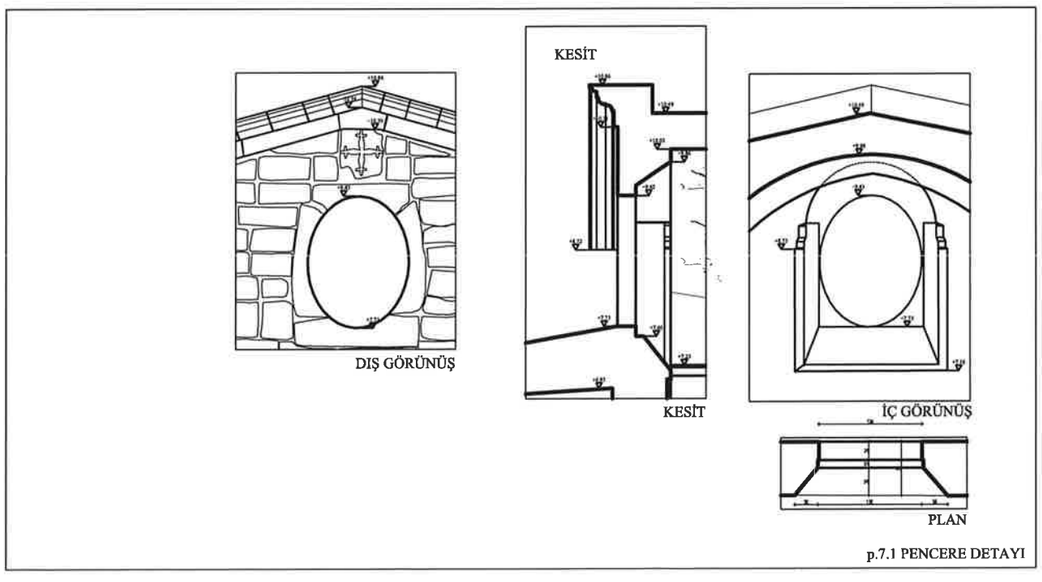

0 1 2 3 4 5 m

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	PENCERE DETAYLARI
PAFTA NO	R-12

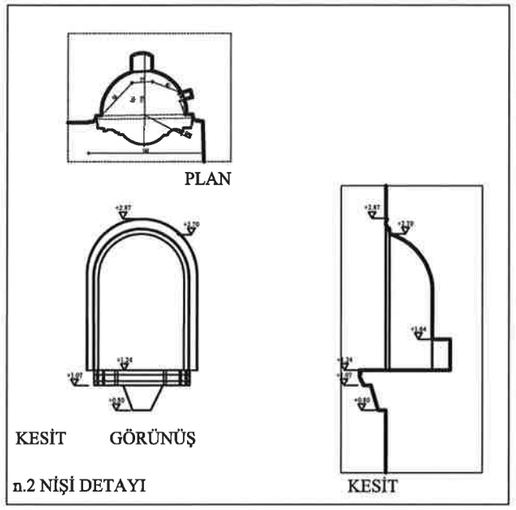

n.2 NİŞİ DETAYI

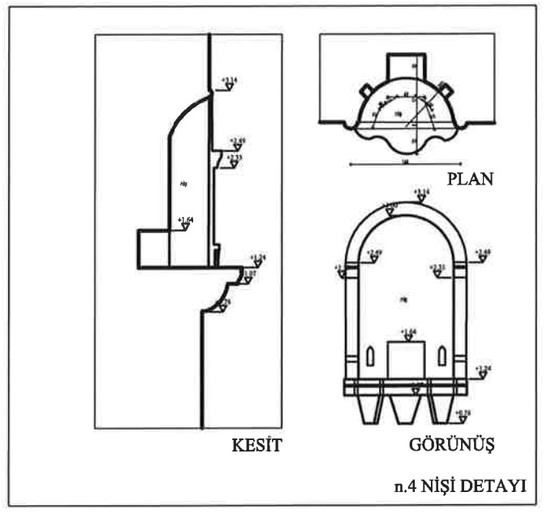

n.4 NİŞİ DETAYI

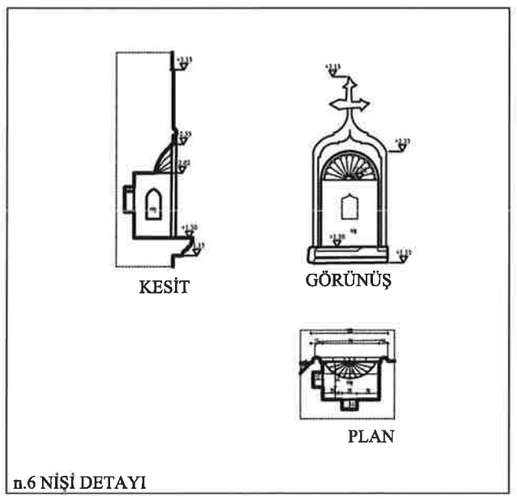

n.6 NİŞİ DETAYI

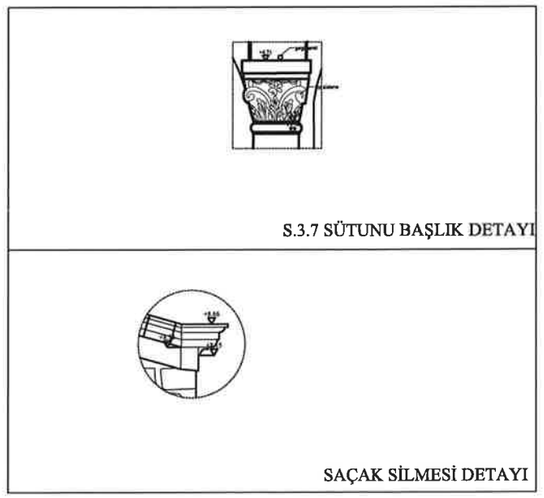

S.3.7 SÜTUNU BAŞLIK DETAYI

SAÇAK SİLMESİ DETAYI

0 1 2 3 4 5 m

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	NİŞ, SÜTUN BAŞLIK VE SAÇAK SİLMESİ DETAYLARI
PAFTA NO	R-13

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	VAZİYET PLANI
PAFTA NO	DB-01

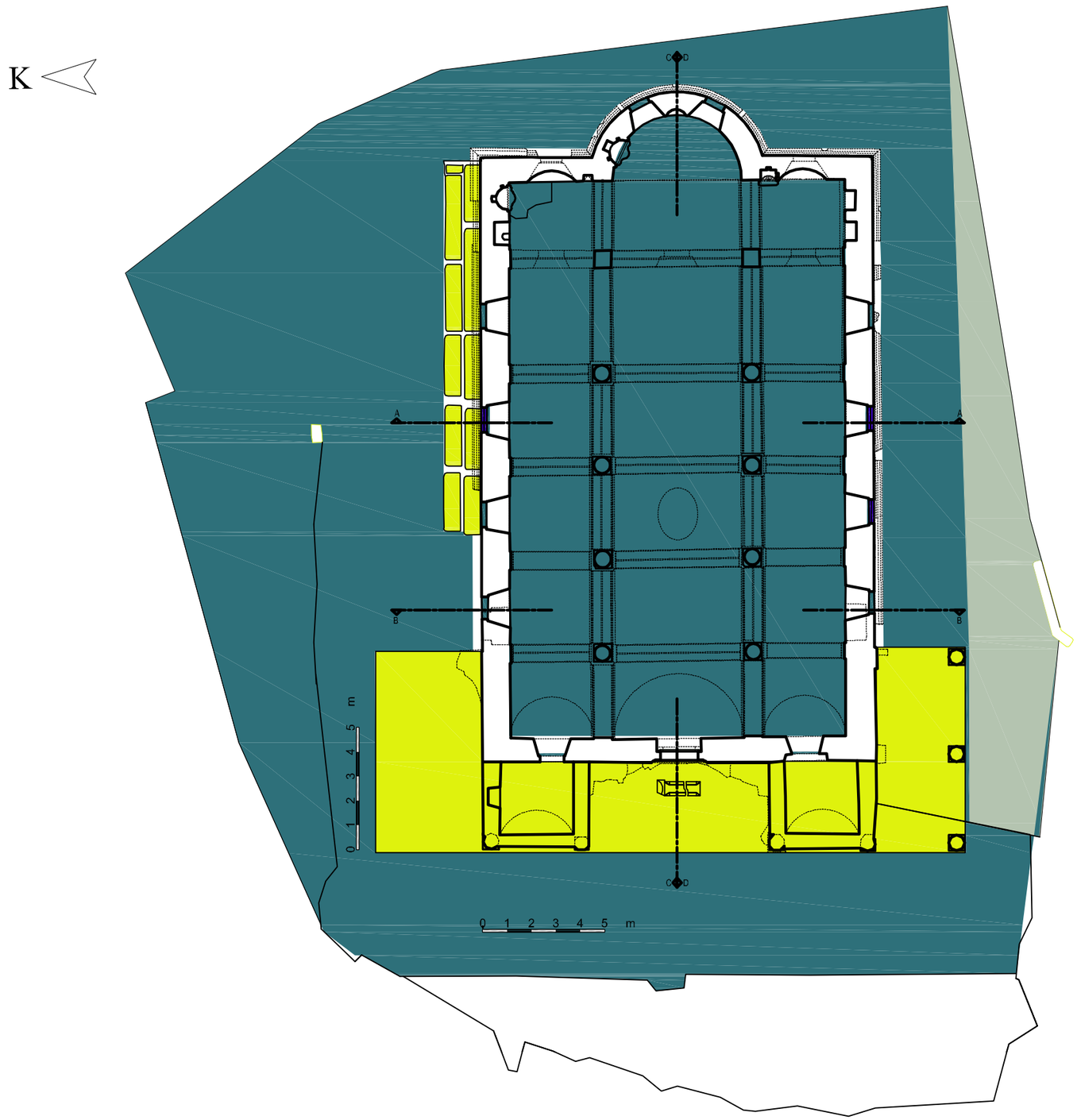

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO	DB-02

K

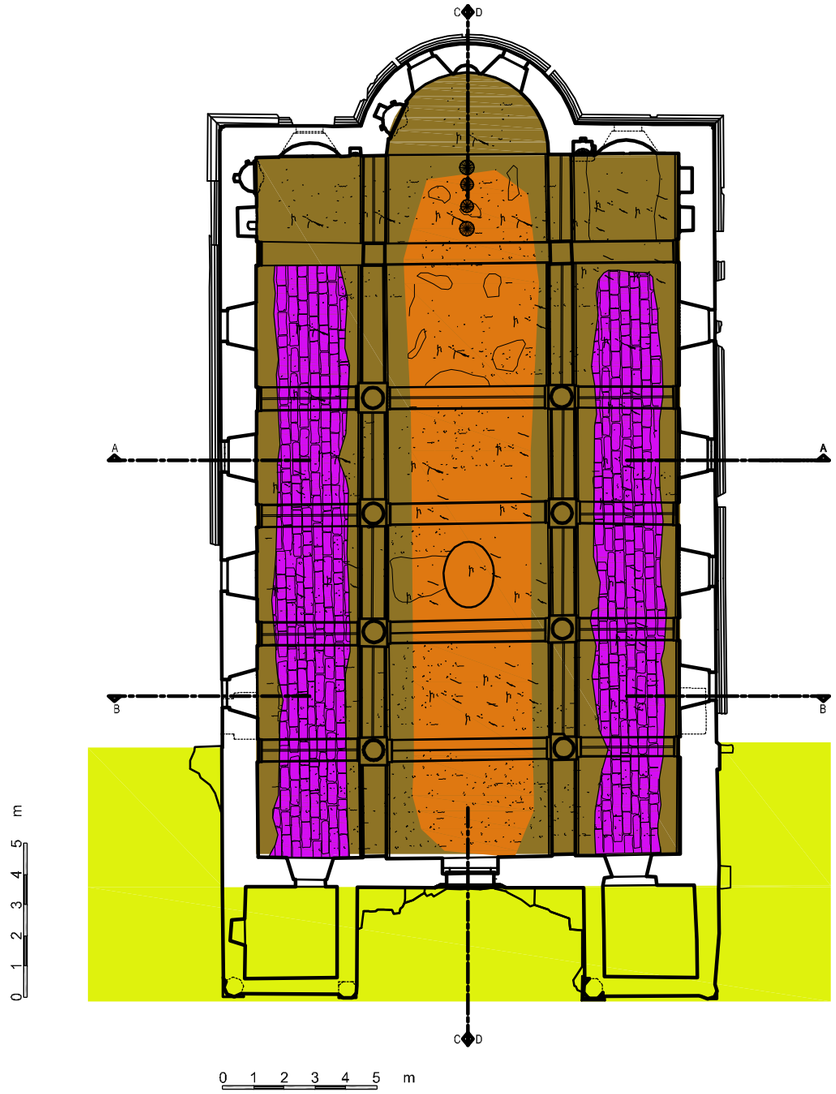

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	TAVAN PLANI
PAFTA NO	DB-03

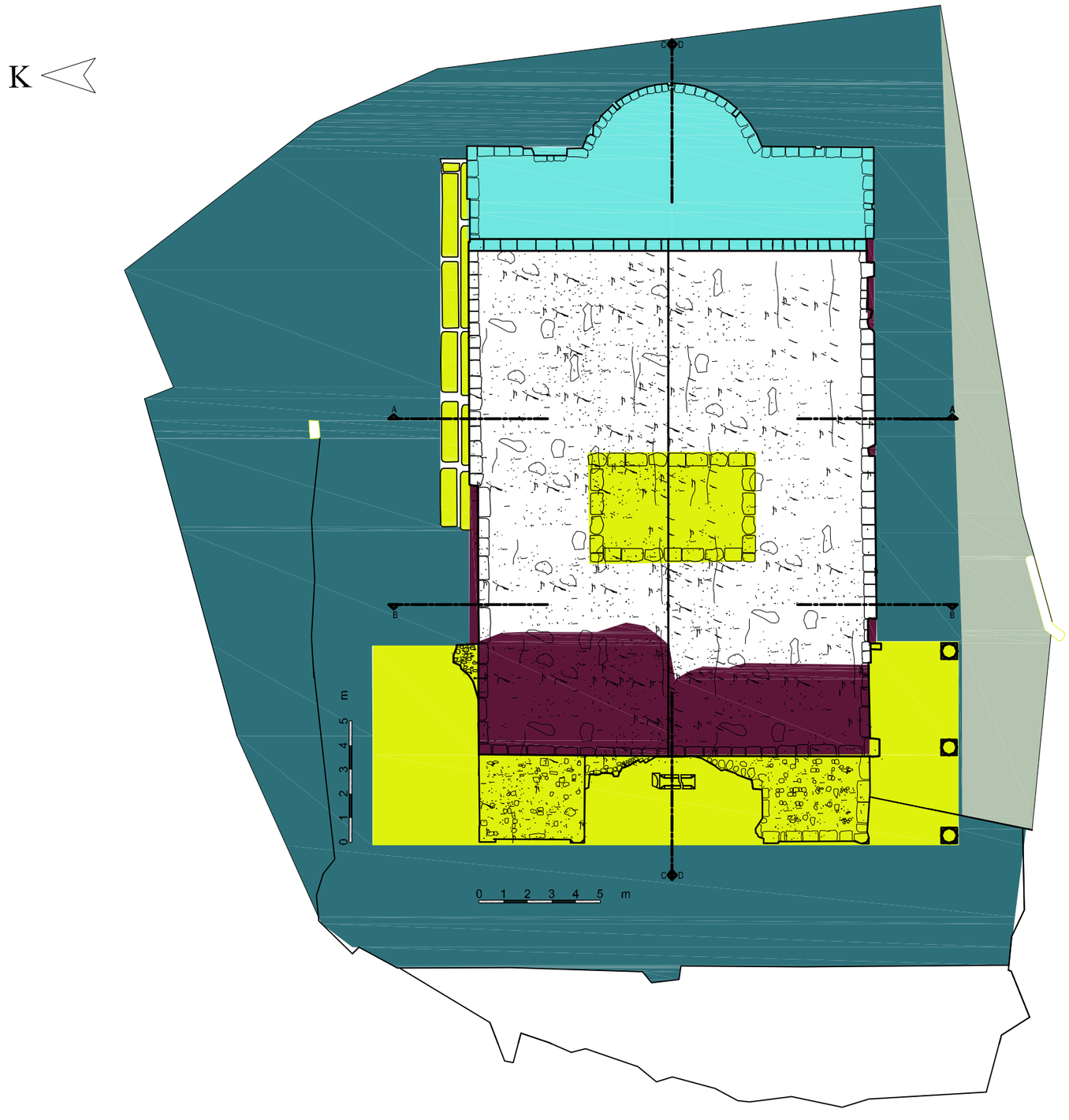

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	ÇATI PLANI
PAFTA NO	DB-04

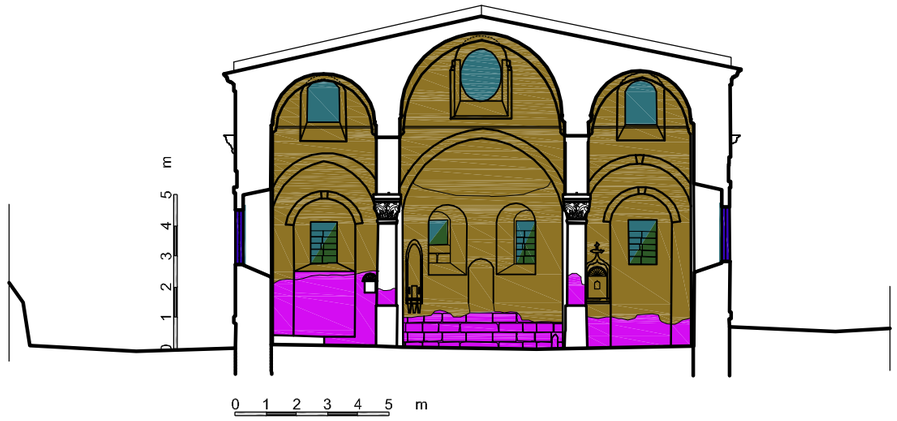

A-A KESİTİ

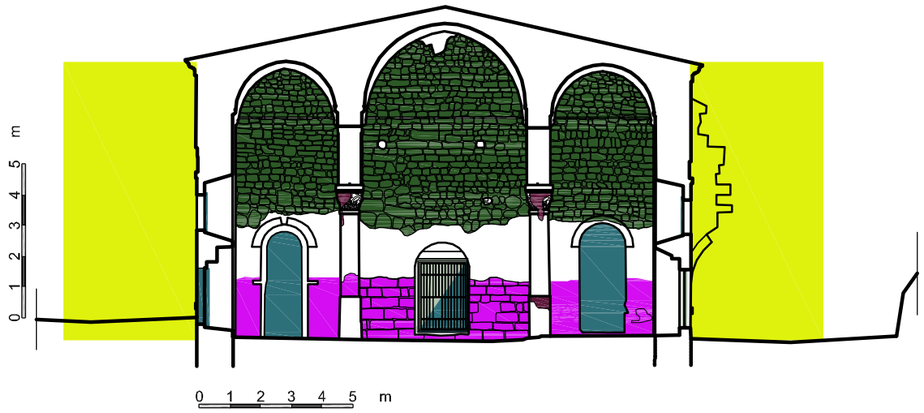

B-B KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	A-A KESİTİ B-B KESİTİ
PAFTA NO	DB-05

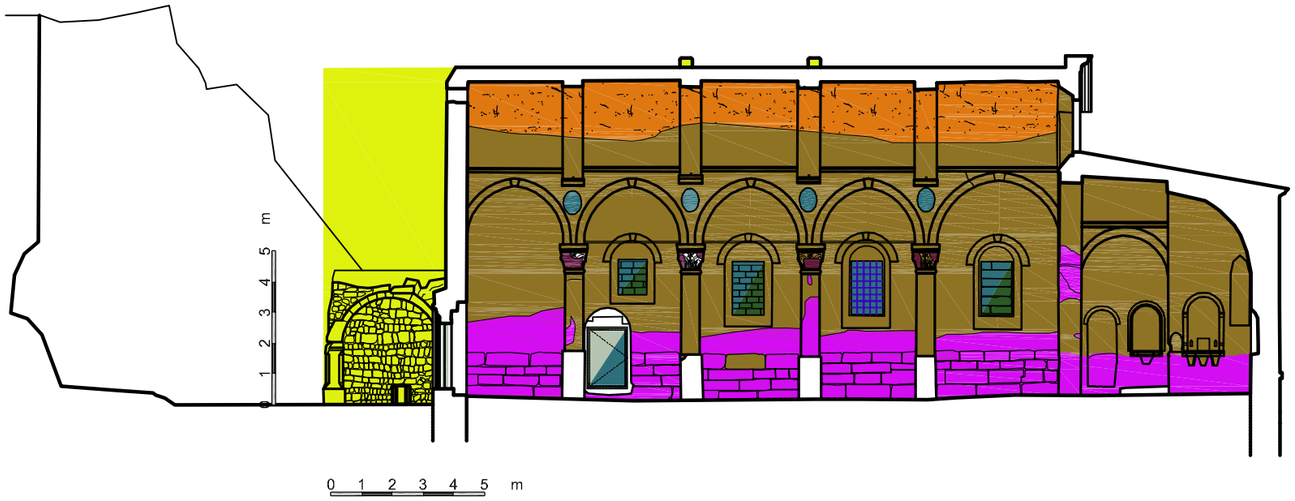

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	C-C KESİTİ D-D KESİTİ
PAFTA NO	DB-06

BATI CEPHESİ

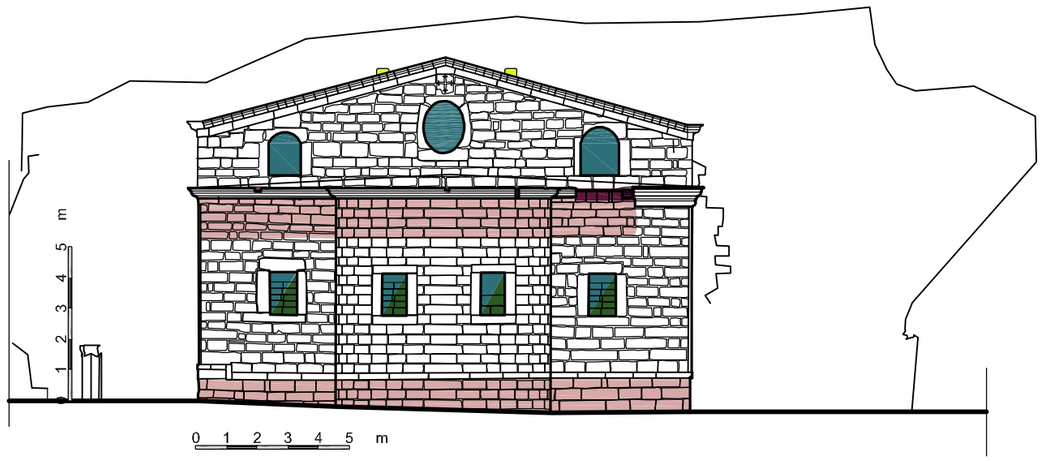

DOĞU CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	BATI CEPHESİ DOĞU CEPHESİ
PAFTA NO	DB-07

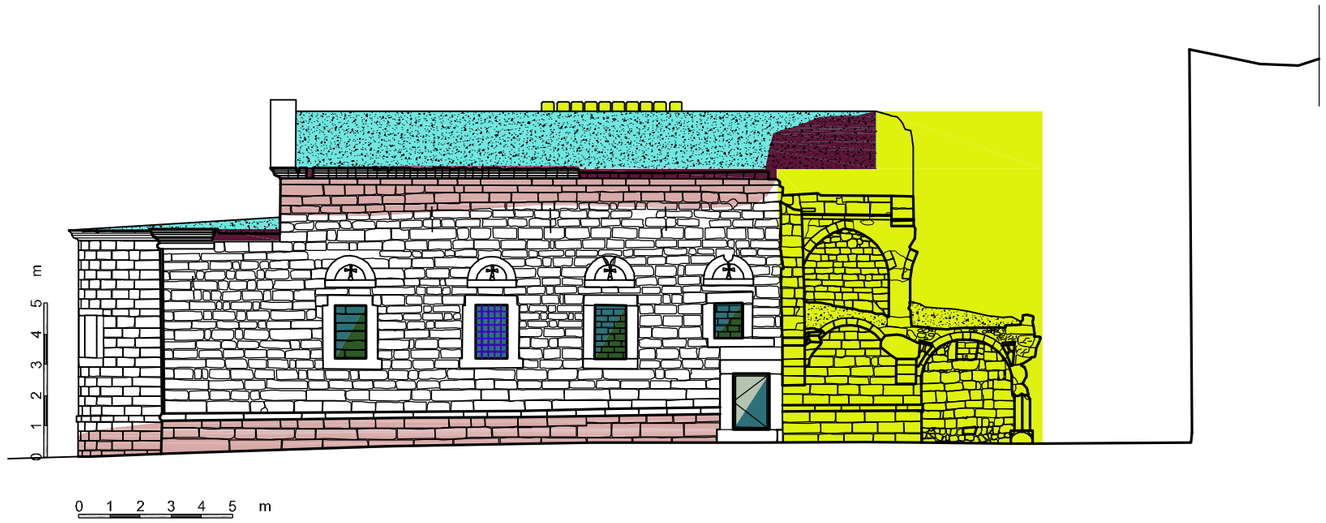

KUZEY CEPHESİ

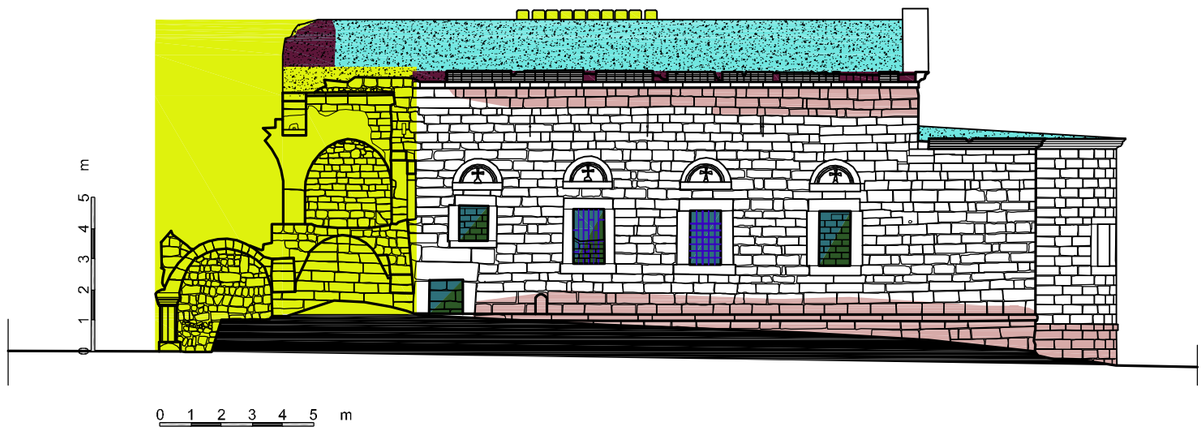

GÜNEY CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- ÖZGÜN OLARAK GÜNÜMÜZE ULAŞANLAR

İNSAN ELİYLE BOZULMALAR
- EKSİK YAPI ELEMANI
- ÖZGÜN OLMAYAN MALZEME
- KAPATILMIŞ AÇIKLIK
- YIKILMIŞ MİMARİ ELEMANLAR
- TOPRAK DOLGU
- İS / KİRLENME / BADANA

DOĞA ETKİSİYLE BOZULMALAR
- ELEMANDA BOŞLUK OLUŞMASI
- YÜZEY EROZYONU < 0.05 M
- YÜZEY EROZYONU > 0.05 M
- SIVA DÖKÜLMESİ
- NEMLENME
- BİTKİLENME
- METAL ELEMANLARDA KOROZYON

PAFTA ADI	KUZEY CEPHESİ GÜNEY CEPHESİ
PAFTA NO	DB-08

EK-26 Niğde ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu

Kilisenin adı	Kitabe	Plan	Galeri	Döşeme kaplaması	Örtü	Çan kulesi	Duvar resmi	Kaynakça
Hasaköy (Sasima) Kilisesi	– ?	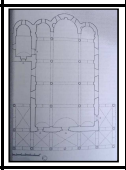	Nartheksin üzerinde- "U" biçiminde	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	+	+	[52]
Hagios Ioannes Prodromos Kilisesi	– 1861	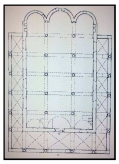	Nartheksin üzerinde- "U" biçiminde	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	İzi yok.	–	[10, 53]
Aşağı Kayabaşı Kilisesi/ Günümüzde Begüm Camii	– 1831	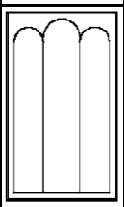	Nartheksin üzerinde- "U" biçiminde	İnce yonu taş	Beşik tonoz	İzi yok.	–	[53]
Fertek Kilisesi	– 1835	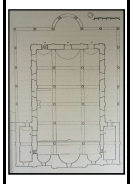	Nartheksin üzerinde- "U" biçiminde	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	İzi yok.	–	[10, 52]
Yeşilburç Kilisesi	+ 1807	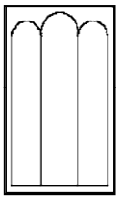	Nartheksin üzerinde- dikdörtgen	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	+	–	[53]
Bor Merkez Kilise	– ?	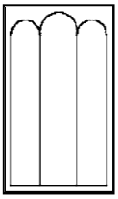	Nartheksin üzerinde- dikdörtgen	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	İzi yok.	+	[53]
Konaklı (Misli) Kilise	+ 1844	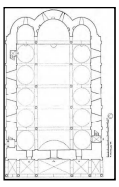	İz bulunma-maktadır	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz ve yarım kubbe	İzi yok.	+	[10, 52]

EK-27 Nevşehir ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu

Kilisenin adı	Kitabe	Plan	Galeri	Döşeme kaplaması	Örtü	Çan kulesi	Duvar resmi	Kaynakça
Mustafapaşa (Sinasos) Konstantin ve Helena Kilisesi	+ 1729 inşa-1850 tamir	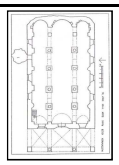	Nartheks üzerinde-dikdörtgen	Taş	Beşik tonoz	İzi yok.	+	[55, 56]
Kaymaklı Kilisesi (Günümüzde belediye deposu)	– ?	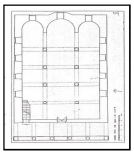	Nartheks üzerinde-dikdörtgen	Taş	Beşik tonoz	İzi yok.	+	[55, 56]
Derinkuyu Başmelekler Kilisesi (Günümüzde Cumhuriyet Camii)	+ 1859-1860	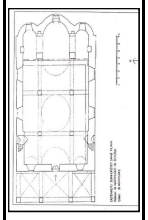	Nartheks üzerinde-dikdörtgen	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz ve kubbe	İzi yok.	–	[54, 56]
Derinkuyu Aziz Theodoros Trion Kilisesi	+ 1839-1861	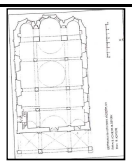	Nartheks üzerinde-dikdörtgen	Kesme taş plaka	Beşik tonoz ve kubbe	+	+	[10, 54, 56]
Derinkuyu Suvermez Kilisesi	– ?	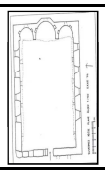	İz bulunma-maktadır	Özgün kaplama yok, mevcut: moloz	İz bulunma-maktadır	İzi yok.	–	[10, 54, 56]
Meryem Ana Kilisesi (Halk arasında hapishane kilise)	+ 1849	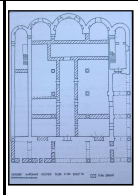 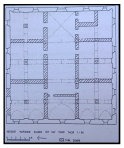		Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik ve çapraz tonoz	İzi yok.	+	[10, 54, 56]
Özlüce On İki Havari Kilisesi (Günümüzde cami)	+ 1849	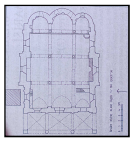	Nartheks üzerinde-dikdörtgen	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	+	+	[10, 55, 56]
Gülşehir Martir Dimitrius Kilisesi	+ 1889	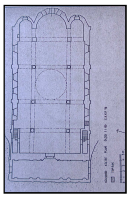	Nartheks üzerinde-dikdörtgen	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz ve kubbe	İzi yok.	+	[10, 55, 56]
Cemil Kutsal Haç Kilisesi	+ 1838	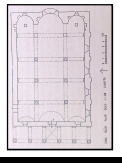	Nartheks ve kuzey nef üzerinde-L biçiminde	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	+	+	[55, 56]

EK-28 Aksaray ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu

Kilisenin adı	Kitabe	Plan	Galeri	Döşeme kaplaması	Örtü	Çan kulesi	Duvar resmi	Kaynakça
Helvadere Aziz Nikolaos Kilisesi (Günümüzde Yeni Camii)	– 1879	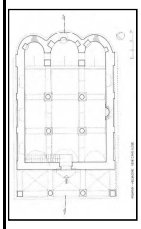	Nartheks üzerinde-dikdörtgen	Özgün kaplama yok, mevcut: ahşap	Beşik tonoz	İzi yok.	–	[10, 50]
Akyamaç H.Georgios Kilisesi (Günümüzde cami)	┼ 1894	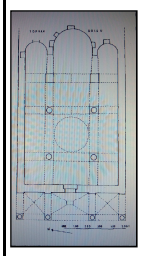	İz bulunma-maktadır	Özgün kaplama yok, mevcut: ahşap	Beşik tonoz ve kubbe	İzi yok.	–	[10, 50]
Sivrihisar Kilisesi (Günümüzde cami)	– ?	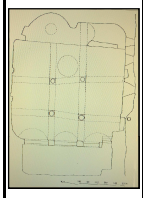	Naosun batısında-dikdörtgen	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz ve kubbe	İzi yok.	–	[10, 50]
Güzelyurt Üçlü Kilise	– ?	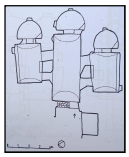	İz bulunma-maktadır	Özgün kaplama yok, mevcut: toprak	Beşik tonoz	İzi yok.	–	[57]

EK-29 Kayseri, Niğde, Nevşehir ve Aksaray illeri kiliseleri tipoloji tablosu

TİPOLOJİ TABLOSU

YAPININ KİMLİĞİ	KAYSERİ İLİ RUM KİLİSELERİ												NİĞDE İLİ KİLİSELERİ							NEVŞEHİR İLİ KİLİSELERİ									AKSARAY İLİ KİLİSELERİ			
ADI	İNCESU YENİ CAMİ MAHALLESİ ORTODOKS KİLİSESİ	TALAS ENDÜRLÜK AGIA TRIADA KİLİSESİ	TALAS PANAGIA KİLİSESİ	REŞADİYE (STEFANA) PANAGIA KİLİSESİ	ZİNCİDERE AGIOS IOANNIS MANASTIR KİLİSESİ	TAVLUSUN AGIOS BASILEOS KİLİSESİ	TAŞÖREN (AĞIRNAS) AGIOS PROKOPIOS KİLİSESİ	GERMİR PANAGIA KİLİSESİ	GERMİR AGIOS TEODOROS KİLİSESİ	GESİ KAYABAĞ (DARSİYAK) YANARTAŞ (TAKSIARHIS) MANASTIR KİLİSESİ	GESİ KAYABAĞ (DARSİYAK) KİLİSE I	ÖZLÜCE (VEKSE) PANAGIA KİLİSESİ	HASAKÖY (SASİMA) KİLİSESİ	AZİZ IOANNES PRODROMOS KİLİSESİ	AŞAĞI KAYABAŞI KİLİSESİ	FERTEK KİLİSESİ	YEŞİLBURÇ KİLİSESİ	BOR MERKEZ KİLİSE	KONAKLI (MİSLİ) KİLİSE	MUSTAFAPAŞA (SİNASOS) KONSTANTİN VE HELENA KİLİSESİ	KAYMAKLI KİLİSE	DERİNKUYU BAŞMELEKLER KİLİSESİ	DERİNKUYU AZİZ THEODOROS TRION KİLİSESİ	DERİNKUYU SUVERMEZ KİLİSESİ	MERYEM ANA KİLİSESİ	ÖZLÜCE ON İKİ HAVARİ KİLİSESİ	GÜLŞEHİR MARTIR DIMITRIUS KİLİSESİ	CEMİL KUTSAL HAÇ KİLİSESİ	HELVADERE AZİZ NIKOLAOS KİLİSESİ	AKYAMAÇ H. GEORGIOS KİLİSESİ	SİVRİHİSAR KİLİSE	GÜZELYURT ÜÇLÜ KİLİSE
YERİ	İNCESU/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	MELİKGAZİ/KAYSERİ	MELİKGAZİ/KAYSERİ	GERMİR/KAYSERİ	GERMİR/KAYSERİ	GESİ/KAYSERİ	GESİ/KAYSERİ	GESİ/KAYSERİ	MERKEZ/NİĞDE	MERKEZ/NİĞDE	MERKEZ/NİĞDE	FERTEK/NİĞDE	YEŞİLBURÇ KÖYÜ/NİĞDE	BOR/NİĞDE	KONAKLI/NİĞDE	MUSTAFAPAŞA-ÜRGÜP/NEVŞEHİR	KAYMAKLI/NEVŞEHİR	DERİNKUYU/NEVŞEHİR	DERİNKUYU/NEVŞEHİR	DERİNKUYU/NEVŞEHİR	MERKEZ/NEVŞEHİR	ÖZLÜCE/NEVŞEHİR	GÜLŞEHİR/NEVŞEHİR	CEMİL KÖYÜ/NEVŞEHİR	HELVADERE KASABASI/AKSARAY	AKYAMAÇ KÖYÜ/AKSARAY	SİVRİHİSAR KÖYÜ/AKSARAY	GÜZELYURT/AKSARAY
CEPHE TİPOLOJİSİ / BATI CEPHE / NARTHEKSLİ / KEMERLİ, AÇIK NARTHEKSLİ BATI CEPHE / GALERİLİ																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / BATI CEPHE / NARTHEKSLİ / KEMERLİ, AÇIK NARTHEKSLİ BATI CEPHE / GALERİSİZ																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / BATI CEPHE / NARTHEKSLİ / KAPALI NARTHEKSLİ BATI CEPHE / GALERİLİ																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / BATI CEPHE / NARTHEKSLİ / KAPALI NARTHEKSLİ BATI CEPHE / GALERİSİZ																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / BATI CEPHE / NARTHEKSSİZ / GALERİLİ																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / BATI CEPHE / NARTHEKSSİZ / GALERİSİZ																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / DOĞU CEPHE / DIŞA TAŞKIN APSİSLİ DOĞU CEPHE																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / DOĞU CEPHE / APSİSLER CEPHEDE ALGILANMAYAN-DÜZ DUVARLA ÇEVRİLİ DOĞU CEPHE																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / DOĞU CEPHE / APSİSİ KAYAYA OYULMUŞ DOĞU CEPHE																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / KUZEY CEPHE / İKİ KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIYAN																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / KUZEY CEPHE / İKİ KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIMAYAN																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / KUZEY CEPHE / TEK KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIYAN	(Sevim K., 2011)																															
CEPHE TİPOLOJİSİ / KUZEY CEPHE / TEK KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIMAYAN																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / GÜNEY CEPHE / İKİ KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIYAN																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / GÜNEY CEPHE / İKİ KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIMAYAN																																
CEPHE TİPOLOJİSİ / GÜNEY CEPHE / TEK KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIYAN	(Sevim K., 2011)																															
CEPHE TİPOLOJİSİ / GÜNEY CEPHE / TEK KATLI / GALERİ CEPHEYE YANSIMAYAN																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / "U" ŞEKLİNDE / NARTHEKS ÜZERİNDE																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / "U" ŞEKLİNDE / NARTHEKS VE YAN NEFLER (HAÇ PLANDA HAÇ KOLLARI) ÜZERİNDE																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / DİKDÖRTGEN / NARTHEKS ÜZERİNDE																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / DİKDÖRTGEN / YAN NEF ÜZERİNDE																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / DİKDÖRTGEN / BATI DUVARINA BİTİŞİK, NAOS ÜZERİNDE																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / DİKDÖRTGEN / NARTHEKS VE NAOS ÜZERİNDE																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / DİKDÖRTGEN / NAOSUN BATISINDA																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİLİ / "L" ŞEKLİNDE / NARTHEKS VE KUZEY NEF ÜZERİNDE																																
PLAN TİPOLOJİSİ / GALERİYE GÖRE / GALERİSİZ																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NARTHEKSE GÖRE / NARTHEKSLİ / AÇIK NARTHEKS / DİKDÖRTGEN PLANLI																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NARTHEKSE GÖRE / NARTHEKSLİ / AÇIK NARTHEKS / "U" PLANLI																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NARTHEKSE GÖRE / NARTHEKSLİ / AÇIK NARTHEKS / "L" PLANLI																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NARTHEKSE GÖRE / NARTHEKSLİ / KAPALI NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLANLI																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NARTHEKSE GÖRE / NARTHEKSSİZ																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NAOSA GÖRE / ÜÇ NEFLİ BAZİLİKAL / KUBBESİZ																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NAOSA GÖRE / ÜÇ NEFLİ BAZİLİKAL / KUBBELİ																																
PLAN TİPOLOJİSİ / NAOSA GÖRE / KAPALI YUNAN HAÇI																																
PLAN TİPOLOJİSİ / APSİSE GÖRE / YARIM DAİRE PLANLI / ÜÇ APSİS / ÜÇ APSİS CEPHEDE DIŞA TAŞKIN																																
PLAN TİPOLOJİSİ / APSİSE GÖRE / YARIM DAİRE PLANLI / ÜÇ APSİS / ORTA APSİS CEPHEDE DIŞA TAŞKIN	(Sevim K., 2011)																															
PLAN TİPOLOJİSİ / APSİSE GÖRE / YARIM DAİRE PLANLI / ÜÇ APSİS / APSİSLER CEPHEDE ALGILANMAYAN-DÜZ DUVARLA ÇEVRİLİ																																
PLAN TİPOLOJİSİ / APSİSE GÖRE / YARIM DAİRE PLANLI / ÜÇ APSİS / APSİSLERİ KAYAYA OYULMUŞ																																
PLAN TİPOLOJİSİ / APSİSE GÖRE / YARIM DAİRE PLANLI / TEK APSİS / APSİS CEPHEDE DIŞA TAŞKIN																																
PLAN TİPOLOJİSİ / APSİSE GÖRE / YARIM DAİRE PLANLI / TEK APSİS / APSİSİ KAYAYA OYULMUŞ																																
KAYNAKLAR																																

EK-25 Kayseri ili kiliseleri karşılaştırmalı çalışma tablosu

KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA TABLOSU
KAYSERİ İLİ RUM KİLİSELERİ

YAPININ KİMLİĞİ	ADI		İNCESU YENİ CAMİ MAHALLESİ ORTODOKS KİLİSESİ	TALAS ENDÜRLÜK AGIA TRIADA KİLİSESİ	TALAS PANAGIA KİLİSESİ	REŞADİYE (STEFANA) PANAGIA KİLİSESİ	ZİNCİDERE HAGIOS IOANNES MANASTIR KİLİSESİ	TAVLUSUN HAGIOS BASILEOS KİLİSESİ	TAŞÖREN (AĞIRNAS) HAGIOS PROKOPIOS KİLİSESİ	GERMİR PANAGIA KİLİSESİ	GERMİR HAGIOS TEODOROS KİLİSESİ	GESİ KAYABAĞ (DARSİYAK) YANARTAŞ (TAKSIARHIS) MANASTIR KİLİSESİ	GESİ KAYABAĞ (DARSİYAK) KİLİSE I	ÖZLÜCE (VEKSE) PANAGIA KİLİSESİ
	YERİ		İNCESU/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	TALAS/KAYSERİ	MELİKGAZİ/KAYSERİ	MELİKGAZİ/KAYSERİ	GERMİR/KAYSERİ	GERMİR/KAYSERİ	GESİ/KAYSERİ	GESİ/KAYSERİ	GESİ/KAYSERİ
	YAPIM TARİHİ		1835	1835	1886	1840	1803	19. yüzyıl	1857	1837	1835	1835	1866	1835
	MÜLK SAHİBİ		İNCESU BELEDİYESİ	KÖYÜN ORTAK MÜLKÜDÜR	KAYSERİ VAKIFLAR BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	ÖZEL MÜLKİYET	MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI	BULUNAMAMIŞTIR	HAZİNE	ÖZEL MÜLKİYET	ÖZEL MÜLKİYET	HAZİNE	KÖYÜN ORTAK MÜLKÜDÜR	ÖZEL MÜLKİYET
	BUGÜNKÜ İŞLEVİ		KULLANILMAMAKTADIR	KULLANILMAMAKTADIR	CAMİ	KULLANILMAMAKTADIR	TOPLANTI SALONU (KİLİSE)+KÜTÜPHANE (ŞAPEL)	KULLANILMAMAKTADIR	MÜZE	KULLANILMAMAKTADIR	KULLANILMAMAKTADIR	KULLANILMAMAKTADIR	KULLANILMAMAKTADIR	KONUT
	RÖLÖVE		Sevim K., 2011	[51]	[12]	[12]	[51]	[12]	[12]	[5]	[5]	[12]	[12]	[12]
YAPININ BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ	ZEMİN KAT PLANI		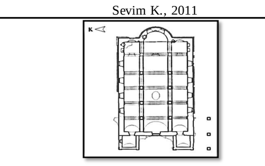 NARTHEKS TAMAMEN YIKILMIŞ; YAPIDAN GELEN İZLERDEN BATIDA YAPIYI "U" ŞEKLİNDE SARAN BİR NARTHEKSİ OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR	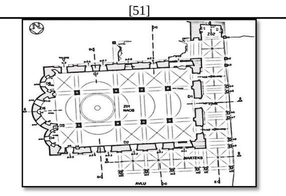	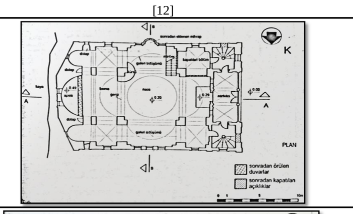	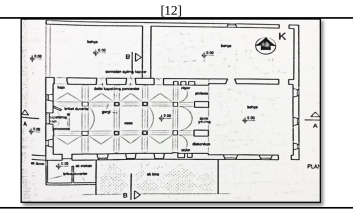	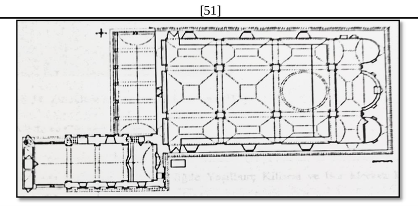	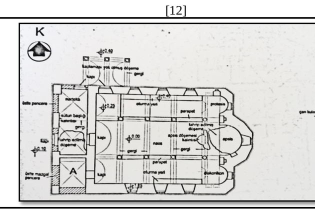	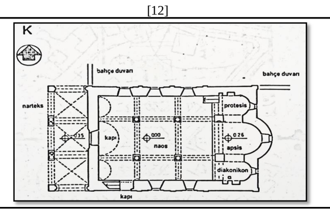	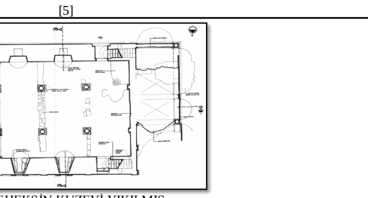 NARTHEKSİN KUZEYİ YIKILMIŞ	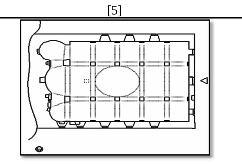 NARTHEKS TAMAMEN YIKILMIŞ; YAPIDAN GELEN İZLERDEN BATIDA AÇIK, DİKDÖRTGEN PLANLI BİR NARTHEKSİNİN OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR.	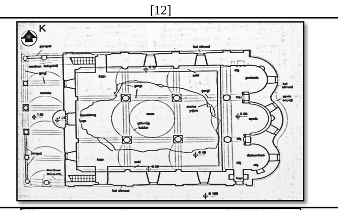	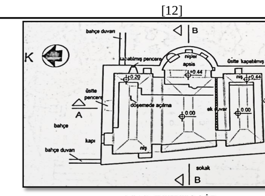 NARTHEKSSİZ	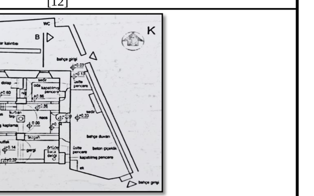
	GALERİ KAT PLANI		GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ; YAPIDAN GELEN İZLERDEN NARTHEKS ÜZERİNDE "U" ŞEKLİNDE BİR GALERİSİ OLDUĞU, NAOSUN BATI UCUNDA ÜÇ NEFİN BİRER BİRİMİ ÜZERİNE EK YAPILARAK DİKDÖRTGEN HALE GETİRİLDİĞİ ANLAŞILMAKTADIR	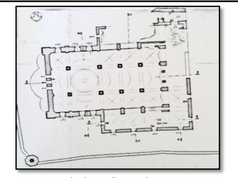 GALERİNİN GÜNEYİ YIKILMIŞ	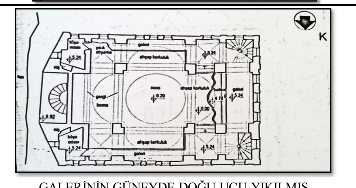 GALERİNİN GÜNEYDE DOĞU UCU YIKILMIŞ	GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ, YAPIDAN GELEN İZLERDEN BATI DUVARINA BİTİŞİK, BATI DUVARI İLE BİRİNCİ SIRA SÜTUNLAR ARASINDA, NAOS ÜZERİNDE DİKDÖRTGEN BİR GALERİSİ OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR.	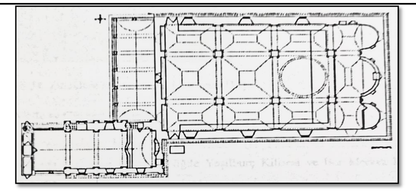	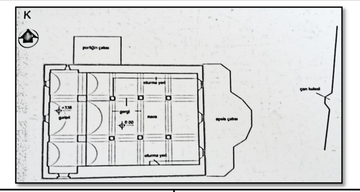	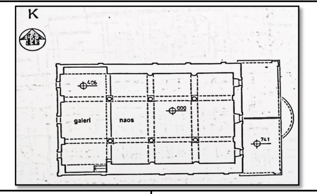	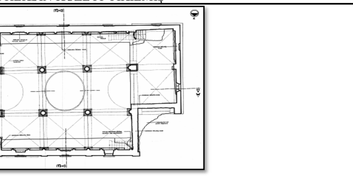 GALERİNİN KUZEYİ YIKILMIŞ	GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ; YAPIDAN GELEN İZLERDEN BATIDA YIKILMIŞ OLAN AÇIK, DİKDÖRTGEN PLANLI NARTHEKSİN ÜZERİNDE YİNE DİKDÖRTGEN PLANLI BİR GALERİNİN OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR.	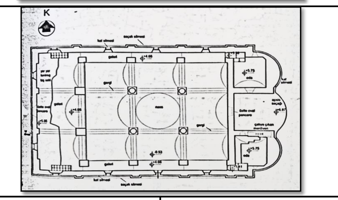	GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ; YAPIDAN GELEN İZLERDEN, KUZEY NEFİNDE BİR GALERİNİN OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR.	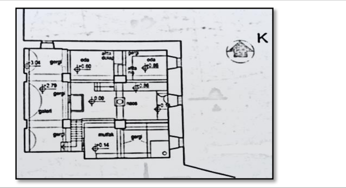
	BATI CEPHESİ		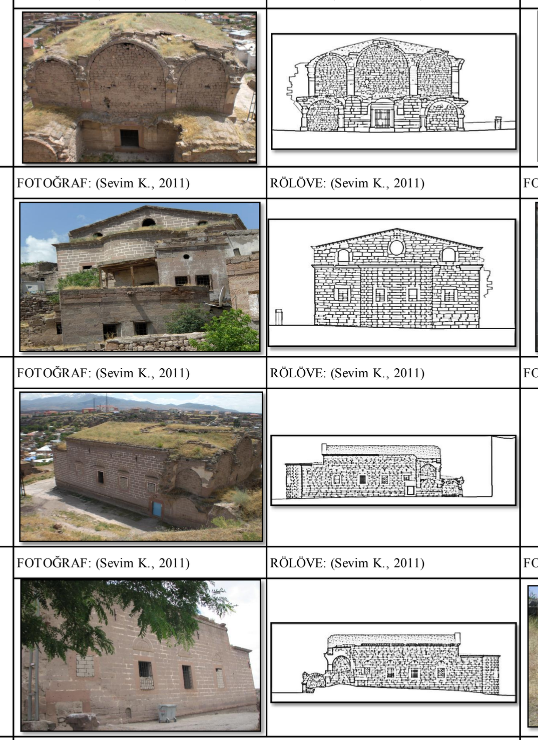 FOTOĞRAF: (Sevim K., 2011) / RÖLÖVE: (Sevim K., 2011)	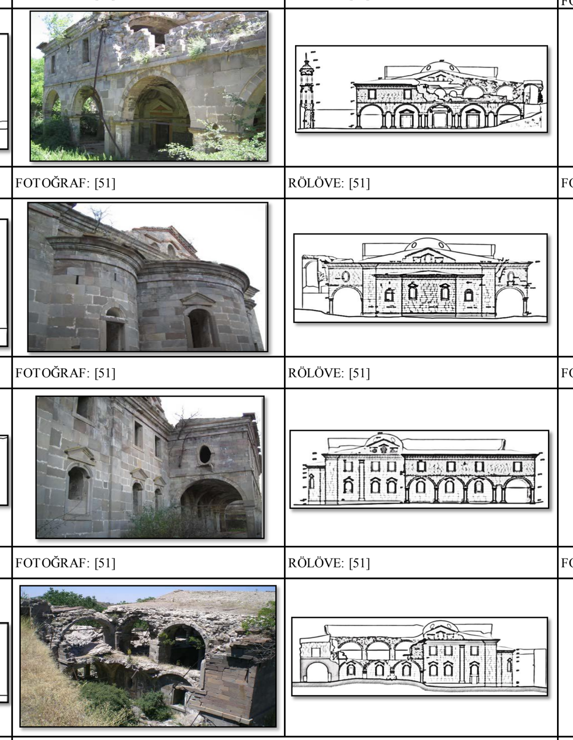 FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [51]	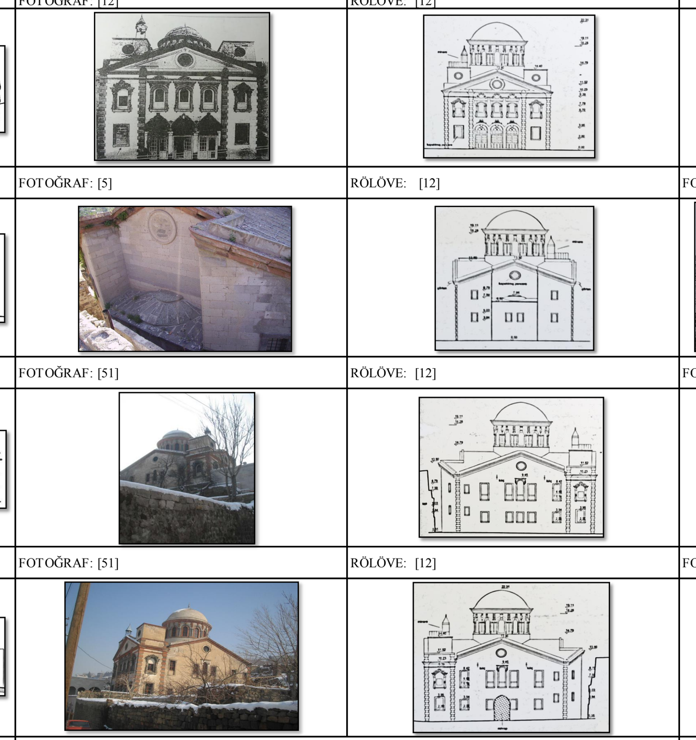 FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	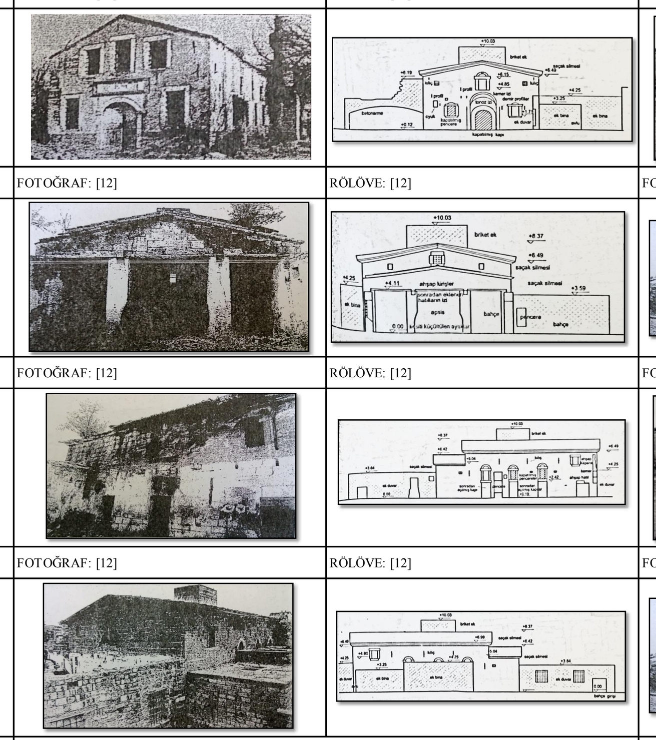 FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	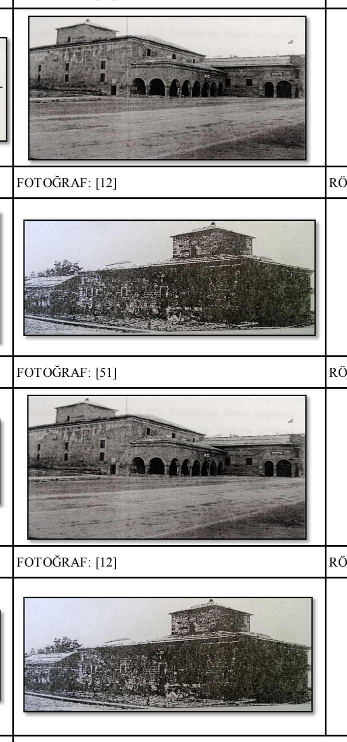 FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE –	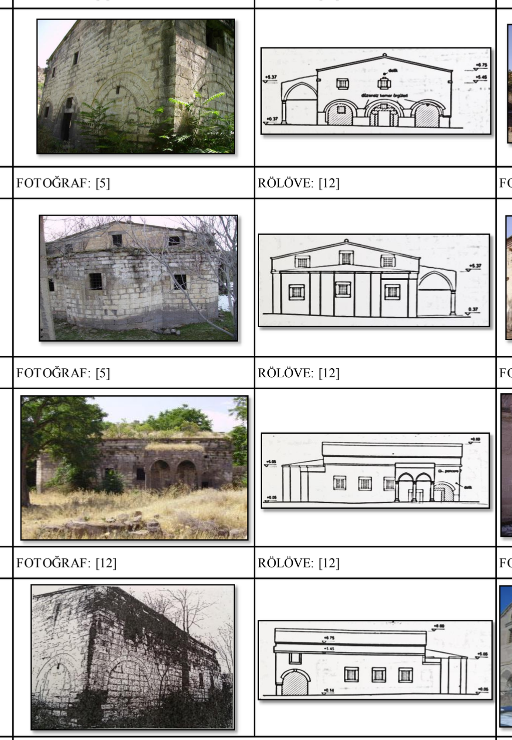 FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	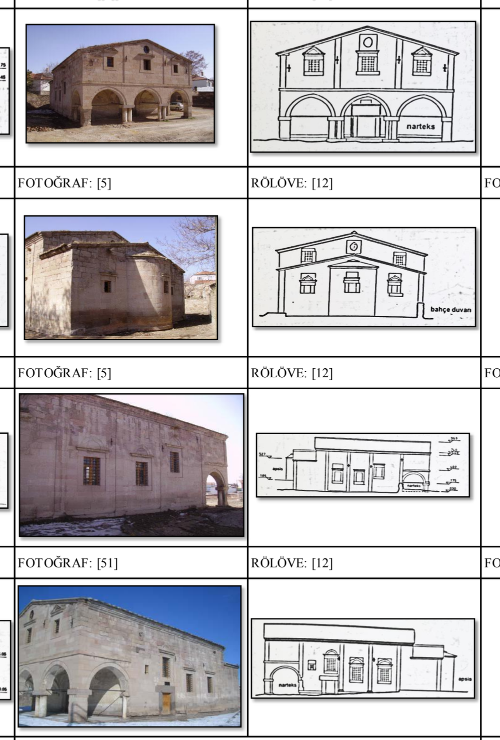 FOTOĞRAF: [[5]] / RÖLÖVE: [12]	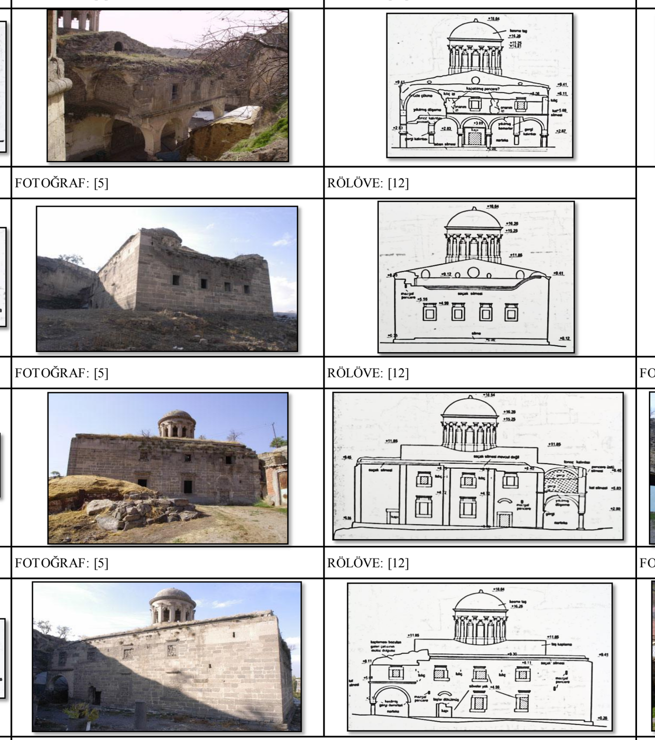 FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	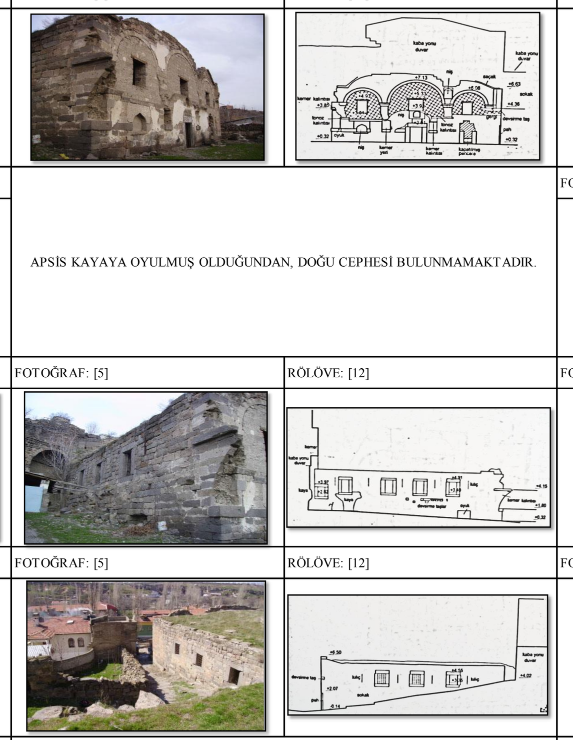 FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	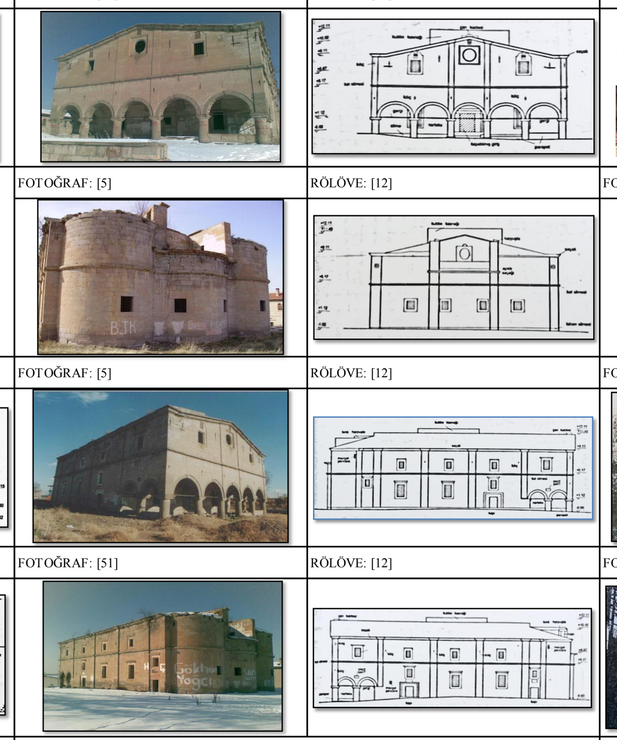 FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [12]	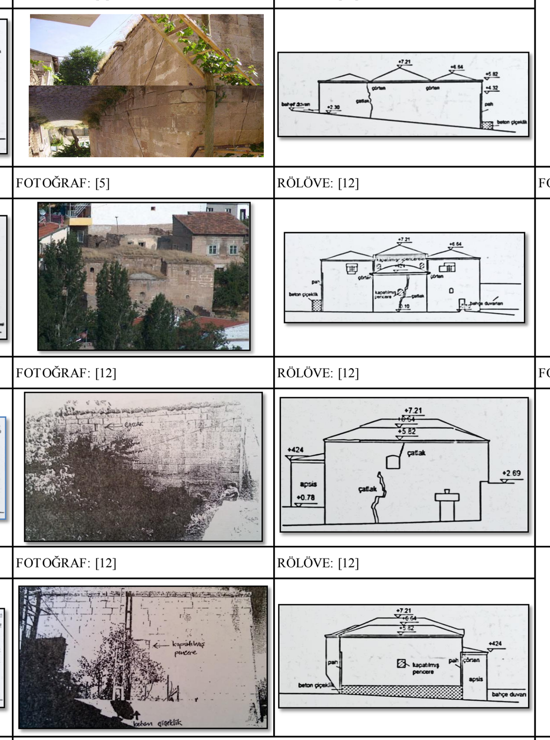 FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	BATI CEPHESİ İSTİNAT DUVARINA YASLANMIŞTIR.
	DOĞU CEPHESİ		FOTOĞRAF: (Sevim K., 2011) / RÖLÖVE: (Sevim K., 2011)	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [51]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE –	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	APSİS KAYAYA OYULMUŞ OLDUĞUNDAN, DOĞU CEPHESİ BULUNMAMAKTADIR.	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	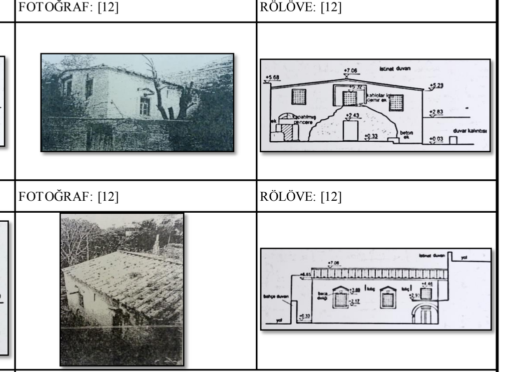 FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]
	KUZEY CEPHESİ		FOTOĞRAF: (Sevim K., 2011) / RÖLÖVE: (Sevim K., 2011)	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [51]	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE –	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]
	GÜNEY CEPHESİ		FOTOĞRAF: (Sevim K., 2011) / RÖLÖVE: (Sevim K., 2011)	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [51]	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE –	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [5] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [51] / RÖLÖVE: [12]	FOTOĞRAF: [12] / RÖLÖVE: [12]	GÜNEY CEPHESİ İSTİNAT DUVARINA YASLANMIŞTIR.
YAPININ GENEL ÖZELLİKLERİ	PLAN TİPİ	ÜÇ NEFLİ KUBBESİZ BAZİLİKAL PLANLI	●			●		●	●				●	●
		ÜÇ NEFLİ KUBBELİ BAZİLİKAL PLANLI		●			●			●	●	●		
		KAPALI YUNAN HAÇI PLANLI			●									
YAPININ MEKANSAL ÖZELLİKLERİ	AVLU	DUVAR	KABA YONU TAŞ KALINTILARI BULUNMAKTADIR	KABA YONU TAŞ	KESME TAŞ	KABA YONU TAŞ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	KABA YONU TAŞ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	KABA YONU TAŞ	KESME TAŞ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	KESME TAŞ
		DÖŞEME KAPLAMASI	DOĞAL KAYALIK ZEMİNİN YONTULMASI İLE ELDE EDİLMİŞTİR	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	İNCE YONU TAŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK		ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK			ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK		İNCE YONU TAŞ
	NARTHEKS	PLAN ŞEKLİ	AÇIK NARTHEKS "U" PLAN-NARTHEKS TAMAMEN YIKILMIŞ	AÇIK NARTHEKS "U" PLAN-NARTHEKSİN GÜNEYİ YIKILMIŞ	KAPALI NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN	NARTHEKSSİZ	AÇIK NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN	KAPALI NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN	AÇIK NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN	AÇIK NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN	AÇIK NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN-NARTHEKS TAMAMEN YIKILMIŞ	AÇIK NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN	NARTHEKSSİZ	KAPALI NARTHEKS DİKDÖRTGEN PLAN
		DUVAR	KESME TAŞ+KABA YONU TAŞ	KESME TAŞ	KESME TAŞ		KESME TAŞ	KESME TAŞ	KESME TAŞ	KESME TAŞ	KESME TAŞ	KESME TAŞ		KESME TAŞ
		ÖRTÜ	BEŞİK TONOZ VE ÇAPRAZ TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ		BEŞİK TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ	BEŞİK TONOZ	BEŞİK TONOZ		AHŞAP KİRİŞLERLE KURULAN DÜZ ATKI SİSTEMİ
		DÖŞEME KAPLAMASI	DOĞAL KAYALIK ZEMİNİN YONTULMASI İLE ELDE EDİLMİŞTİR	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	İNCE YONU TAŞ		İNCE YONU TAŞ	TAŞ+TOPRAK+MOLOZ	İNCE YONU TAŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK		TAŞ
	NAOS	PLAN ŞEKLİ	ÜÇ NEFLİ KUBBESİZ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBELİ BAZİLİKAL	KAPALI YUNAN HAÇI	ÜÇ NEFLİ KUBBESİZ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBELİ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBESİZ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBESİZ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBELİ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBELİ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBELİ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBESİZ BAZİLİKAL	ÜÇ NEFLİ KUBBESİZ BAZİLİKAL
		DUVAR	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA+AHŞAP KAPLAMA	KESME TAŞ+SIVA
		ÖRTÜ	BEŞİK TONOZ	ORTA NEF KUBBE VE BEŞİK TONOZ+YAN NEFLER ÇAPRAZ TONOZ	MERKEZİ MEKAN KUBBE+KÖŞE BİRİMLERİ ÇAPRAZ TONOZ+HAÇ KOLLARI BEŞİK TONOZ	ORTA NEF BEŞİK VE YELKEN TONOZ+YAN NEFLER BEŞİK VE ÇAPRAZ TONOZ	ORTA NEF KASNAKLI KUBBE VE AYNALI TONOZ+YAN NEFLER AYNALI TONOZ	BEŞİK TONOZ	BEŞİK TONOZ	ORTA NEF KASNAKLI KUBBE VE BEŞİK TONOZ+YAN NEFLER ÇAPRAZ TONOZ	ORTA NEF KUBBE VE BEŞİK TONOZ+YAN NEFLER BEŞİK TONOZ	ORTA NEF KUBBE VE BEŞİK TONOZ+YAN NEFLER BEŞİK TONOZ	AYNALI TONOZ	BEŞİK TONOZ
		DÖŞEME KAPLAMASI	DOĞAL KAYALIK ZEMİNİN YONTULMASI İLE ELDE EDİLMİŞTİR	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-MOLOZ+TOPRAK	İNCE YONU TAŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	İNCE YONU TAŞ	TAŞ+TOPRAK+MOLOZ	İNCE YONU TAŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	İNCE YONU TAŞ+TOPRAK	TAŞ	TAŞ
		AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE
		NİŞ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARDIR	VARDIR
		AMBON	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR.	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR.	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR
		İKONASTASİS	DOĞUDAKİ İLK SÜTUNLAR HİZASINDA İZLERİ VARDIR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR.	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	DOĞUDAKİ İLK SÜTUNLAR HİZASINDA İZLERİ VARDIR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR.	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR
	GALERİ	PLAN ŞEKLİ	YAPIDAN GELEN İZLERDEN NARTHEKS ÜZERİNDE "U" ŞEKLİNDE BİR GALERİSİ OLDUĞU, NAOSUN BATI UCUNDA ÜÇ NEFİN BİRER BİRİMİ ÜZERİNE EK YAPILARAK DİKDÖRTGEN HALE GETİRİLDİĞİ ANLAŞILMAKTADIR-GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ	"U" ŞEKLİNDE-NARTHEKSİN ÜZERİNDE-GALERİNİN GÜNEYİ YIKILMIŞ	"U" ŞEKLİNDE-NARTHEKS VE KUZEY İLE GÜNEY HAÇ KOLLARI ÜZERİNDE	DİKDÖRTGEN-BATI DUVARINA BİTİŞİK, NAOS ÜZERİNDE-GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	DİKDÖRTGEN-NARTHEKS ÜZERİNDE	DİKDÖRTGEN-NARTHEKS ÜZERİNDE	"U" ŞEKLİNDE-NARTHEKS VE YAN NEFLER ÜZERİNDE	DİKDÖRTGEN, NARTHEKS ÜZERİNDE-GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ	"U" ŞEKLİNDE-NARTHEKS VE YAN NEFLER ÜZERİNDE	DİKDÖRTGEN-YAN NEF (KUZEY NEFİ) ÜZERİNDE-GALERİ TAMAMEN YIKILMIŞ	DİKDÖRTGEN-NARTHEKS ÜZERİNDE
		DUVAR	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA		KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA
		ÖRTÜ	BEŞİK TONOZ VE DÜZ TAVAN	ÇAPRAZ TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ		BEŞİK TONOZ	BEŞİK TONOZ	ÇAPRAZ TONOZ	BEŞİK TONOZ	BEŞİK TONOZ	AYNALI TONOZ	BEŞİK TONOZ
		DÖŞEME KAPLAMASI	ÖZGÜN DÖŞEME YOK OLMUŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-MOLOZ+TOPRAK	İNCE YONU TAŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ		ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	İNCE YONU TAŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ	İNCE YONU TAŞ+TOPRAK	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	TAŞ
		AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE		PENCERE	PENCERE	PENCERE	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	PENCERE	PENCERE	PENCERE
		NİŞ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR		VARLIĞINA DAİR İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARDIR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR
		KORKULUK	AHŞAP-TAMAMEN YOK OLMUŞ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARDIR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR		VARLIĞINA DAİR İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR
	APSİS	PLAN ŞEKLİ	ORTA APSİS YARIM DAİRE VE CEPHEDE DIŞA TAŞKIN	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE VE CEPHEDE DIŞA TAŞKIN	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE+APSİSLER CEPHEDE ALGILANMAYAN (DÜZ DUVARLA ÇEVRİLİ)	APSİS TAMAMEN YIKILMIŞ, YAPIDAN GELEN İZLERDEN ÖZGÜN APSİSE İLİŞKİN BİLGİ EDİNİLEMEMEKTEDİR	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE+APSİSLER CEPHEDE ALGILANMAYAN (DÜZ DUVARLA ÇEVRİLİ)	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE+ORTA APSİS CEPHEDE DIŞA TAŞKIN	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE+ORTA APSİS CEPHEDE DIŞA TAŞKIN	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE+APSİSLER CEPHEDE ALGILANMAYAN (DÜZ DUVARLA ÇEVRİLİ)	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE-KAYAYA OYULMUŞ	ÜÇ APSİS YARIM DAİRE VE CEPHEDE DIŞA TAŞKIN	TEK APSİS YARIM DAİRE VE CEPHEDE DIŞA TAŞKIN	APSİS TAMAMEN YIKILMIŞ, YAPIDAN GELEN İZLERDEN ÖZGÜN APSİSE İLİŞKİN BİLGİ EDİNİLEMEMEKTEDİR
		DUVAR	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA		KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	KAYALIK	KESME TAŞ+SIVA	KESME TAŞ+SIVA	
		ÖRTÜ	ORTA APSİSTE YARIM KUBBE+YAN APSİSLERDE DÜZ TAVAN	YARIM KUBBE	YARIM KUBBE		YARIM KUBBE	YARIM KUBBE	YARIM KUBBE	YARIM KUBBE	KAYALIK	YARIM KUBBE	YARIM KUBBE	
		DÖŞEME KAPLAMASI	DOĞAL KAYALIK ZEMİNİN YONTULMASI İLE ELDE EDİLMİŞTİR	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-MOLOZ+TOPRAK	İNCE YONU TAŞ		İNCE YONU TAŞ	TAŞ+TOPRAK+MOLOZ	İNCE YONU TAŞ	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK	İNCE YONU TAŞ+TOPRAK	TAŞ	
		AYDINLATMA ELEMANI	PENCERE	PENCERE	PENCERE		PENCERE	PENCERE	PENCERE	PENCERE	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	PENCERE	PENCERE	
		NİŞ	VARDIR	VARDIR	VARDIR		VARDIR	VARDIR	VARDIR	VARDIR	VARDIR	VARDIR	VARDIR	
	POSTOFORION ODACIKLARI	PLAN ŞEKLİ	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	DİKDÖRTGEN	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	DİKDÖRTGEN	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	DİKDÖRTGEN	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR
		DUVAR		KESME TAŞ+SIVA						KESME TAŞ		KESME TAŞ+SIVA		
		ÖRTÜ		ÇAPRAZ TONOZ						TONOZ		BEŞİK TONOZ		
		DÖŞEME KAPLAMASI		TOPRAK						ÖZGÜN DÖŞEME KAPLAMASI YOK OLMUŞ-TOPRAK		MOLOZ		
		AYDINLATMA ELEMANI		_						PENCERE		PENCERE		
	ÇAN KULESİ	PLAN ŞEKLİ	GALERİ DÜZ TAVANININ ÜZERİNDE OLDUĞUNA DAİR İZLER VARDIR	SEKİZGEN	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	DİKDÖRTGEN	SEKİZGEN	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	SEKİZGEN	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR	VARLIĞINA DAİR YAPIDAN GELEN İZ YOKTUR
		DUVAR		KESME TAŞ			KESME TAŞ	KESME TAŞ		KESME TAŞ				
		ÖRTÜ		KUBBE			YIKILMIŞ	YIKILMIŞ		KUBBE				
		KAYNAKLAR	_	[12, 51]	[5, 12, 51]	[12]	[5, 12, 51]	[5, 12]	[5, 12, 51]	[5, 12, 51]	[5, 12]	[5, 12, 51]	[5, 12]	[12]

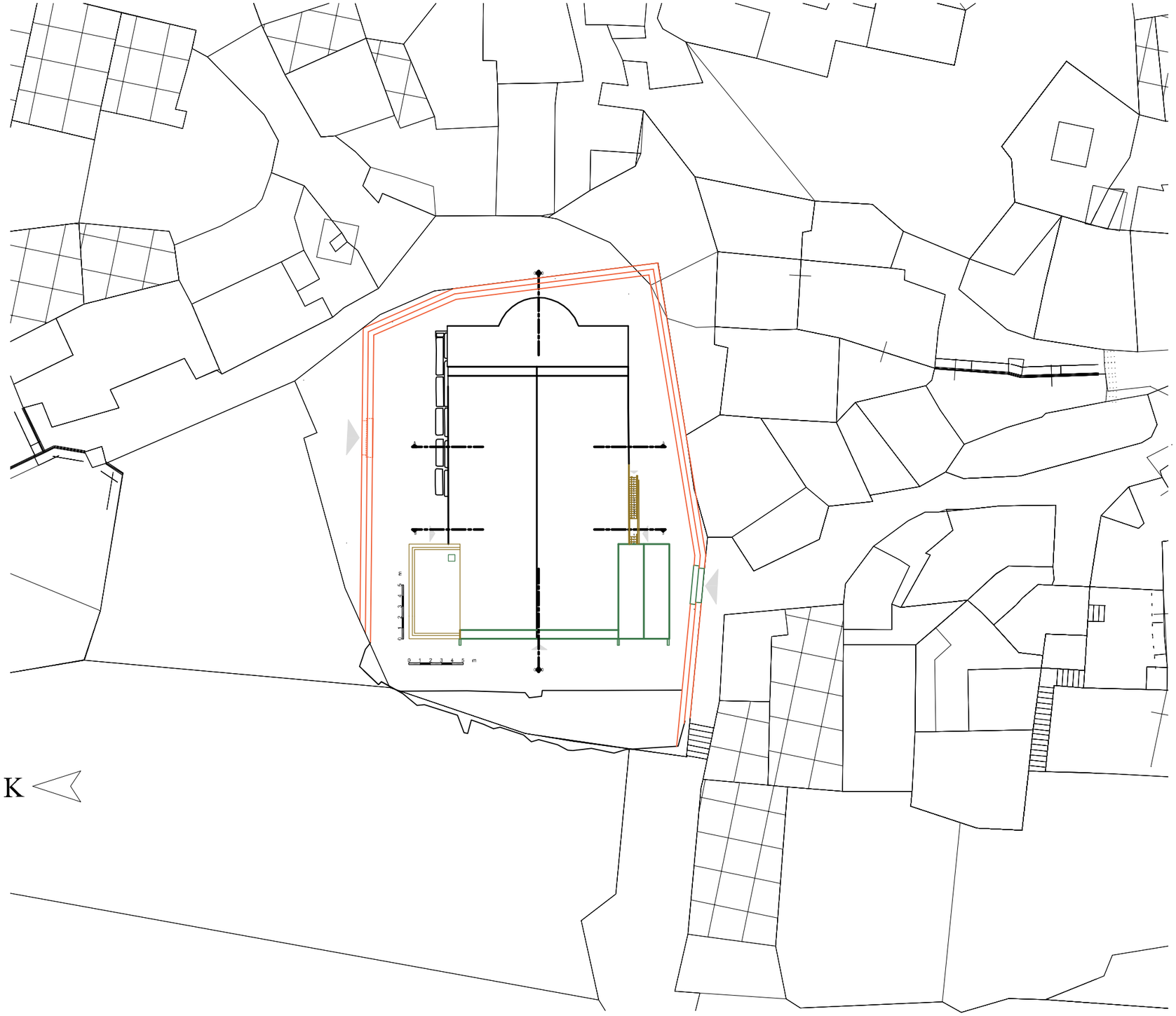

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	VAZİYET PLANI
PAFTA NO	RKK-01

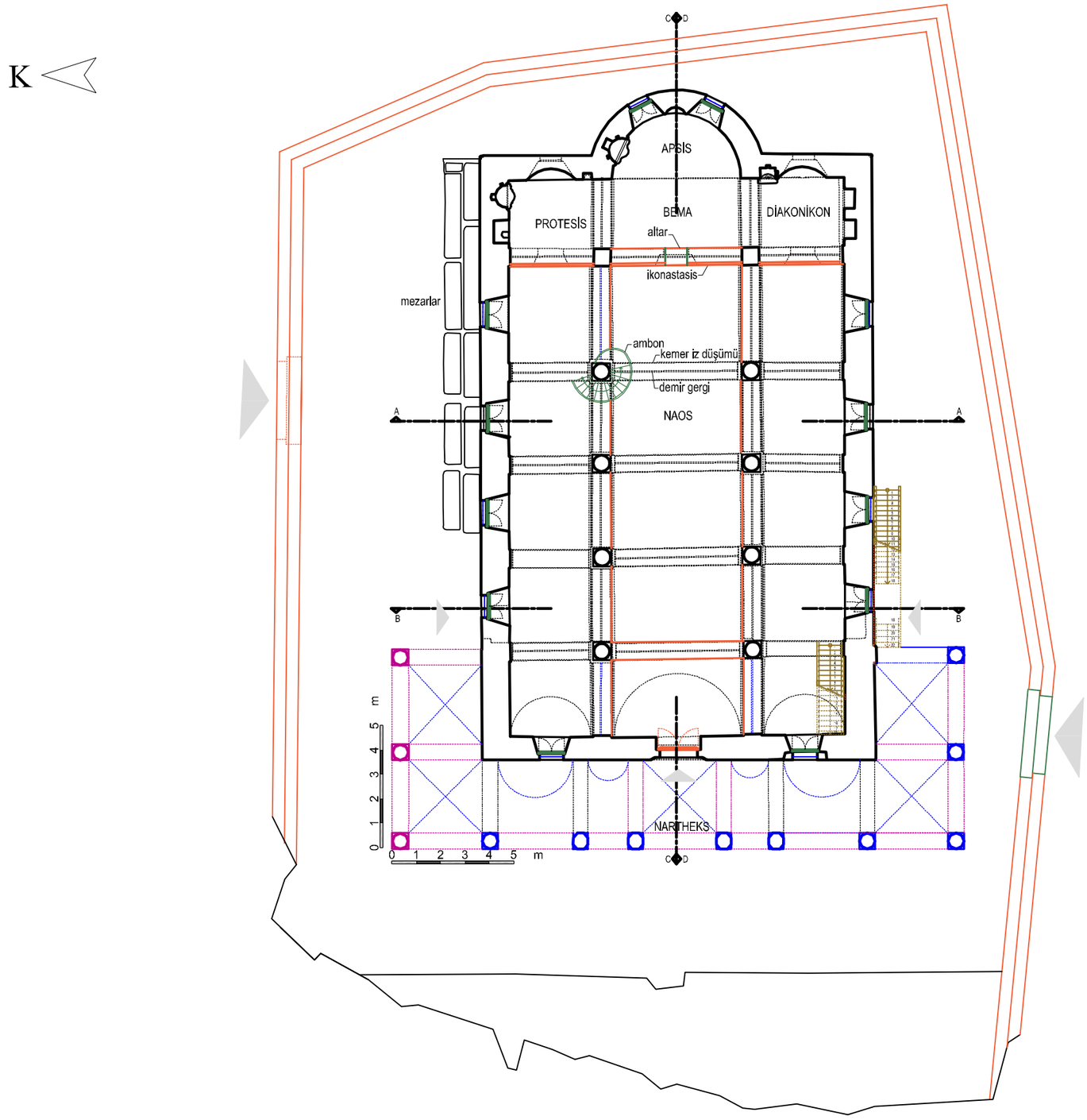

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO	RKK-02

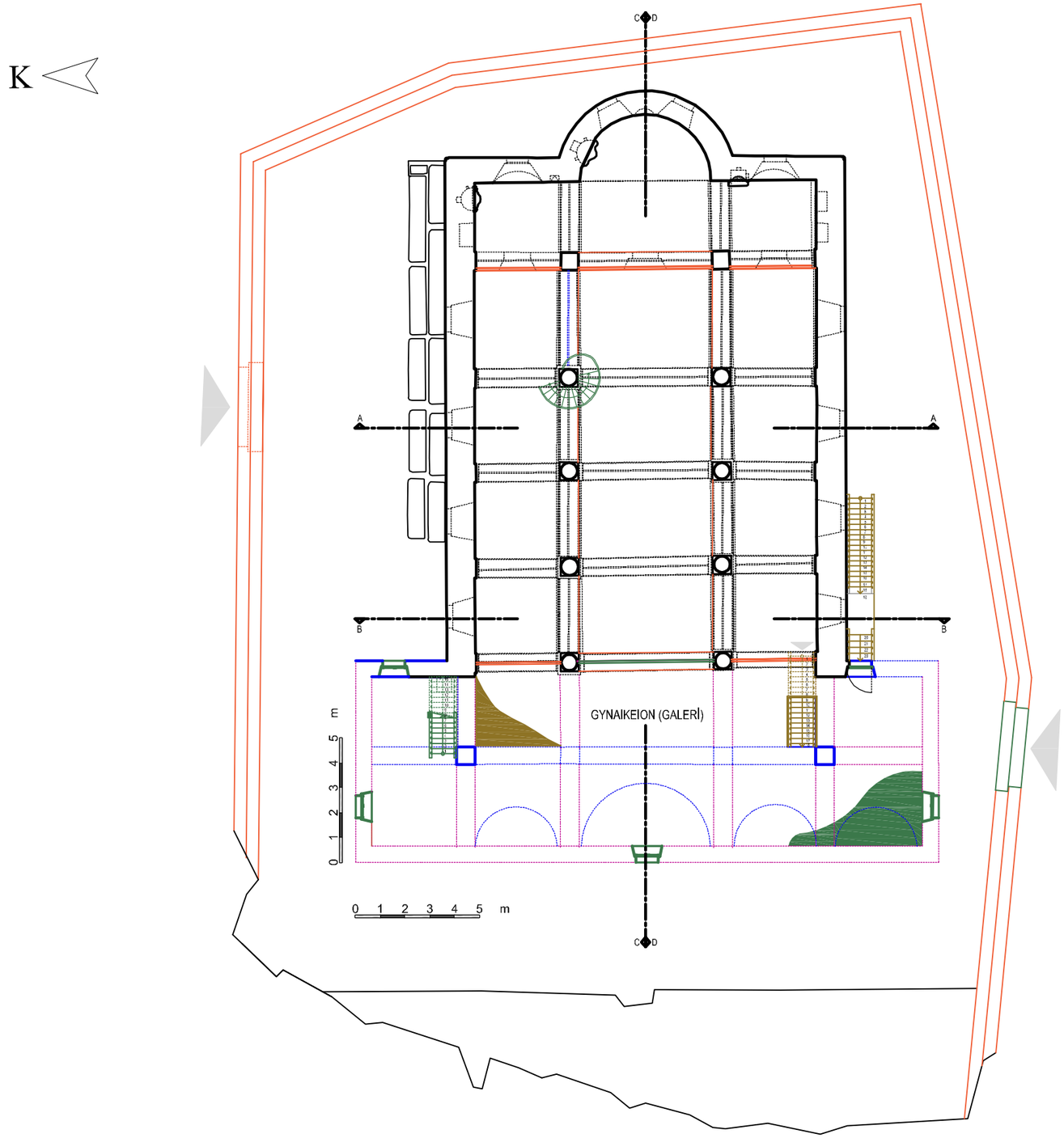

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	GALERİ KAT PLANI
PAFTA NO	RKK-03

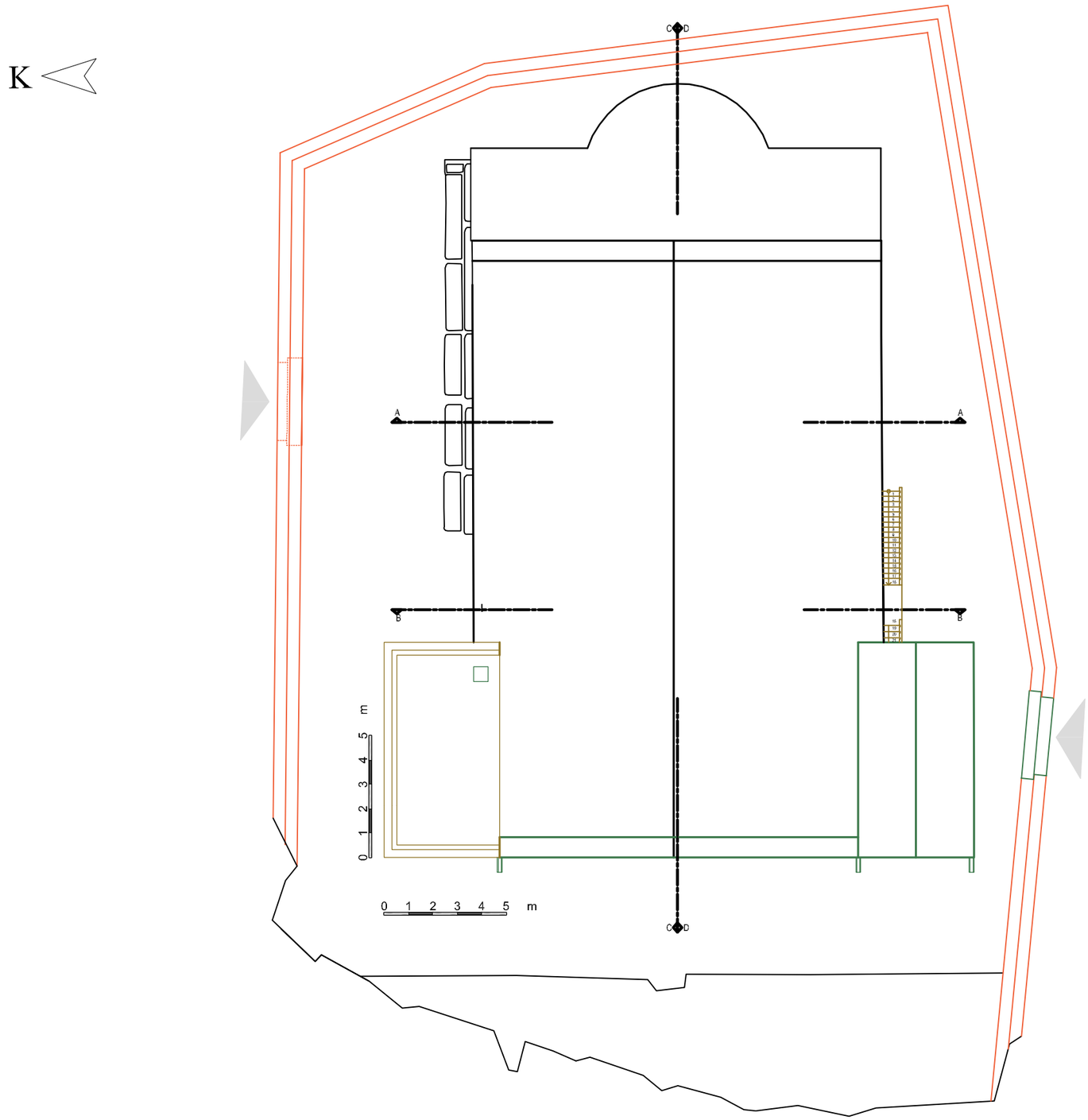

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	ÇATI PLANI
PAFTA NO	RKK-04

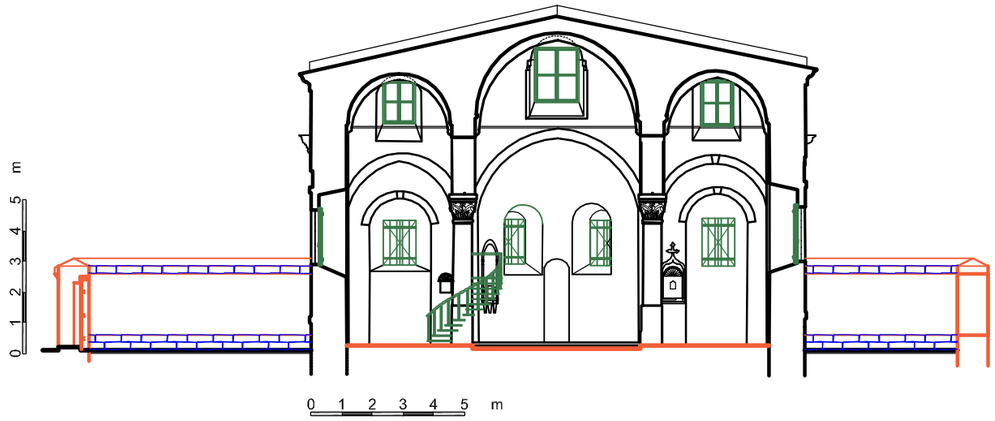

A-A KESİTİ

B-B KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	A-A KESİTİ B-B KESİTİ
PAFTA NO	RKK-05

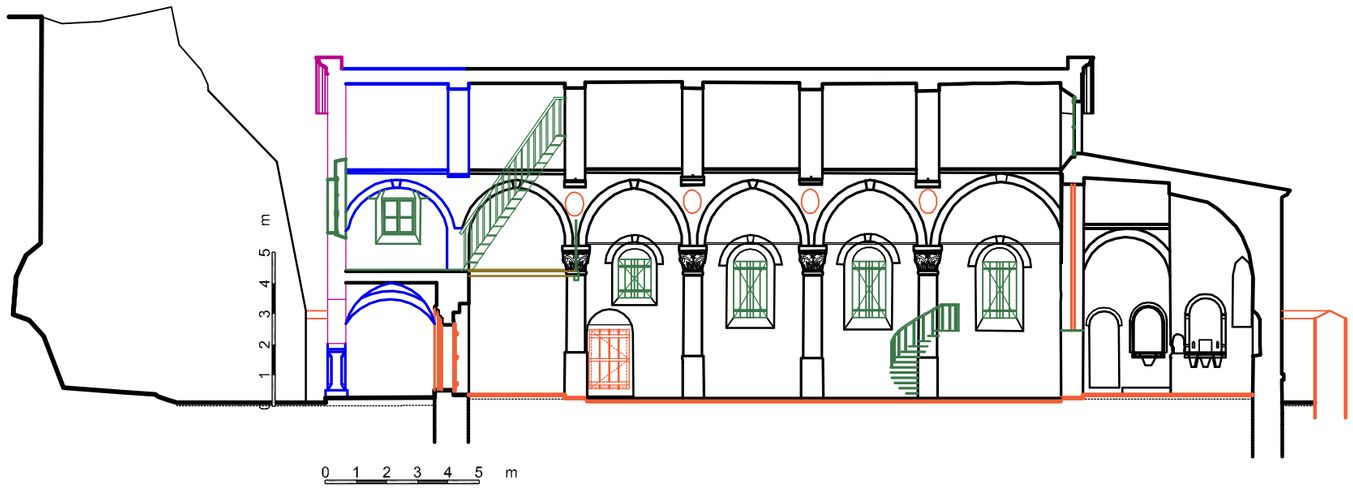

C-C KESİTİ

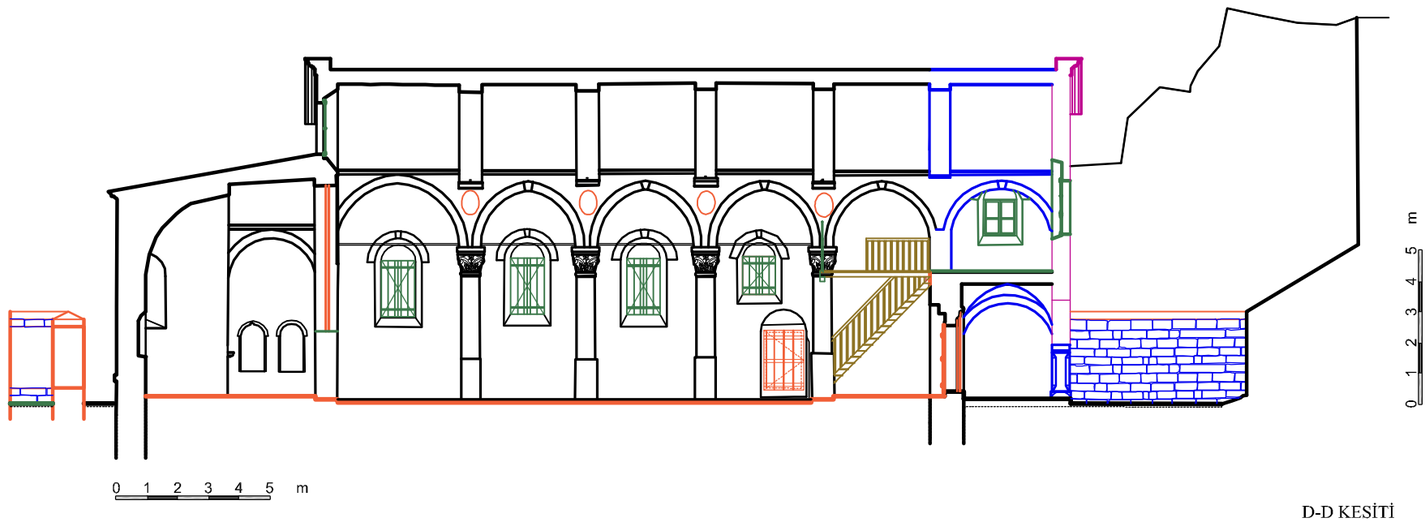

D-D KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	C-C KESİTİ D-D KESİTİ
PAFTA NO	RKK-06

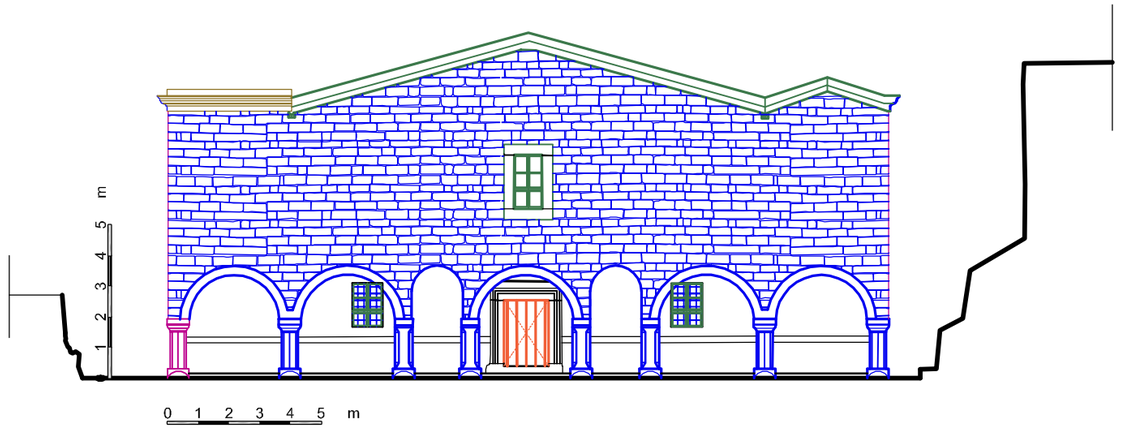

BATI CEPHESİ

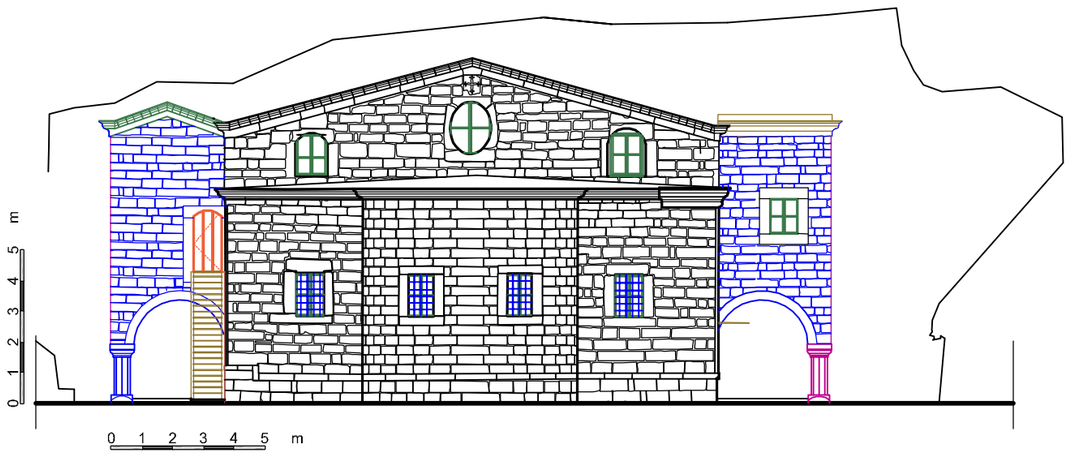

DOĞU CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	BATI CEPHESİ DOĞU CEPHESİ
PAFTA NO	RKK-07

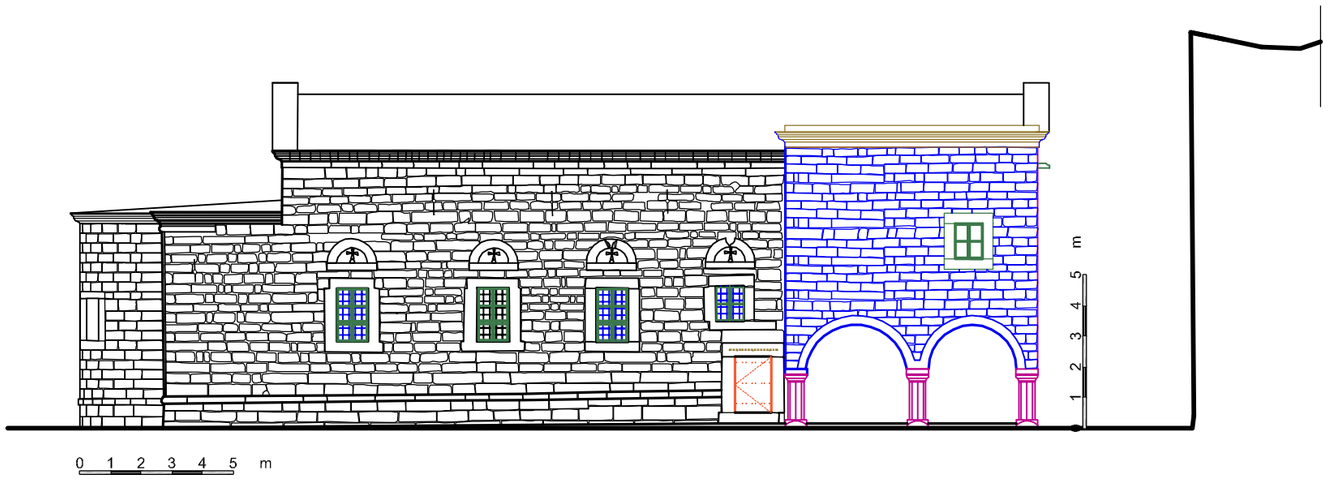

KUZEY CEPHESİ

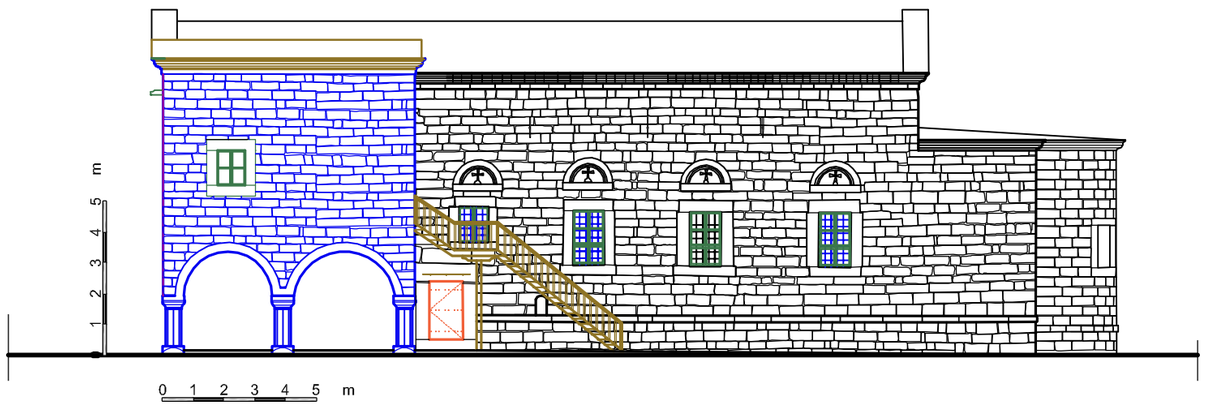

GÜNEY CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

A. VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER
- VAR OLUP GRAFİK BELGELEME İLE TESPİT EDİLENLER

B. YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- B.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- B.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

C. YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLER
- C.1. KALINTISI İZİ OLAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER
- C.2. KALINTISI İZİ OLMAYAN; YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLİNENLER

D. MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR
- MİMARİ GEREKLİLİK NEDENİYLE, MANTIK YOLUYLA TAMAMLANANLAR

PAFTA ADI	KUZEY CEPHESİ GÜNEY CEPHESİ
PAFTA NO	RKK-08

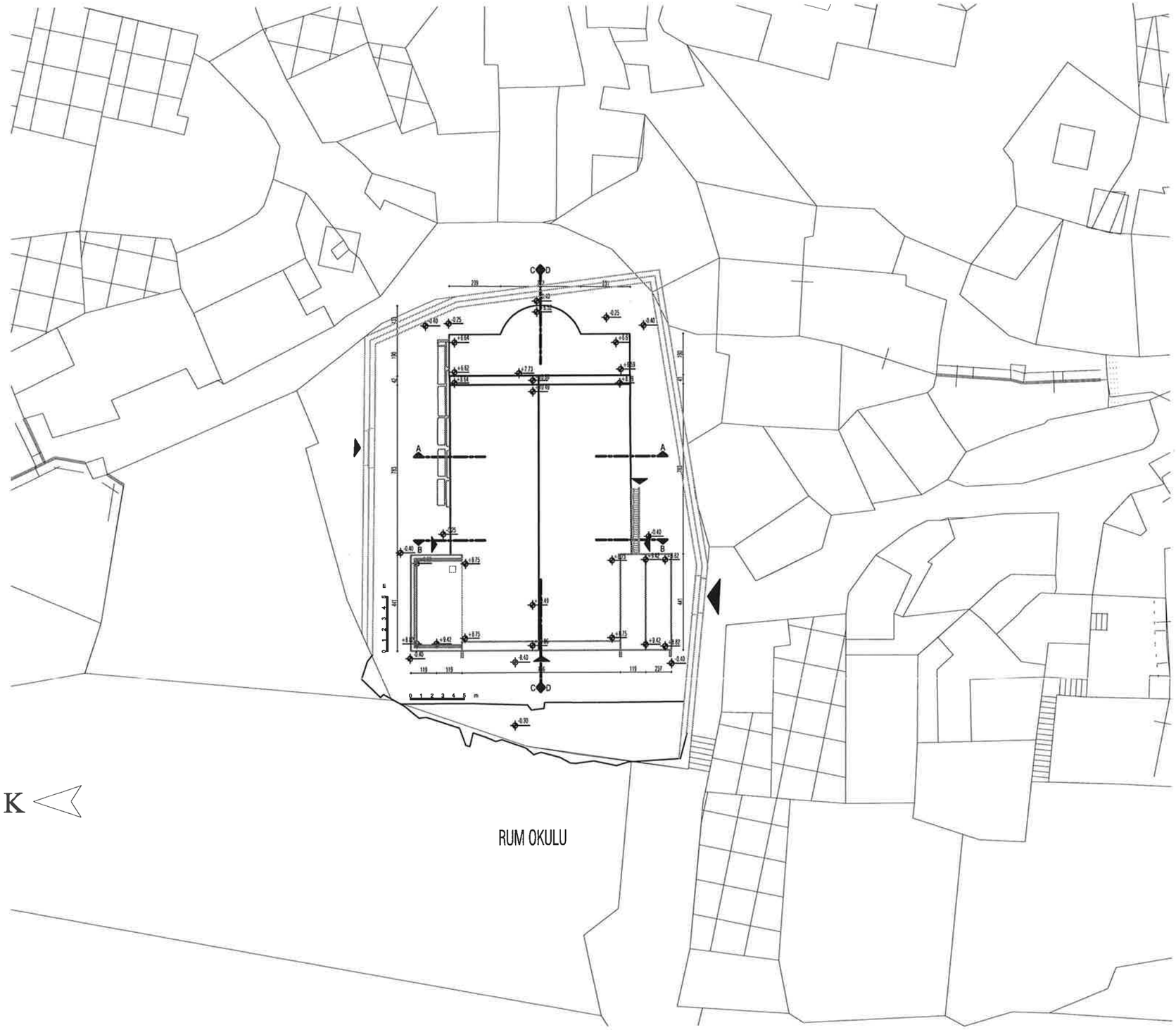

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	VAZİYET PLANI
PAFTA NO	RE 1-01

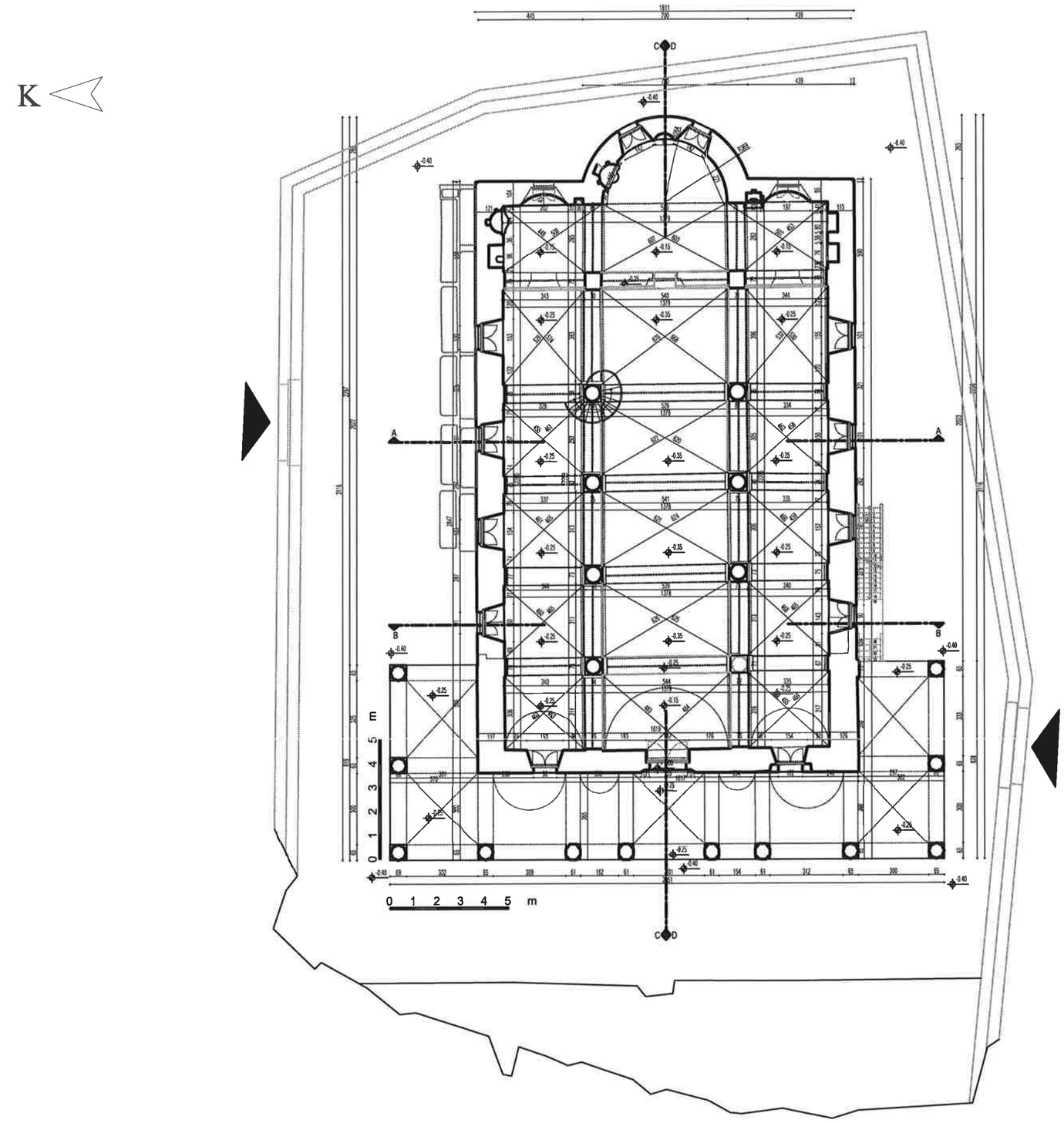

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- **RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)**
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT ÖLÇÜ-KOT PAFTASI
PAFTA NO	RE 1-02

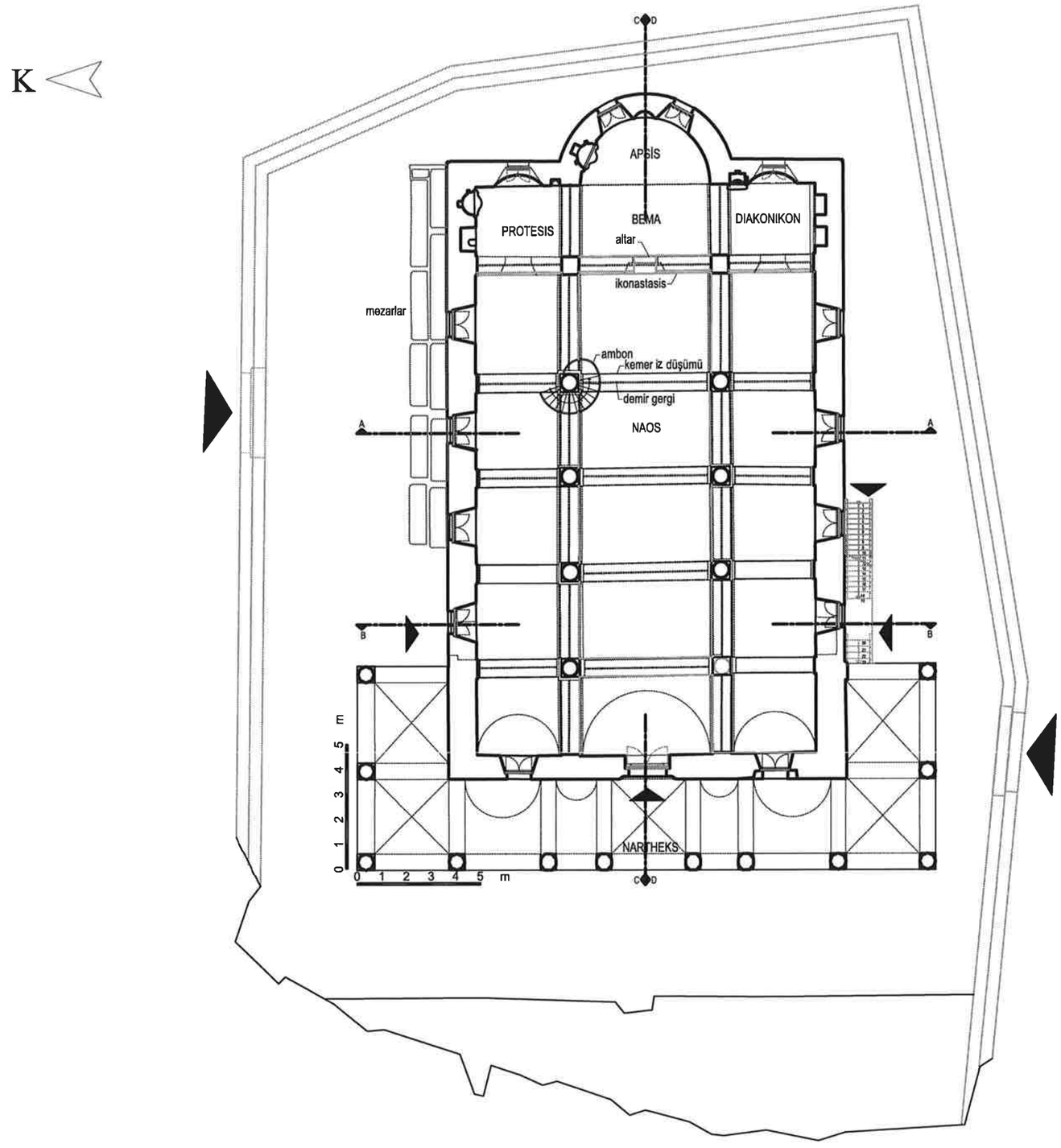

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO	RE 1-03

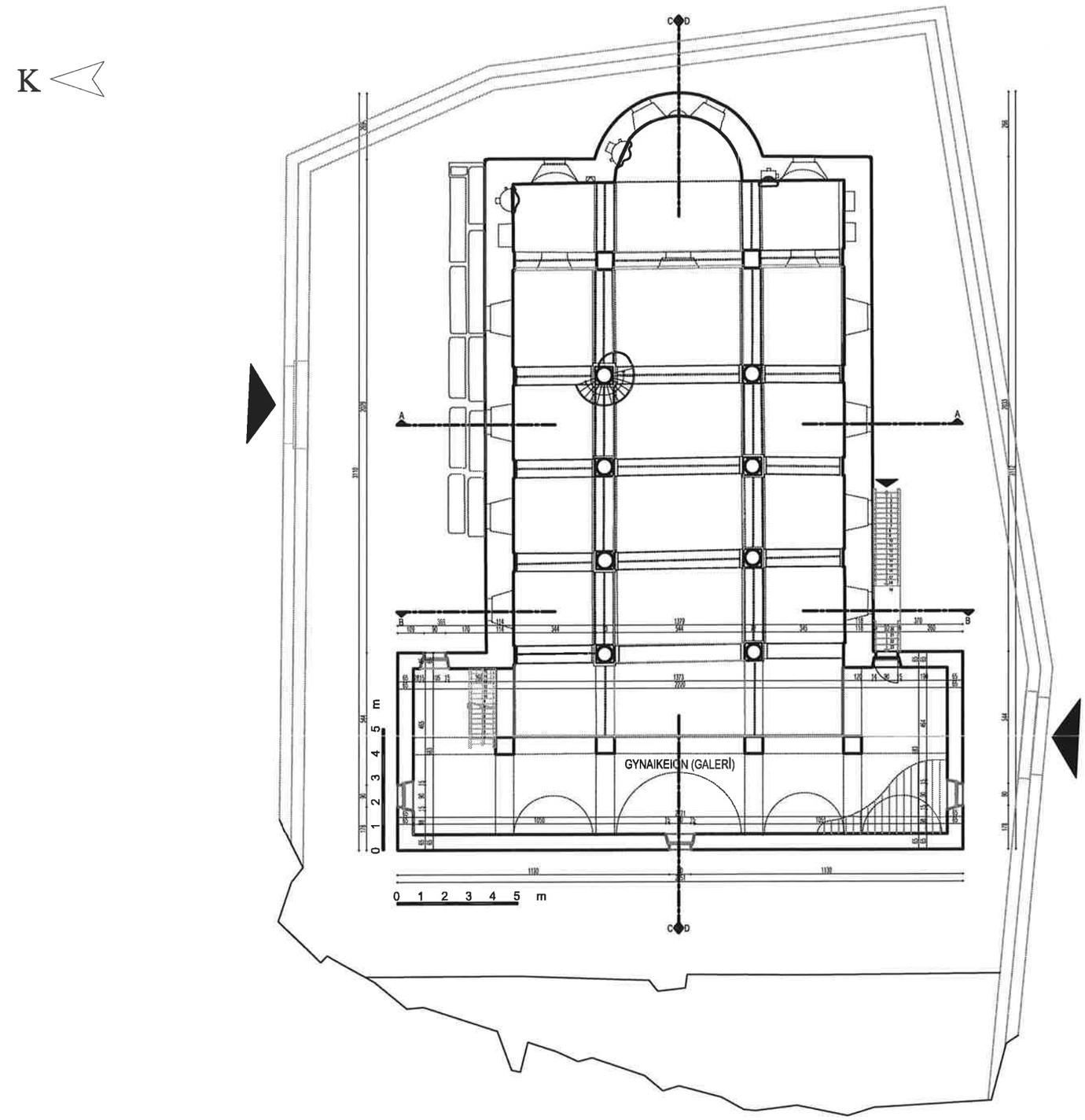

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	GALERİ KAT PLANI
PAFTA NO	RE 1-04

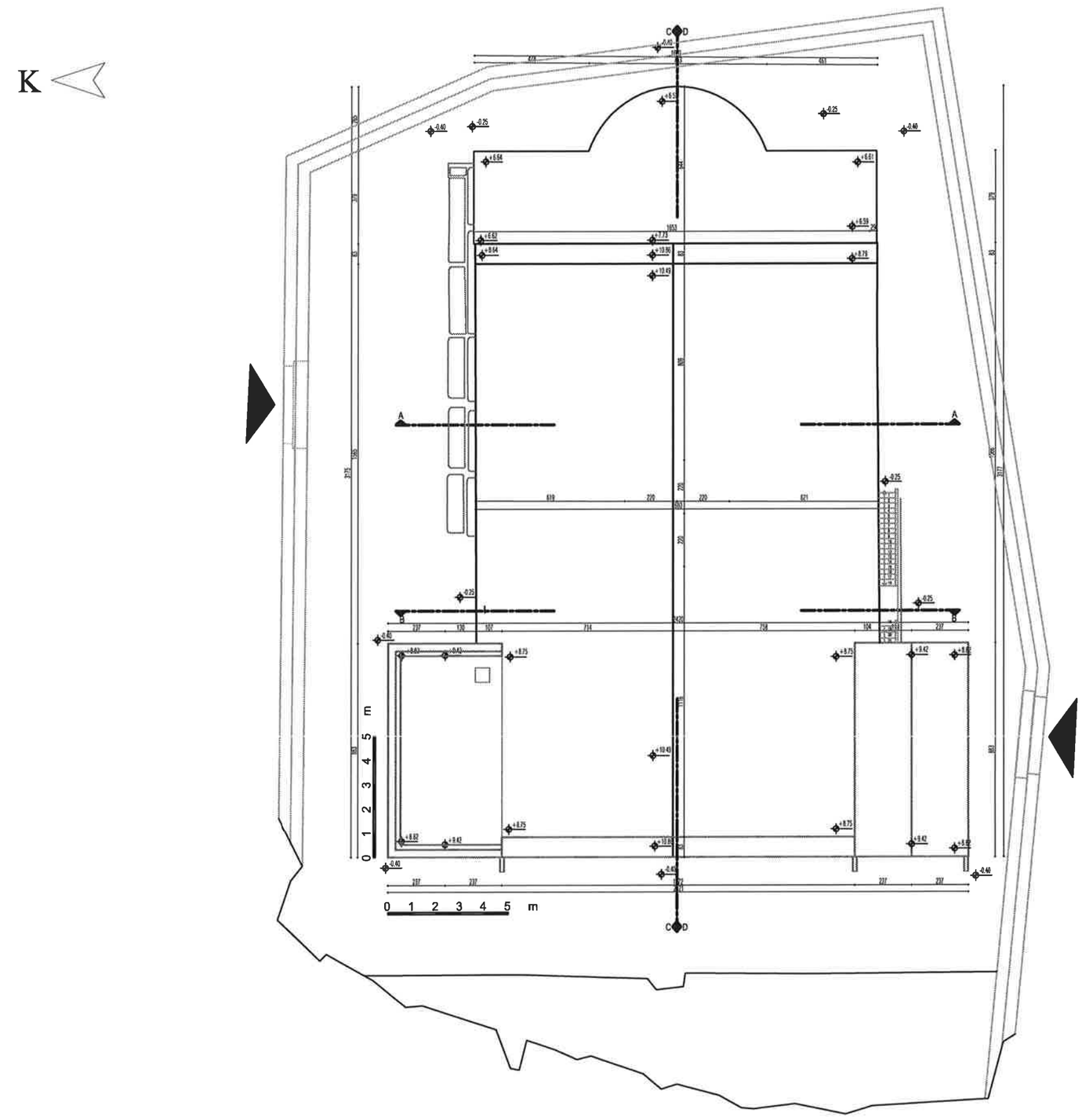

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ÇATI PLANI
PAFTA NO	RE 1-05

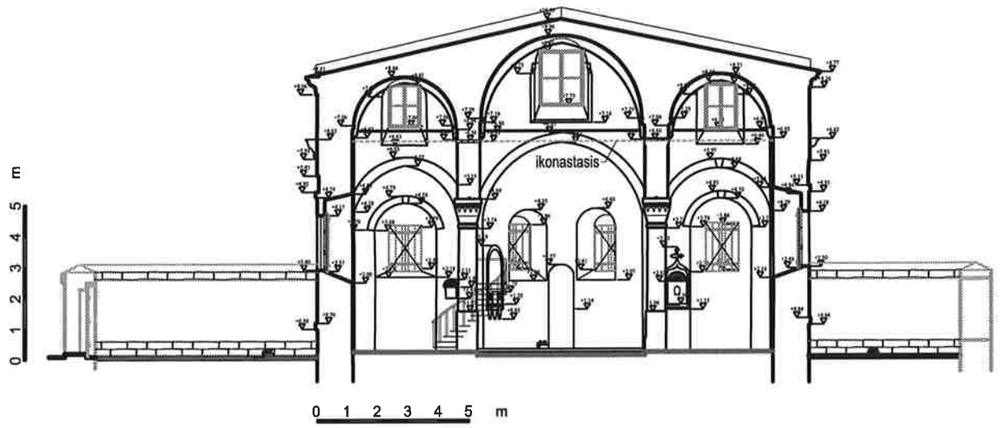

A-A KESİTİ

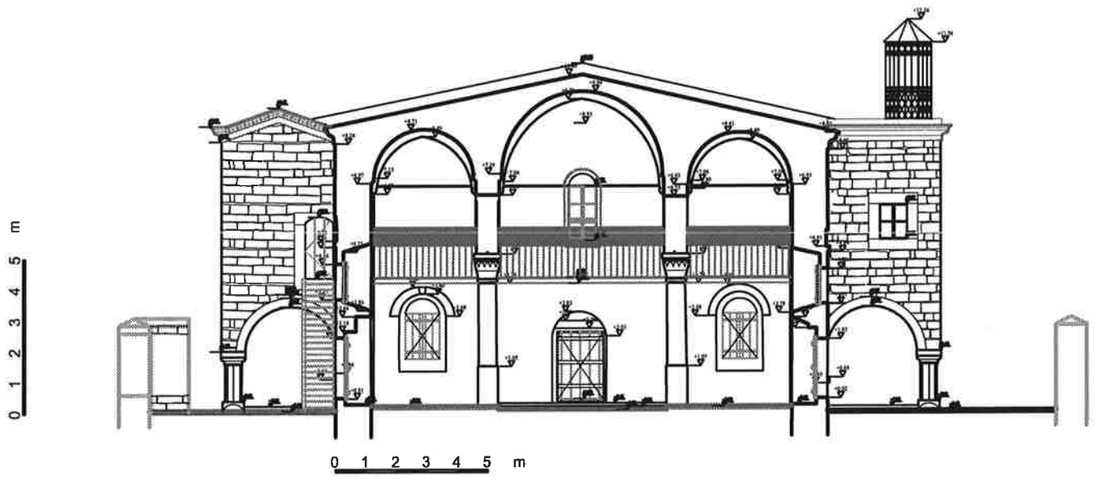

B-B KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	A-A KESİTİ B-B KESİTİ
PAFTA NO	RE 1-06

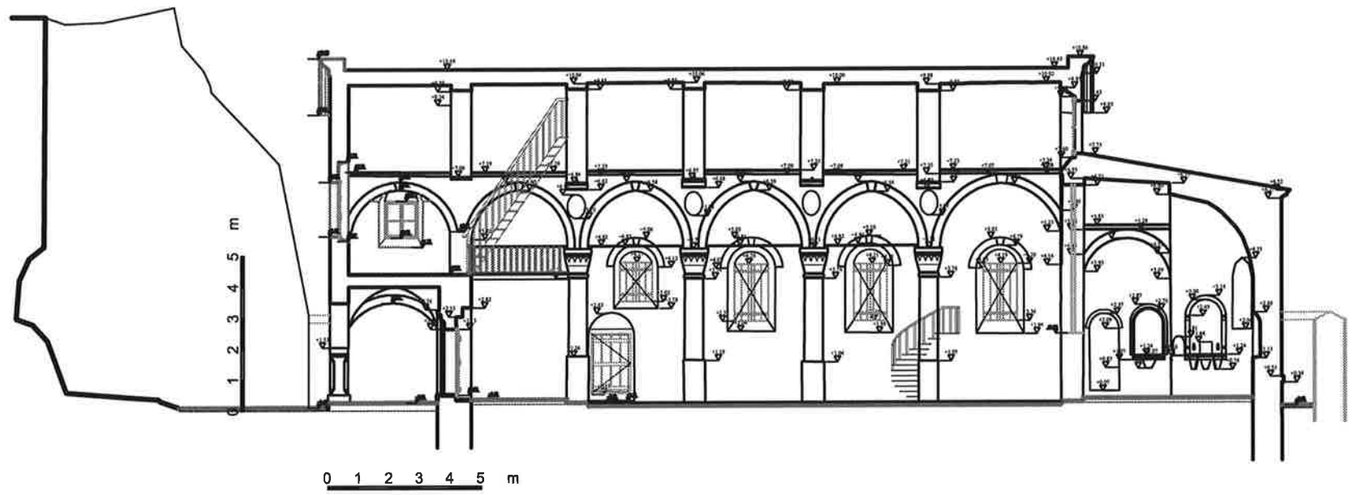

C-C KESİTİ

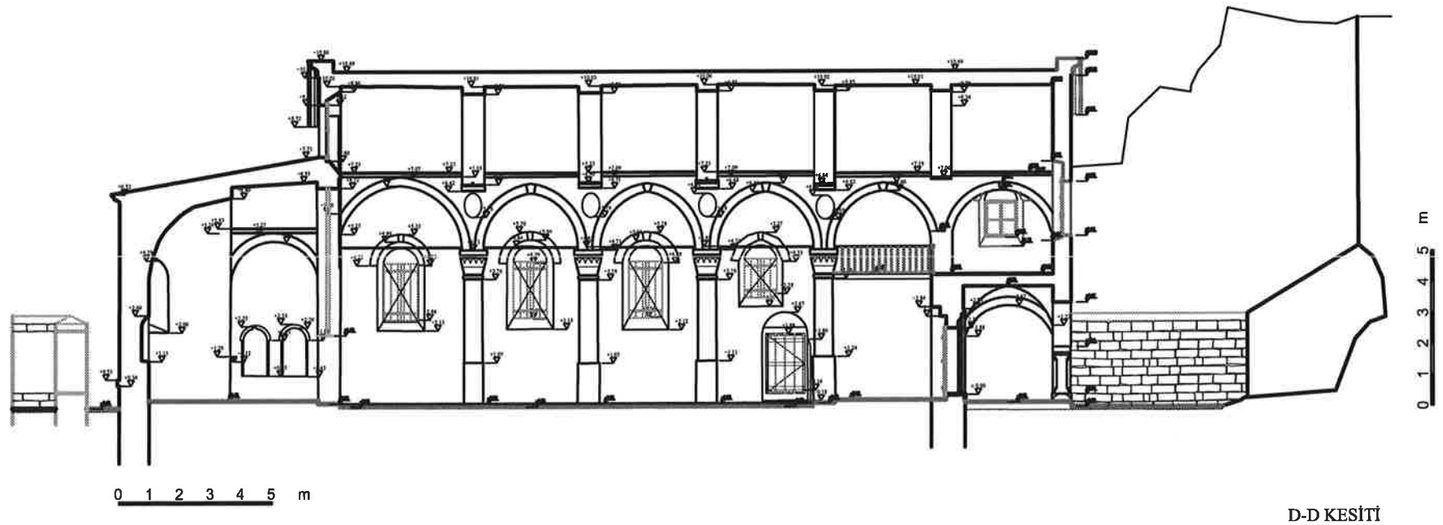

D-D KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	C-C KESİTİ D-D KESİTİ
PAFTA NO	RE 1-07

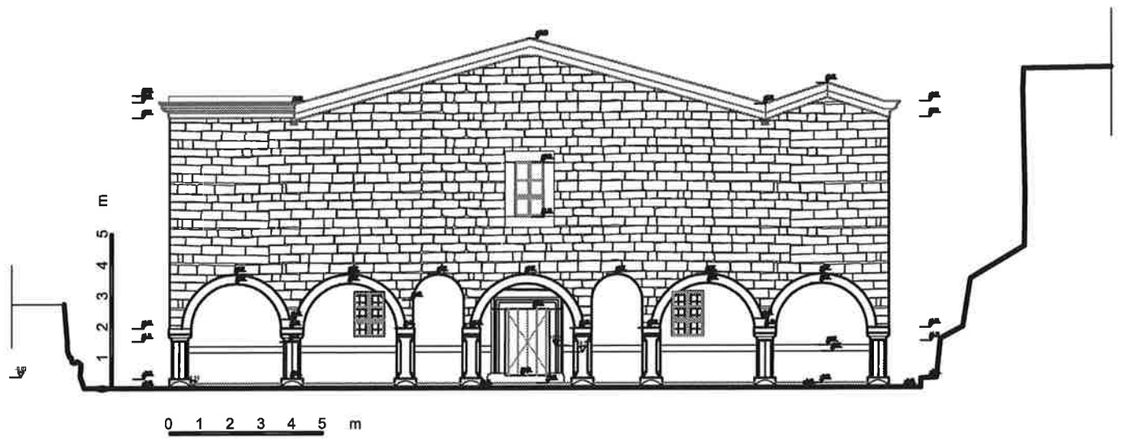

BATI CEPHESİ

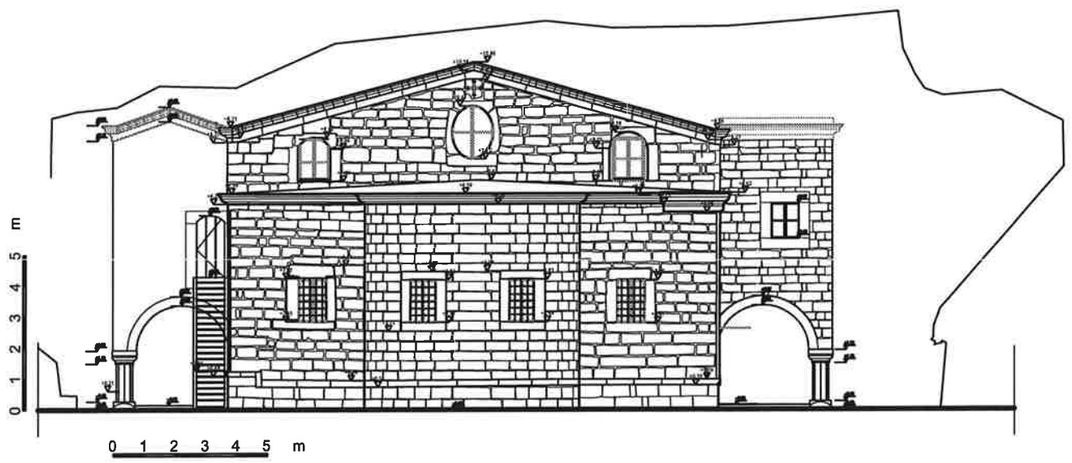

DOĞU CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	BATI CEPHESİ DOĞU CEPHESİ
PAFTA NO	RE 1-08

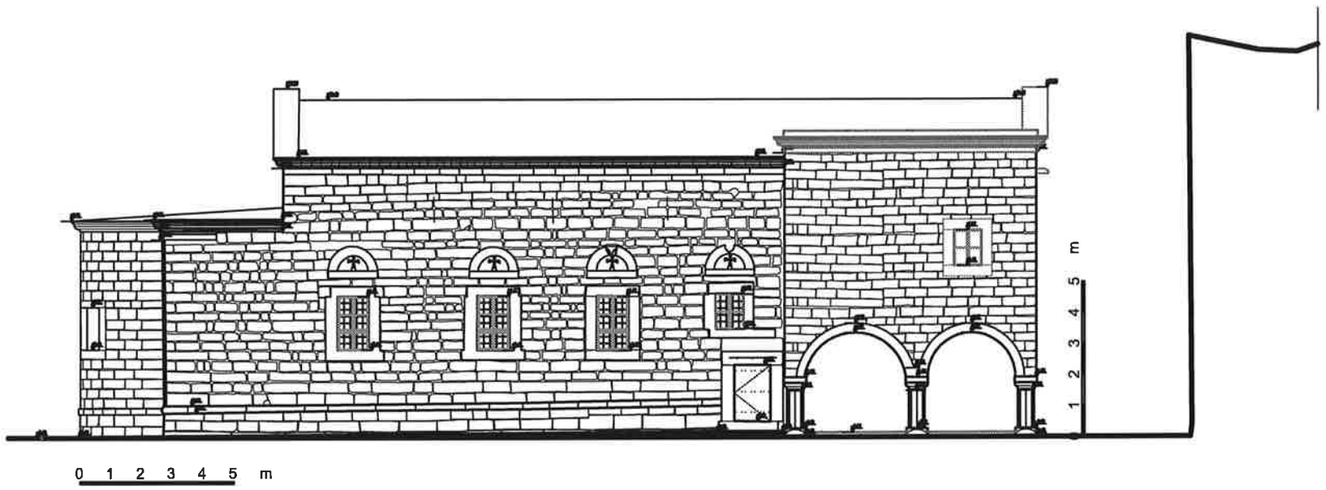

KUZEY CEPHESİ

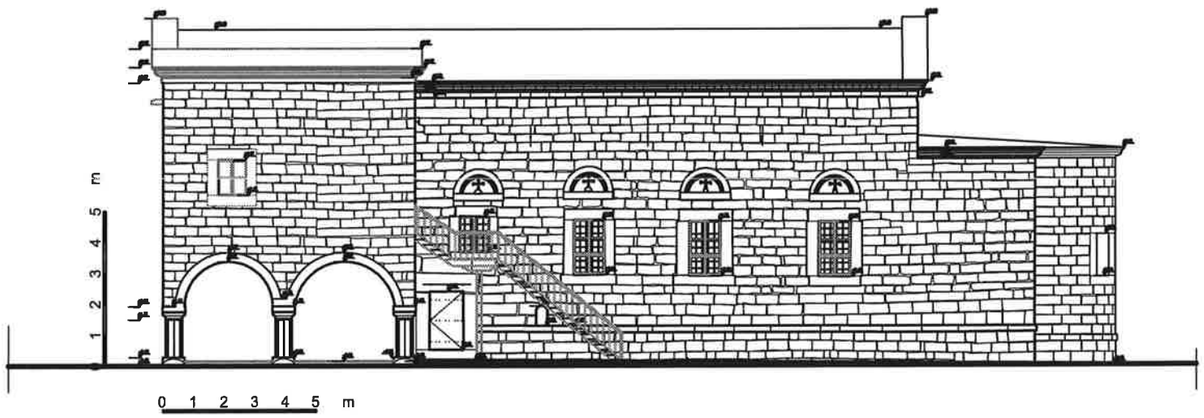

GÜNEY CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	KUZEY CEPHESİ GÜNEY CEPHESİ
PAFTA NO	RE 1-09

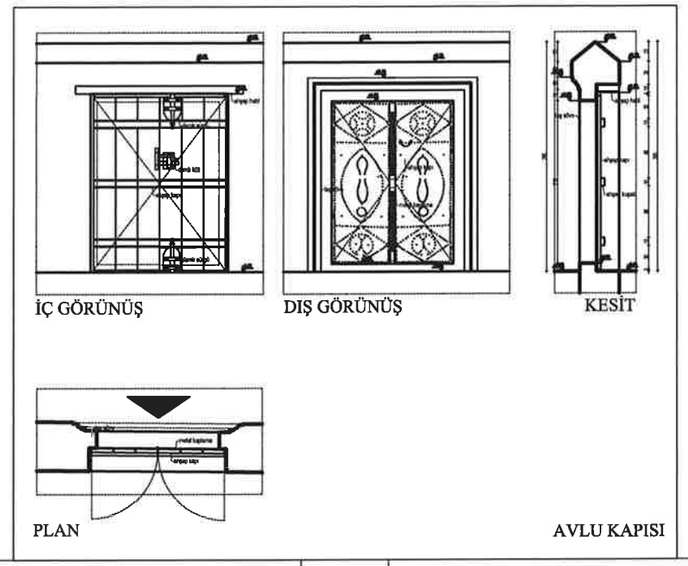

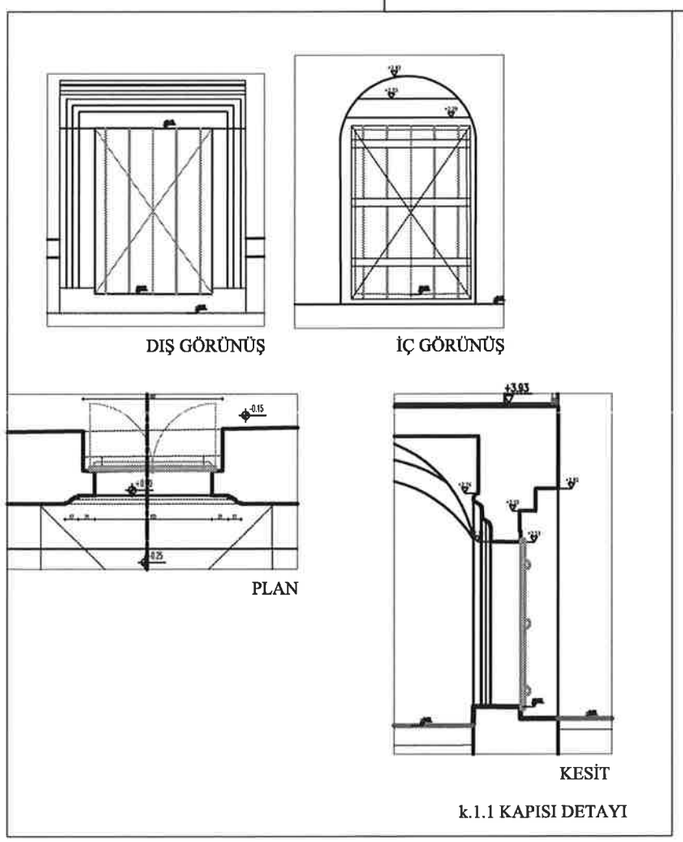

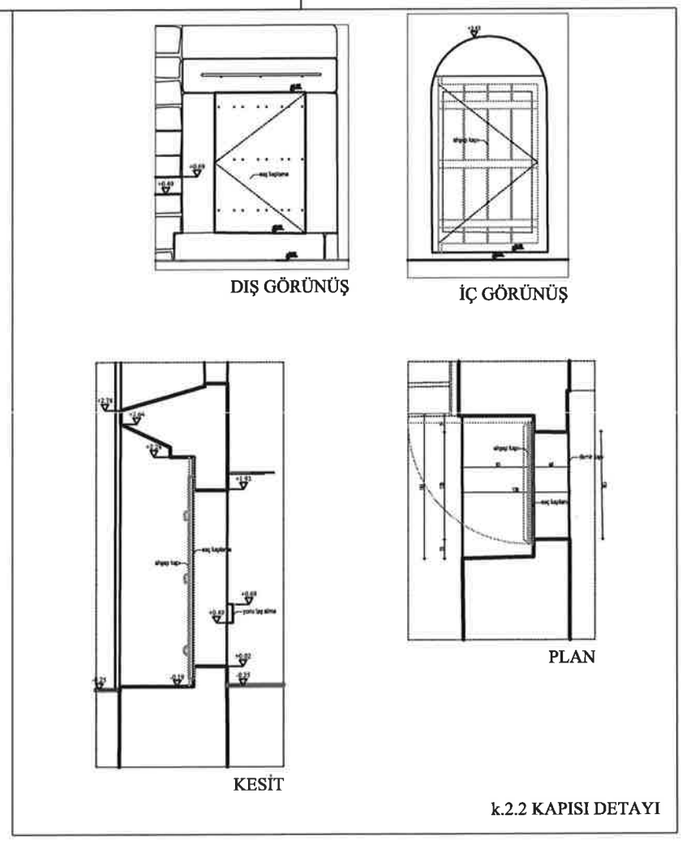

0 1 2 3 4 5 m

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- ☐ RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- ■ RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- ☐ RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- ☐ FİZİKSEL MÜDAHALELER
- ☐ RESTORASYON

PAFTA ADI	KAPI DETAYLARI
PAFTA NO	RE 1-10

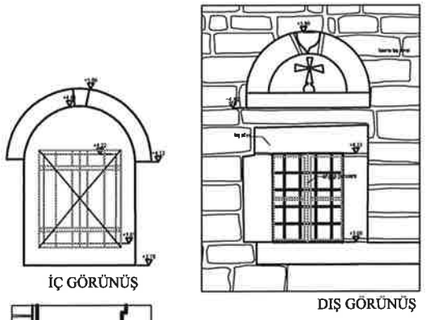

p.2.1 PENCERE DETAYI

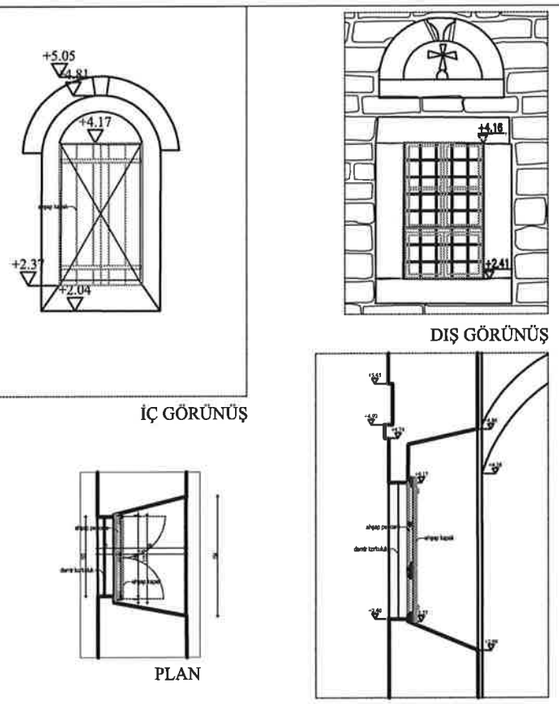

p.3.6. PENCERE DETAYI

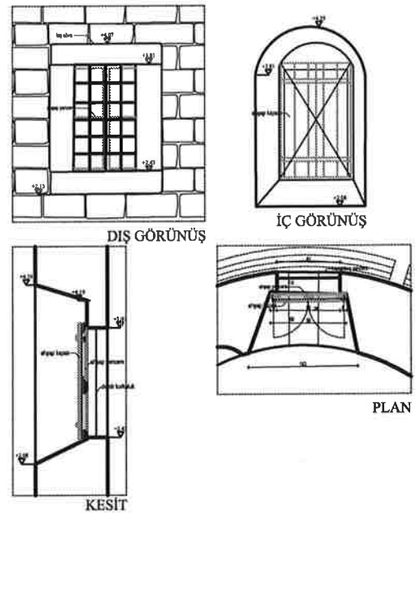

p.4.2 PENCERE DETAYI

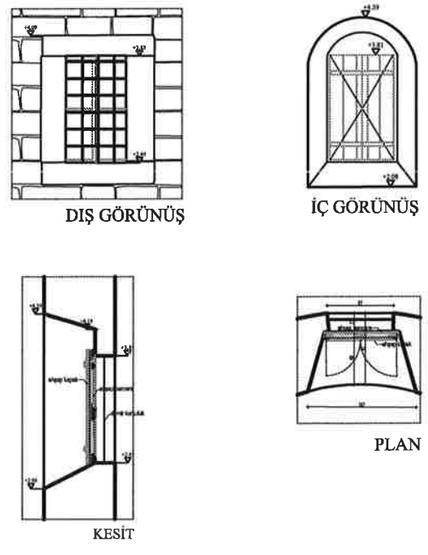

p.5.2 PENCERE DETAYI

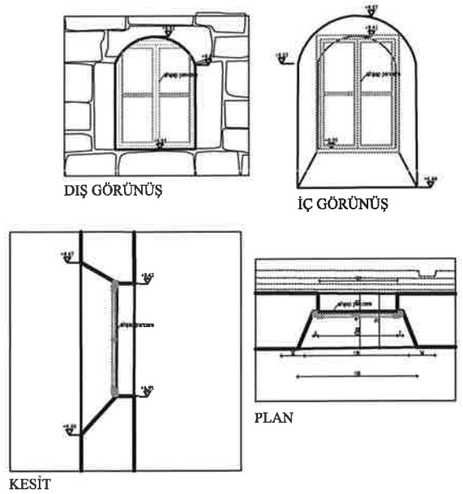

p.6.2 PENCERE DETAYI

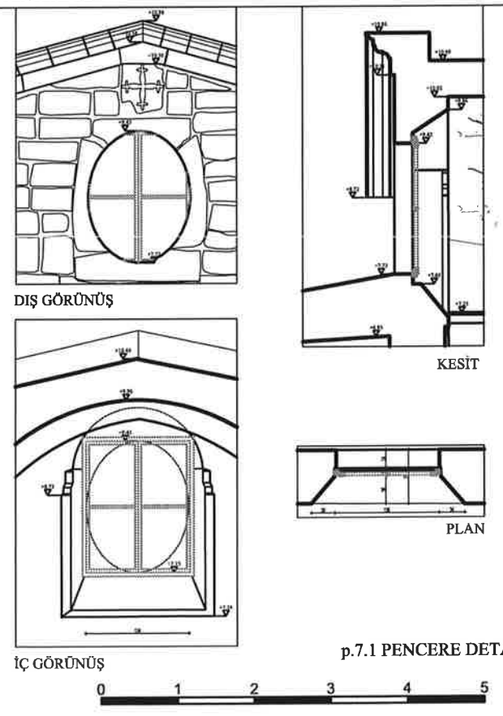

p.7.1 PENCERE DETAYI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	PENCERE DETAYLARI
PAFTA NO	RE 1-11

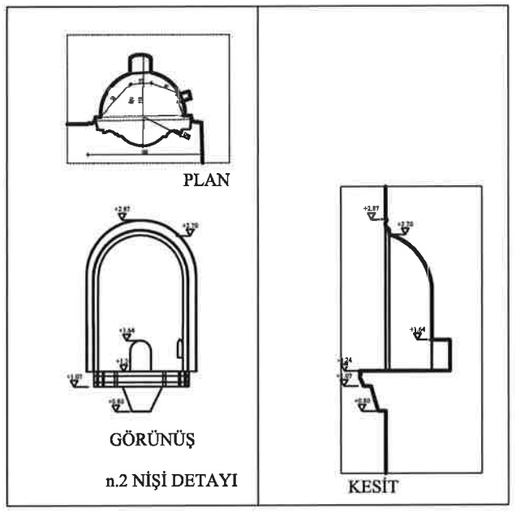

n.2 NİŞİ DETAYI

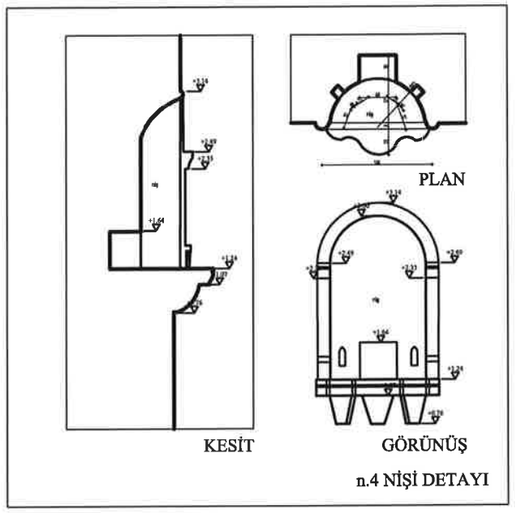

n.4 NİŞİ DETAYI

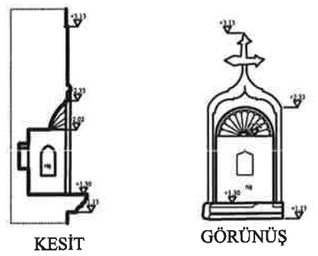

n.6 NİŞİ DETAYI

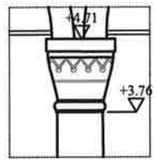

S.3.7 SÜTUNU BAŞLIK DETAYI

SAÇAK SİLMESİ DETAYI

0 1 2 3 4 5 m

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- **RESTİTÜSYON 1. DÖNEM (1835)**
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	NİŞ, SÜTUN BAŞLIK VE SAÇAK SİLMESİ DETAYLARI
PAFTA NO	RE 1-12

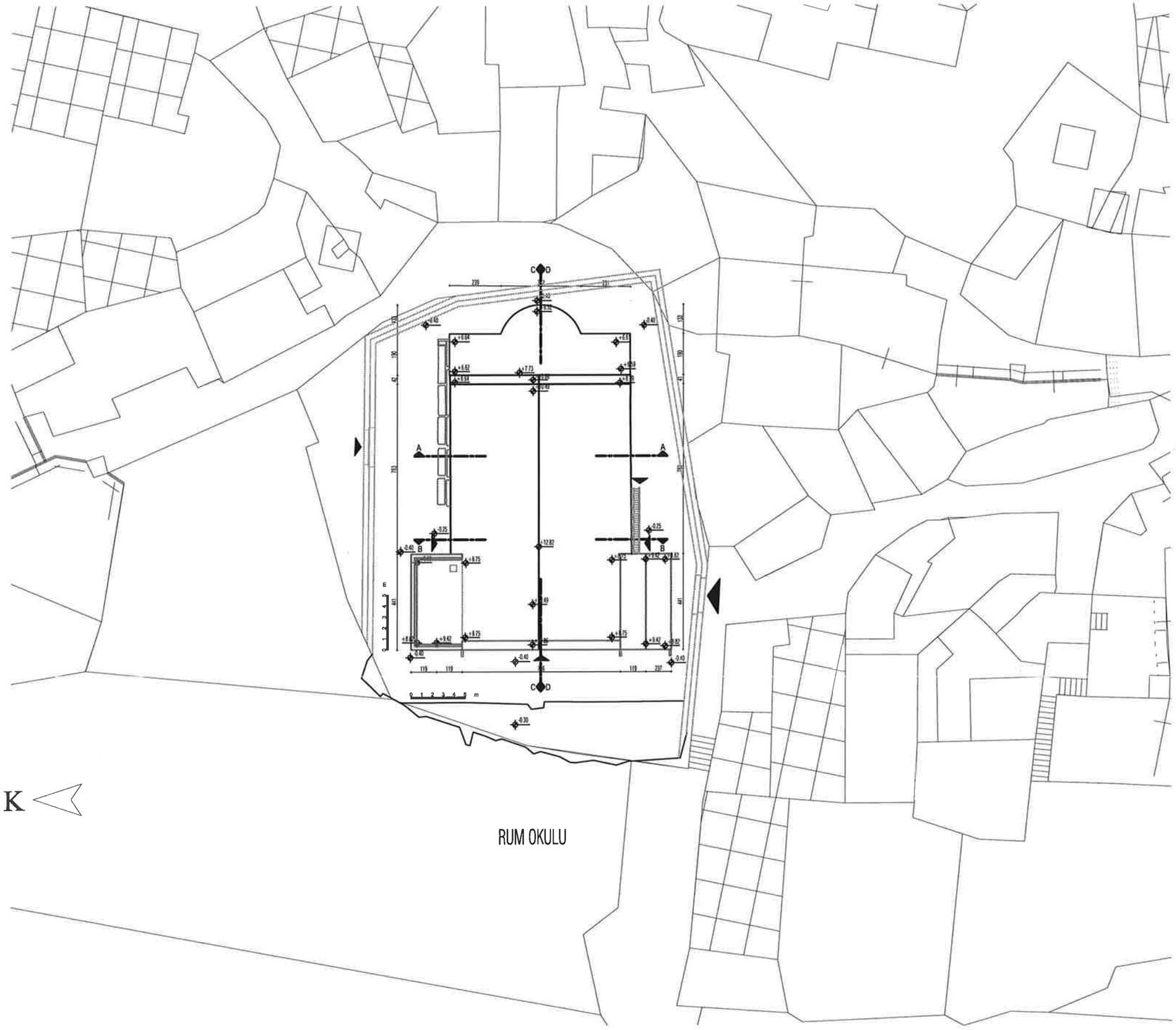

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	VAZİYET PLANI
PAFTA NO	RE 2-01

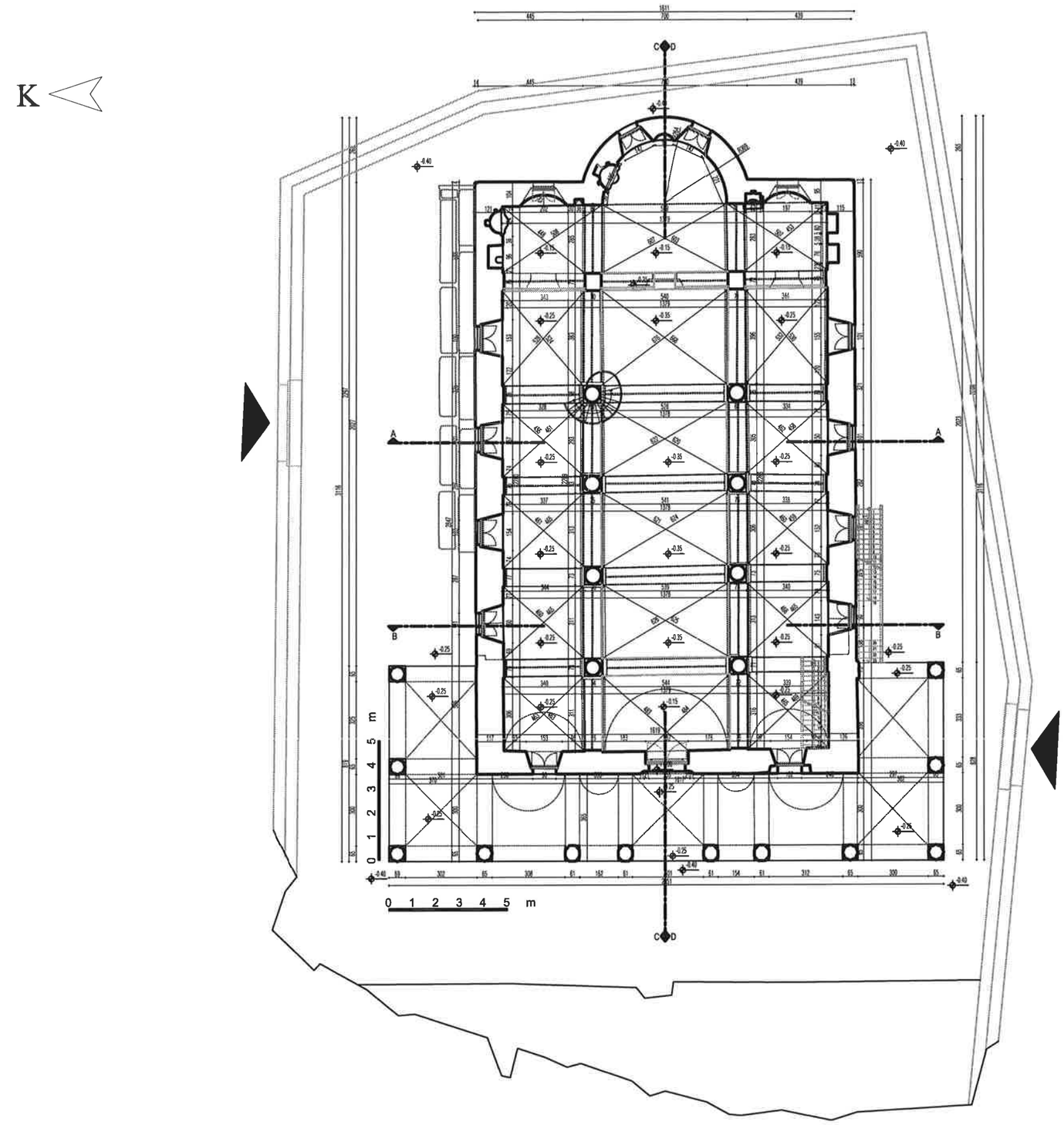

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT ÖLÇÜ-KOT PAFTASI
PAFTA NO	RE 2-02

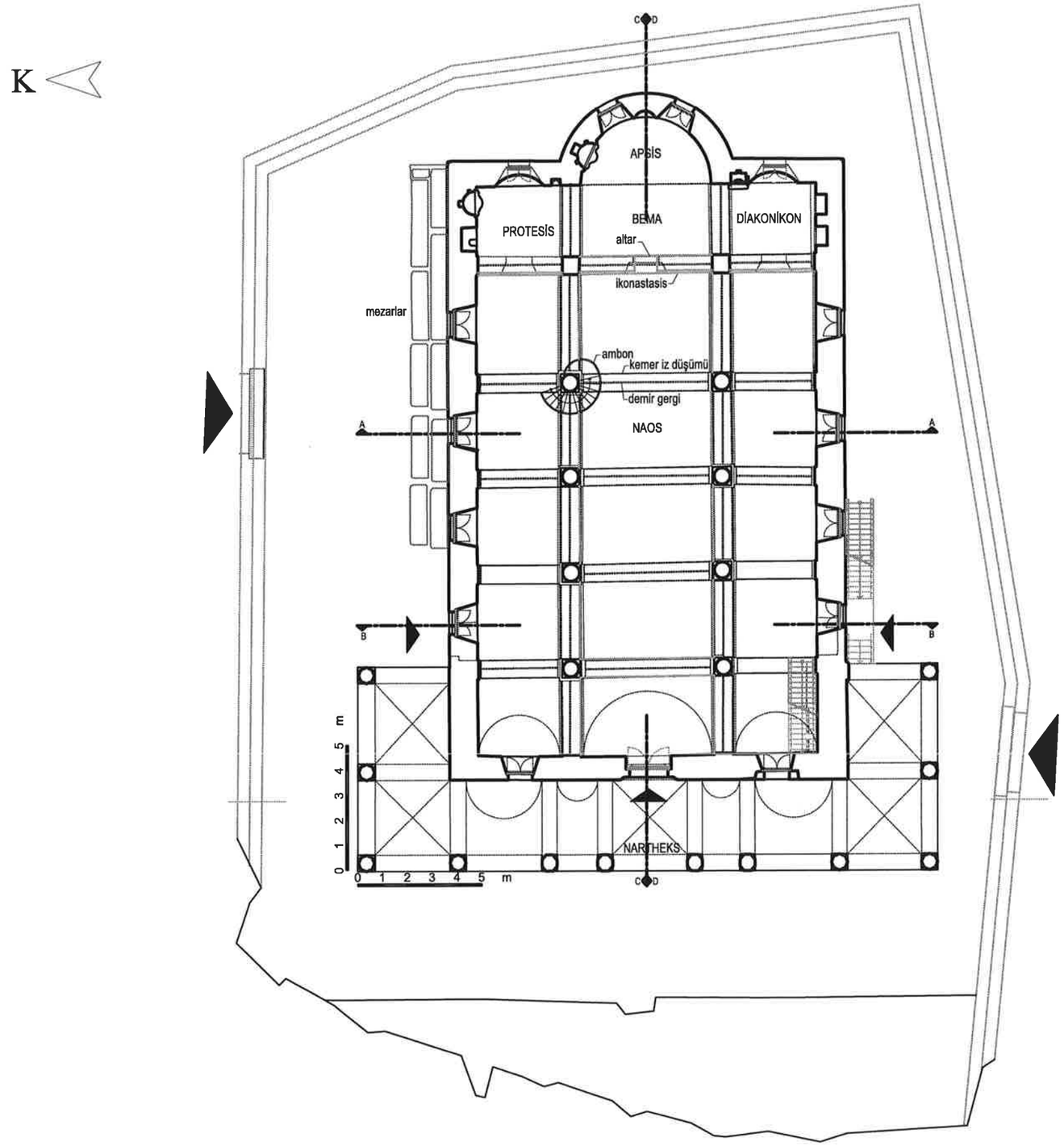

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- [ ] RÖLÖVE
- [ ] DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- [ ] RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- [ ] RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- [x] RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- [ ] FİZİKSEL MÜDAHALELER
- [ ] RESTORASYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO	RE 2-03

K

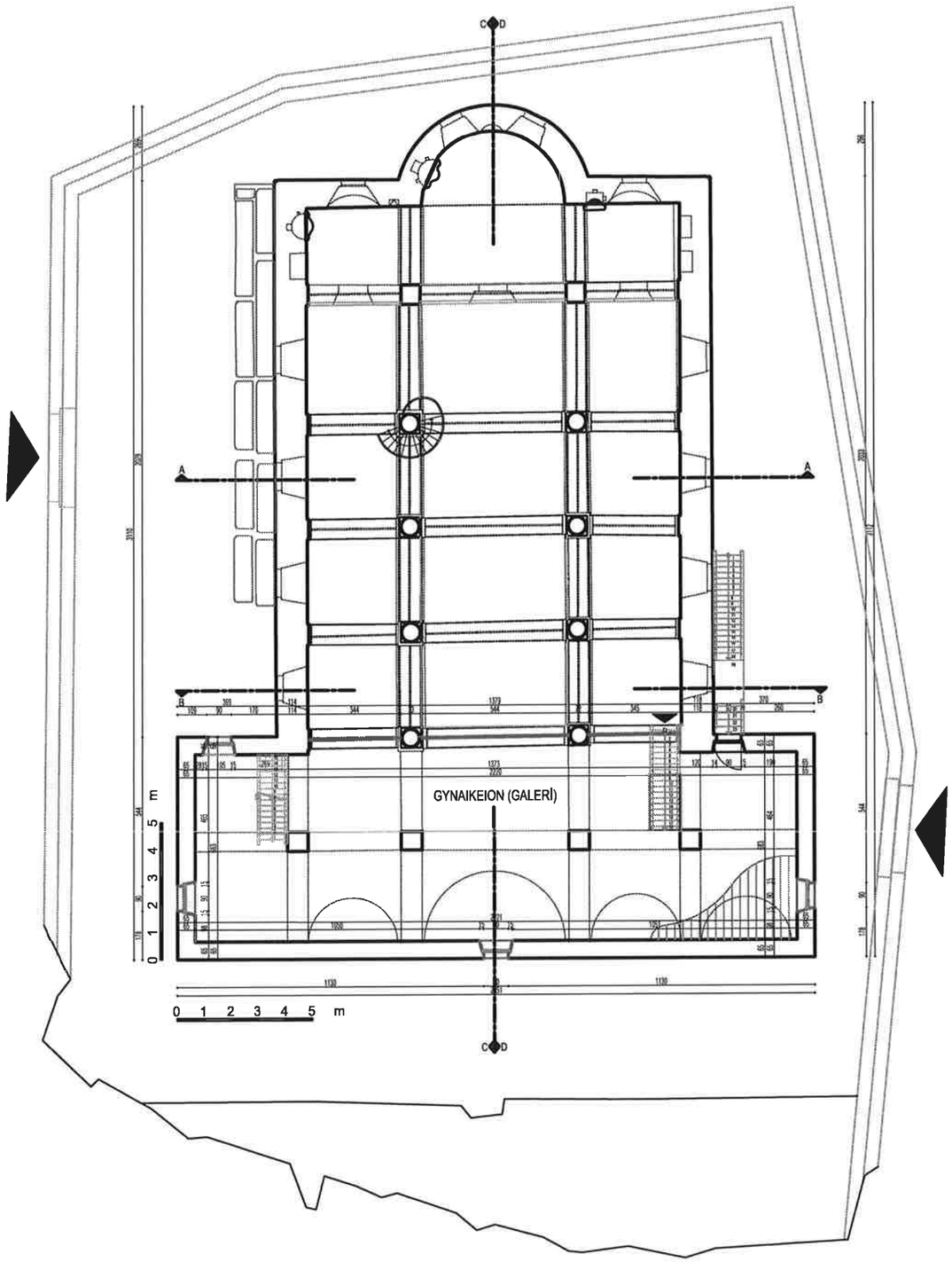

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	GALERİ KAT PLANI
PAFTA NO	RE 2-04

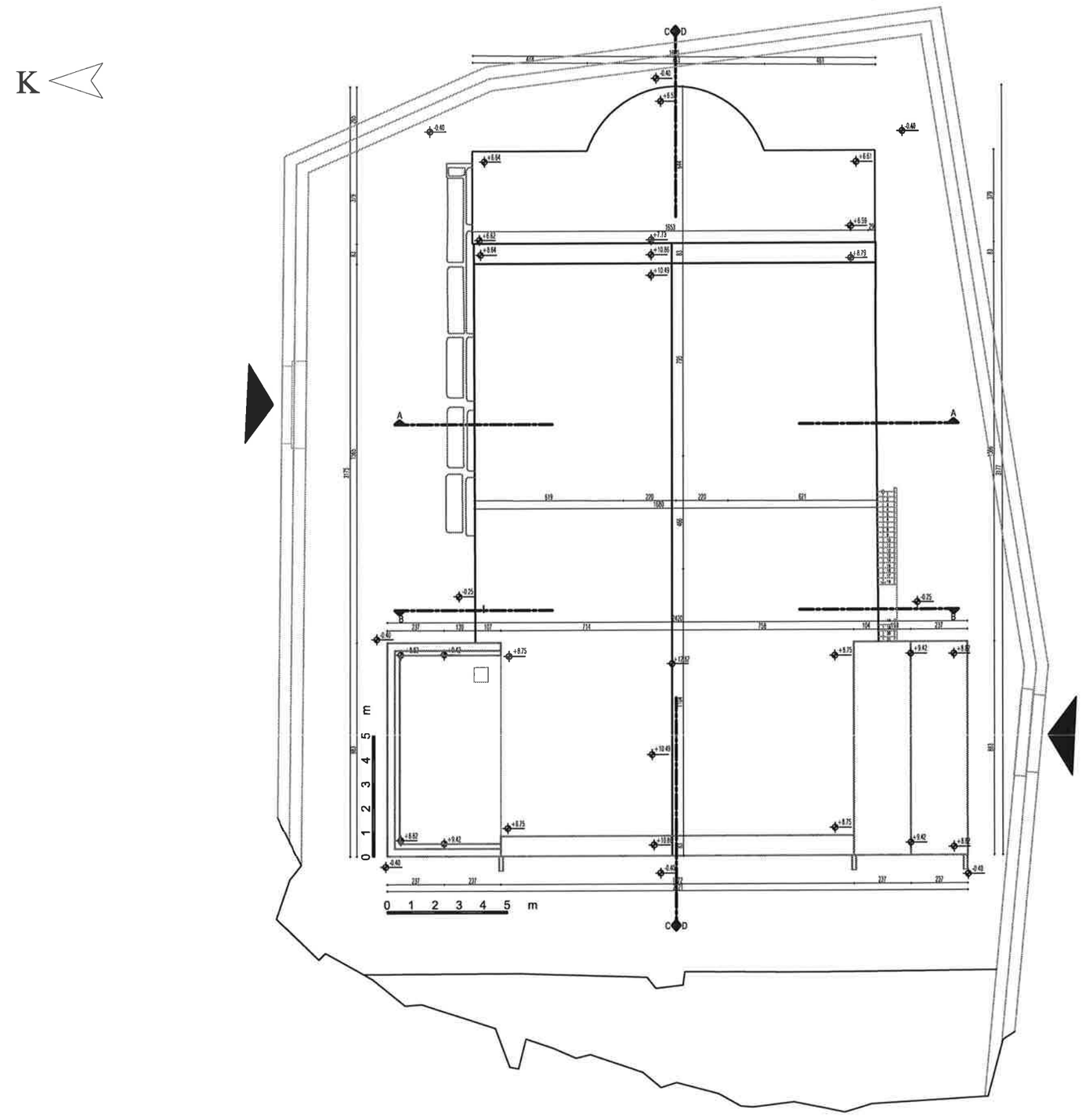

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- ☐ RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- ☐ RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- ■ RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- ☐ FİZİKSEL MÜDAHALELER
- ☐ RESTORASYON

PAFTA ADI	ÇATI PLANI
PAFTA NO	RE 2-05

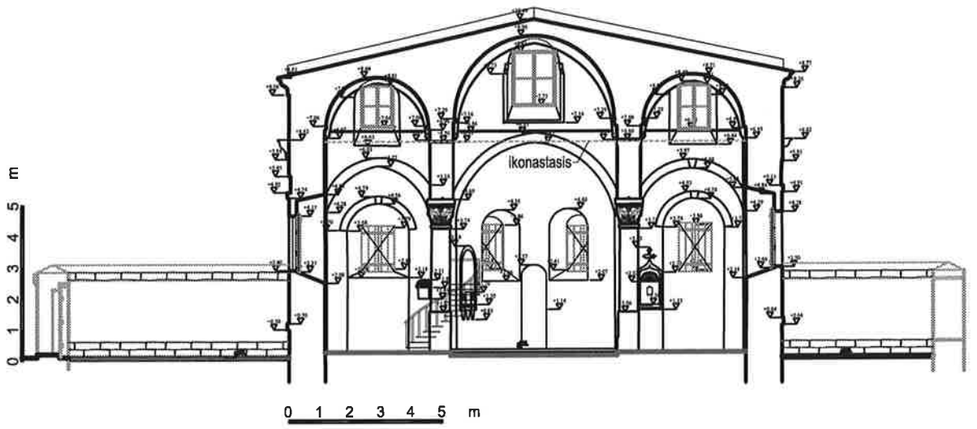

A-A KESİTİ

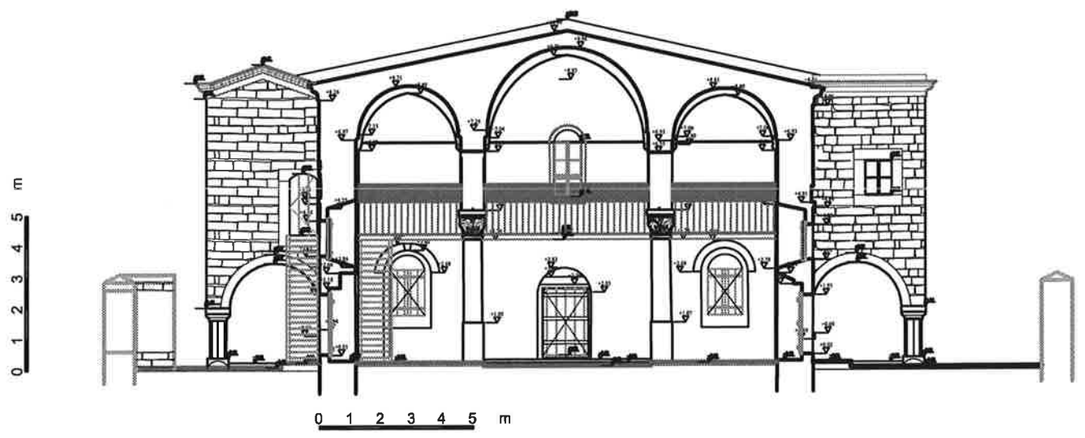

B-B KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	A-A KESİTİ B-B KESİTİ
PAFTA NO	RE 2-06

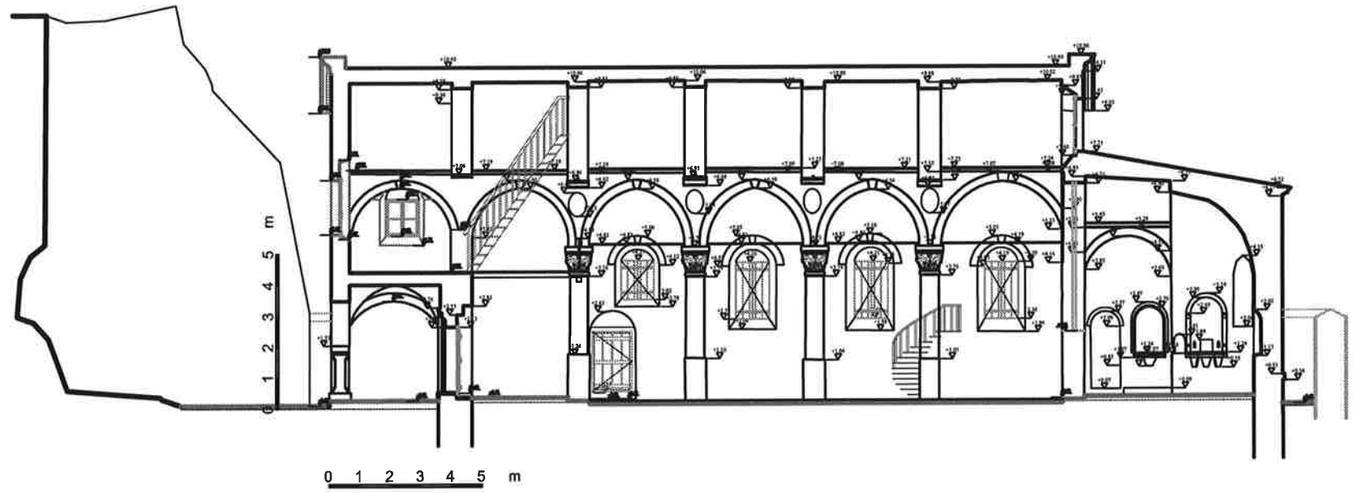

C-C KESİTİ

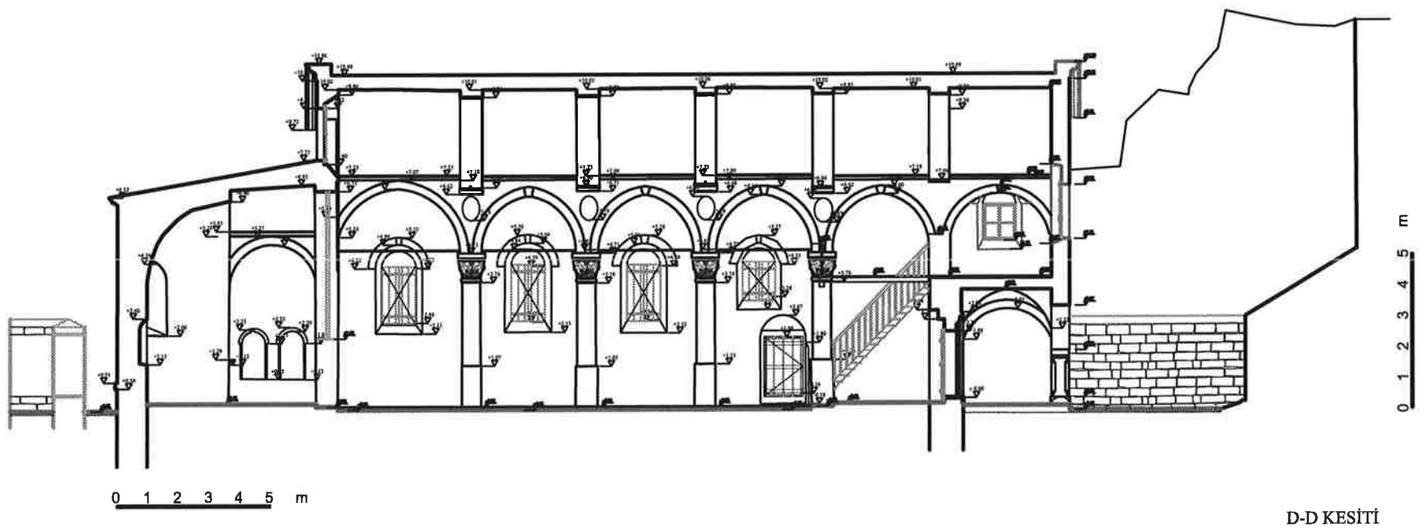

D-D KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- ☐ RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- ☐ RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- ■ RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- ☐ FİZİKSEL MÜDAHALELER
- ☐ RESTORASYON

PAFTA ADI	C-C KESİTİ D-D KESİTİ
PAFTA NO	RE 2-07

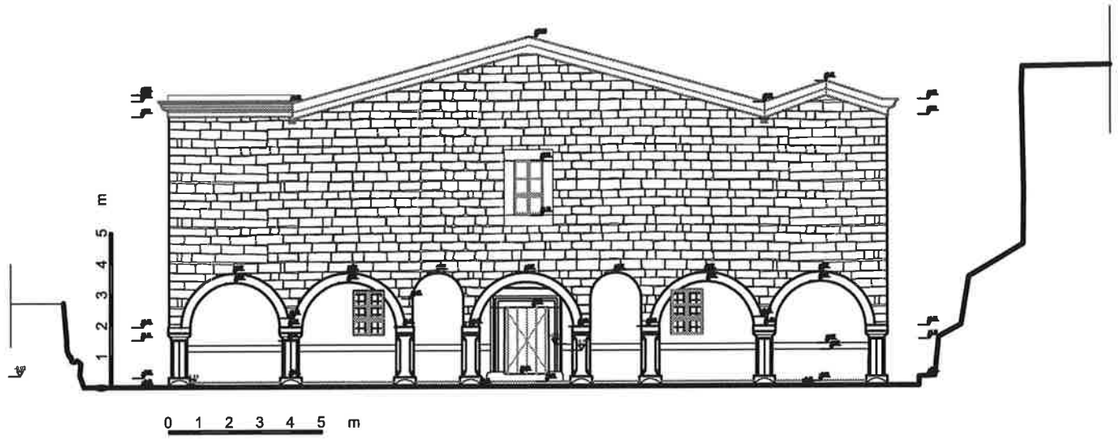

BATI CEPHESİ

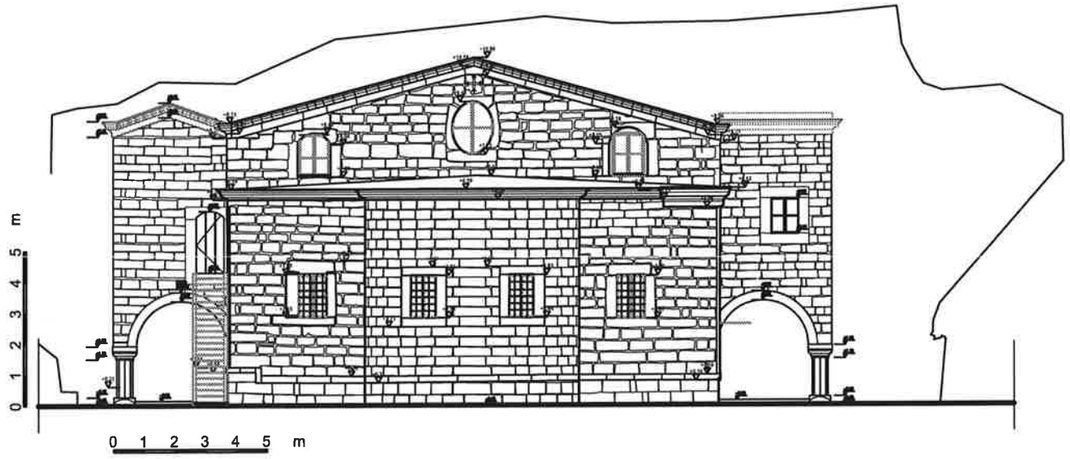

DOĞU CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- ☐ RÖLÖVE
- ☐ DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- ☐ RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- ☐ RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- ■ RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- ☐ FİZİKSEL MÜDAHALELER
- ☐ RESTORASYON

PAFTA ADI	BATI CEPHESİ DOĞU CEPHESİ
PAFTA NO	RE 2-08

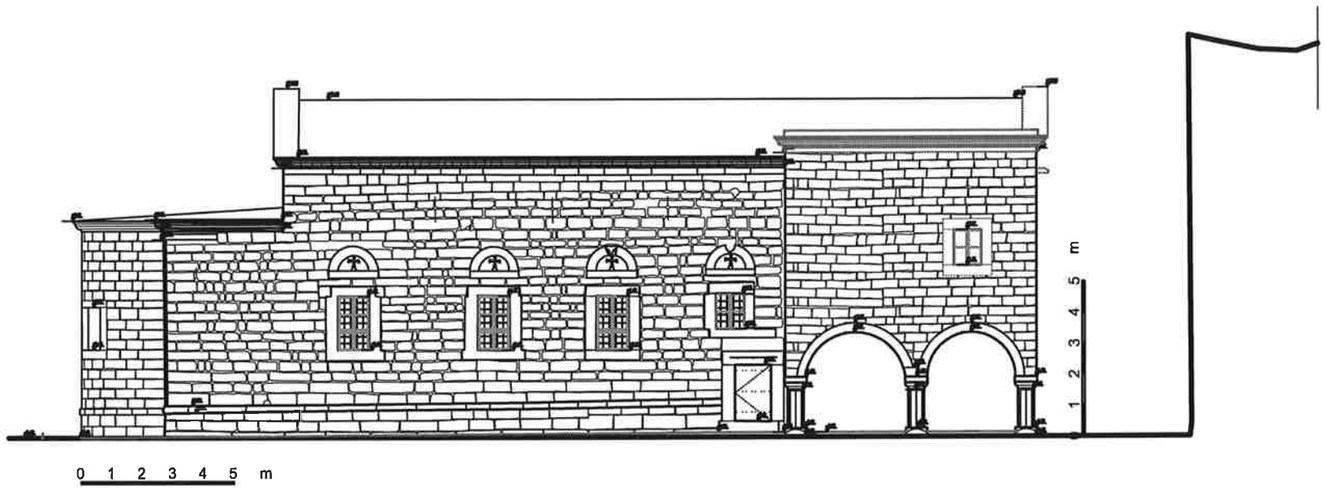

KUZEY CEPHESİ

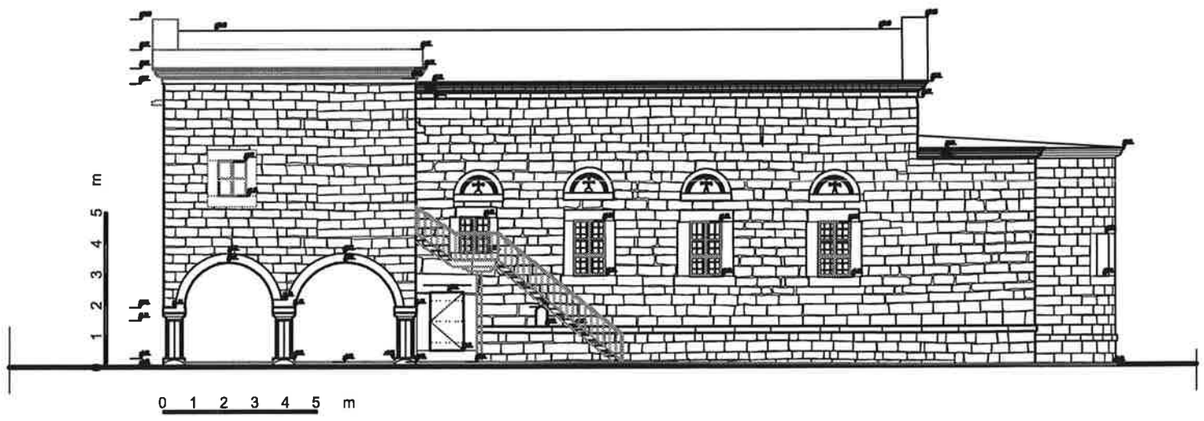

GÜNEY CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM (1868)
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	KUZEY CEPHESİ GÜNEY CEPHESİ
PAFTA NO	RE 2-09

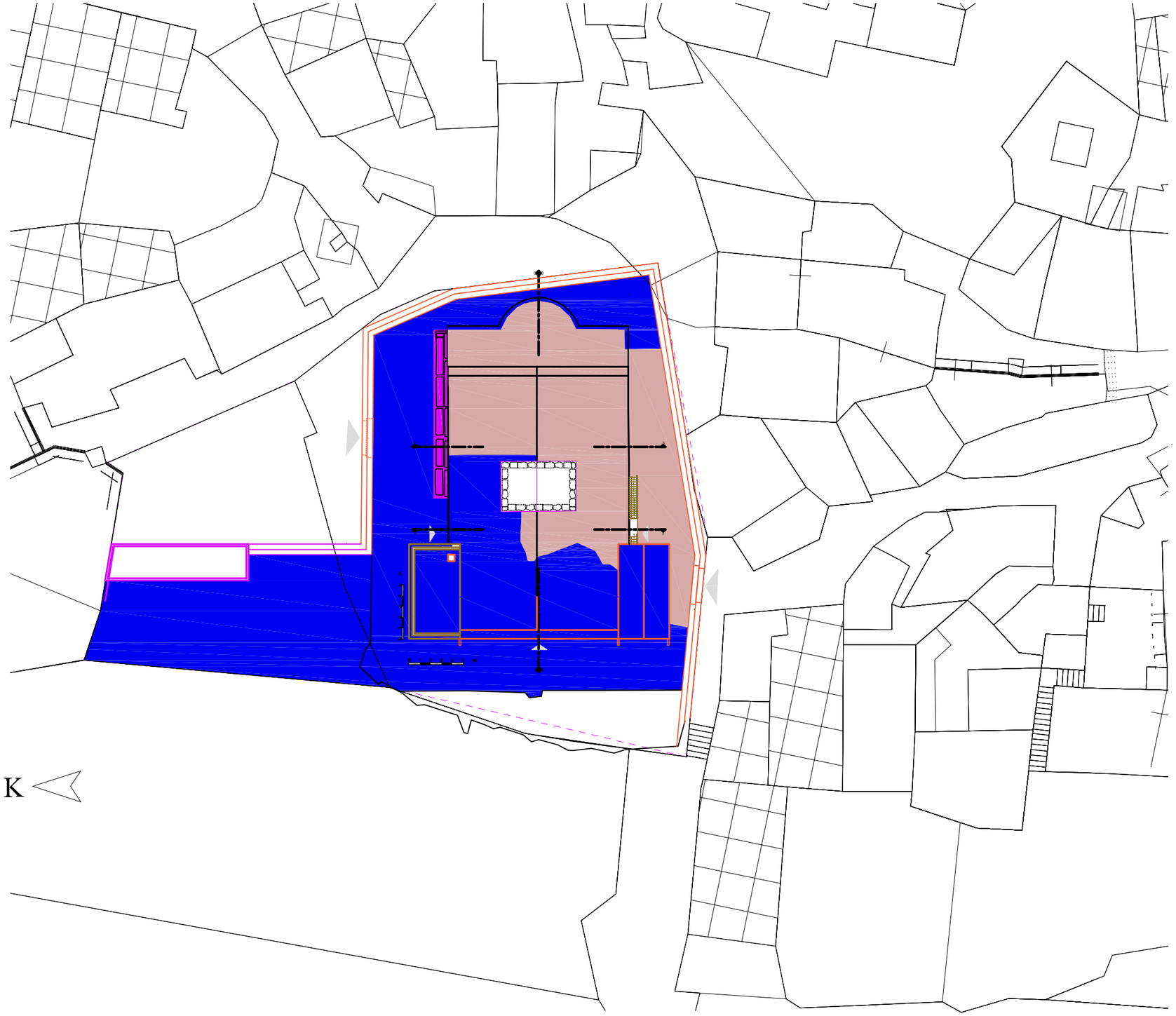

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	VAZİYET PLANI
PAFTA NO	FM-01

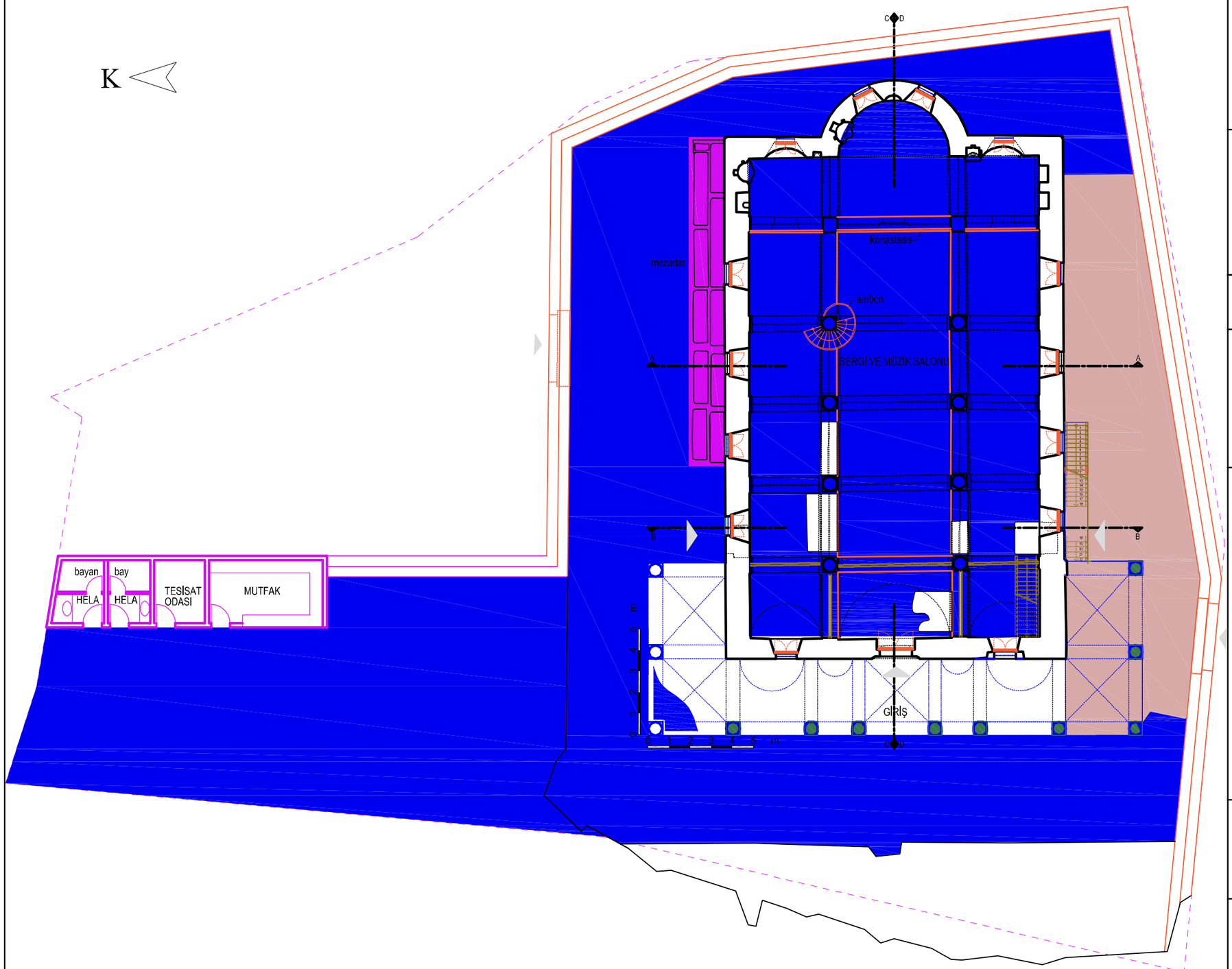

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO	FM-02

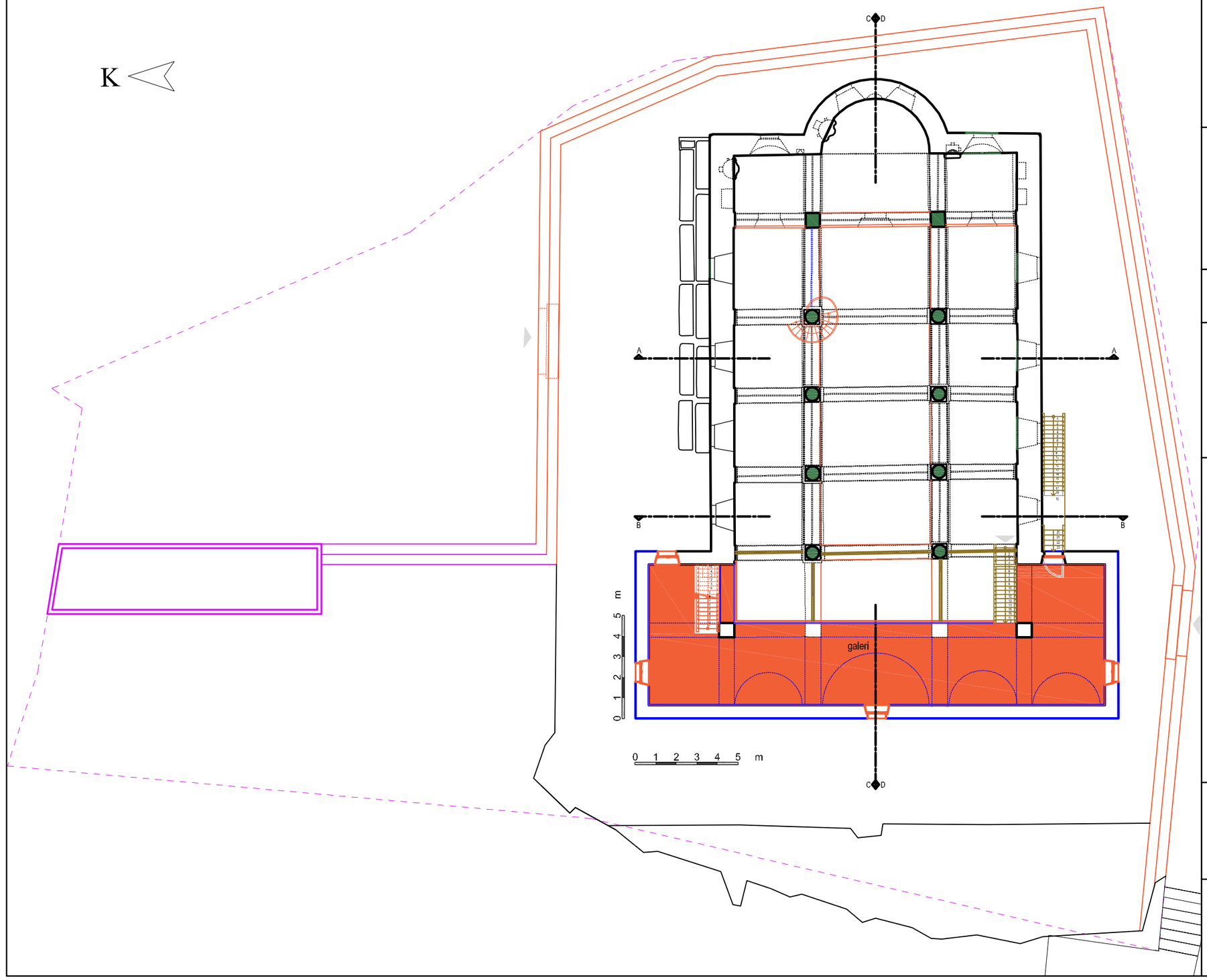

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	GALERİ KAT PLANI
PAFTA NO	FM-03

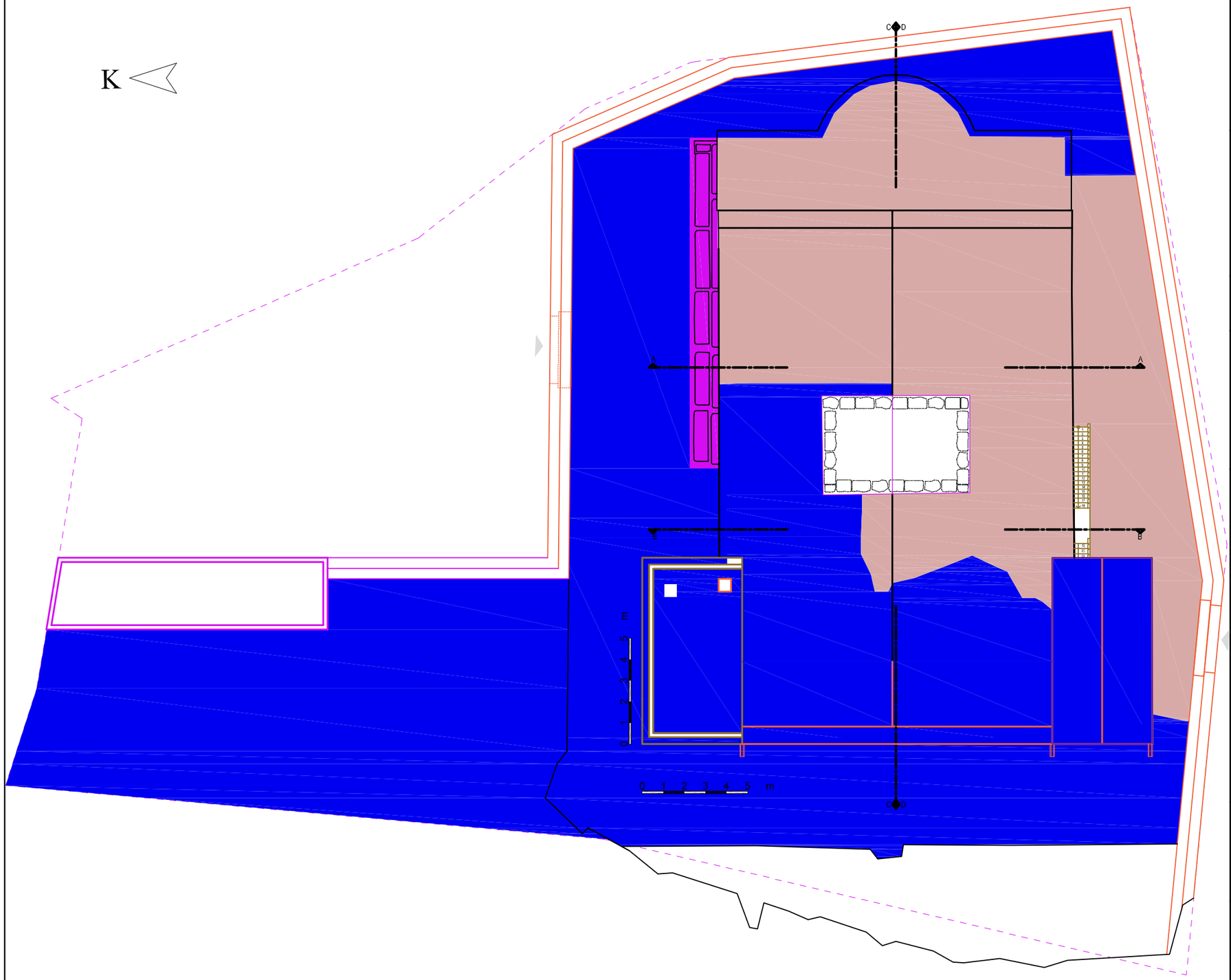

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	ÇATI PLANI
PAFTA NO	FM-04

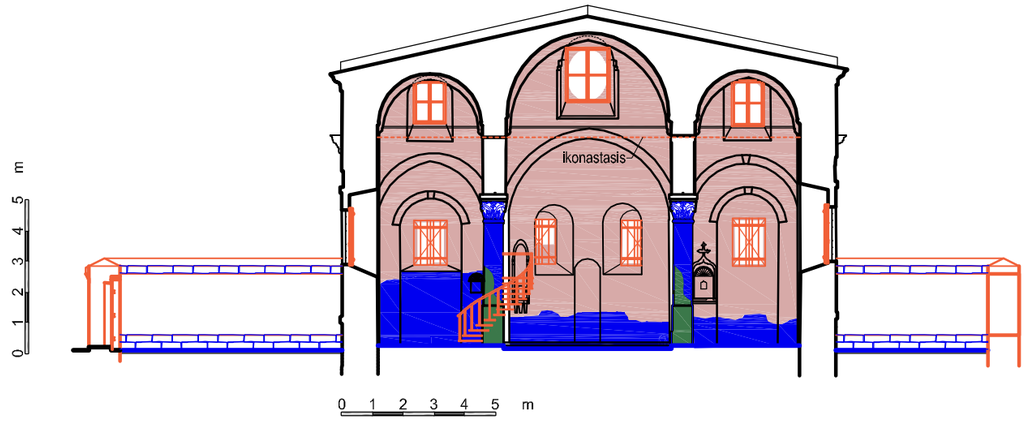

A-A KESİTİ

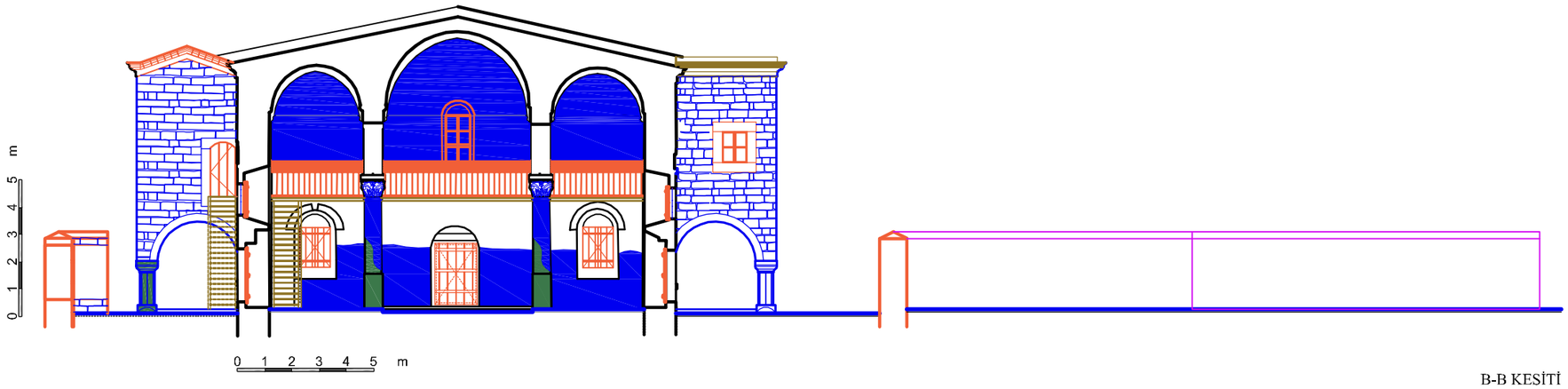

B-B KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	A-A KESİTİ B-B KESİTİ
PAFTA NO	FM-05

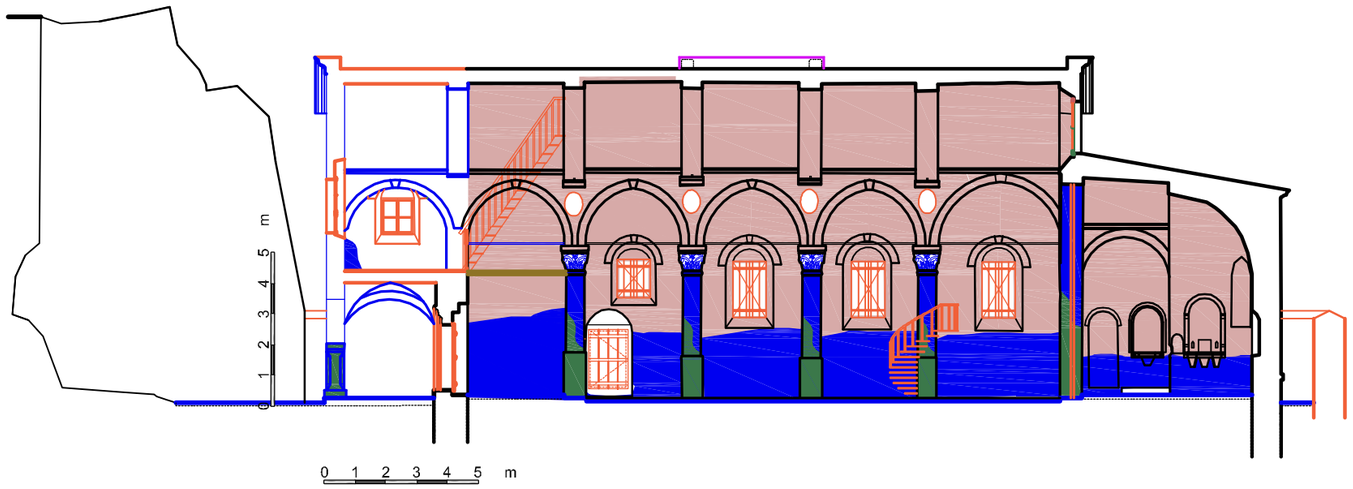

C-C KESİTİ

D-D KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	C-C KESİTİ D-D KESİTİ
PAFTA NO	FM-06

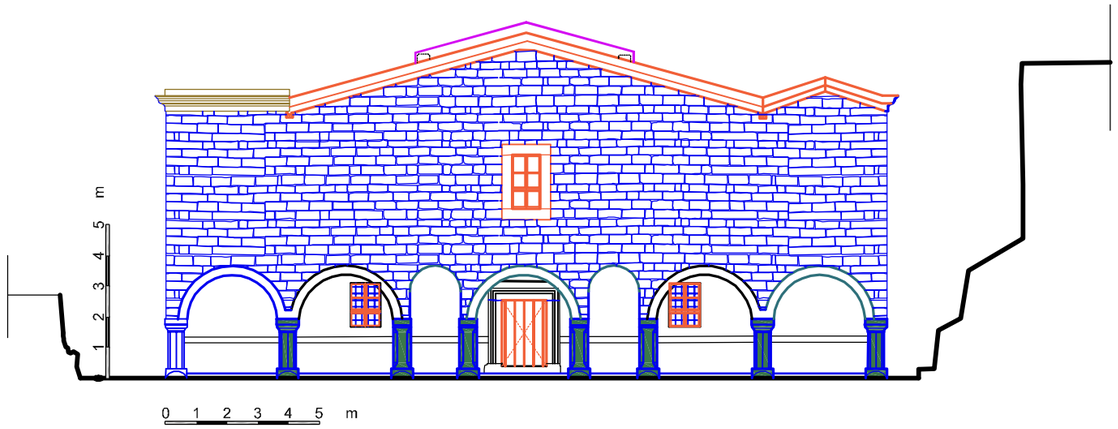

BATI CEPHESİ

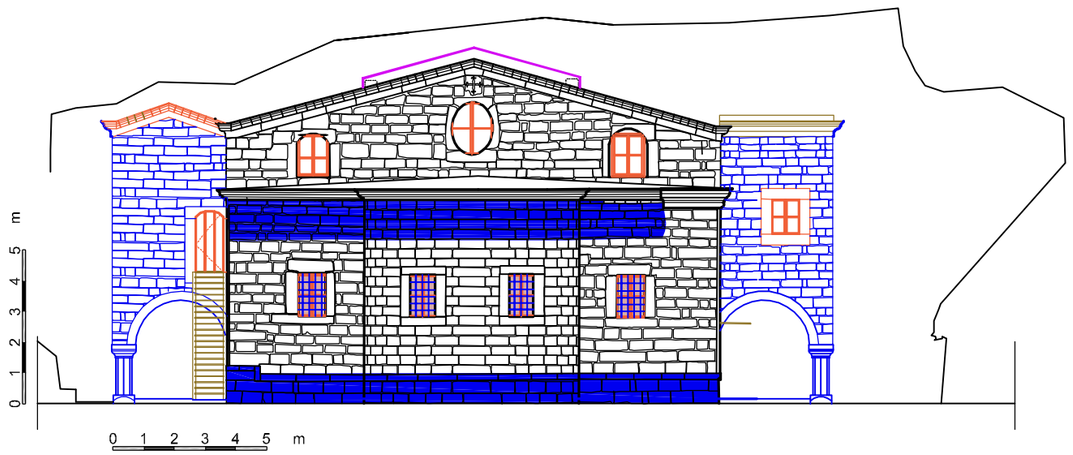

DOĞU CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	BATI CEPHESİ DOĞU CEPHESİ
PAFTA NO	FM-07

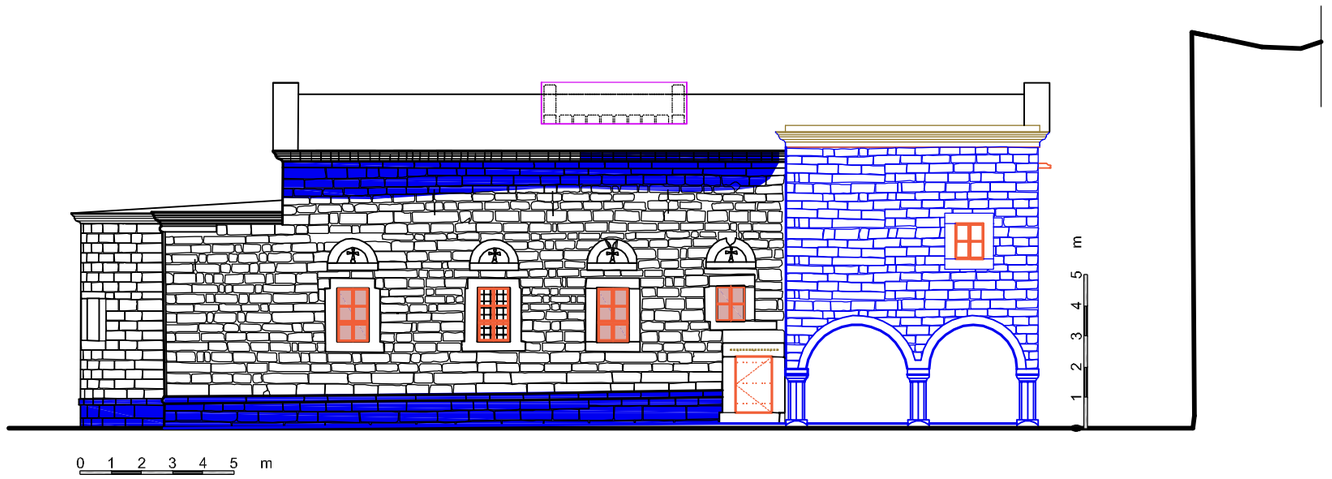

KUZEY CEPHESİ

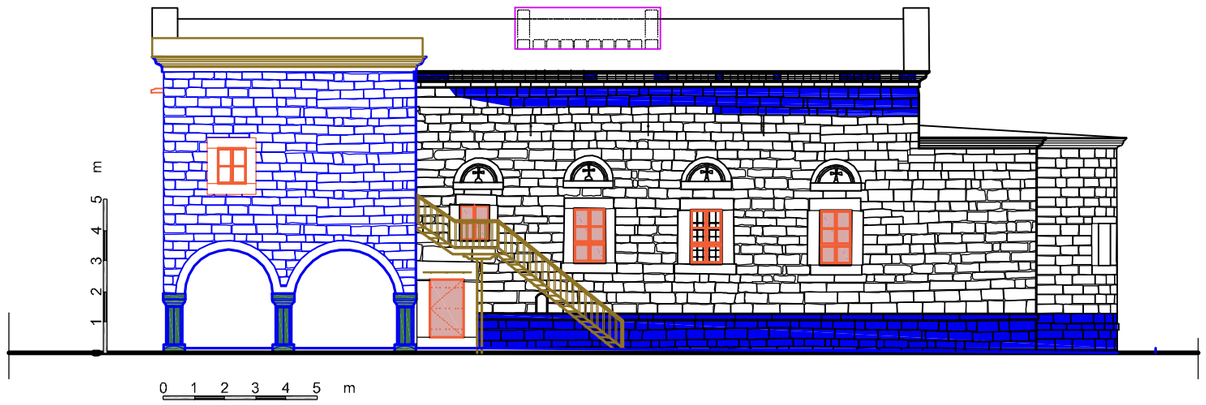

GÜNEY CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

- VARLIĞI İLE TAM OLAN, OLDUĞU GİBİ KULLANILACAK
- SAĞLAMLAŞTIRMA
- YAPI İÇİ KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN GELEN BİLGİLERLE TAMAMLAMA
- YAPI İÇİ / YAPI DIŞI KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMADAN BİLGİ GELMEYEN, YAPIDAKİ İZİ OLAN DÖNEM EKLERİNİ VE KALINTILARI TAMAMLAMA
- TEMİZLEME
- YENİ İŞLEV GEREĞİ EK

PAFTA ADI	KUZEY CEPHESİ GÜNEY CEPHESİ
PAFTA NO	FM-08

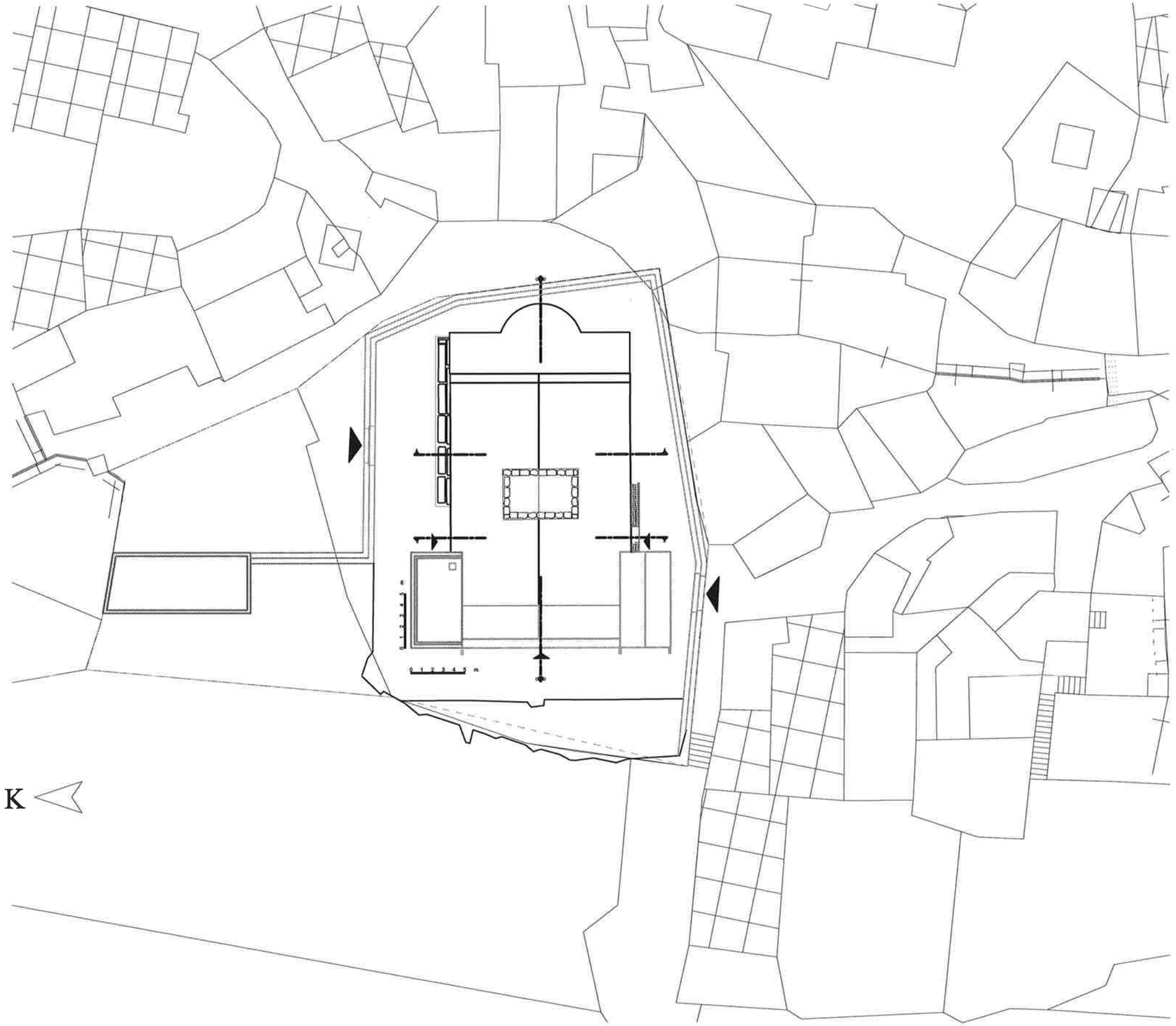

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	VAZİYET PLANI
PAFTA NO	REST-01

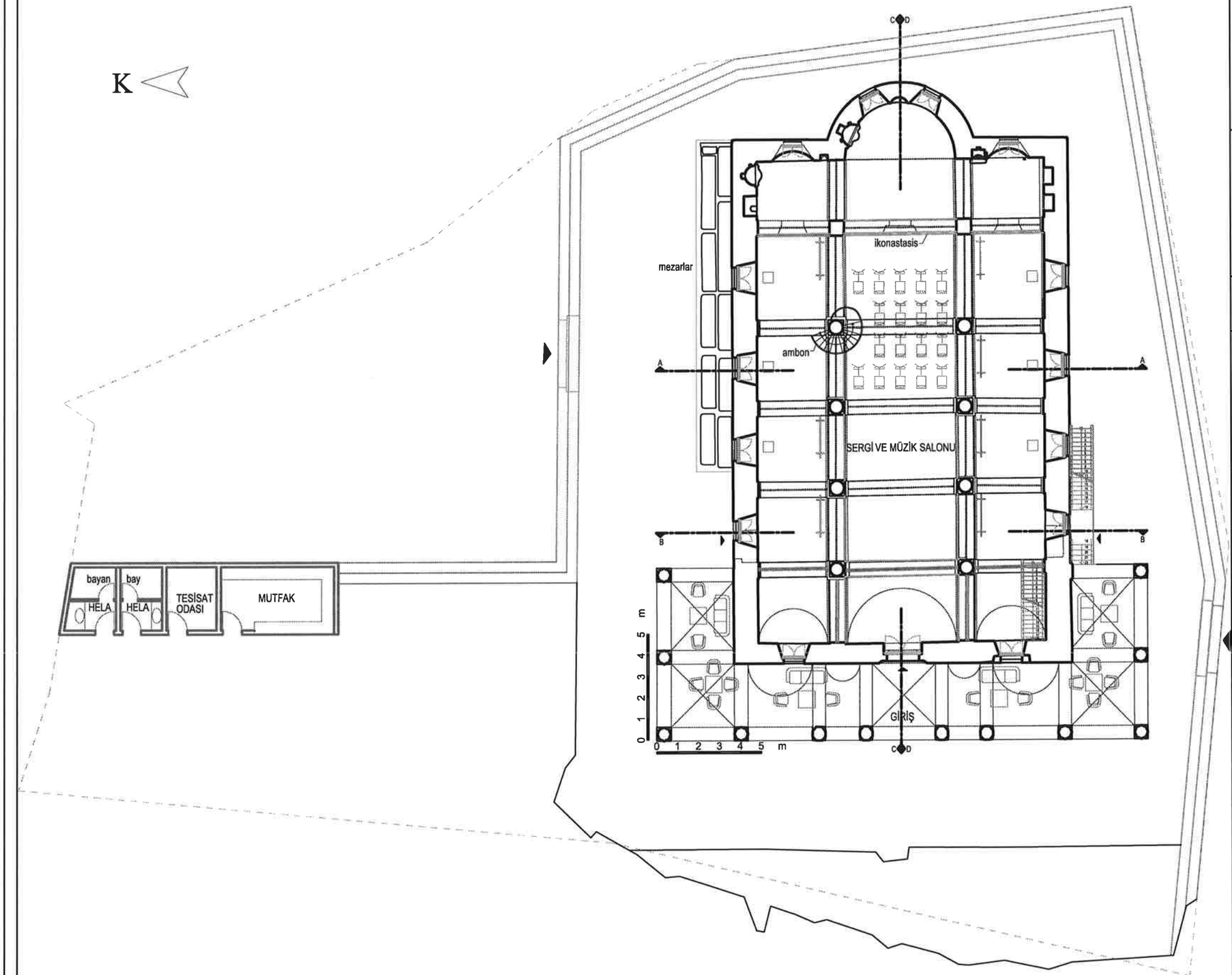

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO	REST-02

K

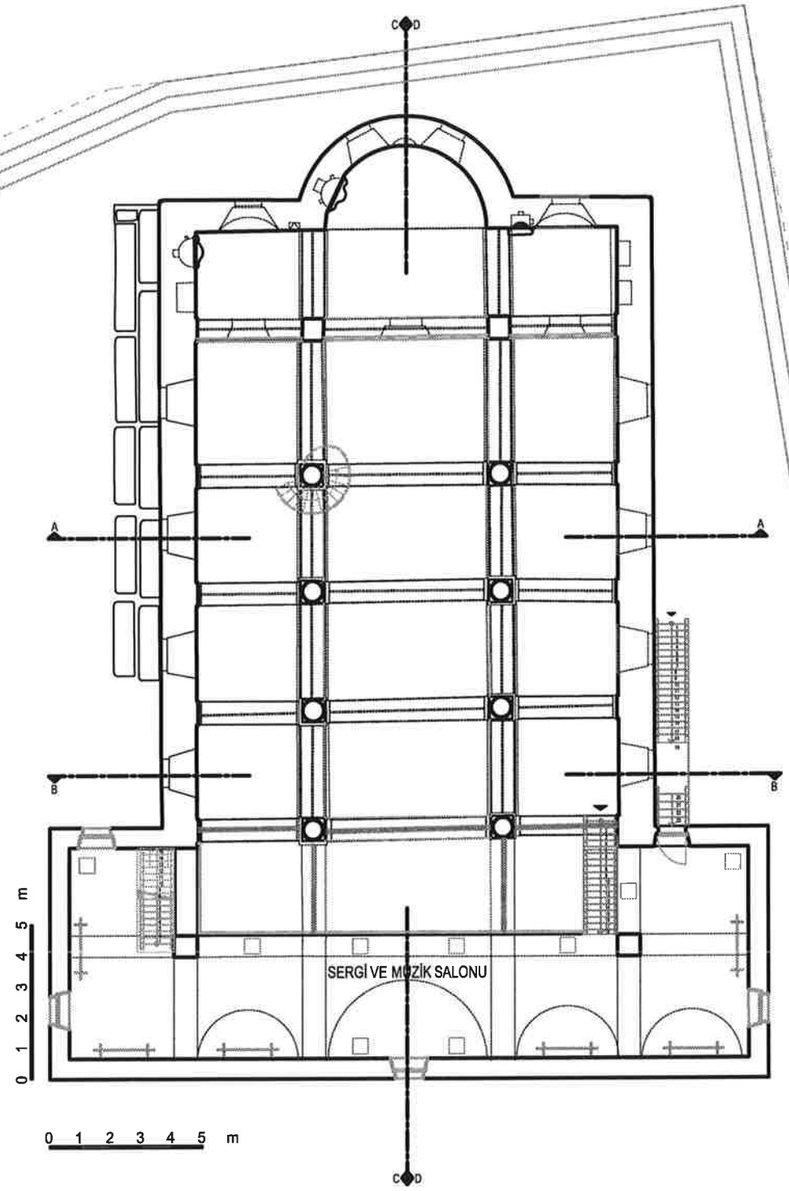

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	GALERİ KAT PLANI
PAFTA NO	REST-03

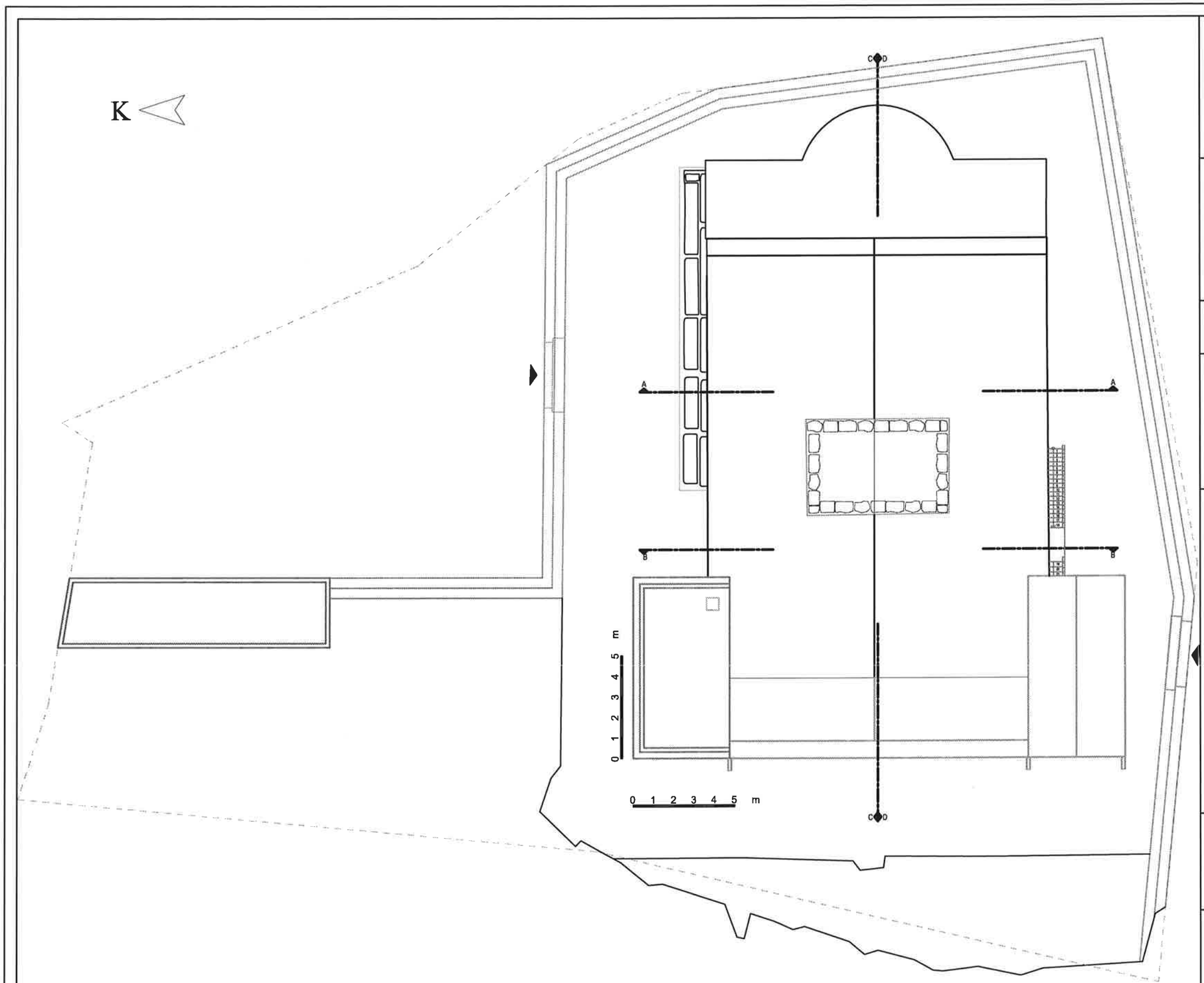

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	ÇATI PLANI
PAFTA NO	REST-04

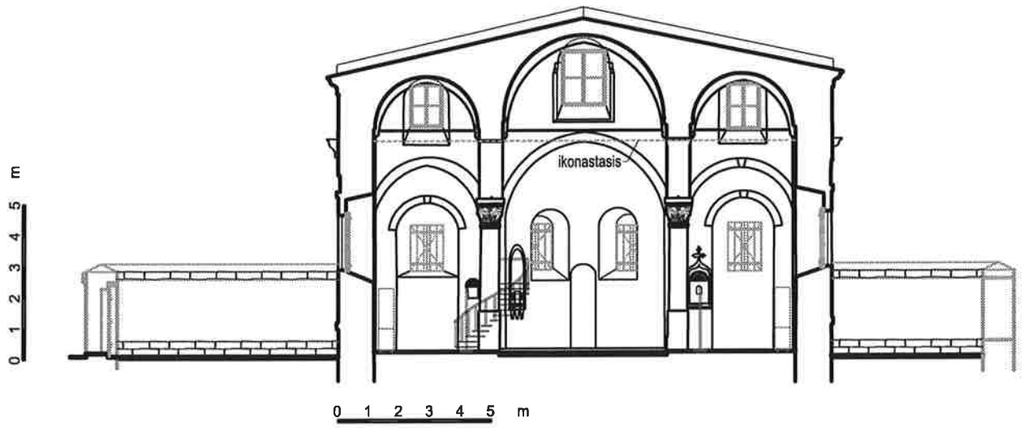

A-A KESİTİ

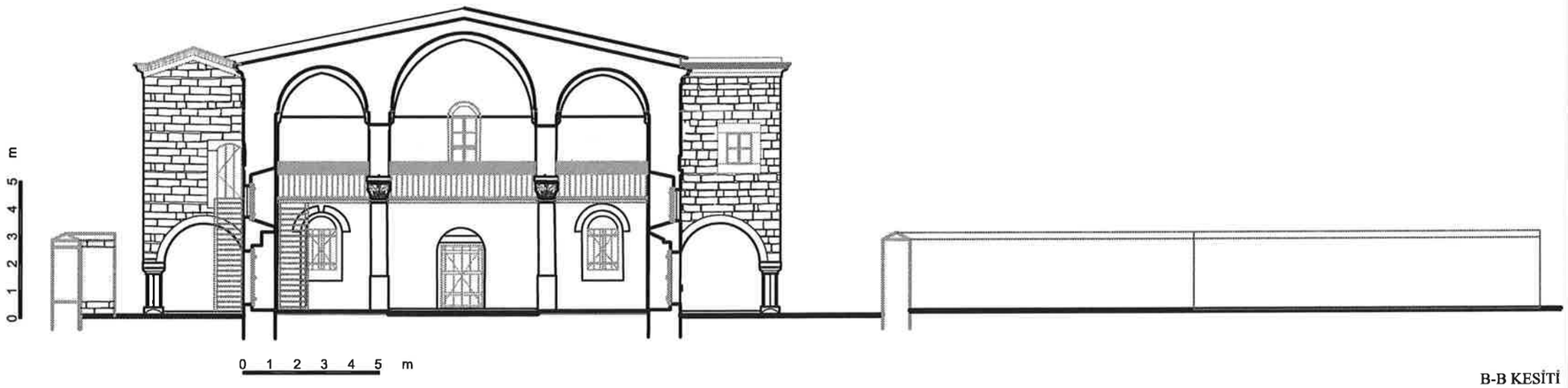

B-B KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	A-A KESİTİ B-B KESİTİ
PAFTA NO	REST-05

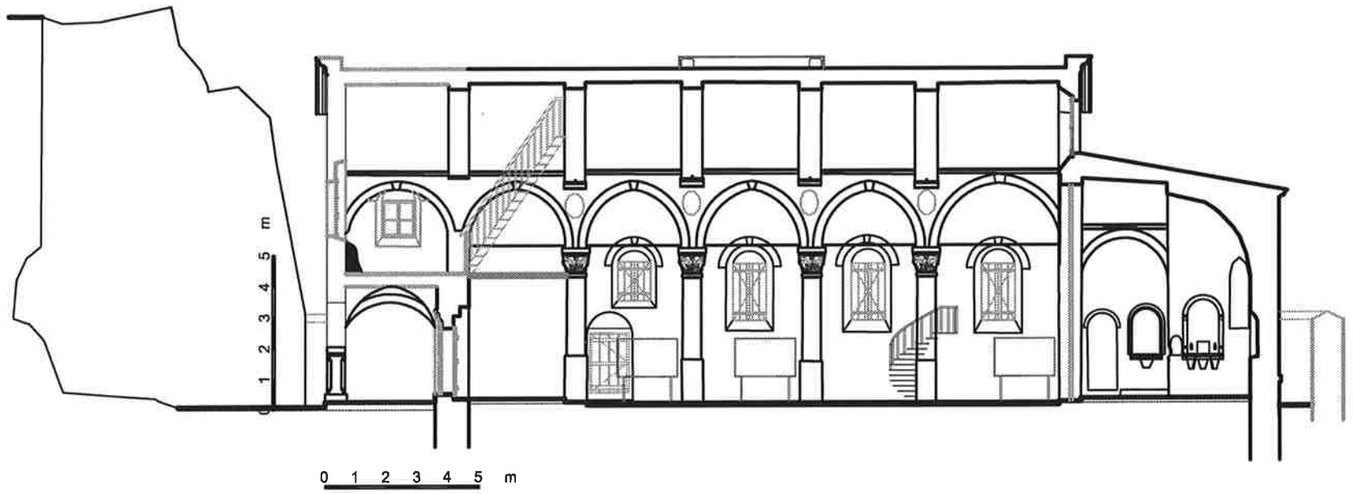

C-C KESİTİ

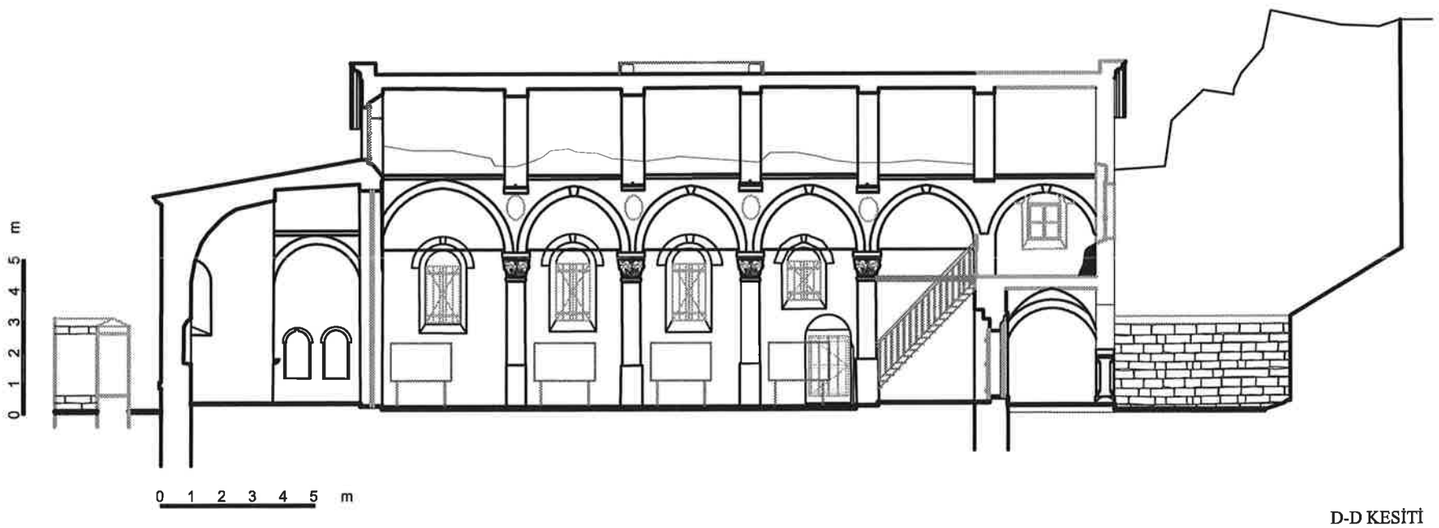

D-D KESİTİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	C-C KESİTİ D-D KESİTİ
PAFTA NO	REST-06

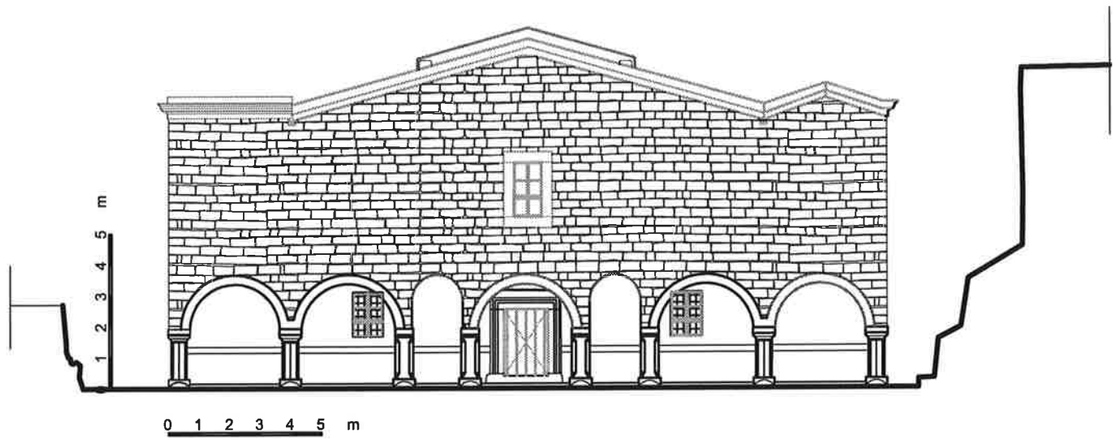

BATI CEPHESİ

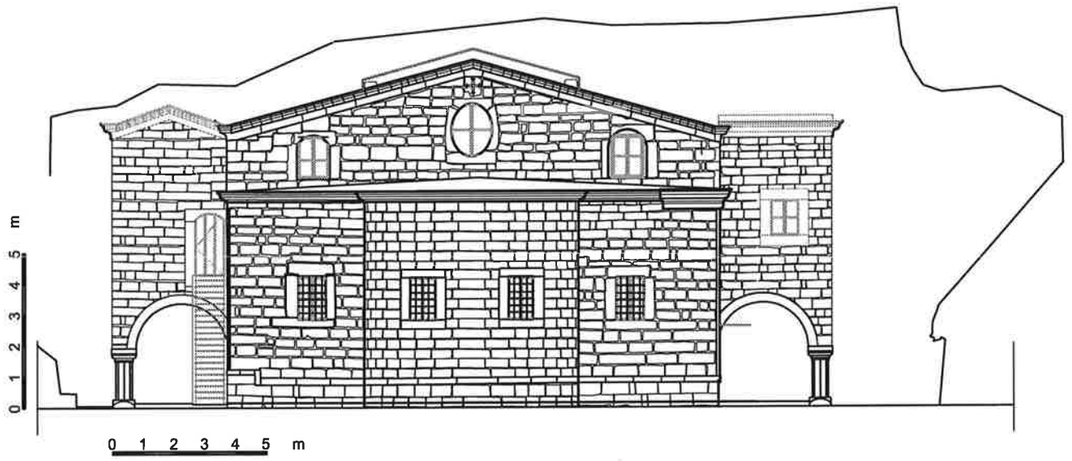

DOĞU CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	BATI CEPHESİ DOĞU CEPHESİ
PAFTA NO	REST-07

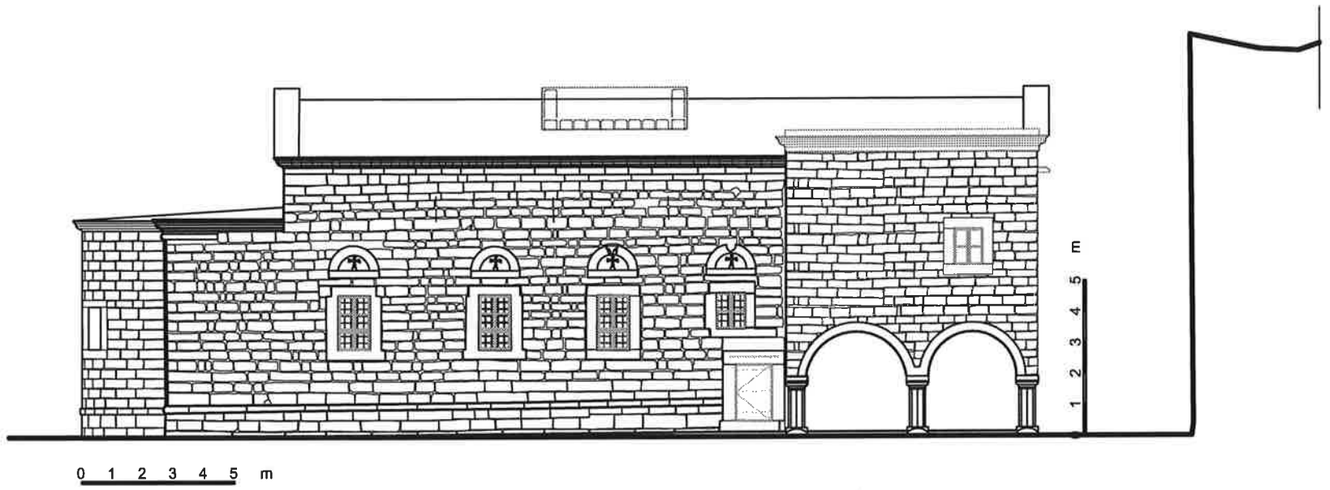

KUZEY CEPHESİ

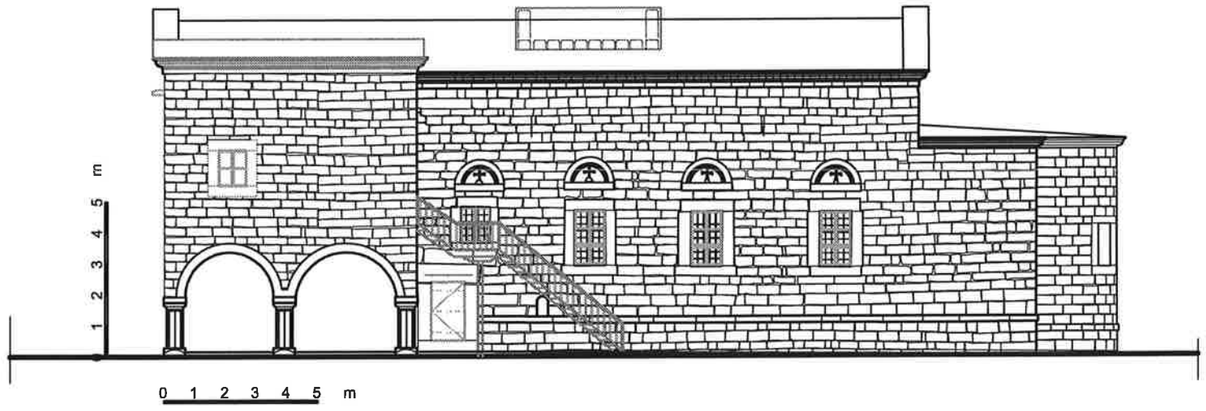

GÜNEY CEPHESİ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
RESTORASYON BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAYSERİ İNCESU
YENİ CAMİ MAHALLESİ'NDE
ORTODOKS KİLİSESİ
RESTORASYON ÖNERİSİ

ÖĞRENCİ: MİMAR KÜBRA SEVİM
DANIŞMAN: PROF. DR. Z. GEDİZ URAK

- RÖLÖVE
- DEĞİŞİM VE BOZULMALAR
- RESTİTÜSYONDA KAYNAK KULLANIMI
- RESTİTÜSYON 1. DÖNEM
- RESTİTÜSYON 2. DÖNEM
- FİZİKSEL MÜDAHALELER
- RESTORASYON

PAFTA ADI	KUZEY CEPHESİ GÜNEY CEPHESİ
PAFTA NO	REST-08

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı	: SEVİM, Kübra
Uyruğu	: T.C.
Doğum tarihi ve yeri	: 19.08.1983 Ankara
Medeni hali	: Evli
Telefon	: 0 (506) 909 43 98
e mail	: kubrasevim@outlook.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Lisans	Uludağ Üniversitesi / Mimarlık Bölümü	2007
Lise	Ankara Cumhuriyet Lisesi (Y.D.A.)	2001

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2009-Devam ediyor	Ankara I Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü	Mimar

Yabancı Dil

İngilizce

GAZİ GELECEKTİR..